AN URDÚ MANUAL OF THEOLOGY.

DIN I HAQQ

KÍ

BARI BATON KA MAJMUA;

JO

MIRZÁPÚR KE MISHAN KÍ TARAF SE TAIYÁR
KIYÁ GAYÁ HAI.

PAHLI JILD.

Iláhí taqlím kí bátoṉ ke bayán meṉ.

Mirzapore:

ORPHAN SCHOOL PRESS:—R. C. MATHER, SUPT.

1850.

DIBAJA.

Parhnewáloñ ke nám par.

Ai Ạzízo,—Ấp logoṉ kí ḳhidmat meṉ yih kitáb guzránte, jis meṉ Dín i Haqq, yaạne Mazhab i Yahúdí o Mazhab i Isawí kí baṛí bátoṉ ká mujmilan bayán kiyá gayá hai. Sab Iláhí báteṉ do hissoṉ meṉ taqsím hone saktí haiṉ, ki yá to *taalim* kí báteṉ, yá *ahkám* kí. Is jild i auwal meṉ Iláhí *taalim* kí báteṉ mundarij kí gaí haiṉ. Jild i doyam meṉ, agar Bárí Tạálá apne bandoṉ ko qáim rakhe, to Iláhí *ahkám ki* báteṉ mundaraj kí jáeṉgíṉ.

Kisí ịlm kí bátoṉ ká majmúạ karná shágirdoṉ ke liye ek bahut mufíd tadbír hai, kyúṉki jab sab ká ba silsila bayán ho, to bilkull ko samajhná sahaj hotá, aur yád bhí karná kam mushkil hojátá hai. Ilm i Iláhí meṉ bhí yih bát sach ṭhahartí hai, balki us meṉ aisí tartíb se sháyad ziyáda fáida hotá hai; kyúṉki Bárí Tạálá ne jo Wahí usne baḳhshí so mutafarriq zamánoṉ meṉ aur mutafarriq wazạ se ịnáyat kí; chunánchi kisí ek zamáne meṉ sab báteṉ jo insán kí hidáyat aur naját ke liye mufíd haiṉ, záhir na kí gaíṉ, balki kisí ek meṉ kuchh húá, dúsre meṉ kuchh aur. Is báịs se zarúr hai ki tálib ul ịlm i Iláhí tamám Pák kitáboṉ ko paṛhke sab bátoṉ ko jamạ kareṉ, aur unko ek tarah kí tartíb deweṉ, ki silsile ke sáth howeṉ; so mushkil hai, aur sháyad har ek ko itní mihnat karne kí fursat na ho,

aur agar ho, taubhí ek ek par yih bojh ḍálná, jis hál ki ek kí mihnat se sab ko árám pahunch saktá aur is ịlm kí tahsíl sahl se ho, kuchh zarúr nahíṉ. Aisá samajh ke is Mishan ne apne Hindústání bháíoṉ kí bihtarí aur fáide par liház karke yih majmúạ taiyár kiyá.

Asl kitáb, jis ká yih tarjuma húá, so is tarah se húí. San 1643 Isawí meṉ dárussaltanat i Lonḍon meṉ ḍeṛh sau amíroṉ aur pádríoṉ kí majlis húí, jiská yih kám az rú i Sarkár supurd húá, ki dín kí taraqqí ke liye tadbíreṉ íjád kareṉ. Chunánchi bamújib hukm ke, is majlis ne dín kí bátoṉ ke do majmúạ sawál o jawáb ke taur par taiyár kar chhapwáe; in meṉ se chhoṭí tasníf kí sharh mulk i Scotland ke pádrí Erskine aur Fisher Sáhiboṉ ne kí, aur in donoṉ yaạne aslí tasníf aur uskí sharh ká tarjuma, is Mishan kí taraf se ab húá.

Jo donoṉ zubán se wáqif hoṉ, aur is tarjume par liház kareṉ, un par wázih hogá, ki aksar maqámoṉ meṉ lafz ke badle lafz ká tarjumá húá, lekin jis maqám meṉ lafzí tarjuma muháware ke sáth na ho saká, yá aslí tasníf ká bayán is mulk ke nau murídoṉ ke liye ziyáda bárík maạlúm húá, yá is mulk ke báshindoṉ ke liye kuchh ziyáda mukhtasar thá, to aise aise maqámoṉ meṉ aslí tasníf ko yá to ghaṭáyá yá baṛháyá.

Chand khair khwáhoṉ ne samjhá, ki ịlm i Iláhí kí istiláhoṉ ká, lafz ke badle lafz, tarjumá karná zarúr aur farz hai, khwáh maháware ke sáth ho, khwáh maháware ke báhar. Ham logoṉ ne in kí ráe manzúr na kí, kyúṉki hameṉ yaqín hai, ki har ek ịlm kí istiláhát jaháṉ tak rozmarra o ạwámm logoṉ kí ịbárat o samajh ke mutábiq ho sakte to bihtar hai, is wáste ki sab bátoṉ ká fáidah unke samajhne par mauqúf hai; aur ịlm i Iláhí ke haqq meṉ yih kitní

ziyáda sach ṭhaharegí, jab ki ham yih yád kareṉ ki yih ịlm tamám zamín ke báshindoṉ kí hidáyat aur naját ke liye záhir kiyá gayá hai. Is liház se ịlmí Iláhí kí istiláhoṉ ká har jagahoṉ meṉ bá muháwara tarjuma húá, aur jaháṉ kahíṉ muháwara na milá, to wuh muháwara jo sab ke sab se nazdík thá wuhí pasand áyá.

Ák̤hir ul amr in bandoṉ kí yih ummaid hai ki is majmúạ se jo ba tartíb saṉwárá gayá, bahut se tálib ul ịlm ko sahíh ịlm i dín hásil hogá, ki áp ba tartíb tarbiyat pákar auroṉ kí tarbiyat sáth durustí ke kar sakeṉ, aur yúṉ Masíhí ịlm phaile aur Masíh kí bádsháhat har kahíṉ muqarrar ho.

Mirzapore: 11*th March,* 1850.

DI'N I HAQQ KI'

BARI' BA'TON KA' MAJMU'A,

SAWAL O JAWAB KE TAUR PAR.

PAHLÁ SAWÁL.

S.—Insán kí paidáish se, Ḳhudá kí ḳháss murád kyá thí?

J.—Ḳhudá kí ḳháss murád yih thí, ki insán apne Ḳháliq kí buzurgí kare, aur uskí suhbat se nit mahzúz rahe.

FAIDAH.

S. 1.—Jo Ḳhudá kí murád thí, cháhiye ki insán ká maqsad uske mutábiq ho, ki nahín̲?

J.—Filhaqíqat; nahín̲ to Ḳhudá ke kám men̲ ḳhalal hogá: aur insán bhí, wuh ḳháss ḳhushí jo us kí hone saktí hai, hásil na karegá.

S. 2.—Ḳhair; to is zindagí se, insán ká auwal maqsad kyá cháhiye?

J.—Yih, ki Ḳhudá kí buzurgí kare. 1 Tawár. xvi. 28. 29: "Do, Yahowáh ko, ai logon̲ ke gharáno, do Yahowáh ko, izzat o hurmat. Do Yahowáh ko uske nám ká jalál."

S. 3.—Insán auwal ḳhushí kyá samjhe, ki uskí talásh kare?

J.—Wuh, jo Ḳhudá kí suhbat se hotí. Ashá. xxvi. 8: "Hamárí ján, tere nám aur tere zikr kí, mushtáq hai."

S. 4.—Kyá Ḳhudá kí buzurgí karne meṉ, aur uskí suhbat rakhne meṉ, kuchh ịláqa hai?

J.—Filhaqíqat: pahlá to shart hai, jis par dúsre ko hásil karná mauqúf hai; aur shart ká mánnewálá Masíh hai, jis ke wasíle baní i Ádam Ḳhudá aur jalál tak pahunchte haiṉ. Afs. ii. 8: "Kyúṉki tum fazl ke sabab, ímán lake, bach gaye ho: aur yih tum se nahíṉ, par Ḳhudá ki baḳhshish hai." Yuhan. xiv. 6: "Ísá ne kahá, Ráh maiṉ húṉ; koí, baghair mere wasíle, Báp ke pás á nahíṉ saktá."

S. 5.—Auwal maqsad ká zikr kiyá; kyá aur maqsad rakhná bejá hai?

J.—Nahíṉ; aur maqsad rakheṉ, lekin is bare maqsad ke taht meṉ; chunánchi apní parwarish kí fikr karní, munásib hai. 1 Qar. x. 31: "Pas tum kháte píte, yá jo kuchh karte ho, sab Ḳhudá ke jalál ke liye karo." Phir apne ghar ke logoṉ kí parwarish karní, aur is gharaz par koí pesha iḳhtiyár karná, aur us meṉ chust o chálák rahná, yih kám bajá hai. 1 Tassal. iv. 11, 12. 1 Tim. v. 8.

S. 6.—Ḳhudá kí buzurgí karní, kyá zarúrat hai, ki insán ká auwal maqsad ho?

J.—Yih zarúrat, ki insán kí paidáish, aur parwarish, aur naját, o naí paidáish ke bandobast meṉ, Ḳhudá ká auwal maqsad yihí thá, aur munásib hai, ki ḳhilqat o ḳháliq kí ek ráe ho. Amsál xvi. 4: "Yahowáh ne har ek chíz apne liye banáí." 1 Qar. vi. 19, 20: "Tum apne nahíṉ ho, kyúṉki tum dámoṉ se ḳharíde gae: pas tum apne badan se, aur apní rúh se, jo Ḳhudá ke haiṉ, Ḳhudá kí buzurgí karo."

S. 7.—Kyá Ḳhudá ká jalal ek hí tarah ká hai?

J.—Nahíṉ; ḳhilqat ki samajh meṉ, do tarah ká maạlúm hotá; chunánchi ek tarah ká wuh, jo bizzátihí, aur chhipá hai, aur dúsrá wuh, jo záhir hai.

S. 8.—Ḳhudá ká bizzátihí jalál kyá hai?

J.—Wuh bepáyán buzurgí hai, jo uskí zát hí meṉ poshída hai. Ḳhur. iii. 14.: "Maiṉ wuh húṉ, jo maiṉ húṉ."

S. 9.—Ḳhudá ká jalál, jo záhir hotá, so kyá?

J.—Yih wuh hai, jo Ḳhudá ne ḳhilqat men̲ yá ḳhilqat ke wasíle se, záhir kiyá hai. Ashá. xliv. 23. 2 Tassal. i. 10.

S. 10.—Kyá Ḳhudá ká bizzátihí jalál, koí ḳhilqat baṛhá saktí hai?

J.—Hargiz nahín̲; kyún̲ki wuh jalál bepayán, abadí, aur betabdíl hai. Ayúb xxxv. 7.

S. 11.—Kyá zamín o aflák, aur aisí maujúdát, Ḳhudá kí buzurgí záhir nahín̲ kartí hain̲?

J.—Filhaqíqat záhir kartí hain̲: balki, ek taur par, sab chízen̲, ḳhwáh jándár, ḳhwáh beján, us kí tạríf kartí hain̲. Zab. xix. 1. Zab. cxlv. 10.

S. 12.—Insán Ḳhudá kí buzurgí kyún̲kar kare?

J.—Insán, basabab is ke, ki haiwán i nátik hai, cháhiye ki wuh samajh bújh, o ạmal karke, Ḳhudá kí buzurgí kare. Zab. lxiii. 4. Yạne usko Ḳhudá kí tạríf karní farz hai, aur us ke bare nám ke mutábiq us kí hamd karní. Zab. ciii. 1, 2. Zab. xcvi. 7.

S. 13.—Jis waqt insán begunáhí kí hálat men̲ rahá, us waqt use Ḳhudá kí buzurgí kyún̲kar karne paṛá?

J.—Ḳhudá Tạ̄lá kí sharíạt kí sab báton̲ ko hifz karne, o un par ạmal karne se. Paid. i. 27. Aur *siwá* is ke, Ḳhudá kí sárí ḳhilqat ke sabab, us kí hamd o tạríf karne se. Paid. ii. 14.

S. 14.—Kyá Ḳhudá kí murád insán kí paidáish se púrí húí, ki nahín̲?

J.—Nahín̲; is liye ki "sabhon̲ ne gunáh kiyá hai, aur Ḳhudá ke jalál se mahrúm húe." Rúm. iii. 23.

S. 15.—Kyá insán kí paidáish abas o befáidah húí?

J.—Nahín̲ to; kyún̲ki baní Ádam men̲ se, bạzon̲ par Ḳhudá ká ạdl o hákimí záhir hogí; aur bạzon̲ par us ká fazl o karam dikháyá jáegá, aur istarah se Ḳhudá kí buzurgí sabhon̲ par, yá sabhon̲ se, khul jáegí. Rúm. ix. 22, 23.

S. 16.—Jab se Bábá Ádam ne gunáh kiyá, kyá uskí aulád meṉ se kisí ne kámil farmánbardárí karke, Ḳhudá kí buzurgí kí hai?

J.—Kisí ne nahiṉ, jab tak Masíh na áyá, jo ibn i Ádam hai, aur dúsrá Ádam bhí kahláyá játá, aur jo naye ạhd ká bándhnewálá hai. Ạshá. xlii. 21; xlix. 3.

S. 17.—Masíh, jo baní i Ádam ká ịwazí hai, so us ne insán kí taraf Ḳhudá kí buzurgí kyúṉkar kí?

J.—Un kámoṉ ko, jo báp ne use karne ko diyá thá, tamám karne se. Yuh. xvii. 4.

S. 18.—Báp ne use kyá kám karne ko diyá thá?

J.—Insán kí pák zát iḳhtiyár karke, baní i Ádam ke darmiyán meṉ záhir honá, yih ek kám thá. Lúká i. 35. Phir dúsrá, sharíạt ke sab ahkám par ạmal karná. Matí iii. 15. Phir tísrá, insán ke gunáh ke sabab, bahut se dukh uṭháná, aur márá jáná, táki ạdl apná haqq páwe, aur ạdl karnewálá insán kí maghfirat se rází ho. Lúká xxiv. 26.

S. 19.—Ásmán par, Masíh, insán kí taraf se, Ḳhudá kí buzurgí kyúṉkar kartá hai?

J.—Insán kí taraf se, Báp ke huzúr meṉ nit házir rahtá. Ibrán. ix. 24. Aur phir wuh naját, jo apne lahú ká dám deke ḳharídí thí, uskí ḳhabar Rúh ul Quds ke wasíle se apne barguzídoṉ ko is tarah dilá detá hai, ki we use ḳhushí se qabúl karte. Tit. iii. 5, 6.

S. 20.—Gunáhgároṉ ke dil meṉ Ḳhudá kí buzurgí karne ká pák maqsad kab bahál ho?

J.—Tabhí, ki jab insán Rúh ul Quds kí tạsír se, Masíh par yaqínan ímán láwe. Ạmál viii. 37—39. "Ḳhoje ne jawáb meṉ kahá, Maiṉ ímán látá húṉ, ki Ísá Masíh Ḳhudá ká beṭá hai;—aur ḳhush hoke, apní ráh lí."

S. 21.—Kyá gunáhgár, jab tak Masíh par ímán na láwe, Ḳhudá kí buzurgí nahíṉ karne saktá hai?

J.—Hargiz nahíṉ: kyúṉki "baghair ímán ke, us ko rází karná mumkin nahíṉ hai." Ibrán. xi. 6. "Jo kuchh ịtiqád se nahíṉ, so gunáh hai." Rúm. xiv. 23.

S. 22.—Yih kyúṉkar hai, kí Masíh par ímán láne se, Ḳhudá kí buzurgi khultí hai?

J.—Is tarah; ki jab ímán láye, ham ne yih záhir kiyá hai, ki Ḳhudá ke kalám ko hamne sach jáná. Yuh. iii. 33. Aur phir, ímán se ham Masíh ke sáth goyá wasl páte, aur us meṉ paiwand hokar, mewadár hojáte. Hush. xiv. 8.

S. 23.—Díndároṉ ke nek kámoṉ se, Ḳhudá kí buzurgí khultí ki nahíṉ?

J.—Filhwáqị khultí; "mere Báp ká jalál ishí se hai, ki tum bahut mewe láo". Yuh. xv. 8.

S. 24.—Yih kaun mewe haiṉ, jo díndároṉ ke hote, jin se Ḳhudá kí buzurgí khultí hai?

J.—Iḳhtisár meṉ kaheṉ, ki we wuh ímán hai, jo muhabbat kí ráh se asar kartá hai. Gal. v. 6. Kyúṉki jaháṉ yih ímán hai, ímándár, Masíh kí táqat se, sharíạt ke sab hukmoṉ par ạmal karne meṉ nit mashghúl rahte. Filip. iv. 13. "Masíh se, jo mujhe táqat baḳhshtá hai, maiṉ sab kuchh kar saktá húṉ."

S. 25.—Kháne píne se, Ḳhudá kí buzurgí kyúṉkar kareṉ?

J.—Aisá samajhne se, ki khááná, píná, o zindagí ke sab zarúríyát, ham logoṉ ko Masíh ke sabab se milte, ki usne naye ạhd ke shartoṉ ke mutábiq, sab jismání o rúhání niạmatoṉ ko apne logoṉ ke liye ḳharídá hai. 1 Qar. iii. 21—23. Phir kháte, píte waqt, Ḳhudá Báp kí shukrguzárí karne se. 1 Tim. iv. 4, 5.

S. 26.—Jis waqt Ḳhudá kí parastish, yá aur aise kám karte hoṉ, to un meṉ ham kyúṉkar Ḳhudá kí buzurgí kareṉ?

J.—Istarah; ki jo kuchh karte hoṉ, kalám aur kám, sab kuchh Ḳhudáwand Ỉsá ke nám se kareṉ, aur uske wasíle se, Ḳhudá Báp par shukr bajá láweṉ. Kal. iii. 17. Phir jab Ḳhudá kí ịbádat kareṉ, rúh se kareṉ, Masíh Ỉsá par faḳhr karke, aur jism ká bharosá na rakhke. Filip. iii. 3.

S. 27.—Ḳhudá kí buzurgí karne ke siwá, kisí dúsrí chíz ká shauq rakhná hameṉ munásib hai?

J.—Ḳhudá kí suhbat rakhne ká. Zab. lxxiii. 25, 26.

S. 28.—Kis wáste Ḳhudá Táạlá kí suhbat rakhní barí bát samjheṉ?

J.—Is liye, ki us kí mihrbání, haiwán i nátiq ke liye, sab se fáidahmand chíz hai. Zab. cxvi. 7. Aur is wáste bhí, ki Ḳhudá ko chhor, kisí meṉ wuh ḳhúbí nahíṉ hai, ki insán kí ghairfání rúh ko ásúdah kar saktí hai. Zab. cxliv. 15.

S. 29.—Kyúṉkar ho saktá, ki mahdúd ḳhilqat, Ḳháliq i bepayán kí suhbat rakhe?

J.—Istarah; ki jab ímándár jáne, ki Ḳhudá mere dil ke liye ek mírás hai, jo kabhú miṭegí nahíṉ, aur yúṉ jánke Ḳhudá par goyá áshiq ho, tab Ḳhudá kí suhbat hotí. Zab. xvi. 5, 6. Zab. xlviii. 14.

S. 30.—Kyá, Bábá A'dam, jab tak pák rahá, Ḳhudá kí suhbat yúṉ rakhtá rahá?

J.—Albattá; us meṉ aur Ḳhudá meṉ kámil dostí, o mel o muạ́fiqat húí thí; kyúṉki "Ḳhudá ne insán ko nek banáyá." Wáiz vii. 20.

S. 31.—Wuh bebahán muạ́fiqat kyúṉkar uṭhgayí?

J.—Gunáh se; "tumhárí badkáríáṉ tumháre aur tumháre Ḳhudá ke darmiyán judáí kartí haiṉ: aur tumháre gunáhoṉ ne, use tum se rúposh kiyá, aisá, ki wuh nahíṉ suntá." Ashá. lix. 3.

S. 32.—Kyá, koí baní i A'dam, jab tak sarinau paidá na ho, Ḳhudá kí suhbat rakh saktá?

J.—Nahíṉ; kyúṉki "rástí aur nárástí meṉ kaun sájhá hai? aur roshní ko táríkí se, kaunsá mel hai?" 2 Qar. vi. 14.

S. 33.—Gunáhgár, Ḳhudá kí suhbat kyúṉkar hásil kareṉ?

J.—Pahle A'dam ke sabab se wuh niạmat khogayí; ab dúsre A'dam ke sáth wasl páke, usko phir hásil karte. Rúm. v. 18, 19. Phir "koí, baghair mere wasíle ke, Báp pás já nahíṉ saktá." Yuh. xiv. 6.

S. 34.—Wuh ḳhushí jo Ḳhudá kí suhbat se hotí, gunáhgár ke dil meṉ kab átí?

J.—Jis waqt gunáhgár ne Masíh ko pahchánú, aur us par takiyá kiyá, ki merá naját denewálá hai, aur ishí se mujhe muạ́fí hásil hogí, aur nekí karne kí táqat, us waqt wuh ḳhushí

dil meṉ uṭhtí hai. Ashá. xlv. 24. "Uskí bharpúrí se ham sabhoṉ ne páyá, aur fazl par fazl páyá." Yuh. i. 16.

S. 35.—Kyá Ḳhudá ne koí wasíle ṭhahráye haiṉ, jin se Ḳhudá kí suhbat rakh sakte?

J.—Háṉ; chunánchi bandagí ká dastúr, ḳhwáh girje meṉ, ḳhwáh ghar ke logoṉ ke sáth, ḳhwáh nirále meṉ ho, yih ek wasíla hai: phir Ḳhudá ke kalám ko paṛhná, aur sunná: phir baptismá páná; ashá i rabbání meṉ sharík honá: phir duá máṉgní, ghaur karná, roza rakhná, shukrguzárí kí íd karní, waghairah.

S. 36.—Kyúṉkar sábit hotá, ki in wasíloṉ se Ḳhudá kí suhbat rakhní mumkin hai?

J.—Ḳhudá ke kalám se. "Jis jagah maiṉ apná nám zikr karúṉgá, waháṉ maiṉ tujh kane áúṉgá, aur tujhe barakat dúṉgá." Ḳhur. xx. 24.

S. 37.—Pák kitáboṉ meṉ kuchh ḳhabar hai, ki agle muqaddas, in wasíloṉ se Ḳhudá kí suhbat rakhte the?

J.—Albatta; málúm húá, ki agle muqaddas in wasíloṉ se Ḳhudá kí suhbat hásil karne meṉ bahut mashghúl húe. Ghazal iii. 1. Balki in wasíloṉ par bahut áshiq húe. Zab. lxxxiv. 1, 2.

S. 38.—Ḳhudá kí suhbat rakhne se insán ko kaisí ḳhushí hásil hotí?

J.—Aisí ḳhushí, ki dunyá ke sab mál o asbáb ke rakhne se hásil nahíṉ hotí. Zab. iv. 7.

S. 39.—Wuh ḳhushí, jo Ḳhudá kí suhbat se, is jahán meṉ miltí, aur wuh jo ásmán meṉ milegí, kyá, in meṉ farq hai?

J.—Baliház inkí zát ke, nahíṉ, par baliház in ke taur o martaba ke, farq hai.

S. 40.—Inke taur meṉ kyá farq hai?

J.—Zamín par, *wasíloṉ* se yih ḳhushí hásil hotí; par ásmán par *baghair wasíloṉ* ke hásil hogí. "Ab ham áíne se dhundhlá sá dekhte haiṉ, par us waqt rúbarú dekheṉge." 1 Qar. xiii. 12.

S. 41.—Phir, inke martabe meṉ kyá farq hai?

J.—Zamín par faqat *kuchh* ḳhushí miltí; ásmán par *kámil* ḳhushí hásil hogí. 1 Yuh. iii. 2. Yaháṉ to, Isáioṉ kí ḳhushí kí faqat ziraạt hai; waháṉ uskí fasl hogí. Zab. cxxvi. 5, 6.

S. 42.—Jisne zamín par yih ḳhushí hásil kí hai, kyá use yaqín húá, ki ásmán par ki wuh ḳhushí hásil karegá?

J.—Filhaqíqat; ab jo milá, ánewále ká goyá bayána hai. Afas. i. 13, 14. Zab. lxxxiv. 11.

S. 43.—Kyá ásmán kí us ḳhushí se díndár insán kí árzú bilkull púrí hogí?

J.—Bahar súrat se; kyúṉki us waqt Ḳhudá se aisá mạmúr hogá, ki goyá labá lab hai, aur waháṉ hamesha tak Ḳhudá Táạla kí tạríf meṉ har tarah ká ghazal o mazmúr kamál ḳhushí se gáyá karegá. Zab. xvi. 11. Ạshá. xxxv. 10.

S. 44.—Upar ke sawál meṉ, káhe ko Ḳhudá kí buzurgí karní pahle mazkúr húí, aur bạd uske, Ḳhudá kí suhbat kí ḳhushí hásil karne ká zikr húá?

J.—Is liye, ki Ḳhudá ká asli maqsad yih hai, ki merí buzurgí záhir ho, aur ushí se insán kí bihtarí karne ká iráda húá. Rúm. xi. 36. Waisáhí, Ḳhudá kí marzí yih hai, ki insán bhí pahle apne Ḳháliq kí buzurgí kí fikr kare, ki bạd uske, suhbat kí ḳhushí hásil ho. Zab. l. 23.

S. 45.—Kyá, Ḳhudá kí suhbat se ḳhushí hásil karní, yih ham apná baṛá kám jáneṉ?

J.—Nahíṉ; Ḳhudá kí buzurgí karní, yih baṛá kám hai. Ạshá. xlii. 8: aur is kám ke kartehí, aur karne se, wuh ḳhushí jo Ḳhudá kí suhbat se hotí, ham ko hásil hogí. Zab. xvi. 14, 15.

S. 46.—Ḳhudá kí buzurgí karte hí ek tarah kí ḳhushí dil meṉ uṭhegí, kyá ushí ḳhushí kí talásh karní, yá Ḳhudá kí buzurgí karní, ham apná baṛá kám jáneṉ?

J.—Us ḳhushí kí talásh karní ham apná baṛá kám na samjheṉ: Ḳhudá kí buzurgí karne ke muqábale meṉ koí

aur kám baṛá nahíṉ, kyúṉki "Yahowáh sárí ummatoṉ se buland o bálá hai; uská jalál ásmánoṉ par hai." Zab. cxiii. 4.

S. 47.—Kaun log we haiṉ, jinko yih niạmat miltí, ki apne Ḳhudá se suhbat rakhne páte?

J.—We haiṉ, jo Ḳhudá kí madad se, apní ụmr bhar ko uskí buzurgí karne meṉ, aur uskí ịzzat karne meṉ basar karte haiṉ. "Jo mujhe tạzím karte haiṉ, maiṉ unko buzurgí dúngá." 1 Sam. ii. 30.

S. 48.—Jab yih mạlúm ho gayá, ki Ḳhudá ne apní buzurgí ke wáste insán ko apní suhbat ki niạmat baḳhshne ká iráda kiyá, kyá is se yaqín nahíṉ hotá, ki insán ko Ḳhudá kí suhbat kí ḳhushí zarúratan milegí?

J.—Filhaqíqat: aur jis hál ki námumkin bát hai, ki Ḳhudá ká irádah apní buzurgí ke muqaddame meṉ púrá na ho, waisá hí námumkin bát hai, ki uská wạda jo usne Masíh ke wasíle ham se kiyá, púrá na ho, kyúṉki "wuh, jisne wạda kiyá hai, sachchá hai." Ibrán. x. 23.

S. 49.—Kyúṉkar sábit hotá, ki yih ḳhushí, jo Ḳhudá kí suhbat se hotí, hamesha hí rahegí?

J.—Is tarah, ki Ḳhudá hamesha se hai, aur hamesha tak rahegá, aur uskí sárí sifateṉ eksáṉ rahtíṉ, aur insán kí rúh bhí, jis ko yih ḳhushí miltí, ghairfání hai. Zab. xlviii. 14.

DU'SRA' SAWA'L.

S.—Ḳhudá ne insán ko kaun qánún diyá hai, jis se Ḳháliq kí buzurgí karne, o us kí suhbat rakhne ká taur jáneṉ?

J.—Kitáb muqaddas, jis meṉ Tauret, Zabúr, o Injíl kí kitábeṉ mundarij haiṉ, wuh hí qánún hai, jise Ḳhudá ne insán ko baḳhshá, táki usse Ḳhudá kí buzurgí karne, o usse suhbat rakhne ke taur kí ágáhí páwe, aur is qánún ke ṣiwá; aur qánún to hai nahíṉ.

FA'IDAH.

S. 1.—Aise qánún ká dená kyúṉkar zarúr húá ?

J.—Ḳhudá málik hai, aur uskí marzí ká bhed kaun jáne, magar wuh áphí: siwá is ke, Ḳhudá yih cháhtá hai, ki jo ḳhidmat uskí ho, kámil tarah se ho, aur iske liye ek kámil qánún cháhiye, jo faqat us hí kí taraf se nikal saktá. Rúm. xii. 2.

S. 2.—Kyá koí insán apní ạql o tajwíz se, aisá qánún íjád na kar saká, jis se Ḳhudá kí buzurgí bhi kare, aur uskí suhbat kí wuh ḳhushí jo Bábá Ádam kí thí, hásil kare ?

J.—Nahíṉ; kyúṉki Ḳhudá kí pahchán ke muqaddame meṉ, insán kí hikmat o ịlm sáf nádání hogaí hai. Ayúb xi. 12. Aur uskí nekí karne kí táqat, nátáqatí hogayí hai. Yuh. vi. 44.

S. 3.—Ḳhudá ne kis kitáb meṉ wuh tadbír záhir kí hai, jisse insán apní paidáish kí aslí murád phir hásil kare ?

J.—Kitáb i muqaddas meṉ; yạne Tauret, Zabúr o Injíl meṉ. Yuhan. v. 39: "Pák kitáboṉ meṉ ḍhúṉḍho."

S. 4.—Kyúṉkar mạlúm húá, ki Tauret, Zabúr o Injíl, Ḳhudá ká kalám hai ?

J.—Ḳhudá kí muhr ke dekhne se, jo un meṉ sáf nazar átí hai: kyúṉki saríh hai, ki jaise Ḳhudá kí ḳhilqat, bemisl hai, waisáhí Ḳhudá ká kalám, bemisl hai. Ạsháyá xliii. 13. Yuh. vii. 46.

S. 5.—Ḳhudá kí muhr, jo pák kitáboṉ meṉ hai, so iske mạne kyá haiṉ ?

J.—Ḳhudá ki muhr, wuh Iláhí sifát haiṉ, jo pák kitáboṉ meṉ nazar átíṉ; yạne unkí bátoṉ kí buzurgí, o pákízagí, o núr, o zindagí baḳhsh tásír, jo un meṉ haiṉ. Rúm. i. 16. Zab. xix. 7.

S. 6.—Agar Pák kitáboṉ ká koí paṛhnewálá kahe, ki maiṉ ne kalám ko paṛhá, par us muhr ko nahíṉ páyá, to ham use kyá jawáb deweṉ ?

J.—Yih jawáb, ki is jahán ke ḳhudá ne, un kí ạqloṉ ko, jo beímán haiṉ, tárík kar diyá hai,—ki jalálwálí Injíl kí roshní un par na chamke. 2 Qar. iv. 4. Siwá iske,

málúm húá, ki ahmaq ne apne dil men kahá, ki Khudá bhí nahín, báwujúde ki wuh sifát kí muhr, jo khilqat par hai, nit uskí ánkhon par roshan hai. Zab. xiv. 1.

J.—Jis hál ki sab baní i Ádam gunáh ke sabab se, goyá andhe ho gaye, kyá inke liye pák kitábon ko parhná, befáida kám nahín hai?

J.—Befáida nahín hai: kyúnki Khudá kí marzí yih hai, ki sab baní i Ádam pák kitábon ko parhen, o unkí maaní daryáft karen. Yuh. v. 39. Siwá iske kalám ká dakhl roshní bakhshtá, balki andhon ko bínái bhí detá. Zab. cxix. 130.

S. 8.—Kyá karná cháhiye, táki pák kitábon ke parhne se púrá fáida ho?

J.—Cháhiye, ki jab pák kitáb ko parhne ke liye utáren, to apne dil ko uske musannif kí taraf rujúa lákar, kahen, ki "Merí ánkhen khol, táki main terí sharíat ke ajáib mazmúnon ko dekhún." Zab. cxix. 18. "Hán, apne núr, aur apní amanat ko záhir kar, unhen merá rahbar kar." Zab. xlii. 3.

S. 9.—Káfiron ko kyúnkar qáil karen, ki we bhí pák kitábon ko Khudá ká kalám samjhen?

J.—Cháhiye ki unko qáil karne ke liye aqlí dalílen láwen; yane pák kitabon kí qadámat; unkí báton kí ásmání khúbí, o ibárat kí buzurgí; unkí sab báton men kámil mel o muwáfiqat, báwujúde ki kai zamánon men likhí gaín: phir nabúwat kí báton ká takmila; phir unkí ráz kí báton ká umuq; phir insán ke dil ke phiráne men unkí tásír; aur kyúnkar barí barí qaumen, us tásír se muataqid húín: phir kitábon kí saríh murád, ki usse insán hidáyat pákar, Khudá kí mihrbání kí nazar, o kámil naját hásil kare; aur phir in báton ke subút men, kyúnkar bare bare muajize záhir húe hain. Cháhiye, ki in dalílon ká, aur aison ká, is muqaddame men zikr karen.

S. 10.—Kyá sirf aqlí dalílon se, Iláhí ímán, dil men paidá hogá?

J.—Nahín; aqlí dalílon se, ek tarah ká aqlí ímán paidá hogá; par wuh ímán, jo Khudá se hai, aur naját bakhsh hai, Khudá ke kalám se paidá hotá; yaane uskí neo is bát par hai, ki "Yahowáh ne yún farmáyá hai."

S. 11.—Ḳhudá ke kalám ko ham kyúṉkar parheṉ, táki usse, Iláhí ímán dil meṉ paidá ho?

J.—Rúh ul Quds kí madad o hidáyat se, kyúṉki ushi rúh se yih kalám húá. 2 Patras i. 21. Aur wuh aisá sharh karnewálá hai, ki lákhoṉ meṉ ek na páyá jáwe. Yuh. xvi. 13.

S. 12.—Insán ke dil meṉ yih kámil yaqín, ki pák kitábeṉ sach much Ḳhudá ká kalám hai, kyúṉkar paidá ho?

J.—Rúh ul Quds hí se, jis waqt ki wuh, kalám ke wasíle, aur kalám ke sáth, apní gawáhi dil par guzráne; is taur se kámil yaqín dil meṉ paidá hotá, ki yih kalám Ḳhudá ká hai. Yuh. xvi. 13. 14. 1 Yuh. ii. 27.

S. 13.—Pák kitáboṉ kí bátoṉ ko yaqín karná, aur ạmal meṉ láná, sab ká farz hai; so kyá is wáste farz húá, ki kalísiyá ne is par gawáhí dí hai, ki yih pák kitáb hai; yá is wáste, ki Ḳhudá ne us par apní muhr karke, ḳhud us par gawáhi dí hai?

J.—Kalísiyá kí gawáhí par yih bát mauqúf nahíṉ hai, agarchi kalísiyá kí gawáhí is muqaddame meṉ aur bhí subút pahunchátí hai, par Ḳhudá kí gawáhí ke sabab pák kitáboṉ ká daạwá sabhoṉ par hai. 1 Yuh. 5, 9. 1 Tassal. ii. 13.

S. 14.—Káhe ko kalísiyá hí kí gawáhí par mauqúf na ho saká?

J.—Isliye, ki pák kitáboṉ ko pahle sach jánne partá, aur tab unhíṉ kitáboṉ se kalísiyá ko sach jánte; to pák kitáboṉ ká iqtidár pahle húá, aur us hí se kalísiyá ká nám o zor niklá. Afs. ii. 20, 22.

S. 15.—Kyá Ḳhudá kí ḳhilqat o ạlam ke intizám par nigáh karne se utní roshní nahíṉ miltí, ki usse Ḳhudá kí buzurgí karne kí ráh, aur usse suhbat hásil karne kí ráh leweṉ?

J.—Nahiṉ miltí: ḳhilqat se albatta Ḳhudá kí mihrbání, o dánáí o qudrat, aisí sáf záhir húíṉ, ki insán ko beụzr kar ḍálá. Rúm. ii. 14, 15; i. 19, 20. Taubhí us ráh se utná ilm Ḳhudá aur uskí marzí ká nahíṉ hásil ho saká, ki usse naját páweṉ. 1 Qar. ii. 13, 14.

S. 16.—Kyúṉkar sábit hosaktá, ki insán kí hidáyat ke wáste Wahí cháhiye ?

J.—Ḳhudá kí sifát kí shauqat, ḳháss karke, uskí rahmat, aur fazl, aur karam, aur muhabbat, aur wafádárí kí aisí hai, ki baghair Wahí ke nahíṉ khul saktí thí ; Zab. lxxxv. 8, 10, 11. Phir, insán kí ạjib nádání, o baní i Ádam kí bad-ḳhaslatí o tamám ḳharábí, wahí kí zarúrat ká ek aur sabab ṭhahrá. 1 Kar. i. 20, 21. Phir Wahí kí bátoṉ kí báríkí aisí hai, ki na insán na firishta be madad samajh saká. Yuhan. i. 18. Phir rúhoṉ ko ázmáne ke liye, aur har ek tạlím kí bát jo dunyá meṉ jární hai, jánchne ke liye, aur shaitán ke fareb ko fásh karne ke liye, Wahí ká dená zarúr jáná játá. 1 Yúh. iv. 1, 2, 3.

S. 17.—Ham kyúṉkar jáneṉ, ki Pák kitábeṉ, insán ko fareb dene ke liye nahíṉ likhí gayíṉ ?

J.—Agar Pák kitáboṉ ke likhnewále farebí hote, to we apne ham ạhdoṉ kí ḳho o ḳhaslat, aur unke mạmúl aur bad dastúr ke mutábiq likhte, aur unkí sáf muḳhálifat na karte : magar mạlúm húá, ki unhoṉ ne baní i Ádam kí sárí ḳharábí ko fásh kiyá hai, balki betarafdár hoke, ádmíoṉ kí sárí badí ke muḳhálif hogaye the. Phir, báwajúdi ki ishí sabab se, bahut se tasdíạ aur dukh uṭháne paṛá, taubhí waisíhí muḳhálifat karte rahe. Ạmál v. 29, 30, 31—40, 41.

S. 18.—Ḳhudá ne, apní Wahí kiswáste likhwáyí ?

J.—Iswáste, ki is tadbír se kalám kí hifázat baḳhúbí hosakí : phir is ráh se, kalám ká dunyá meṉ phail jáná sahaj húá : phir is tadbír se, kalísiyá kí tarbíyat o tasallí har zamáne meṉ baḳhúbí hotí áyí. Lúká i. 3, 4. Amsál xxii. 20, 21.

S. 19.—Jis waqt Ḳhudá Tạálá ne pák kitábeṉ ek bhí na likhwáí thí, us waqt apní marzí kalísiye par kyúṉkar záhir kartá thá ?

J.—Ḳhwáb, yá royá se, yá tarkíb i insání meṉ namúd hoke, kisí kí muláqát karne se ; Paid. ii. 16, 17 ; iii. 15. Phir Masíh insán kí súrat meṉ bár bár záhir húá, goyá ki muqarrar waqt se peshtar mujassim kí hálat ko ázmátá ; Paid. xviii. 2, 3 ; Qáz. xiii. 11, 18, 19. Phir firishtoṉ se ; Paid. xix. 1, 15 ; Ibrán. ii. 2. Phir buzurgoṉ ke wasíle apní marzí

insán par záhir kí hai. Yahúd. áyat 14, 15 ; Ibrán. xi. 7.

S. 20.—Pák kitáben Kalám Ulláh kis wáste kahláyín ?

J.—Iswáste, ki sab pák kitáb ilhám se hain. 2 Tim. iii. 16. Phir jo muqaddas log likhte the, so Rúh ul Quds ke bulwáe likhte the. 2 Patras, i. 21.

S. 21.—Ilhám kí kyá máni hai, aur us men aur wahí men kyá faraq ?

J.—Ilhám Khudá ki marzí záhír karne ká ek taur hai: wahí us chiz ko kahen, jo us taur se záhir húi. Chunánchi jab kisí ko ilhám hotá, to us ke aql o dil men ek ajib manawí iláhí tásír hotí, jis ke sabab se bahut báten samajhne aur likhne ke qábil hotá, jo bagair aisí tásír ke hargiz na hosaktá. 2. Sam. xxiii. 2 "Khudá kí ruh mujh menbolí, aur uská sukhan meri zubán par thá."

S. 22.—Pák kitábon ko, al kitáb, yá kitáb ul kutub nám rakhte, so is ká sabab kyá ?

J.—Sabab yih, ki sab kitábon men yihí auwal kitáb hai, ki is men wuh báten mundarij hain, jin ke samajhne aur yaqín karne se hayát i abadí hásil hotí hai. Yuh. xx. 31. "Lekin yih likhe gaye, táki tum ímán láo, ki Khudá ká Betá Isá Masíh hai, aur táki tum ímán láke, uske nám se zindagí páo."

S. 23.—Al kitáb ko ahdnáma bhí kahte, so is ká kyá báis ?

J.—Báis yih, ki is men ek ajíb ahd ká bayán hai, jise Khudá ne mihrbání karke, ímándáron ke sáth bándhá, aur us ke sabab se, unko naját hásil hotí hai.

S. 24.—Tauret o Zabúr ko puráná ahdnáma khitáb karte, so yih kis liye ?

J.—Is liye, ki us men Masíh kí khabar bahut mubham thí, aur rihái jo miltí, jánwaron kí qurbání ke wasíle se, ki us waqt Masíh mujassim na húá thá ; is báis, naye ahdnáme kí banisbat, jo us se kámiltar hai, puráná kahte, yáne wuh chíz jo nuqs o zawál ke sabab miṭne ke nazdík hai. 2 Qar iii. 14. Ibrán. viii. 7—13.

S. 25.—Puráná ạhdnáma kis qaum ko supurd húá?

J.—Yahúdíon ko: "Pas kyá Yahúdí ko kuchh fazílat? albatta: ḳháss kar, yih, ki we Ḳhudá ke kalám ke amánatdár húe." Rúm. iii. 1, 2.

S. 26.—Injíl ko, kis wáste nayá ạhdnáma kahte?

J.—Iswáste, ki baliház kamál ke, goyá yih nayí chíz hai, jis men nuqs nahín: ki is men Ḳhudá ke fazl ke ạhd ká purá aur wázih bayán hai, aur na faqat fazl ke ạhd ke wạde, aur un ke púre hone kí ạlámaten, par unke púre hone ká ahwál, ki kyúnkar sach much Masíh áchuká, aur kámil naját sab ímándáron ke liye usne hásil kí hai sab bayán húá. 2 Qar. iii. 6. Ibrán.ix. 15.

S. 27.—Kyá Ḳhudá Táạlá naye ạhd ko kabhí zail o mansúḳh karegá?

J.—Hargiz nahín: yih Masíh ke dobárah áne tak náyá aur bezawál rahegá. Matí xxvi. 29.

S. 28.—Jo log is naye ạhd ke zamáne men rahte, kyá unhen púráne ạhdnáme ko bhí mánná, aur us par ạmal karná farz hai?

J.—Filhaqíqat; kyúnki púráne ạhdnáme men bhí Masíh kí ḳhabar hai, ki sab nabí us kí bábat nabúwat kar rahe, balki sab us par gawáhí dete áye. Ạmál x. 48. Aur Masíh ne ḳhud farmáyá, "Kitábon ko tajwíz karo, kyúnki un men hayát i abadí kí ḳhabar hai, aur we merí bábat gawáhí detín hain." Yuh. v. 39.

S. 29.—Kyá, Yahúdíon ke agle dastúr par, qurbání aur zabíha guzránná, ham ko bhí farz hai?

J.—Nahín: kyúnki nabí ne peshtar kahá thá, kí "jab Masíh áwe, zabíha aur hadiya mauquf karegá." Dán. ix. 27. Aur phir likhá, ki jab Masíh áyá, us ne na "bakron na bachhron ká lahú leke, balki apná hí lahú leke, hamesha kí ḳhalásí hásil kí hai." Ibrán. ix. 11, 12.

S. 30.—Qurbání, wag̱haira ká dastúr, kis wáste mauqúf hogayá?

J.—Iswáste, ki qurbání ká hukm faqat ánewálí niạmat-

oṉ kí parchháiṉ thá, aur un chízoṉ kí haqíqí súrat nahíṉ. Ibrán. x. i.

S. 31.—Kaun bátoṉ meṉ, nayá ạhdnáma puráne se bartar hai?

J.—In bátoṉ meṉ, ki us kí ḳhabar wázih hai: phir parastish ke taur ká bayán umda; phir uskí báteṉ sabhoṉ ke liye haiṉ; phir us se nayí nayí niạmateṉ hásil hotíṉ; aur phir ạhd i mausúf hamesha tak qáim rahegá.

S. 32.—Kyúṉkar, ḳhabar kí bábat, Injíl bartar jání játí hai?

J.—Puráne ạhdnáme meṉ, faqat Masíh kí ḳhabar hai, ki áwegá, par Injíl meṉ yih ḳhabar hai, ki Masíh áchuká Yúh. i. 29—41. Phir is muqaddame meṉ, purání ạhdnáma dhundhlá o mubham thá, par Injíl raushan o wázih hai. 2 Qar. iii. 18.

S. 33.—Parastish ke taur ke muqaddame meṉ, Injíl kyúṉkar bartar hai?

J.—Beshumár rasm ke sabab se, wuh parastish jo Yahúdíoṉ meṉ jári thí, aisí mushkil thí, ki Injíl meṉ usko yih *nám* rakhá gayá, "*gulámí ká júá*;" par Injílwálí parastish uskí banisbat ázádagí hai, ki rúhání, sabhoṉ ke láiq, aur sahaj hai. Gal. v. i.

S. 34.—Kyá puráná ạhdnáma sabhoṉ ke liye na thá, ki is bát meṉ, Injíl us se bartar hai?

J.—Nahíṉ thá, faqat Yahúdíoṉ ke wáste húá; Zab. cxlvii. 19, 20, aur thore bahut aur logoṉ ke wáste, jo gair qaumoṉ meṉ se muríd hogaye the. Ḳhur. xii. 48. Par Injíl sabhoṉ ke liye, balki tamám ạlam ke liye. Marq. xvi. 15. Aur muríd jo is kí tạsír se húe, aur honge, ek aisí jamáạt haiṉ, jis ká shumár koí nahíṉ kar saktá. Mukásh. vii. 9.

S. 35.—Kyúṉkar niạmatoṉ ke muqaddame meṉ Injíl bartar jání játí hai?

J.—Injíl se, Rúh ul Quds kí niạmateṉ aisí kasrat se miltíṉ, aur un meṉ aisí saríh tạsír nazar átí, ki peshtar kabhí na thíṉ. Yúh. i. 17. Ạmál ii. 17—18.

S. 36.—Qiyám kí bábat, kyún̲kar Injíl bartar mạlúm hotí?

J.—Puráne ạhd ká intizám, jo ạlámaton̲ aur jánwaron̲ kí qurbáníon̲ par mauqúf thá, so chand rozá thá; Ibrán. viii. 13; par naye ạhd ká intizám dunyá kí ạḳhír tak qáim rahegá. Matí xxviii. 20.

S. 37.—Upar to kahá, ki alkitáb ḳo chhoṛke, koí dúsrá qánún hai nahín̲, jis se Ḳhudá kí buzurgí karne o usse suhbat rakhne ká taur síkhen̲; yih kiswáste kahá?

J.—Is sabab se, ki aur kitáben̲ jitní hon̲, ḳháss karke Hindú ke Shástra, o Ahl i Islám ká Qurán, sab náqis hain̲, ki un men̲, yá to Ḳhudá ki sáf beizzati húí, yá un báton̲ ká bayán na húá, jinse uskí auwal buzurgí khultí.

S. 38.—Hindúon̲ ke Shástron̲ men̲ kyá nuqs hai?

J.—Bahut hain̲; pahile to yih, ki Ḳhudá ko, gunáh ká báni ṭhahráte; phir use Ḳháliq nahín̲ jánte; Nasíb ko málik samajhte; gunáh ko chhoṭí bát záhir karte; aur naját kí ḳhabar, ki kyún̲kar ho, aur Ḳhudá kí buzurgí men̲ ḳhalal na áwe, un men̲ mutlaq zikr nahín̲: siwá iske, un men̲ bahut ḳhiláf báten̲ hain̲; aur bahut bejá báten̲, jo wájibí ṭhahráín̲ gaín̲. Mislan jhúṭh bolná, Brahman kí ján bacháne ke wáste; butparastí karni; baṛon̲ ká lílá krírá karná, waghaira, munásib samjhe játe.

S. 39.—Qurán men̲ kyá nuqs hai?

J.—Qurán men̲ yih nuqs hai, ki Ḳhudá ká kámil o sahíh bayán usmen̲ hai nahín̲, ki us men̲ bhí Ḳhudá badí ká báni záhir húá: phir jo achchhá bayán us men̲ hai, so Injíl se mustáạr húá. Phir us men̲ bhí naját kí kuchh ḳhabar nahín̲; phir us men̲ kaí báten̲ wájibí ṭhahráín̲ gaín̲, jo haqíqat men̲ bejá; mislan, bahut ạuraton̲ se shádí karní, aur baṛon̲ ká gunáh, jaisá ki Muhammad ká jo sáf nafs parwar thá, shahwat aur gunáh nahín̲ ṭhahráná. Phir, jaisá Hindúon̲ ke shástron̲ men̲, waisá is men̲, Insán kí paidáish se kyá maqsad cháhiye, aur kyún̲kar Ḳhudá kí buzurgí ho, aur insán ḳo kámil ḳhushi mile, is men̲ mutlaq zikr nahín̲ hai.

S. 40.—Kyá koí aqlí mazhab nahíṉ hosaktá, jo ham logoṉ ke wáste qánún ṭhahre?

J.—Is sabab se nahíṉ hosaktá, ki ạql hí se Masíh kí ḳhabar, kí wuh naját denewálá hai, hargiz nahíṉ mil saktí? Is bát ko záhir karne ke liye Wahí ká dená zarúr paṛá, aur alḳitáb ko chhoṛkar koí dúsrí kitáb Wahí na ṭhahr saktí.

S. 41.—Bhalá: to alkitáb kí ḳháss ḳhubí kyá hai?

J.—Us meṉ yih ḳhúbí hai, ki sab báteṉ jo Ḳhudá Táạlá kí buzurgí se yá insán kí naját o bhaláí se, tạlluq rakhtíṉ, ḳhwáh yaqín karne ke wáste hoṉ, ḳhwáh un par ạmal karne ke wáste hoṉ, sab is meṉ, yá to kamál safáí se bayán húíṉ, yá uskí bátoṉ se, wájibí natíje ke taur par, nikálí játíṉ haiṉ. 2 Tim. iii. 15, 17; Gal. i. 8, 9.

S. 42.—Kyá natíje bhí, jo alkitáb kí bátoṉ se nikále játe is qánún meṉ mundarij haiṉ?

J.—Kyúṉ nahíṉ; chunánchi Ḳhudáwand Masíh ne, jab Zádúqíoṉ ke sáth qiyámat kí bábat bahs kartá thá, insán ke jí uṭhne kí bát, natíja nikálne kí ráh se, sábit kí. Matí xxii. 31, 32. "Aur murdoṉ ke jí uṭhne kí bábat, Ḳhudá ne, jo tumheṉ farmáyá, wuh, tum ne nahíṉ paṛhá? Ki maiṉ Ibráhím ká Ḳhudá, aur Isháq, ká Ḳhudá, aur Yạqúb ká Ḳhudá húṉ? Ḳhudá murdoṉ ká nahíṉ, balki zindoṉ ká Ḳhudá hai."

S. 43.—Kyá, yih qánún jo milá, harek bát meṉ, sáf aur wázih hai?

J.—Sab báteṉ, jinká samajhná aur yaqín karná, aur un par ạmal karná, ham logoṉ kí naját ke wáste zarúr haiṉ, aisí baṛí báteṉ is qánún meṉ us safáí ke sáth likhí gaíṉ, ki har ek chhoṭá baṛá jo koshish kare, naját ká káfí ilm hásil kar saktá. Zab. cxix. 105, 130.

S. 44.—Masíh ke zamáne kí riwáyateṉ, agar hotíṉ, kyá unko is qánún meṉ dáḳhil karná, yá aisá samajhná, ki we bhí *insán ke wáste ek qánún haiñ*, so munásib hai?

J.—Nahíṉ to: kyúṉki Ḳhudá kí tasníf kámil hai, aur us meṉ kuchh dáḳhil karná baṛá gunáh hai. Mukásh. xxii.

18. Phir jab kámil qánún páyá, káhe ko dúsrá qánún ḍhúṇḍheṉ. Cháhiye ki aisí riwáyateṉ, Ḳhudá ke qánún se muqábala kareṉ, "agar we us suḳhan ke mutábiq na boleṉ, to unke liye sahar na hogí." Ạshá. viii. 20.

S. 45.—Kyá kisí zamáne meṉ kalísiyá ke logoṉ ne, aisí riwáyatoṉ ko, apne liye ek qánún jáná?

J.—Háṉ: Masíh ke zamáne meṉ, Farísíoṉ ne Ḳhudá kí sharíạt ko tark karke, insán kí riwáyateṉ jarí kíṉ. Marq. vii. 8. Anr Rúm kí kalísiyá, is namúne par chaltí, aur tín tarah kí riwáyatoṉ ká zikr kartí, yạne Masíhí, Rasúloṉ kí, aur phir kalísiyá kí, aur sáf kahtí, ki inheṉ bhí pák kitáboṉ ke sáth, balki un ke barábar qabúl karná cháhiye. Is tadbír se, Rúm ke log, apní beshumár banáwaṭ kí bábat uzr kí jagah páte; chunánchi yih kahte, ki agarchi banáwaṭeṉ mazkúr pák kitáboṉ meṉ nahíṉ haiṉ, taubhi riwáyat se sábit ho saktíṉ.

S. 46.—Kyá, ahl i Islám kí Hadís, inkí naql par íjád húí hogí?

J.—Filhaqíqat: aur Hadís ke hone se ek aur dalíl nikaltí, jisse sábit hotá hai, ki Qurán kámil qánún nahíṉ hai, aur is wajah se Ḳhudá ká qánún nahíṉ.

S. 47.—Upar bayán húá hai, ki Iláhí ímán Rúh ul Quds se pák kitáboṉ ke wasíle paidá hotá hai, kyá hone na saktá, ki *insán ke dil meṉ Rúh ul Quds ki* koí kahí húí bát hamáre liye qánún ho jáwe?

J.—Nahíṉ hone saktá. Jis waqt wahí na milí thí, Ḳhudá apni marzí insán par yúṉ záhir kartá thá, par jab se kámil qánún milá, yih nahíṉ hone saktá, nahíṉ to qánún kámil naníṉ ṭhahrtá. "Jo Ḳhudá ko pahchántá, hamárí suntá; jo Ḳhudá ká nahíṉ, hamárí nahíṉ suntá, isí se ham sachchái kí ráh, aur gumráhí kí ráh pahchán lete haiṉ." 1 Yuh. iv. 6.

S. 48.—Alkitáb kaun zubán meṉ likhí gaí?

J.—Puráná ạhdnáma Ibrí zubán meṉ, magar kaí ek báb Kaldí zubán meṉ haiṉ: aur nayá ạhdnáma Yúnání meṉ.

S. 49.—Kyá pák kitáboṉ ká tarjuma karná bajá hai?

J.—Filhaqíqat: kyúṉki inká paṛhná, o samajhná, ba fazl iláhi, insán ká haqq ṭhahrá hai. Amsál viii. 4. Balki Ḳhudá Táạlá ne sab ko inke paṛhne ká hukm diyá hai; aur jab tak tarjuma na ho, kyúṉkar paṛh sakeṉ. Yuh. v. 39.

S. 50.—Agar kalísiyá ke logoṉ meṉ bahs ho, to kyúṉkar faisala kiyá jáwe?

J.—Pák kitábeṉ sab muqaddamát ká faisala karnewálí haiṉ: agar inse sáf ḳhabar na mile, to sábit húá, ki bahs chhoṭí bát par hai, aur is sabab se bejá, kyúnki sab báṛí bátoṉ ká faisala isí se ho chuká. Amál xxviii. 25.

S. 51.—Rúm kí kalísiyá meṉ kaí ek tasnífát, jinheṉ Apákrifa kahte, pák kitáboṉ ke sáth mujallid kíṉ játíṉ; kyá unko Ḳhudá ká kalám jánná cháhiye?

J.—Nahíṉ: kyúṉki unkí koí Ibrání asl to hai nahíṉ. Yahúdí log un kitáboṉ ko nahíṉ mánte, aur we Ḳhudá ke kalám ke amánatdár the: phir wuh Iláhí muhr, jo alkitáb meṉ hai, unmeṉ nahíṉ hai. Siwá iske, yih tasnífát Maláḳhí nabí ke zamáne bạd zahúr meṉ áyíṉ, agarchi Nabí mausúf, Yahúdioṉ kí samajh meṉ, áḳhirí thá, aur us kí kitáb ḳhatm ul nabúwat húí: aur phir in tasnífát meṉ kaí jhúṭhí, ḳhiláf, o nápák báteṉ, jo alkitáb kí bátoṉ se sáf muḳhálif haiṉ, likhí gayíṉ.

S. 52.—Algharaz, pák kitáb ko, kyá samajhná cháhiye?

J.—Sab sihat baḳhsh dawá ká dawá kháná hai. Zab. cvii. 20. Sárí tasallí kí ḳhán hai. Rúm. xv. 4. Sáre Masíhí hathyár ká maḳhzan hai. Afas. vi. 13—18. Aur ek sachchá kampáss hai, jisse ásmán ke bandar ko pahunchne ke wáste kámil hidáyat miltí hai.

TI'SRA' SAWA'L.

S.—ALKITA'B kí tạlím ká ḳhulása kyá hai?

J.—Alkitáb kí tạlím do baṛí bát haiṉ, jo goyá sárí tạlím ká ḳhulása, yạne yih, ki insán ko, Ḳhudá kí bábat, kyá samajhná aur yaqín karná cháhiye, aur Ḳhudá insán se kyá ḳhidmat cháhtá.

FAIDAH.

S. 1.—Jo tạlím pák kitáb men̲ hai, ham use kyá samajh ke yaqin karen̲?

J.—Cháhiye ki hamárá yaqín is samajh par ho, ki Ḳhudá iská musannif, aur yih uská kalám. "Jisne uskí gawáhí qabúl kí hai, muhr kí hai, ki Ḳhudá barhaqq hai." Yuh. iii. 33.

S. 2.—Agar koí dín kí bát ho, jo pák kitáb men̲ nahín̲ hai, yá uskí báton̲ se natíja ke taur par bhí nikálí nahín̲ jätí, kyá us bát ko yaqín karná, aur us par ạmal karná ham ko farz hai?

J.—Nahín̲: kyún̲ki pák kitáb kámil hai, aur us ke hukmon̲ men̲ nuqs nahín̲ hai, par sab kuchh bayán húá, jis ko yá to yaqín karná, yá us par ạmal karná cháhiye. Ạsháyá viii. 20.

S. 3.—Upar kí bát men̲, pahle ímán ká zikr hai, bạd uske, ạmál ká; is ká kyá sabab hai?

J.—Sabab yih, ki ímán nekí kí bunyád hai, na nekí ímán kí; Tit. iii. 8. Fazl ke ạhd men̲ yihí tartíb járí hai, báwajúdi ki ạmál ke ạhd kí tartíb se ḳhiláf hai. Gal. iii. 12.

S. 4.—Ḳhair, to, ạmál ke ạhd men̲, kaunsí tartíb járí húí?

J.—Ạmál karná, yá sharíạt ke mutábiq kámil farmánbardárí karní bunyád thí, aur us ke úpar zindagí ká wạda dhará thá. "Ki jis insán ne un kámon̲ ko kiyá, wuh unke sabab zinda rahegá." Rúm. x. 5.

S. 5.—Kyá fazl ke ạhd men̲, yih tartíb ulaṭ gayí?

J.—Hán̲; us men̲, pahle wạde ko yaqín karná hai, aur wạde kí niạmat, yạne zindagí, shukr guzár hoke qabúl karná; bạd iske, ihsánmand hoke, aur muhabbat rakhke, sárí farmánbardárí ḳhushí se karní. Irm. xxxi. 18, 19.

S. 6.—Kyá sharíạt men̲ bhí ạhd i fazl kí tartíb járí thí?

J.—Filhaqiqat; kyún̲ki das hukm ke díbáche men̲, Ḳhudá ne yih farmáyá, ki "main̲ Yahowáh, terá Ḳhudá hún̲." Aur iskí yih mạní hai, ki sharíạt mánni is liye farz, ki sha-

ríạt ká denewálá Yahowáh, jo sab baní i Ádam ká Ḳhudá hai. Yạne sharíạt hí meṉ, pahle Ḳhudá kí mihrbání ko yaqín karná hai, táki bạd uske farmánbardárí ho.

S. 7.—Kyá munásib hai, ki sharíạt ko is gharaz par máneṉ, ki Ḳhudá hamárá Ḳhudá ho?

J.—Nahíṉ; ạmál ke ạhd meṉ, aisá karná munásib thá, is liye ki insán pák o begunáh rahá; par is zamáne meṉ, yih munásib hai, ki Ḳhudá kí rahmat o mihrbání jo ạhd i fazl meṉ záhir húíṉ, qabúl kareṉ, aur unhí sababoṉ se uske sab hukmoṉ ko mán leweṉ.

S. 8.—Yih kyúṉ húá, ki aksar log gumán karte, ki ạmál hí ke sabab se, Ḳhudá hamárá Ḳhudá hogá?

J.—Insán kí aslí tabíạt yihí thí; aur jo faraq insán kí hálat meṉ gunáh se húá so is ká ḳhiyál nahíṉ karte, yá is ki haqíqat ko yaqín nahíṉ karte?

S. 9.—Yih tartíb jo ạhd i fazl meṉ hai, kyá usse sharíạt bátil hotí, yá sharíạt mánne ke farz ko ḳhalal nahíṉ átá?

J.—Nahíṉ átá; "pas kyá ham sharíạt ko ímán se bátil karte haiṉ? Hargiz nahíṉ; balki ham to sharíạt ko qáim karte." Rúm. iii. 31.

S. 10.—Kyá aur dalíleṉ haiṉ, jinse sábit ho saktá, ki tạlím kí yihí tartíb bajá hai?

J.—Háṉ: chunánchi muqaddas Púlús, Injílwálí nekí ko, ímán kí farmánbardárí nám rakhtá; Rúm. xvi. 2. Aur muwáfiq iske, apne sab ḳhattoṉ meṉ us ne pahle ímán kí tạlím ká, aur bạd uske, nekí karne ká farz bayán kiyá.

S. 11.—Kyá ímán kí farmánbardárí hí se, Ḳhudá ke sáth mel kar sakte haiṉ?

J.—Nahíṉ; ímán hí se mel hotá, aur ímán kí farmánbardárí ek dalíl hai, jis se sábit hotá, ki mel húá. 1 Yúh. ii.3, 5.

S. 12—Is tartíb ke ulaṭne se, kyá nuqsán na hogá?

J.—Baṛá nuqsán hogá, chunánchi Rúm kí kalísiyá ne, is tartíb ko ulaṭ diyá, aur baṛá nuqsán uṭháyá: ki we ab samjh-

te, ki nápák insán sáhib i sawáb hone saktá, aur us ki neki ká badlá Ḵhudá fazl karke nahín̲, par insáf karke degá. Is gumán se sáhib i sawáb ke dil men̲ barí maghrúrí paidá hotí, aur Ḵhudá Táạlá kí barí beizzatí hojátí.

S. 13.—Kyá, pák kitábon̲ men̲ neki ke ajr ká bár bár zikr na húá; mislan Zab. xix. 11—"unke yád rakhne men̲ bará hí ajr hai." Phir Zab. lviii. 11: "Yaqínan sádiq ke liye jazá hai."

J.—Tahqíq; lekin wuh ajr fazl se, na insáf se diyá játá. Kisí dúsre ko neki ká ajr nahín̲ baḵhshá játá, magar us ko, jo Masíh par ímán láyá hai, aur us ímán ke sabab, muạ́fí hásil karke Ḵhudá ke sáth mel bhí kiyá. Efs. i. 6; Paid. iv. 4.

S. 14.—Jis men̲ ímán nahín̲ hai, to us kí nekí ke ạmál kaise hain̲?

J.—Wuh beján ạmál hain̲, un men̲ dam nahín̲ hai, aur is sabab se, zindá Ḵhudá ke láiq bhí nahín̲. "Nákára daraḵht achchhá phal nahín̲ látá." Matí, vii. 18. Aur jab tak Masíh ko na pahchanen̲, aur ímạn se goyá us men̲ paiwand na hon̲, to koí nekí ham se na hogí. Yuh. xv. 4, 5.

S. 15.—We ustád, jo faqat sharíạt sunáte, aur ímán, o nayí paidáish, o Masíh men̲ paiwand hone ká zikr nahín̲ karte, yá agar zikr bhí karen̲, us taur par nahín̲, jaisá cháhiye, so kaise log hain̲?

J.—We nádán miạmár ki mánind hain̲, ki unhon̲ ne apne ghar ki buniyád retí par ḍálí, aur Masíh kí Injíl ko ḵharáb kar dete: unhín̲ ká zikr Púlús ne yún̲ kiyá hai Gal. i. 9: "Agar koí tumhen̲ kisí dúsrí Injíl ko, siwá uske, jise tum ne páyá, sunáwe, wuh malạún howe."

CHAUTHA´ SAWA´L.

S.—Ḵhudá kyá hai?

J.—Ḵhudá rúh hai, jo ki hastí o dánáí, qudrat o pákízagí, munsifí o mihrbání, aur sachcháí men̲, bepáyán, abadí o ghair mutabaddal hai.

FAIDAH.

Ḳhudá kí zát o sifát ke mufassil bayán ká díbácha.

S. 1.—Dín ki imárat men̲, kaun bát aur sab báton̲ kí bunyád hai?

J.—Yih bát, ki koí Ḳhudá hai; "us par, jo Ḳhudá kí taraf átá, yih zarúr hai, kí yaqín kare, ki wuh maujúd hai." Ibrán. xi. 6.

S. 2.—Kyá yih bunyádwálí bát, ạql hí se daryáft na hosakí?

J.—Hosakí, kyún̲ki muqaddas Púlús ne yún̲ farmáyá hai, "Is liye ki uskí sifaten̲, jo dekhne men̲ nahín̲ átín̲, yạne uskí abadí qudrat aur Ḳhudáí, dunyá kí paidáish se, us ke kámon̲ par g̣haur karne men̲ aisi sáf mạlúm hotín̲, ki unko kuchh uzr nahín̲." Rúm. i. 20.

S. 3.—Ḳhudá ne apná hí ịlm, tamám dunyá men̲ kyún̲kar záhir kiyá?

J.—Apní ḳhilqat se aur us intizám se bhí, jo tamám ạlam ke úpar hai.

S. 4.—Ḳhudá ke maujúd hone kí bábat, ḳhilqat se, kyá ilm hásil ho saktá?

J.—Sárí ḳhilqat yihí pukártí, ki main̲ áphí se nahín̲ húí, main̲ ittifáqan nahín̲ hogaí, us ne mujh ko banáyá, aur na main̲ ne apne tain̲. Zab. c. 3.

S. 5.—Is muqaddame men̲, Ḳhudá ke intizám se kyá ịlm hásil ho saktá?

J.—Yih, ki wuhí Ḳhudá, jis ne sab ko banáyá, sab ko sambháltá; aur us gharaz ke mutábiq jis se sab ko ḳhalq kiyá, sab par bádsháhat kartá. Ibrán. i. 3.

S. 6.—Kyá ek ek insán ká honá, ek dalíl nahín̲ hai jisse sábit hosaktá, ki Ḳhudá hai?

J.—Hai; kyún̲ki usí se ham jíte, aur chalte phirte, aur maujúd hain̲. Ạmál xvii. 28. Ki insán kí táqat nahín̲, kí rihm men̲ apne tain̲ banáwe. Zab. cxxxix. 15, 16.

Balki apne sir ká ek bál sufed yá kálá nahíṉ kar saktá. Matí vi. 27; v. 36.

S. 7.—Jo ḵhabar Ḵhudá kí, ḵhilqat o Iláhí intizám se miltí, kyá wuh kámil hai?

J.—Nahíṉ; unse, Ḵhudá kí qudrat, o dánáí o buzurgí, o mihrbání kí kuchh ḵhabar miltí; lekin Ḵhudá kí zát o sifát ká púrá bayán pák kitáboṉ hí meṉ hai, aur kahíṉ nahíṉ. Yuh. v. 39. 2 Pat. i. 19. Rúm. xv. 4.

S. 8.—Bhalá, phir, pák kalám ke wasíle se, Ḵhudá kí zát ko baní i Ádam par, kaun záhir karnewálá hai?

J.—Masíh, jo ibn Ulláh hai, Ḵhudá ko záhir kartá: "Ḵhudá ko kisí ne kabhí na dekhá, eklaute Beṭe ne, jo Báp kí god meṉ hai, usí ne batlá diyá." Yuh. i. 18.

S. 9.—Ḵhudá ne pák kitáboṉ meṉ apná kaisá bayán kiyá hai?

J.—Pák kitáboṉ meṉ tín muḵhtasar bayán haiṉ: Pahle ki Ḵhudá núr hai. 1 Yuh. i. 5. Dúsre, ki Ḵhudá muhabbat hai. 1 Yuh. iv. 8, 16. Tísre, ki Ḵhudá rúh hai. Yuh. iv. 24.

S. 10.—Ḵhudá kiswáste núr kahláyá?

J.—Us kí bepayán pákízagí, o behadd ilm ke sabab se; Hab. i. 13. Ibrán. iv. 13. Aur is sabab se bhí, ki sárí roshní, ḵhwáh jismání, ḵhwáh rúhání, ḵhwáh fazl kí, ḵhwáh jalál ki, wuhí sab ká bání hai. Yáqúb i. 17.

S. 11.—Ḵhudá kiswáste muhabbat kahláyá?

J.—Isliye, ki muhabbat, aur sifatoṉ ke muqábale meṉ, bahut jalwagar húí, balki us kí baṛí shán o shauqat hai; chunánchi naját kí tadbír, jis se ek álam bahál hojátá, muhabbat hí se húí. Yuh. iii. 16. 1 Yuh. iv. 8, 9, 10.

S. 12.—Ḵhudá káhe ko Rúh kahláyá?

J.—Isliye, kí máddah kí koí sifat usmeṉ nahíṉ hai; uská jism nahíṉ, uská gosht o haḍḍí nahíṉ: balki wuh bizzáttihí ek nádídaní, ghairfání, áqil o samajhnewálá wajúd hai. Lúká xxiv. 39.

S. 13.—Ḵhudá sab paidá húí rúhoṉ se kitná baṛá hai?

C

J.—Un rúhon se Ḳhudá Táālá utná baṛá hai, jitná un ke fahm se úpar hai. Aiyúb xxxvii. 23. "Alqádir, jo hai, ham us tak nahín pahunchte."

S. 14.—Jab sábit húá, ki Ḳhudá bizzáttihí ḳhális rúh hai, to kyúnkar pák kitábon men aisá zikr húá, kí goyá Ḳhudá kí ánkh, kán, háth, chihra, waghaira maujúd hain?

J.—Ḳhudá ne apne ko záhir karne ke wáste, aur insán ke dil men muáfiq tásír karne ke wáste, insán kí ibárat iḳhtiyár kí hai; agar ásmání ibárat kám men látá, to insán samajhtá nahín, ki us ke darmiyán jári nahín; mislan Ḳhudá ká ilm is ibárat se záhir húá, kí Ḳhudá dekhtá o suntá; phir uskí qudrat ká zahúr is ibárat se bayán húá, ki Ḳhudá apná háth baṛhátá; phir us kí mihrbání is ibárat se bayán húí, ki Ḳhudá ne mihrbání kí nazar kí, yá apne chihra ká núr faláne par chamkáyá. Algharaz, yih sárí ibárat majází hai, aur Ḳhudá ne use iswáste iḳhtiyár kiyá, ki insán samjhe, aur samajhte hí uská dil Ḳhudá kí taraf ziyáda rujú ho.

S. 15.—Ḳhudá kí koí súrat íjád karke, háth se khainchná, yá aql se banáke us ká ḳhiyál karná, munásib hai?

J.—Aisá karná bejá hai, aur butparastí se máil hai; dúsre hukm, aur pák kitábon ke aur muqámon se sáf maná hai. Istisná iv. 12, 15. Rúm. i. 23. Insán to apní rúh kí koí súrat nahín khainch saktá, to Ḳhudá kí rúh ko kyúnkar khainchen.

S. 16.—Ḳhudá ke rúh hone se, ham logon kí tālím ke wáste kaun bát nikálí játí?

J.—Yih bát: kí munásib hai, kí insán us kí parastish rúh se o rástí se karen. Yuh. iv. 24.

S. 17.—Ḳhudá kí parastish rúh se o rástí se karní kyá hai?

J.—Yih hai, ki cháhiye ki Ḳhudá Táālá ko jaisá Masíh hí men záhir húá, pahchánen; phir us ke sáth mel karke, aur usse muhabbat rakhke, dil se us kí parastish karen. Yuh. xvii. 3.

S. 18.—Kyá Ḳhudá kí is tarah kí naját bakhsh pahchán hásil karní mumkin hai?

J.—Sach hai, ki na to insán, na to firishta Ḳhudá ká bilkull bhed daryáft kar saktá. Ayúb xi. 7, 8, 9. Taubhí, us kí utní pahchán hásil karní, jitní naját ke wáste káfí ho, mumkin hai, balki Ḳhudá ne utní pahchán hásil karne ke liye táqat dene ká sáf wạda kiyá hai. Irmiyá xxiv. 7: "Main̲ unhen̲ dil dúngá, ki mujhe pahchánen̲, ki main̲ Yahowáh hún̲." Yuh. vi. 45: "Nabíon̲ kí kitábon̲ men̲ yih likhá hai, ki we sab Ḳhudá se tạlím páwenge."

S. 19.—Ḳhudá kí naját baḳhsh pahchán kyá hai?

J.—Wuh to us sufed patthar kí mánind, aur us naye nám kí mánind hai, jis ká zikr Mukáshafát ki kitáb ke dúsre báb, aur satrahwín̲ áyat men̲ hai, ki koí nahín̲ use jántá, magar wuh, jis ne páyá hai; aur wuh jo use rakhtá, us ká púrá bayán nahín̲ kar saktá, par usí ko bhí, chup hoke iskí ḳhúbí ke daryáft karne partá, aur roz ba roz is kám men̲ taraqqí kartá rahtá hai; magar utná bayán hone saktá, ki yih naját baḳhsh pahchán Masíh ke wasíle se miltí hai. 2 Qar. iv. 6.

S. 20.—Wuh jis ne Ḳhudá ká dídár páyá, aur Masíh ke wasíle se us kí naját baḳhsh pahchán ko hásil kiyá, jab apní ḳhushí záhir kare, to kaunsí ibárat iḳhtiyár karegá?

J.—Is tarah kí, jaisá Músá ne iḳhtiyár kí: "Mábúdon̲ men̲, ai Yahowáh, tujhsá kaun hai? pákí men̲ kaun hai terá sá jalálwálá, ḍaránewálá sáhib i baráíon̲ ká, ạjáibát ká banánewálá?" Ḳhur. xv. 11. Yá jaisí Dáúd ne iḳhtiyár kí: "Yih Ḳhudá hamárá azalí abadí Ḳhudá aur tá dam i marg wuhí hamárá hádí rahegá." Zab. xlviii. 14.

S. 21.—Kyún̲kar Masíh se, Ḳhudá kí naját baḳhsh pahchán hásil karte hain̲?

J.—Is tarah, ki Masíh Ḳhudá hai, aur mujassim húá; pas is ráh se Ḳhudá kí zát kí ḳhúbíán̲ o sifaten̲ záhir húín̲.

S. 22.—Kyá, Ḳhudá kí sifaten̲ Ḳhudá kí zát se alag chíz hain̲, ki nahín̲?

J.—Wuh alag nahín̲ hain̲; kyún̲ki jo Ḳhudá men̲ hai, wuh Ḳhudá hai; faqat hamárí samajh men̲ alag hotín̲, haqíqat men̲, us Ḳhudá ki zát hí men̲ zarúratan mundarij hain̲

S. 23.—Kyá Ḳhudá ki sifateṉ ápas meṉ aisí alag ho saktíṉ, ki jo bepáyáṉ ho, so abadí na ho, yá jo bepáyáṉ aur abadí hai, ghair mutabaddil na ho?

J.—Nahíṉ; jaisá ki Ḳhudá kí sifateṉ, Ḳhudá se alag nahíṉ, waisáhí ek sifat dúsrí sifat se alag nahiṉ ho saktí. Insán to albatta ek ek ká alag bayán kartá, isliye ki uskí ạql aisí hai, ki ek waqt faqat ek chíz ká ḳhiyál kar saktá, jaisá pání jo ekhí hai, jab chalní meṉ bhareṉ, bahut alag alag búnd ho játá; par haqíqat meṉ yih sab alag alag sifateṉ, Ḳhudá ká wuh ekhí kamál haiṉ, jo bizzáttihí us meṉ maujúd hai.

S. 24.—Ḳhudá kí sifateṉ do tarah kí kyúṉ bayán karte?

J.—Ek tarah kí ḳháss Ḳhudá kí hai, aur kisí dúsre kí nahíṉ ho saktí, aur dúsrí tarah dúsre kí ek taur par hone saktí.

S. 25.—Kaun sifateṉ wuh haiṉ, jo kisí dúsre kí nahíṉ ho saktíṉ?

J.—Bepáyáṉ, abadí, o ghair mutabaddil; istarah kí sifateṉ kisí dúsre meṉ nahíṉ ho saktíṉ.

S. 26.—Kaun haiṉ wuh sifateṉ jo ek taur par ḳhilqat kí bhí hone saktíṉ?

J.—Hastí o dánáí, qúwat o pákízagí, ạdl o mihrbání, aur sacháí. Kuchh kuchh aisí sifatoṉ ká ḳhilqat meṉ, mislan firishtoṉ aur pák logoṉ meṉ páyá játá, aur is sabab se aise log pák kitáboṉ meṉ, goyá hamáre liye ek namúna ṭhahre. Zab. xi. 7: "Yahowáh, jo sádiq hai, sádiqoṉ ko cháhtá." 1 Pat. i. 16: "Tum pák bano, ki maiṉ pák húṉ."

S. 27.—Kyá yih sifateṉ kisí ḳhilqat meṉ, us taur par hone saktíṉ, jis taur par Ḳhudá meṉ haiṉ?

J.—Nahíṉ: Ḳhudá meṉ yih sab behadd haiṉ, hamesha se haiṉ, ghair mutagaiyir haiṉ; aur aisá kahná kísí ḳhilqat kí bábat sáf kufr hai. Ishí murád se, Matí xix. 17 meṉ yúṉ likhá hai, ki "Koí bhalá nahíṉ, magar ek, yạne Ḳhudá;" aur is kí tafsír yih, ki kisí kí wuh nekí nahíṉ, jiske sáth hadd na bándhí gayí.

KHUDA´ TA´ALA´ KI´ SIFATON KA´ MUFASSIL BAYA´N KAREN.

Ḳhudá ke bepáyáñ hone kí bábat.

S. 28.—Ki Ḳhudá bepáyán̲ hai, iskí kyá mạní?

J.—Iskí yih mạní hai, ki Ḳhudá kí zát o sifát men̲ mutlaq hadd o páyán̲ hai nahín̲. Ayúb xi. 7, 8, 9.

S. 29.—Ḳhudá kí bepáyání men̲, kaun aur sifaten̲ mundarij hain̲?

J.—Yih hain̲, ki wuh ghair mudrik hai: phir wuh beandáza hai; phir yih, ki wuh házir názir hai.

S. 30.—Ḳhudá ghair mudrik hai, iskí kyá mạní?

J.—Iske yih mạne, ki uskí zát o sifát ko bilkull samajhná, harek ḳhilqat ke nazdík námumkin hai. Zab. cxlv. 3. Ayúb xxxvi. 26.

S. 31.—Ḳhudá ke beandáza hone ke kyá mạne hai?

J.—Iske yih mạne, ki jahán̲ náp sakte, is ká hadd nahín̲ páyá játá. Yạne koí jagah nahín̲, jahán̲ Ḳhudá nahín̲. 1 Sal. viii. 27.

S. 32.—Jab kahen̲, ki Ḳhudá házir názir hai, to kyá iskí mạní yih hai, ki dúr se dekhtá, jaisá súraj, jiski roshni un muqámon̲ men̲ hai, jahán̲ súraj ḳhud nahín̲?

J.—Nahín; uske yih mạne hai, ki na faqat Ḳhudá kí nazar har ek tak pahunchtí, par Ḳhudá kí zát har kahín̲ hai. Irm. xxiii. 23, 24.

S. 33.—Kyá yih bát ạql se bhí sábit ho saktí?

J.—Hosaktí, kyún̲ki ạql yihí kahtí, ki baghair sambhalnewále ke, koí ḳhilqat bahál rah nahín̲ saktí. Ạmál xvii. 28: "Usí men̲ ham jíte, aur chalte phirte, aur maujúd hain̲."

S. 34.—Ḳhudá apní huzúrí kalísiye par kyún̲kar záhir kartá?

J.—Záhiran fazl ke wasílon̲ se apní huzúrí dikhátá. Ḳh. xx. 24. Aur bátinan ek ek ímándár ke dil men̲, Rúh ul Quds kí tạsír se, yahán̲ tak ki ek ek díndár Rúh ul Quds hí kí haikal hojátá. Hiz. xxxvi. 27.

S. 35.—Ḳhudá ásmán par apní huzúrí kyún̲ záhir kartá?

J.—Apne ajíb jalál ke dikháne se, aisá sáf sáf, ki dunyáwí logon̲ ke ilm ke muqábale men̲, ásmánion̲ ká aisá ilm hojátá, kí we Ḳhudá ko dekhte jaisá ki wuh hai, aur us ke darbár hí men̲ nit házir rahte. 1 Yuh. iii. 2. Zab. xvi. 22.

S. 36.—Ḳhudá dozaḳh men̲, kyún̲kar apní huzúrí dikhátá?

J.—Wahán̲, apní ajíb qudrat o adálat se malaúnon̲ ko sambháltá, ki we hamesha tak, us ke ghazab kí már kháne ke qábil rahen̲. Zab. xc. 11. Matí xxv. 46.

S. 37.—Is bát se, kí Ḳhudá har jagah men̲ hai, ham logon̲ kí tasallí ke wáste kaun tálím nikaltí hai?

J.—Yih, ki Ḳhudá ke muqaddas bande, kisí musíbat yá imtihán men̲ nahín̲ parne sakte, aur Ḳhudá ko málúm na ho; aur wuh wahán̲ inkí madad karne ke wáste házir na ho. Ashá. xliii. 2.

Ḳhudá ke abadí hone kí bábat.

S. 38.—Abad kí kyá mání?

J.—Ek behadd o betabdíl dawám; is kí bábat ham nahín̲ kah sakte, jaisá zamáne kí bábat kahte hain̲, ki wuh guzrá, yá guzarnewálá, yá guzregá, kyún̲ki is men̲ waqt ká tiadád nahín̲, aur tabdíl nahín̲.

S. 39.—Ḳhudá ko kyún̲kar abadí kahe?

J.—Istarah, ki wuh wujúd i dáim hai, ki us ká kabhí shurú na húá, na intihá hogí, aur us ke maujúd hone men̲, kuchh tabaddul yá tawátur nahín̲ hai.

S. 40.—Kyún̲kar sábit hai, kí Ḳhudá ká shurú na húá?

J.—Zab. xc. 2: "Peshtar usse, kí pahár paidá húe, aur zamín aur dunyá baní, azal se abad tak túhí Ḳhudá hai."

S. 41.—Kyún̲kar sábit hai, ki Ḳhudá kí intihá na hogí?

J.—Zab. cii. 12, 27: "Ai Yahowáh, tú abad tak báqí rahegá;" "tere barason̲ kí intihá nahín̲."

S. 42.—Kyún̲kar sábit ho, ki Ḳhudá ke maujúd hone men̲, zamána i tabaddul o tawátur nahín̲ hai?

J.—Zab. xc. 4: "Ki hazár baras tere áge aise haiṉ, jaise kal ká din, jo guzar gayá, aur jaise ek pahar rát." 2 Patras iii. 8: "Ai ạzízo, yih bát tum par chhipí na rahe, ki Ḳhudáwand ke nazdík ek din hazár baras, aur hazár baras ek din ke barábar haiṉ." Na faqat hamesha tak hai, par uská maujúd honá hamesha eksáṉ hai. Zab. cii. 27.

S. 43.—Ḳhudá ke dawám meṉ, aur firishtoṉ o baní i Ádam kí rúhoṉ ke dawám meṉ, kuchh farq hai?

J.—Filhaqíqat; Ḳhudá ká dawám, bizzáttihí, us hí ká hai, aur kisí ká iḳhtiyár us par nahíṉ chaltá; aur us ká yih ḳháss taur hai, ki jaisá us kí intihá na hogí, waisáhí us ká shurú na húá. Magar firishtoṉ, aur insán kí rúhoṉ ká dawám aur taur ká hai; kyúṉki unká shurú húá, phir, unkí zindagí meṉ zamáne ká tawátur maujúd hai, aur waisá hí rahegá bhí, jab tak we raheṉ; siwá iske, yih dawám Ḳhudá kí marzí par mauqúf hai, aur bizzáttihí unká nahíṉ hai; aur saríh hai, ki jaisá Ḳhudá ne unko paidá kiyá, waisáhí, jab cháhe, nest bhí karne saktá.

S. 44.—Shariroṉ ko Ḳhudá ke dawám ke ghaur karne se kyá harakat i dil cháhiye?

J.—Cháhiye ki unke diloṉ meṉ barí dahshat paidá ho, kyúṉki Ḳhudá Táạlá abad tak unká muḳhálif rahegá, aur unkí sazá abadí halákat kí sazá hogí. 2 Tessal. i. 9.

S. 45.—Dindároṉ ko Ḳhudá ke dawám ke ghaur karne se kyá harakat i dil cháhiye?

J.—Cháhiye ki unko yih bát tasallí ká sar chashma ho; kyúṉki, jab abadí Ḳhudá unká Ḳhudá húá, to zarúratan unke diloṉ ká bútá hogá, aur unká abadí hissa. Zab. lxxiii. 26.

S. 46.—Ḳhudá kí betabdílí kí kyá mạne hai?

J.—Ḳhudá kí zát ká wuh qiyám hai, jis meṉ tabdíl kabhí húí nahíṉ, aur ho bhí nahíṉ saktí, magar hamesha tak eksáṉ rahtá.

S. 47.—Ḳhudá kí betabdílí pák kitáboṉ se kyúṉkar sábit húí?

J.—Mal. iii. 6: "Main Yahowáh hún, mujh men taghaiyúr nahín." Yáqúb i. 17: "Núron ká bání, jis men badalne aur phir jáne ká sáyá bhí nahín."

S. 48.—Kyúnkar ạql se sábit hotí hai?

J.—Ạql se yih mạlúm hai, ki faqat do tarah kí tabdíl hone saktí hai, yá to buráí kí máil, yá to bhaláí kí máil: magar Ḳhudá ziyáda bhalá ho nahín saktá; aur kisí ká iḳhtiyár nahín, jis se wuh ḳharáb kiyá jáwe, aur apní marzí se apní ḳharábí cháhná námumkin hai. Matí v. 48.

S. 49.—Kyá koí ḳhilqat bizzáttihí betabdíl hone saktí?

J.—Nahín; kyúnki harek ḳhilqat ká honá Ḳhudá kí marzí hí par mauqúf hai. Ạmál xvii. 28.

S. 50.—Kyá firishte o muqaddas insán betabdíl nahín hain?

J.—Unkí hálat betabdíl, yạne bezawál ḳhushí kí hai. Efes. i. 10. Magar yih hálat Ḳhudá ke fazl se húí, aur bizzáttihí un kí nahín hosaktí. Rúm. vi. 23.

S. 51.—Kyá ḳhilqat maujúd karne se Ḳhudá men tabdíl na húí?

J.—Maḳhlúq men tabdíl húí; yạne nestí se hastí hogayí; par Ḳhudá men na húí, is liye kí ḳhilqat ko paidá karne ká irádah o qudrat hamesha se ushí men hain.

S. 52.—Pák kitábon men aisá bayán hai, ki Ḳhudá pachhtáyá; mislan, Paid. vi. 6; Yúnah iii. 10. Agar aisá ho, to kyúnkar betabdíl ṭhahrá?

J.—Aise bayán kí yih mạne hai, ki jaisá insán pachhtáke koí kám chhoṛ detá, waisáhí Ḳhudá, fuláni ráh ko chhoṛ detá; par is liye nahín, kí peshtar na jántá, aur shurú se na ṭhahráyá thá, kyúnki wuh sab kuchh jántá, aur us ke irádon men tabdíl nahín hotí. Ayúb xxii. 13.

S. 53.—Ḳhudá kí betabdílí se, ham logon ke wáste kaun mufíd tạlím nikaltí hai?

J.—Yih tạlím, ki Ḳhudá zarúratan apne wạdon ko púrá karegá. Mík. vii. 20. Apní muhabbat men qáím rahegá. Zephan. iii. 17. Aur us kám ko, jo usne apne muqaddason ke dilon men shurú kiyá hai, tamám karegá. Filip. i. 6.

S. 54.—Upar bayán húá, ki Ḳhudá bepáyán hai, abadí hai, betabdil haiṉ, so kaun bátoṉ meṉ?

J.—Apní hastí, danáí, qudrat, pakizagí, munsifí, mihrbání, o wafádárí meṉ.

Ḳhudá kí hastí kí bábat.

S. 55.—Ḳhudá kí hastí ki kyá máṉí?

J.—Ḳhudá ká honá; magar kyúṉkar, aur kyá hai, iská bilkull bhed koí nahiṉ jántá; yih ráz bepáyáṉ hai, aur kyúṉkar mahdúd ḳhilqat behadd Ḳhudá ko samjhe.

S. 56.—Hastí kí auwal ḳhúbí kyá hai?

J.—Hastí kí auwal ḳhúbí yih hai, ki aisá wajúd ho, ki ham kuchh barhá nahíṉ sakte, kuchh usse lele nahiṉ sakte, ki wuh sab se pare, aur sáre iḳhtiyár se ázád hai. Ayúb xxxv. 6, 7, 8.

S. 57.—Ibárat kí munásibat par liház karke, kyá kisí ḳhilqat kí bábat ham kaheṉ, ki us kí hastí hai, yá faqat Ḳhudá kí bábat aisá kahná bajá hai?

J.—Haqíqat meṉ hastí kisí ḳhilqat ká laqab nahíṉ hai; kyúṉki báwajúdi kí zamín o aflák, firishte o insán, to ek taur par maujúd haiṉ, taubhí kisí kí hasti, behadd o abadí, o betabdil nahíṉ hai. Faqat Ḳhudá kí hastí aisí hai, aur sirf wuhí kah saktá ki "*Maiñ huñ.*" Ḳhur. iii. 14.

S. 58.—Ḳhudá ke nám, "Maiṉ wuh, jo húṉ," uske ḳháss máṉí kyá hai?

J.—Wuhí máṉí hai, jo Yahowáh nám ki hai, aur donoṉ ká yihí mazmún, kí maiṉ hí ḳhud hastí húṉ, maiṉ hí sárí hastí, ḳhwáh zamín par, ḳhwáh aflák par ushí ká chashma aur bání húṉ.

S. 59.—Aur hastí, Ḳhudá kí hastí ke muqábale meṉ kaisí hai?

J.—Faqat banáí húí, sambhálí húí, áṛízí o sáye kí mánind behaqíqat hai. Zab. xxxiii. 6, 9.

S. 60.—Ḳhudá un logoṉ kí bábat, jo faqat maḳhlúqát par áshiq haiṉ, aur Yahowáh ká ḳhiyál nahíṉ karte, kyá farmátá hai?

J.—Ki we jánwar kí mánind haiṉ, aur ahmaq haiṉ, jo dánáí se ḵhálí haiṉ. Zab. xciv. 8: ki we bail se badtar haiṉ; isliye ki bail apne málik ko jántá hai, par aise log nahíṉ jánte. Ashá. i. 3.

S. 61.—Sab maḵhlúqát, aur unki sári ḵhúbíáṉ, kyá shurú meṉ Ḵhudá se na húíṉ?

J.—Filhaqíqat húíṉ: jaisá ki Rúh ul Quds hí kí dalíloṉ se sábit hotá. Zab. xciv. 9, 10. "Wuh, jisne kán lagáe, kyá nahíṉ suntá? Wuh, jis ne ánkheṉ banáíṉ, kyá nahíṉ dekhtá? Wuh, jo ádmí ko samajh baḵhshtá, kyá wuh na jánegá?

S. 62.—Ḵhudá ke masle i hastí se ham logoṉ ke wáste kyá tálím nikaltı hai?

J.—Yih; ki jaisá Ḵhudá sab maḵhlúqát ki hifázat meṉ apni hastí záhir kartá, so, waisáhí apní bátoṉ ke púre karne meṉ apní hastí kí sifateṉ dikhá degá. Ḵhur. vi. 3.

Ḵhudá kí dánáí kí bábat.

S. 63.—Dánáí ke wáste ilm o samajh cháhiye, aur jiskí dánáí behadd hai, cháhiye ki uská ilm, aur uskí samajh bhí behadd ho: kyá Ḵhudá aisáhí hai?

J.—Beshakk; kyúṉki Yahowáh sáre ilm ká Ḵhudá hai, aur ámál uske áge jáuche játe haiṉ. 1 Sam. ii. 3.

S. 64.—Ḵhudá ká ilm káisá hai?

J.—Ḵhudá betajwíz kiye húe sab kuchh jántá, aur us meṉ wuh kámiliyat hai, jis kí na hadd hai, na martaba. Amál xv. 18.

S. 65.—Kyúṉkar pák kitáboṉ se sábit ho, ki Ḵhudá sab kuchh jántá hai?

J.—1 Yuh. iii. 20: "Ḵhudá hamáre dil se bará hai, aur sab kuchh jántá hai."

S. 66.—Ḵhudá kí hamadání aql se kyúṉkar sábit ho?

J.—Jis hál ki Ḵhudá ne sab kuchh banáyá, to zarúratan apní sárí ḵhilqat se wáqif hogá. Zab. xciv. 9.

S. 67.—Kyúṉkar sábit ho, ki Ḵhudá sab haiwán i nátik kí sárí hálat se bhí wáqif hai?

J.—Istarah se; ki agar inse, aur inke ámál se wáqif na hotá, to sabhon ká hákim o munsif na ho saktá. Ibrán. iv. 13.

S. 68.—Jab kahá, ki Khudá hamadán hai, to uskí kyá máni?

J.—Iske máne yih hai, ki Khudá apne taín jántá, aur sab jo kuchh aur ho, wuh bhi jántá. Matí xi. 7. Yuh. xxl. 17.

S. 69.—Kyúnkar sábit hotá, ki Khudá apne taín, aur apní sab sifát ko bilkull jántá?

J.—Istarah se, ki agar na jántá, to uski samajh kí hadd páyí gayí, aur behadd nahín thahrtí. Zab. cxlvii. Isliye ki aur jitní chízen hain, sab ke sab mahdúd hain.

S. 70.—Kyá Khudá ká ilm khilqat par kisí tarah se mauqúf hai?

J.—Mutlaq mauqúf nahín; kyúnki Khudá ke nazdík koí wáqa ittifáqí nahín húá, na kisí muqaddame men shakk hotá, ki uskí khabar ká muhtáj ho. Amsál xv. 18. Hiz. xi. 5.

S. 71.—Kyúnkar sábit hotá, ki Khudá Táalá un wáqiát ko bhí jántá, jo ham logon kí samajh men ittifáqí hain?

J.—Isse sábit hotá, ki Khudá ne tarah tarah kí aisí wáqíát, báwajúdiki we bhí insán hí kí marzí par mauqúf hain, peshtar jánke unkí khabar likhwáyí; mislan Yúsuf kí sarfarází kí khabar yún dí gayí. Phir Baní Isráíl Misr men zulm uthâne kí. Phir Aháb kí maut kí, báwajúdiki ek tír se yih húí, jo ittifáqan baghair sisht bándhe húe máre the. Phir Masíh kí paidáish kí, ki Baitlaham men hogí, jo Qaisar ke us hukm se húá, ki tamám mulk ke logon kí jaziyá lene ke wáste, ismnawísí ho.

S. 72.—Khudá mumkinát ko kyúnkar jántá?

J.—Apní ajíb qudrat ke wasíle se; jo aisí hai, ki agar cháhtá, to fauran un chízon ko maujúd kartá. Matí xix. 26.

S. 73.—Hálat i istiqbál ko kyúnkar jántá?

J.—Na faqat apní qudrat ke wasíle, jo unhen maujúd karne saktí, par uske iráde ke sabab, jo unhen barwaqt maujúd karáwegá. Paid. xvii. 21.

S. 74.—Khudá faqat chízon ká jama, yá unkí ifrád se bhí wáqif hai?

J.—Ḳhudá ká ilm mufassil hai, aur koí waqa to hai nahín̲ jo usko málúm nahín̲. Zab. cxxxix. 2. Matí x. 29, 30.

S. 75.—Kyá uske ilm men̲ tawátur hai, ki ek bát ko dúsrí bát se peshtar málúm kiyá thá?

J.—Jaisá Ḳhudá kí zát men̲ tawátur nahín̲ hai, waisá uske ilm men̲ bhí nahín̲ hai; sab kuchh hamesha se jántá, aur uske ilm men̲ shakk nahín̲, aur taghaiyur nahín̲. Ibrán. iv. 13: "Jisse ham ko kám hai, sab kuchh uskí nazaron̲ men̲ khulá húá, aur beparda hai."

S. 76.—Ḳhudá ke behadd ilm, o uskí behadd dánáí men̲, kyá farq hai?

J.—Ḳhudá ká behadd ilm yih hai, ki wuh sab kuchh, khwáh ásmán par, ḳhwáh zamín par ho, jántá hai; aur uskí behadd dánáí yih hai, ki usse har ek chíz ko aisí tartíb detá, ki wuh murád, jo uski paidáish se húí, purí ho jáwe. Rúm. xi. 36.

S. 77.—Ḳhilqat men̲ Ḳhudá kí dánáí kyún̲kar záhir húí?

J.—Isse záhir húí, ki sab maḳhlúqát men̲ ajíb tarah ká wasl hotá, aur sab kí aisí tartíb aur ḳhúbsúratí hain̲, ki isse kahín̲ bihtar samajh men̲ nahín̲ átí. Zab. xix. 1—7. Phir isse bhí, ki ek chíz dúsri chíz ká mahkúm hai. Hús. ii. 21, 22. Phir isse bhí, ki sáre kárḳháne ká aisá bandobast húá, ki Ḳháliq kí buzurgi usse bahut saríh hotí. Mukásh. iv. 11. Aur insán kí bhi bihtari hotí. Zab. cxv. 16.

S. 78.—Dunyá ke intizám men̲ Ḳhudá kí dánáí kyún̲kar khultí?

J.—Is se, ki báwajúdi ki Ḳhudá ke intizám men̲ kuchh mushkilát hain̲, taubhí málúm húá, ki sárá intizám bahut ḳhúb, aur aslí irádah, jis ke mutábiq yih hogayá, bahut hí durust hai. Algharaz, dánái isse záhir, ki aslí iráda achchhá hai; aur ushi ke mutábiq yih bandobast ajíb hai. Zab. xxxiii. 10, 11.

S. 79.—Gunáhgáron̲ ko chhuráne kí tadbír men̲ Ḳhudá kí dánáí kyún̲kar khultí?

J.—Is tarah: ki us tadbír se Ḳhudá kí rahmat o mihrbání gunáhgáron̲ kí taraf munásib taur par záhir hotí, ki ushí se adl ká dáwa qabúl húá, aur uske mutábiq amal húá, ki darmiyání ne gunahgáron̲ ke iwaz men̲ sazá ká bojh apne úpar utháyá hai. Rúm. v. 21.

S. 80.—Ḳhudá kí dánáí kí tạlím se, ham ko kyá tasallí hotí hai?

J.—Yih; ki Ḳhudá aisá intizám karne jántá, ki har ek wáqạ se ham logon kí bhaláí ho; Rúm. viii. 28. Aur jo jo sázish koí dushman hamárí halákat ke liye bándhen, usko bátil kar saktá hai. Ayúb v. 13.

Ḳhudá kí qudrat ke bayán meñ.

S. 81.—Ḳhudá kí qudrat ki kyá mạní hai?

J.—Qudrat, Ḳhudá kí zát kí wuh khúbí hai, jiske sabab se, jo cháhe, ḳhwáh ásmán par, ḳhwáh zamín par, ḳhwáh samundar par, ḳhwáh ạlam kí kisí dúsrí jagah men, so wuh kar saktá hai. Zab. cxxxv. 6.

S. 82.—Ḳhudá kí qudrat kahán tak hai?

J.—Sab mumkinát tak, balki uská koí hadd nahín, magar wuh, jo ḳhud us ne irádah karke bándhí hai. Matí xxvi. 53, 54.

S. 83.—Kyá Ḳhudá kí qudrat men ḳhalal átá, jab koí kahe, ki Ḳhudá jhúṭh bolne *nahíñ saktá*, yá Ḳhudá apne se inkár *nahín* karne *saktá?*

J.—Hargiz nahín; kyúnki barạks iske, Ḳhudá isliye qádir i mutlaq hai, ki buráí nahín karne saktá, na apne nek irádon ko ṭál saktá. 1 Sam. xv. 29: "Isráíl ká násih jhúṭh nahín boltá."

S. 84.—Ḳhudá ne apní behadd qudrat ko kyúnkar záhir kiyá hai?

J.—Apní ḳhilqat men; phir ạlam ke intizám men; phir gunáhon ke chhuráne kí tadbír men.

S. 85.—Ḳhilqat men Ḳhudá kí qudrat kyúnkar záhir húí?

J.—Un chízon ke maujúd karne men, jo áge maujúd na thín; Rúm. iv. 17; balki jis waqt koí madadgár na thá, aur koí sámán na the. Ạsháya xliv. 24.

S. 86.—Álam ke intizám meṉ Ḳhudá kí qudrat kyúṉkar záhir húí?

J.—Sab maḳhlúqát ke sambhálne, o unkí hifázat karne meṉ, ki phir nest na hoṉ. Ibrán. i. 3. Magar ḳháss karke kalísiyá kí hifázat karne meṉ, ki un lákhoṉ muḳhálifoṉ meṉ se, jo usko ghere haiṉ, kisí se maghlúb na ho. Matí xvi. 18.

S. 87.—Gunáhgároṉ ke chhuṛáne kí tadbír meṉ Ḳhudá kí qudrat kyúṉkar záhir húí?

J.—Pahle is bát se, ki is tadbír kí bunyád, insániyat o ulúhiyat ke wasl par dharí hai; phir, jab Masíh ke úpar insán ke gunáhoṉ ke sabab, Ḳhudá ke ghazab ká bojh paṛá thá, us waqt uske sambhálne meṉ; phir isse ki wuhí zát leke, Shaitán ke úpar ghálib áyá, jo zát pahle Shaitán se maghlúb húí thí. In sababoṉ se Masíh ke yih ḳhitáb húe, Qar. i. 18: "Ḳhudá kí qudrat." Ashá. liii. 1: "Yahowáh ká háth." Zab. lxxx. 17: "Apne dahine háth ká insán."

S. 88.—Ḳhudá kí qudrat se aksar baní i Ádam kyúṉkar inkár karte?

J.—Aisá samajhne se, ki iskí hadd hai, jaisá baní i Isráíl ne kiyá; Zab. lxxviii. 19: yá insán ke háth par, Ḳhudá ke háth ke muqábale meṉ, ziyáda takiyá karne se. Irmiya xvii. 5: yá insán ke ghazab se Ḳhudá ke ghazab ke muqábale meṉ, ziyáda ḍarne se. Ashá. li. 12, 13.

S. 89.—Díndár ko kyá tasallí hogí, jab jáne, ki wạda karnewálá Qádir i Mutlaq hai?

J.—Baṛí tasallí; kyúṉki is bát ke jánne se, sárá shakk miṭáyá játá; aur iạtiqád meṉ mazbút hokar, banda Ḳhudá kí baṛáí kartá; Rúm. iv. 20, 21. Phir gunáh, dunyá, Shaitán se, laṛte waqt, baṛí dilerí dil men uṭhtí, aur banda yihí kahtá, Rúm. viii. 31: "Agar Ḳhudá hamárí taraf hai, to kaun hamárá muḳhálif hogá." Phir isse, nekí ká koí kám, jo ki ho, sahaj mạlúm hotá, aur banda yihí kahtá, Filip. iv. 13: "Masíh se, jo mujhe táqat baḳhshtá hai, maiṉ sab kuchh kar saktá húṉ."

Ḳhudá kí pákízagí ke bayán meṉ.

S. 90.—Ḳhudá kí pákízagí kí kyá mạní?

J.—Ḳhudá kí pákízagí, Ḳhudá kí zát kí wuh ḳhúbí hai, jiske sabab se, wuh neki se nit mahzúz rahtá hai; Hab. i. 13: aur badí se nit nafrat rakhtá. Irm. xliv. 4.

S. 91.—Kyá Ḳhudá bizzáttihí pák hai?

J.—Filhaqíqat; jaisá Ḳhudá kí hastí zarúr, ki us sabab se ham usko wájib ul wajúd kahte, waisáhí uskí pákízagí zarúr hai: agar zarúr hai, ki Ḳhudá ho, utná zarúr hai, ki wuh pák ho. "Kaun tujh se na ḍaregá? Kyúṉki tú hí sirf quddús hai." Mukásh. xv. 4.

S. 92.—Kyúṉkar sábit hotá, ki Ḳhudá apní pákízagí ek ḳháss sifat mántá?

J.—Istarah se; ki jab Ḳhudá Táạlá apne kalám ke sabút ke liye qasam khátá, tab apní pákízagí par qasam khátá. Zab. lxxxix. 35: "Maiṉ ne ek bár apní quddúsí kí qasam kháí; maiṉ Dáúd se jhúṭh na bolúngá."

S. 93.—Kyá mahdúd insán, Ḳhudá kí pákízagí ká núr dekhe, aur jíe?

J.—Nahíṉ: kyúṉki pák kitáboṉ se mạlúm húá, ki firishte bhí, jab Ḳhudá kí pákízagí, jaisí Masíh meṉ záhir húí, dekhte hoṉ, to apne chihroṉ ko apne paroṉ se ḍhámpe húe dekhte. Ạshá. vi. 2.

S. 94.—Gunáhgár Ḳhudá kí pákízagí meṉ kyúṉkar sharík hoṉ?

J.—Nayí paidáish se, aur rúhání taur par dúsre Ádam meṉ paiwand hone se; Yuh. xv. 3, 4, 5. Phir Ḳhudá ke baṛe o bebahá wạdoṉ ko yaqín karne se. 2 Patras i. 4. Phir is sifat par ghaur karne se, jaisí ḳhud Masíh meṉ, aur uske sab kámoṉ meṉ záhir húí hai. 2 Qar. v. 21.

S. 95.—Kyá Ḳhudá ke kalám, o uske sab ạmál ke úpar pákízagí kí muhr hai?

J.—Hai; Ḳhudá apne sáre kámoṉ meṉ pák hai; Zab clv. 17. Phir uská kalám pák hai; Rúm. i. 2. Phir uská ạhd yá wạda pák hai; Zab. cv. 42. Phir uská sabt pák

hai; Ashá. lviii. 13. Phir uskí qaum pák hai; Ashá. lxii. 12. Phir uske khawáss pák firishte hain; Mukásh. xiv. 10. Aur uská maskan alishán o pák jagah hai; Ashá. lvii. 15.

S. 96.—Insán kí paidáish men, Khudá kí pákízagí kyúnkar záhir húí?

J.—Is tarah se: ki Khudá ne insán ko sádiq banáyá; Wáiz vii. 29. Balki use apní súrat par banáyá; Paid. i. 27. Phir, pahle insán ke dil par, aisí sharíat likhí, jis men us kí pákízagí ká núr sáf sáf chamak rahá. Rúm. vii. 12.

S. 97.—Alam ke intizám men, Khudá kí pákízagí kyúnkar záhir húí?

J.—Istarah; ki jab firishton ne gunáh kiyá, unhen muáf na kiyá: siwá iske, us kí pákizagí un áfaton se, jinhen baní i Adam par gunáh ke sabab bhejá hai, záhir húí· 2 Patras ii. 4, 5, 6.

S. 98.—Kaun waqt wuh thá, jis men Khudá ne apní pákízagí, aur gunáh se nafrat ko ek naye aur ajíb taur par dikháyá?

J.—Wuh waqt thá, jis men Khudá ne apne azíz farzand se apne chihre ko chhipáyá, is liye, ki insán ke gunáhon ká bojh us ke úpar pará thá. Matí xxvii. 46.

S. 99.—Khudá kí pákízagí ká aqs kyá hai?

J.—Gunáh; is liye pák kitábon men uská yih nám hai, "wuh nafratí chíz, jis se Khudá nafrat rakhtá." Irm. xliv. 4.

S. 100.—Khudá gunáh se kyúnkar adáwat rakhtá hai?

J.—Bizzáttihí zarúr hai, ki Khudá us se adáwat rakhe, balki kámil nafrat usse rakhtá hai. Zab. v. 4, 5, 6.

S. 101.—Jab sábit húá, ki Khudá gunáh se kámil adáwat rakhtá hai, to kyúnkar húá, ki Khudá ne is ke hone kí ijázat dí?

J.—Gunáh nahín húá Khudá kí ijázat ke sabab, par gunáh hotá, jab insán khiyál karke, o khwáhish rakhke, iská irádah kare; aur Khudá ne insán ko apní ráh ko tajwíz karne ká ikhtiyár dená munásib jáná thá; so agar ab zabardasti roktá, to wuh ikhtiyár na rahtá. Yáq. i. 13, 14.

Siwá iske, gunáh ke hone se, Ḳhudá kí pákízagí aur bhí sáf záhir húí, kyúṉki Ádam ke gunáh se, Masíh záhir húá, jise Ḳhudá ne daregh na kiyá, par sab ke badle diyá. Rúm. viii. 32.

S. 102.—Ḳhudá kí pákízagí kí tálím ke sabab, ham ko kyá kám karne paṛtá?

J.—Cháhiye, ki us kí quddúsí kí yádgárí meṉ shukr kareṉ; Zab. xxx. 4. Ki uski pákízagí ki baṛái kareṉ; Ḳhur. xv. 11. Phir, ki is meṉ koshish kareṉ, ki apní sárí chál meṉ pák baneṉ. 1 Patras i. 15.

S. 103.—Ham kyúṉkar jáneṉ, ki Ḳhudá kí pákízagí kí bábat hamárá ḳhiyál sahíh hai, ki nahíṉ?

J.—Agar Ḳhudá ko náráz karne se bahut ḍarte; Paid. xxxix. 9; aur us ke hamsúrat hojáne ká baṛá shauq rakhte howeṉ; 1 Yuh. iii. 3; tab sábit hogá, ki Ḳhudá kí pákízagí ká sahíh ḳhiyál hai, aur ki us bát se dil meṉ waisí tásir húí, jaisí cháhiye kí ho.

Ḳhudá kí munsifí kí bábat.

S. 104.—Ḳhudá kí munsifí kí kyá mání hai?

J.—Ḳhudá kí munsifí us kí zát kí wuh ḳhúbí hai, jis ke sabab se áp apní bábat nit sádiq rahtá, aur apní ḳhilqat se hamesha insáf kartá. Istisna xxxii. 4.

S. 105.—Is bayán se Ḳhudá kí munsifí do taur par samajh meṉ átí?

J.—Háṉ; ek to, jo goyá bátin hai, aur Ḳhudá hí se ḳháss taạlluq rakhtá; dúsrá to wuh, jo goyá záhir hai, aur ḳhilqat se ḳháss taạlluq rakhtá.

S. 106.—Ḳhudá kí munsifí, jo ushí se ḳháss taạlluq rakhtí, wuh kyá hai?

J.—Yih hai; yáne apní buzurgí ko záhir karná apná baṛá kám jánná, jiske mutábiq sárá intizám hotá játá. sh . xlii. 8.

S. 107.—Ḳhilqat kí bábat, Ḳhudá kí munsifí kyá?

J.—Ḳhilqat ká wájibí intizám karná, baliház ek ek kí zát ke, aur us sharíạt ke, jo usne sabhon ko dí hai. Rúm. ii. 12, 14, 15.

S. 108.—Is munsifí ke bhí do taur hain?

J.—Ek to wuh, jo sharíạt muqarrar karne par mauqúf hai; aur dúsrá wuh, jo us sharíạt ke mutábiq sab ká insáf karne par mauqúf hai?

S. 109.—Ḳhudá kí munsifí áín yá sharạ dene men kyúnkar záhir hotí?

J.—Is men; ki sharạ ke ahkám aise pák, o wájibí, o mufíd hain, ki unse sab baní i Ádam badí ke chhoṛne, aur nekí ke iḳhtiyár karne men, kámil hidáyat páte. Ashá. xxxiii. 22.

S. 110.—Kyá insán kí utní táqat hai, ki sharíạt ke sab ahkám ko máne?

J.—Insán kí utní táqat thí, par gunáh ke sabab se, wuh bigar gayí, aur insán is muqaddame men zaíf hogayá. Rúm. iii. 23.

S. 111.—Jab insán sharíạt ke muqaddame men zaíf hogayá, to kyúnkar hosaktá, ki Ḳhudá, munsifí karke, usko mánne ke hukm dewe?

J.—Ḳhudá apná haqq na chhoṛegá, báwajúdi ki insán zaíf hogayá: kyúnki jo ḳharábí insán kí hogayí, apní hí nádání se, na ki Ḳhudá ke sabab se húí. Wáiz vii. 29: "Dekh, main ne yih páyá, ki Ḳhudá ne insán ko sádiq banáyá, par we bahut banáwaṭen nikálte hain."

S. 112.—Insán ke darmiyán Ḳhudá kí munsifí dúsre taur par kyúnkar záhir hotí?

J.—Istarah se, ki wájibí o pák sharíạt ke mutábiq, ek ek ko us ká haqq detá, aur kisí kí tárafdárí nahín kartá. Áyúb xxxiv. 11. 1 Patras i. 17.

S. 113.—Kaun sharíạt hain jiske mutábiq Ḳhudá munsifí kartá?

J.—Do sharíạt hain: ek to ạmál kí sharíạt; dúsrí, ímán kí sharíạt.

S. 114.—Pák kitábon men, inká zikr kaun jagah par hai?

J.—Rúm. iii. 27: "Phir ab ghamanḍ kahán̲ rahá? us ki jagah hí na rahí. Kis sharíạt se: kyá ạmál kí sharíạt se? Nahín̲; balki ímán kí sharíạt se."

S. 115.—Ạmál kí sharíạt, aur ímán kí sharíạt kí kyá mạní hai?

J.—Ạmál kí sharíạt, ạmál ke ạhd ká dúsrá nám; aur ímán kí sharíạt, fazl ke ạhd ká dúsrá nám.

S. 116.—Agar ạdl hotá, to ạmál kí sharíạt kí taraf se, insán ká kyá haqq thá?

J.—Maut aur lạnat; aur in men̲, sab dukh o ranj donon̲ jahán ke, mundarij hain̲. Rúm. vi. 23. Gal. iii. 10.

S. 117.—Ímán kí sharíạt ki taraf se, gunáhgár ká kyá haqq ṭhahrtá?

J.—Chhúṭ jáná, aur Ḳhudá ke huzúr maqbúl honá, Masíh kí us nekí ke sabab se, jo gunáhgáron̲ ke hisáb men̲ bafazl likhí játí, aur jis ká phal ímán kí ráh se hásil hotá. Rúm. iii. 24; viii. 1.

S. 118.—Jab Ḳhudá kisí gunáhgár ke sáth aisá sulúk kartá, basabab iske ki wuh gunáhgár Masíh par ímán láyá hai, kyá is sulúk se us kí munsifí sábit rahtí?

J.—Hán̲; us sulúk se, Ḳhudá ki rástí khultí. Rúm. iii. 25: "Jise Ḳhudá ne, kafára, jo uske lahú par ímán láne se kám áwe, ṭhahráyá, táki apní rástí záhir kare,"—"táki wuh áp hí rást rahe, aur use, jo Ísá par ímán láwe, rástbáz ṭhahráwe."

S. 119.—Kyá Ḳhudá Táạlá ahl i ímán kí farmánbardárí ká, báwajúdi ki us men̲ nuqs hai, ajr detá hai?

J.—Detá hai; kyún̲ki likhá hai, ki "Ḳhudá ke hukmon̲ ke yád rakhne men̲ baṛá ajr hai;" Zab. xix. 11. Par, yih ajr fazl hí se ạdá hotá, na is sabab se, ki ahl i ímán ká haqq hai; Rúm. iv. 4, 5; is sabab se nahín̲ ki un kí farmánbardárí men̲ kuchh liyáqat hai; Zab. cxv. 1. Par faqat Masíh ke sawáb ke sabab se, jo usne marne tak, aur marne hí se, farmánbardárí karke, hásil kiyá thá. 1 Patras, ii. 5.

S. 120.—Jab Ḳhudá gunáhgáron̲ ko sazá detá hai, to kyá munsifí ke sáth detá?

J.—Filhaqíqat ; kyúṉkí haqq hai, ki "har ek udúl, o náfarmání, wájibí badlá páwe ;" Ibrán. ii. 2. Kyúṉki Ḳhudá ke nazdík insáf yih hai, "ki jo tumheṉ azíyat dete, unheṉ azíyat mile ;" 2 Tassal. i. 6. Phir wuhí rasúl yúṉ farmátá : "Kyá Ḳhudá beinsáf hai, jo qahr názil kartá ? Hargiz nahíṉ ; to Ḳhudá dunyá kí adálat kyúṉkar karegá ?" Rúm. iii. 5, 6.

S. 121.—Jab Ḳhudá gunáhgároṉ ko sazá de, to kaunsí sazá degá ?

J.—Wuhí, jo sharíạt meṉ mazkúr húí, aur gunáhgároṉ ká haqq hai. Paid. ii. 17. Hizqiyel xviii. 4.

S. 122.—Kyá, Ḳhudá gunáh ko muạ́f kar saká, jis waqt ạdl ne apná haqq na páyá thá ?

J.—Nahíṉ ; kyúṉki Ḳhudá ne ḳhud farmáyá hai, ki "gunáh, aur taqsír, aur ḳhatá ke baḳhshne meṉ, wuh har hál muạ́f na karegá ;" yạ́ne, jab tak ạdl apná haqq na páwe. Ḳhurúj xxxiv. 7.

S. 123.—Kyúṉkar sábit hotá, ki istarah kí munsifí, jis ke sabab se Ḳhudá ko gunáhgároṉ ke taiṉ sazá dene paṛtá, bizzáttihí Ḳhudá kí ek sifat hai ?

J.—Ḳhudá kí pákízagí ke sabab, jo aisí hai, ki yih ho nahíṉ saktá ki Ḳhudá gunáh se nafrat na rakhe, aur uskí sazá na de ; Hab. i. 12, 13. Phir apni dhamkí se, jo zarúr púrí karegá ; Paid. ii. 17 ; Zab. xcv. 11. Phir un áfatoṉ se, jo jíte jí gunáhgároṉ ke úpar áyíṉ haiṉ. Yahúd. 5, 7. Phir eklaute beṭe ke dukh dard, aur maut se, jo kabhí na hotí, agar Ḳhudá baghair kafáre liye húe, muạf kar saktá. Matí xxvi. 42.

S. 124.—Ḳhudá kí munsifí se, jo Masíh kí maut se, ek naye taur par, jalíl hogayí, ham ko kyá tạ́lím hásil hotí ?

J.—Yih tạ́lím ; ki ham ko farz hai, ki Ḳhudá se minnat karte waqt, Masíh ke us baṛe kám ko kamál dilerí se zikr kare, yih samajhke, ki ishí sabab se, hamárí minnat suní jáegí, aur sab fazl o karam ham par názil hogá. Zab. xxv. 11 : "Ai Yahowáh, apne nám ke wáste mere gunáh baḳhsh de, ki we baṛe haiṉ".

Khudá kí mihrbání ke bayán meñ.

S. 125.—Khudá kí mihrbání kí kyá mạní hai ?

J.—Khudá kí mihrbání, Khudá kí zát kí wuh khúbí hai, jiske sabab se, sab kí bihtarí cháhtá, aur us khwáhish ke mutábiq sab kí bihtarí kartá. Chunánchi khilqat o ạlam ke intizám, o insán ke chhuṛáne ki tadbír meṉ yih sifat záhir húí hai. Khurúj xxxiv. 6. 1 ; Taw. xvi. 34.

S. 126.—Khudá kí mihrbání khilqat meṉ kyúṉkar záhir húí ?

J.—Khudá kí mihrbání khilqat ke maujúd karne meṉ záhir húí, kyúṉki use maujúd karne ká farz na thá, ki us ká muhtáj na thá. Aur phir jo kuchh us ne banáyá hai, bahut khúb banáyá hai. Paid. i. 31.

S. 127.—Insán kí paidáish meṉ, Khudá kí mihrbání kyúṉkar záhir húí ?

J.—Istarah, ki Khudá ne insán ko apní súrat par banáyá ; phir us hí ke árám ke wáste dunyá, aur uske sab saranjám ko taiyár kiyá, aur usko sompá, aur use sab jándároṉ ke úpar ikhtiyár bakhshá ; Paid. i. 27, 28. Bạd uske insán ke sáth ek ạhd bándhá. Paid. ii. 16, 17.

S. 128.—Khudá kí mihrbání ạlam ke intizám meṉ kyúṉkar záhir húí ?

J.—Apní sári khilqat ki hifázat karne, o baharsúrat unkí parwarish karne meṉ. Zab. cxlv. 9, 15, 16.

S. 129.—Khudá kí mihrbání do taur par samjhí játí ?

J.—Ek to ạm hai, aur ek kháss.

S. 130.—Khudá kí ạm mihrbání kyá hai ?

J.—Khudá kí ạm mihrbání is meṉ záhir hai, ki apní sárí khilqat ko be imtiyáz kiye húe, is zindagí ke sab zarúriyát ináyat kartá. Matí v. 45 : " Wuh apne súraj ko badoṉ aur nekoṉ par tulú kartá, aur ạdiloṉ aur zálimoṉ par meṉh barsátá."

S. 131.—Kyá Khudá kí mihrbání us ke dushmanoṉ bí par bhí záhir hotí hai ?

J.—Háṉ; kyúṉki na faqat unkí parwarish kartá, chunánchi likhá hai, ki "unke díloṉ ko ḳhurák, aur ḳhushí se bhartá;" Ámál xiv. 17. Par unkí baṛí bardásht bhí kartá; Neh. ix. 17. Balki un meṉ se bahutoṉ ko injíl ki ḳhabar, aur naját ke wasíle detá. Ámál xiii. 26.

S. 132.—Ḳhudá kí ḳháss mihrbání kyá hai?

J.—Ḳhudá kí ḳháss mihrbání is meṉ záhir húí, ki us ne baṛí muhabbat karke báẓe logoṉ ko chun liyá hai, ki Masíh ke kafáre ke phal hásil kareṉ. Mukásh. v. 9.

S. 133.—Naját kí tadbír meṉ Ḳhudá kí mihrbání kyúṉkar záhir húí?

J,—Tadbír kí íjád meṉ, aur phir us par ạmal karne meṉ.

S. 134.—Tadbír kí ijád meṉ, kyúṉkar záhir húí?

J.—Istarah; ki "usne ham ko, jab pareshání hál the, yád farmáyá." Zab. cxxxvi. 23. Ki "guroh meṉ se, ek barguzída ko buland kiyá, ki hamárí kumak kare;" Zab. lxxxix. 19: Aur is barguzíde ko, ek naye ạhd ká bání muqarrar kiyá. Amsál viii. 23.

S. 135.—Us tadbír par ạmal karne meṉ, Ḳhudá kí mihrbání kyúṉkar záhir húí?

J.—Apne beṭe ke bhejne se, ki baní i Ádam ke darmiyán meṉ mujassim howe, aur shariạt ke sab hukmoṉ par ạmal kare; Yuh. iii. 16; Irim. xxiii. 6: aur Masíh ke us sawáb ke sabab, ham logoṉ ko fazl aur buzurgí, aur sárí niạmat, adne se alạ tak, baḳhshne se. Zab. lxxxiv. 11. Mukásh. iii. 21.

S. 136.—Ḳhudá kí mihrbání kaun kaun súratoṉ meṉ záhir hotí?

J.—Muhabbat, fazl, o rahm, uske baṛe nám ke mutábiq, jo Ḳhurúj. xxxiv. 6, bayán hai: "Yahowáh, Yahowáh, Khudá rahmán aur hannán, mutahammil, aur Rabb ul fazl o wafá."

S. 137.—Kyá muhabbat, fazl, o rahm meṉ, faraq hai?

J.—Báẓí bátoṉ meṉ eksáṉ, magar faraq bhí hai; chunánchi muhabbat, harek ḳhilqat par záhir ho saktí, par

fazl faqat us ḳhilqat par hotá, jo náláiq hai; aur rahm us hí ke liye, jo sazá ke láiq hai.

S. 138.—Kaun logon̲ par Ḳhudá kí ḳháss mihrbání záhir hotí hai?

J.—Uske barguzídon̲ par; Zab. cvi. 4, 5: "Ai Yahowáh, mujh par apní naját se mutawajjih ho, táki main̲ tere barguzídon̲ kí bhaláí dekhún̲."

S. 139.—Kyá is ḳháss mihrbání ká púrá bayán hosaktá?

J.—Nahín̲ to: kyún̲ki na ánkhon̲ ne dekhá, na kánon̲ ne suná, na insán ke dil men̲ áyín̲ wuh chízen̲, jinhen̲ Ḳhudá ne apne áshiqon̲ ke liye taiyár kiyá hai. 1 Qar. ii. 9.

S. 140.—Ḳhudá ne apní ḳháss mihrbání kiskí amánat men̲ chhorí?

J.—Masíh ke ạmánat men̲, kyún̲ki ushí ne baní i A'dam ke liye, Iláhí nịamaten̲ páyín̲ hain̲. Zab. lxviii. 18: "Tú únche par charhá;" "tú ne logon̲ ko, fitna angez tak, ịnám diye." Efes. iv. 8.

S. 141.—Is mihrbání se ham logon̲ ke liye kyá kyá ḳharídá gayá?

J.—Bare bare bebahá wạde hamáre liye hásil húe; 2 Pat. i. 4: aur Injíl kí bashárat kí munádí hamáre darmiyán hotí. Marqus xvi. 15.

S. 142.—Is mihrbání ká phal, kis wásíle se ham hásil kar sakte?

J.—Ímán ke wasíle se; cháhiye kí iske wáste Masíh par takíyá kare, aur us se minnat karen̲. Yuh. i. 12. 1 Qar. ii. 22, 23.

S. 143.—Is mihrbání kí sifáten̲ kyá hain̲?

J.—Pahlí yih, ki barwaqt kí chíz; Ibrán. iv. 16: dil ásúda karnewálí chíz; Zab. cvii. 9. Phir is ká zawál nahín̲, aur intihá nahín̲; Zab. lii. 1.

S. 144.—Ḳhudá kí mihrbání kí utní tạlím páke, hamko kyá karná cháhiye?

J.—Cháhiye, ki Yahowáh ke áge, uskí rahmat kí, aur baní i A'dam ke áge, us ke ạjáib kámon̲ kí sitáish karen̲;

Zab. cvii. 8. Phir cháhiye ki Ḳhudá kí mihrbání ke ghaur se, hamáre dil tauba par phir rujú hon̲; Rúm. ii. 4. Aur phir, munásib hai, ki Ḳhudá kí mánind ham bhí mihrbání karne par kamar bándhen̲. Ibrán. xiii. 16.

Ḳhudá kí sachái ke bayán men̲.

S. 145.—Ḳhudá kí sachái kyá hai?

J.—Ḳhudá kí sachái, uskí zát kí wuh ḳhúbí hai, jis ke sabab se, yih námumkin hai, ki Ḳhudá farmáwe, aur kalám ke mutábiq ạmal na kare. Ginti xxiii. 19.

S. 146.—Yih sifat kyún̲kar ḳháss wazạ se záhir húí?

J.—Pák kitábon̲ se; aur is sabab se inko yih nám rakhá játá, "sachái," ki in men̲ ḳhális sach hai, aur jhúṭh nahín̲: "na ek nuqtá, yá ek shoshá Tauret ká miṭegá, jab tak sab púrá na ho;" Mati v. 18. "Lekin Ḳhudáwand ká kalám hamesha rahtá." 1 Patras i. 25.

S. 147.—Ḳhudá kí sachái yá wafádárí ká ạqs kyá hai?

J.—Pahle, iráde ká badalná; Ayúb xxiii. 13. "Lekin wuh ikká hai, kaun use phirá saktá hai." Phir sárá jhúṭh, aur daghábází. Ibrán. vi. 18: "Ḳhudá ká jhúṭhá honá mumkin nahín̲."

S. 148.—Kyá Ḳhudá kí báton̲ men̲ kuchh muḳhálifat hone saktí?

J.—Nahin̲; kyún̲ki sachái kí báten̲ ápas men̲ hamesha muwáfiq hain̲; "hamesha apní sachái kí muháfazat kartá hai." Zab. cxlvi. 5.

S. 149.—Kyá mumkin hai, ki Ḳhudá kabhí apní kisí bát ko bhúle?

J.—Hargiz nahín̲; kyún̲ki likhá hai, ki "wuh apne ạhd ká zikr abad tak karegá." Zab. cxi. 5.

S. 150.—Ḳhudá kí sachái roz roz kyún̲kar záhir hotí?

J.—Us ke wạdon̲ ke púre hone men̲. Yashúạ xxiii. 14; aur apní dhamkíon̲ ke mutábiq ạmal karne men̲. Zak. i. 6.

S. 151.—Ḳhudá kí buzurgí uskí sachái kí bábat ham kyúṉkar kareṉ?

J.—Ímán láne se; kyúṉki ímán se, goyá ham is bát par muhr karte, ki Ḳhudá sachchá hai; Yuh. iii. 33: aur usko jisne wạda kiyá, wafádár jánte. Ibrán. xi. 11.

S. 152.—Kaun gunáh wuh hai, jis se Ḳhudá kí sachái kí bábat, Ḳhudá Táạlá kí baṛí beịzzatí hotí hai?

J.—Beímání wuh gunáh hai: kyúṉki jisne Ḳhudá kí gawáhí, jo usne apne beṭe par dí hai, yaqín na kí, Ḳhudá ko jhúṭhá ṭhahráyá hai. 1 Yuh. v. 10.

S. 153.—Ḳhudá ne apne beṭe par kyá gawáhí dí hai?

J.—Yihí gawáhí hai, ki Ḳhudá ne ham logoṉ ko hayát i abadí baḳhshí; aur yihí hayát uske beṭe meṉ hai. 1 Yuh. v. 11.

S. 154.—Yih gawáhí kin logoṉ ko dí gayí?

J.—Injíl ke sab sunnewáloṉ ko; ki unke ímán kí bunyád ishí par ho. Marqus xvi. 15: "Tum tamám dunyá meṉ jáke, harek maḳhlúq ke sámhne Injíl kí manádí karo." Ạmál ii. 39: "Isliye ki yih wạda tum se, aur tumháre laṛkoṉ se hai; aur un sab se, jo dúr haiṉ, jitnoṉ ko hamárá Ḳhudáwand Ḳhudá buláwe."

S. 155.—Yih kyúṉkar sábit ho, ki yih gawáhí is gharaz par dí gayí, táki sab sunnewále apne ímán kí bunyád is bát par ḍáleṉ?

J.—Agar aisá na hotá, to beímán log Ḳhudá ko jhúṭhá na ṭhahrate, kyúṉki uskí bát ko yaqín karná unko farz na thá, balki uske yaqín karne se unko fáida na miltá; aur káheko aisí chíz ḍhúṉḍhe, jisse fáida na ho? To aisí hálat meṉ Ḳhudá kí gawáhí ko radd karná unke liye gunáh na ṭhahrtá: kyúṉki likhá hai, "jaháṉ sharíạt nahíṉ, waháṉ gunáh nahíṉ." Rúm. iv. 15.

S. 156.—Jitne log Injíl kí manádí sunte, us waqt sachche Ḳhudá ke wạdoṉ ko bhí sunte; kyá un sunnewáloṉ ke liye un wạdoṉ ká púrá karná Ḳhudá ko farz hai?

J.—Hargiz nahíṉ; sunne par nahíṉ, par ímán láne par, wạde ká púrá karná mauqúf hai; kyúṉki jo koí ímán na

layá, wáde ko náchíz jáná; aur usse fáida nahín uṭhá saktá. Zab. lxxxi. 10, 13.

S. 157.—Pák kitábon men kaun wáqa bayán húá, jisse is bát ko ziyáda sabút pahunche?

J.—Wuh wáqa, jo Ḳhurúj vi. 6, 8 men likhá hai; ki jitne baní Isráíl Misr se nikal áye, Ḳhudá ne un sab se mulk i Kanaán men dákhil hone ká wáda kiyá; taubhí un men se bahut beimání ke sabab dákhil na ho sake. Ibrán. iii. 19: isí taur par hayát i abadí ká wáda Injíl ke sab sunnewálon se kiyá gayá, par unmen se bahut hain jo nahín páwenge. "Ki wuh kalám jo unhon ne suná, unhen fáida na bakhshá, ki sunnewálon men ímán ámez na thá." Ibrán. iv. 1, 2.

S. 158.—Jo log Injíl sunte, aur usko yaqín nahín karte, unká kyá pareshán hál hai?

J.—We gunáhgár ṭhahr chuke, aur Ḳhudá ká ghazab un ke úpar nit rahtá. Yuh. iii. 18, 36.

S. 159.—Hindú log álam ko mayá ṭhahráte; yáne wuh chíz, jiskí ek súrat hai, par us kí haqíqat kuchh nahín; kyá aise khiyál se Ḳhudá kí buzurgí baliház uskí sachái kí hotí?

J.—Hargiz nahín; kyúnki aql hí se álam sach málúm hotá, aur sab bare dána aur díndár log usko sach mánte áye, balki ek patá bhí nahín miltá, jisse ham iská jhúṭh pakarlewen: to agar jhúṭh hotá, Ḳhudá ne insán ko bahkáyá, aur usko fareb diyá. Phir agar Ḳhudá kí kárigarí jhúṭh ṭhahre, to ham kyúnkar usko sachchá kárigar jánen, aur uskí khilqati ke sabab, uskí táríf karen? In sababon se ham Hindú logon ká yih khiyál wáhiyát jánte, balki yih samajhte, ki aisí báton se Ḳhudá Táálá kí barí beizzati hotí.

S. 160.—Ḳhudá kí sachái o wafádárí kí tálím páke, ham ko kaun kám karná farz hai?

J.—Munásib hai ki ham sab log sachái kí ráh ko ikhtiyár karen; Zab. cxix. 30. Phir us ráh par chalen; 3 Yuh. 1, 4. Phir us ráh ko dunyá par záhir karen. Ibrán. x. 23. Phir Ḳhudá kí táríf, uskí sachái ke sabab se karen; Zab. cxxxviii. 2. Phir uske kalám par iatiqád rakhen, aur beímání se, Ḳhudá ke wáde men shakk na láwen. Rúm. v. 20.

PÁNCHWÁN SAWÁL.

S.—Ḳhudá wáhid ke siwá, aur Ḳhudá haiṉ ?

J.—Nahíṉ ; sirf ekhí zinda, aur sachchá Ḳhudá hai.

FÁIDAH.

S. 1.—Pák kitáboṉ se sábit húá ki nahíṉ, ki Ḳhudá Táạla wáhid hai, aur lásharík ?

J.—Sábit húá : chunánchi Istisná vi. 4, aisá likhá hai: "Sunle, ai Isráíl, Yahowáh hamárá Ḳhudá akelá Yahowáh hai."

S. 2.—Kyá ạql se bhí sábit ho saktá, ki Ḳhudá wáhid hai ?

J.—Ạql se mạlúm hotá ki ekhí wájib ul wajúd hai, kyúṉ-ki dúsre ke liye kuchh kám nahíṉ, jab ham ne ekhí ko kámil o bepayán ṭhahráyá, to aisá sabab milá, jis se sab chízeṉ paidá ho sakíṉ ; aur agar dúsrá aisá wajúd ho, to zarúr hai ki wuh bekár rahe. Is sabab se ạql ne yih natíja nikálá, ki do kámil bepayán abadí aur ghair mutabaddil wajúd hone nahíṉ sakte.

S. 3.—Ḳhudá Táạla ke qádir i mutlaq hone se ek dalíl nikaltí, jis se Ḳhudá kí wahdániyat sábit ho ; so kyá dalíl ?

J.—Yih dalíl, ki agar koí dúsrá Ḳhudá hotá, jo Ḳhudá Táạlá kí muḳhálifat kar saktá, to Ḳhudá Táạlá Qádir i Mutlaq na hotá. Aiyúb ix. 12.

S. 4.—Phir ạlam ke intizám se bhí ek dalíl nikaltí, so kyá ?

J.—Yih hai, ki agar do Ḳhudá hote, to ạlam ká intizám kisí ek muqarrar taur par nahíṉ hosaktá, jaisá ab ekhí dáná bíná ke iráde ke mutábiq húá.

S. 5.—Pák kitáboṉ meṉ Ḳhudá kí sifát ká aisá bayán hai, ki us bayán hí se ek dalíl nikaltí, jisse sábit kar sakte ki Ḳhudá wáhid hai ; so wuh kyá dalíl hai ?

J.—Yih hai, ki Ḳhudá raushan na kahláyá, par ḳhud roshní; ki goyá kisí dúsrí kí roshní nahíṉ, magar us kí; 1 Yuh. i. 5. Phir us ká nám muhabbat thahrá; 1 Yuh. iv. 8. Phir uská nám táqat húá; 1 Sam. xv. 29. Ki goyá kisí dúsre meṉ na muhabbat na táqat, magar usmeṉ. Is tarah ke ḳhitáb se sábit hotá ki dúsrá Ḳhudá nahíṉ hai, jo roshní yá muhabbat, yá táqat kahláe.

S. 6.—Báẓe ghalat fahm logoṉ ne kahá hai, ki Ḳhudá kí zát uskí sifát hí ke sabab murakkab samjhá cháhiye; so kyá un kí bát sahíh hai?

J.—Hargiz nahíṉ; Ḳhudá ke sab gunágún sifát haqíqat meṉ ekhí ḳhális ḳhúbí hai, aur gunágún máḷúm na hotíṉ, jab tak gunágún chízeṉ na hotíṉ, jin kí bábat wuh ḳhúbí záhir húíṉ. Wuh ḳhúbí to faqat hamárí *samajh* meṉ gunágún hai, par haqíqat meṉ ḳhális hai.

S. 7.—Ḳhudá ke gunágún iráde máḷum hote; kyá inse Ḳhudá kí wahdániyat par koí ittiráz nikaltá hai?

J.—Nahíṉ to; kyúṉki gunágún chízoṉ ke sabab se Ḳhudá ke iráde gunágún máḷúm hote, par haqíqat meṉ yih sab gunágún iráde faqat ekhí abadí iráda hai, jo badaltá nahíṉ.

S. 8.—Pák kitáboṉ meṉ kaí ek mazkúr húe, jo Ḳhudá kahláye; so is ká kyá sabab?

J.—Pák kitáboṉ meṉ Yahowáh nám kisí dúsre ko nahíṉ rakhá gayá, magar Ḳhudá wáhid ko; par aur nám Ḳhudá ke, firishtoṉ ko aur hákimoṉ ko, aur ghair qaum ke mábúdoṉ ko, rakhe gaye.

S. 9.—Firishtoṉ ko Ḳhudá nám káheko rakhá gayá? Zab. xcvii. 7.

J.—Is sabab se, ki Ḳhudá ke us nám, yáne Elohim kí yih máni hai, tázím ke láiq: aur firishtoṉ kí zát o sifát aisí haiṉ, ki we bhí ek taur par tázím ke láiq haiṉ. Zab. ciii. 20.

S. 10.—Dunyawí hákimoṉ ko, yih nám kaheko rakhe gaye? Ḳhur. xxii. 28.

J.—Isliye, ki basabab unke uhde ke, ki hukúmat o ạdl

karte, we bhí goyá Ḳhudá ke náib, aur ek taur par táẓím ke láiq haiṉ. Rúm. xiii. 4.

S. 11.—Ghair qaumoṉ ke mábúdoṉ ko yih nám kis wáste rakhá gayá? 1 Tawár. v. 25.

J.—Isliye, ki ghair qaumeṉ apne butoṉ ko Ḳhudá mántíṉ, aur is tarah se ek muháwara ho gayá, jo logoṉ ke samajhne ke wáste, pák kitáboṉ ke likhnewále apne kám meṉ láye: par haqíqat meṉ aise mábúd kuchh nahíṉ haiṉ, aur unse ḍarná bejá, kyúṉki we buráí na kar sakte, aur unheṉ bhaláí ká iḳhtiyár bhí nahíṉ hai. Irimiyá x. 5.

S. 12.—Shaitán is dunyá ká Ḳhudá kahláyá; 2 Qar. iv. 4; so iská kyá sabab hai?

J.—Sabab iská yih hai, ki dunyá ke log Shaitán ko apne Ḳhudá jánte, ki us kí wuh ḳhidmat karte, jo faqat Ḳhudá Táạlá kí cháhiye; aur Shaitán unheṉ apne ghulám o launḍí jánke, baṛí saḳhtí se un par hukúmat kartá hai. Ki "wuh rúh hai, jo ab na farmánbardár logoṉ meṉ tásír kartí hai." Efes. ii. 2.

S. 13.—Lálachí butparast kahláte; is ká kyá sabab hai? Efes. v. 4.

J.—Isliye, ki unke diloṉ meṉ, dunyá ne wuh jagah páyí, jo haqíqat meṉ Ḳhudá kí hai.

S. 14.—Ḳhudá kí wahdániyat kí táḷím se, ek bát nasíhat kí nikaltí hai; so kyá hai?

J.—Yih hai; ki jis hál ki Ḳhudá wáhid ṭhahrá, to ham apne ḳhiyáloṉ meṉ bhí use bahut na jáneṉ: jaisá báẓe samajhte ki ásmán par, Ḳhudá ká ek hissa hai, aur zamín par ek dúsrá hissa. Yih mahz ghalatí hai, ki Ḳhudá kí taqsím nahíṉ ho saktí, par bizzáttihí wáhid hai, aur wuhí kámil Ḳhudá sab jagah hí meṉ maujúd hai. Irm. xxiii. 24.

S. 15.—Ḳhudá i wáhid, káheko zinda kahláyá?

J.—Is sabab se, ki bizzáttihí, us meṉ zindagí hai; Yuh. v. 26. Ki har ek jándár kí zindagí ká báni yihí hai; Ámál xvii. 28. Aur is liye bhí, ki wuh ghair qaumoṉ ke mábúdoṉ se alag máḷúm howe, ki we beján aur gúnge haiṉ. Zab. cxv. 4, 7.

S. 16.—Ḳhudá i wáhid, kiswáste sachchá kahláyá ?

J.—Ki aur mábúdoṉ se alag málúm howe; ki we jhúṭhe, aur ḳhiyálí haiṉ. Irm. x. 10, 11.

S. 17.—Upar ke jawáb meṉ káhe ko zinda aur sachchá, ek sáth likhe gaye?

J.—Isliye, ki Ḳhudá Táalá kí pák zát meṉ yih sifateṉ ek sáth rahtíṉ, aur ek dúsre se alag na ho saktí. Wuh jo zinda Khudá hai, wuhí sachchá; aur wuh jo sachchá Ḳhudá hai, wuhí zinda. 1 Tessal. i. 9.

S. 18.—Ḳhudá wáhid ke zinda hone kí tálím páke ham logoṉ ko kyá karná cháhiye?

J.—Cháhiye "ki ham apná badan Ḳhudá kí nazr kareṉ; táki zinda qurbání muqaddas o pasandída ho, ki yih hamárí munásib ibádat hai." Rúm. xii. 1.

S. 19.—Ḳhudá i wáhid ke sachche hone ki tálím pákar, ham ko kyá karná cháhiye?

J.—Cháhiye ki ham uskí parastish rúh se aur rástí se kareṉ; Yuh. iv. 24. Isliye, ki wuh batún kí sadáqat cháhtá hai; Zab. li. 6. Siwá iske, cháhiye ki nit ḳhabardár raheṉ, ki aisá na ho, ki kabhí but dil hí meṉ rakhí jáwe, yá dil badí kí taraf rujú ho jáwe; kyúṉki agar aisá ho, Ḳhudá hamárí na sunegá. Zab. lxvi. 18.

CHHATHA' SAWA´L.

S.—Ḳhudá kí wahdániyat meṉ taslís bhí hai ?

J.—Háṉ; Ḳhudá i wáhid ne apne taíṉ is tarah se záhir kiyá hai, ki wuh Báp hai, aur Beṭá hai, aur Rúh ul Quds hai; aur yih tín, bizzáttihí ekhí Ḳhudá hai, aur qudrat aur jalál meṉ eksáṉ.

FA´IDAH.

S. 1.—Kyúṉkar húá, ki har zamáne meṉ kalísiyá ke dushmanoṉ ne taslís kí tálím kí barí muḳhálifat kí hai?

J.—Shaitán aur uske logoṉ ne iskí muḳhálifat kí, ki we jánte, ki Ḳhudá ke bandoṉ ke ímán o un kí ibádat meṉ taslís

ki tạlím auwal martaba hai; ki díndároṉ ke liye utná ilm káfí nahíṉ, ki faqat yih jáneṉ, ki Ḳhudá kyá hai, par isko bhí jáná cháhiye, ki Ḳhudá kaun hai, jaisá usne ápko apne kalám meṉ záhir kiyá; yạne, ki wuh Báp hai, aur Beṭá hai, aur Rúh ul Quds hai. 1 Yuh. ii. 23: "Jo koí beṭe ká inkár kartá hai, so báp ko nahíṉ mántá."

S. 2.—Kyá Dín i Ịswí meṉ Taslís kí tạlím haqíqat meṉ ek bunyádwálí bát hai, jiske yaqín karne par ham sab logoṉ kí naját mauqúf hai?

J.—Biláshakk, bunyádwálí bát hai; kyúṉki jab tak Taslís kí tạlím hásil na kareṉ, Báp kí muhabbat, o Beṭe ká sawáb, aur Rúh ul Quds kí pákízagí baḳhsh tásír nahíṉ ján sakte; aur baghair is ilm ke, naját nahíṉ pá sakte. Yuh. xvii. 3: "Aur hamesha kí zindagí yih hai, ki we tujh ko akelá sachchá Ḳhudá, aur Ịsá Masíh ko, jise túne bhejá hai, jáneṉ."

S. 3.—Taslís kí tạlím puráne ạhdnáme se sábit ho saktí hai?

J.—Filhaqíqat, chunánchi insán kí paidáish ke waqt Ḳhudá ne yúṉ farmáyá, ki "Ham Ádam ko banáweṉ;" aur na ki "Maiṉ Ádam ko banáúṉ." Phir Zabúr xxxiii. 6 likhá hai: "Yahowáh ke kalám se ásmán bane, aur unke sáre lashkar uske muṉh ke dam se." Yaháṉ Yahowáh, Kalám yá Kalima, aur muṉh ká dam yá rúh ká zikr hai. Aur is áyat ke mutábiq Injíl meṉ likhá hai, ki kalám se sab chízeṉ paidá húíṉ; Yuh. i. 3. Aur phir Ayúb xxvi. 13: "Uski rúh se ásmán ḳhushnumá haiṉ." Phir Ạsháya ke lxiii. 7, 9, 10, tínoṉ ká zikr,—pahle Yahowáh kí rahmatoṉ ká; phir uske huzúr ke firishte ká, jo unheṉ bacháwe; phir Rúh ul Quds ko ghamgín karne ká. Lekin Taslís kí tạlím ḳháss karke Injíl hí meṉ mundarij hai.

S. 4.—Taslís kí mạní kyá hai?

J.—Taslís Ạrabí lafz, aur uská masdar suls, yạne tín, aur uskí ạsli mạní yih hai, tín hissa karná; par ịlm i Iláhí meṉ uskí yih mạní hai, ki Ḳhudá wáhid kí ulúhiyat meṉ kisí taur par jo samajh se pare, aur bayán se báhar haiṉ, tín mundarij haiṉ, jo naját kí tadbír meṉ ạláhida ạláhida kám karte haiṉ.

S. 5.—Kyá yih tín, jo ulúhiyat men mundarij hain, so Ḳhudá ke tín uhde, yá tín súraten, jaisá ki ek insán, uhde ke sabab, raíyat bhí záhir ho, aur hákim bhí záhir ho?

J.—Agar Ḳhudá ká aisá bayán karte, ki Ḳhudá ne apne taín tín súrat men, yá tín taur par záhir kiyá hai, ki wuh Báp hai, aur Beṭá, aur Rúh ul Quds, to aisá bayán Injíl se ḳhiláf nahín hai: magar púrá bayán nahín hotá, kyúnki Injíl kí istiláhon se málúm hotá, ki iláqa jo taslís men hai, kuchh aur; par kyá, aur kaisá, is ká bayán ho nahín saktá.

S. 6.—Wuh kaun istiláhen hain, jinse sábit hotá, ki ek hí fáil, tarah batarah súraton ko iḳhtiyár karke, nahín hai?

J.—Istarah kí; ki "Kalma Ḳhudá ke sáth thá;" Yuh. i. 1. Phir, "eklautá beṭá, jo Báp ke god men hai;" Yuh. i. 18. Phir, "Ḳhudá ne apná eklautá beṭá baḳhshá;" Yuh. iii. 16. In se málúm hotá ki ek hai, aur dúsrá us ke sáth, ek báp, aur ek beṭá, ek baḳhshinda, aur ek baḳhshá gayá.

S. 7.—Kyá yih barí ráz kí bát nahín hai, ki Ḳhudá wáhid hai, aur taubhí us kí ulúhiyat men tín mundarij hain?

J.—Albatta; taubhí Ḳhudá kí har ek sifat aisí ráz kí bát hai, ki insán samajh se pare hai. Kalass. ii. 2. Ayúb xi. 6, 7. Mislan Ḳhudá hamajá házir hai: pas jab kahen ki Ḳhudá kisí kháss jagah men házir hai, to yih samajh men átá, ki Ḳhudá ká ek hissa nahín, par tamám o kamál Ḳhudá wahán maujúd hai: to kyúnkar ho, ki ekhí waqt lákhon aláhida muqámon men tamám o kamál Ḳhudá házir ho, jab kisí ek kí bábat kah saktá, ki wahán tamám Ḳhudá hai, aur uská kuchh báqi nahín jo wahán na ho.

S. 8.—Kyá munásib hai, ki Ḳhudá Táalá aisí bát yaqín karne ká hukm dewe, jo hamárí samajh se pare hai?

J.—Kyún munásib nahín; insán ápse kyá jáne? Jo gawáhí Ḳhudá ne apní bábat dí hai, báwajúdi ki us men bází báten hon, jo samajh se pare hain, cháhiye ki ham dil

o ján se qabúl kareṉ; Yuh. xx. 31. Agar ạql hí se Ḳhudá ká sárá ahwál mạlúm kar sakte, to káhcko Ḳhudá ne wahí bakshí. Ibrán. xi. 1.

S. 9.—Injíl se, kyúṉkar sábit hotá ki Taslís hai?

J.—Baptismá dene ke hukm se: Matí xxviii. 19. Phir Púlús rasúl kí duạ́ se; 2 Qar. xiii. 14. Phir, Yuhanná kı wáz se, jo usne Eshiá kí sát kalisiyáoṉ se kahá; Mukásh. i. 4, 5. Phir Masíh ke baptismá se; Matí iii. 16, 17; ki us waqt Báp záhir húá, jo ásmán se kalám kartá, Beṭá záhir húá insán kí súrat, aur Rúh ul Quds záhir húá ek kabútar kí súrat meṉ. Phir, 1 Yuh. v. 6, 7. Yih áyat hai, ki "tín haiṉ, jo ásmán par gawáhí dete,—Báp, aur Kalám, aur Rúh ul Quds; aur yih tínoṉ ek hai," jisse sáf mạlúm húá, ki taslıs ke hone se, Ḳhudá kí wahdániyat meṉ kuchh ḳhalal nahíṉ húá.

S. 10.—Kyúṉkar sábit hotá, ki Báp Ḳhudá hai?

J.—Pák kitáboṉ meṉ, har kahíṉ aisá kahláyá; ḳháss karke 1 Qar. viii. 6; xv. 24. Gal. i. 1, 3.

S. 11.—Kyúṉkar sábit húá, ki Masíh Ḳhudá hai?

J.—Yuh. i. 1: "Ḳhudá" nám us ko rakhá gáyá. Phir Tit. ii. 13: Us ká nám "Buzurg Ḳhudá" ṭhahrá. Ạshá. ix. 6: "Qádir Ḳhudá" kahláyá. Phir 1 Yuh. v. 20: "Sachchá Ḳhudá" kahláyá. Phir Yahúdá 25: "Ḳhudá i Wáhid hakím, aur hamárá bachánewálá hai." Siwá is ke, Yahowáh nám us ko rakhá gayá; Irim. xxiii. 6; Zab. lxxxiii. 18; jo kisí dúsre ko, siwá Ḳhudá Táạlá ke, rakhá nahíṉ játá.

S. 12.—Masíh kí sifát se, kyúṉkar sábit ho, ki wuh Ḳhudá hai?

J.—Isliye, ki us kí sifát iláhí sifát haiṉ; chunánchi hameshagí us kí ek sifat hai; Mík. v. 2. Betabdílí us kí ek sifat hai; Ibrán. xiii. 8. Phir, hamadání us kí ek sifat hai; Yuh. xxi. 17. Qudrat i mutlaq us kí ek sifat hai; is liye ki us ne áp ko qádir i mutlaq nám rakhá hai; Mukásh. i. 8. Phir, "hamajá hai," yih bhí us kí ek sifat hai, kyúṉki usne ḳhud farmáyá, ki dekho, ki maiṉ zamáne ke áḳhir tak har roz tumháre sáth húṉ; Matí xxviii. 20.

Phir us ká sárá ikhtiyár hai, jo sáf Ilahí sifat hai. Rúm. x. 5.

S. 13.—Masíh ke kaun kám hain, jin se sábit ho saktá, ki wuh Khudá hai?

J.—Ek to yih, ki us ne sab kuchh paidá kiyá, aur sárí khilqat kí hifázat kartá hai; Kal. i. 16, 17. Ki usne baní i Ádam ke liye hamesha kí maghfirat hásil kí hai; Ibrán. ix. 12. Ki usne apní hí qudrat se muajize dikháye; Marq. v. 41. Ki usne áp gunáhon ko muáf kiyá; Marq. ii. 5. Ki Masíh murdon ko, ákhir i din men jiláwegá; Yuh. v. 28, 29. Aur phir, Masíh tamám álam kí adálat karegá. Rúm. xiv. 10.

S. 14.—Kyá koí aur dalíl hai, jis se sábit ho, ki Masíh Khudá hai?

J.—Hán; wuhí parastish, jo Khudá kí cháhiye, wuh Masíh ká haqq hai; Yuh. v. 23. Phir, hukm húá, ki jis tarah ham log Khudá par ímán láye, us hí tarah Masíh par ímán láwen; Yuh. xiv. 1. Phir jab baptismá dewen, cháhiye ki Masíh ká bhí nám leke dewen. Matí xxviii. 19.

S. 15.—Kyúnkar sábit hotá, ki Rúh ul Quds, Khudá hai?

J.—In dalílon se: pahlí yih, ki Khudá nám us ko rakhá gayá; Ámál v. 3, 4. Dúsrí yih, ki uskí sifát sáf Iláhí málúm hotín; Ibrán. ix. 14. 1 Qar. ii. 10. Lúká ii. 36. Zab. cxxxxi. 7. Tísrí yih, Iláhí ámál usse hote; Zab. xxxiii. 6. Aiyúb xxvi. 13. Lúká i. 35. 2 Patras i. 21. Yuh. xvi. 13. Rúm. xv. 16. Chauthí, uskí wuhí parastish hotí, jo Báp aur Bete kí hotí. Matí xxviii. 19. 2 Qar. xiii. 14.

S. 16.—Masíh ne farmáyá hai, ki "Merá Báp mujh se bará hai;" Yuh. xiv. 28. Kyá is se málúm na hotá, ki yih tínon qudrat o jalál men eksán nahín hain?

J.—Sach hai, ki ek taur par, tínon men ek ek ká wuh uhda hai, jo dúsre ká nahín; chunánchi ek Báp hai, jisse Betá húá; Zab. ii. 7. Aur ek Betá hai, jo Báp se húá; Yuh. i. 14. Aur ek Rúh ul Quds hai, jo donon, yáne Báp aur Bete

kí taraf se nikaltá; Yuh. xv. 26. Aur is liház se, ek bará kahláyá jáwe, aur ek chhoṭá; par is tarah ká imtiyáz ulúhiyat se tạlluq nahíṉ rakhtá, kyúṉki sab ke sab baliház ulúhiyat ke, ekhí Ḳhudá hai, aur qudrat aur jalál meṉ eksáṉ.

S. 17.—Kyá aisí ráz kí bát ko insán ạql hí se mạlúm kar saktá?

J.—Hargiz nahíṉ; agar kar saktá, to ráz kí bát na-rahtí; ki Injíl kí ibárat meṉ ráz, wuh bát hai, jo insán kí ạql se báíd hai. Matí xi. 27. 1 Qar. ii. 9, 10, 14.

S. 18.—Taslís ki bárík bát ki takrír ke wáste, kyá munásib hai ki tamsil kám meṉ láweṉ?

J.—Nahíṉ; kyúṉki ḳhilqat meṉ, koí chíz to nahíṉ hai, jo is taslís kí mánind hai, aur jin logoṉ ne misál láke iská bayán kiyá, so unho ne faqat áp ko dhokhá khilá diyá. Jis hál, ki Ḳhudá ne is ká bilkull bhed záhir nahíṉ kiyá, ham kyúṉkar is ká bilkull bayán kar sakeṉ: cháhiye ki ham log, Ḳhudá kí marzí ko qabúl kareṉ, aur jaháṉ tak samajhne ká sámán páyá, waháṉ tak us kí tạríf o shukrguzárí kareṉ.

S. 19.—Jab tak Taslís ki tạlím na hásil kareṉ, kyá Ḳhudá kí parastish kar sakte?

J.—Nahíṉ kar sakte; kyúṉki us par jo Ḳhudá kí taraf átá, yih zarúr hai, ki yaqín kare, ki wuh maujúd hai; Ibrán. xi. 6. Yạne ki wuh hai, jaisá ki hai, Báp aur Beṭá, aur Rúh ul Quds.

S. 20.—Baliház Taslís ke, Ḳhudá kí parastish kyúṉkar kareṉ?

J.—Rúh ul Quds kí madad, aur Beṭe ke wasíle se, Báp kí parastish karní cháhiye; aur yúṉ jab duạ mángeṉ, munásib hai, ki Rúh ul Quds kí tásír páke, Beṭe ká nám leweṉ, aur ushí ke sabab se, Báp se minnat kareṉ. Efes. ii. 18; v. 20.

S. 21.—Shahíd i auwal Istífán ne, Masíh se minnat na kí? Ạmál vii. 59.

J.—Filhaqíqat usne kí; aur agar ham log kabhú kabhú aisá kareṉ, to bejá nahíṉ hai.

S. 22.—Kyá Taslis kí bárík bát, ásmán men̲, ham logon̲ par záhir hogí?

J.—Záhir hogí; kyún̲ki Masíh ne ḳhud farmáyá hai, ki "us roz tum jánoge, ki main̲ Báp men̲ hún̲;" Yuh. xiv. 20. Dekho 1 Qar. xiii. 12. 1 Yuh. iii. 2.

S. 23.—Taslís kí bát se kyá tasallíbaḳhsh tạlím miltí hai?

J.—Yih; ki tín bare muạtibar gawáh hain̲, jinhon̲ ne gawáhí di hai, ki Injíl ke wasíle se, hayát i abadí, un sab gunáhgáron̲ ko milegí, jo tauba karen̲, aur Masíh par ímán láwen̲. 1 Yuh. v. 7, 11. Aur phir yih, ki mírás jo milí, to beshqímat hai, is sabab se, ki us men̲ Báp, Beṭe, aur Rúh ul Quds kí mihrbání mushtamil hai. Irim. xxxi. 33.

S. 24.—Jo log Taslís kí bát ko nahín̲ mánte, balki inkár karte, kalísiyá un ke sáth kyá sulúk kare?

J.—Cháhiye, ki ek bár, do bár, unhen̲ nasíhat kare; bạd uske, agar tauba na karen̲, munásib hai, ki kalísiyá unko bidạtí jánke, nikál dewen̲. Títas iii. 10.

SA´TWA´N SAWA´L.

S.—Taqdír kí kyá mạní hai?

J.—Taqdír kí yih mạní hai, ki jitní wáqiát hotí hain̲, so ittifáqí nahín̲, par Ḳhudá ke azalí irádon̲ ke mutábiq, jin ko us ne apní ḳhushí, aur apní maslahat se, apne jalál ke liye, muqarrar kiye hain̲, waqúạ men̲ átín̲.

FA´IDAH.

S. 1.—Ḳhudá ne apní maslahat se aise iráde kiye hain̲; so is istiláh kí kyá mạní hai?

J.—Uskí yih mạní hai, ki Ḳhudá ne kisí dúsre se saláh na lí, balki jo ilm hai, us ne mihnat karke hásil na kiyá, jaisá insán karte, par áphí ne apní abadí dánái ke mutábiq, aise mansúbe ṭhahráye hain̲. Zab. xxxiii. 11. Amsál xix. 21.

S. 2.—Pák kitáboṉ meṉ, Ḳhudá ke azalí irádoṉ ká zikr hai?

J.—Háṉ, kaí jagah meṉ; mislan Zabúr ii. 7. Ayúb xxviii. 26; xxxviii. 10. Ạshá. x. 22. Irim. v. 22, waghaira.

S. 3.—Kyá Ḳhudá ne dunyá ke intizám kí bábat alag alag iráde, alag alag waqtoṉ meṉ kiye; yá haqíqat meṉ, uske irádoṉ meṉ tawátur nahíṉ, par sab iráde ekhí iráda haiṉ, jo abad se hai?

J.—Zarúr ekhí iráda hogá, kyúṉki iráda karne ke liye dánáí o ịlm ke wuhí sámán jo ab haiṉ, azal se uske pás maujúd the, aur koí sabab nahíṉ, jis se iráda na kare; aur use karke, yih mumkin nahíṉ, ki use tabdíl kare, aur dúsrá iráda kare. Ịbrán. iv. 13. Malákh. iii. 6.

S. 4.—Jis hál ki Ḳhudá ká ekhí iráda hai, to káhe ko bahut irádoṉ ká zikr karte haiṉ?

J.—Is sabab se, ki maujúdát, jin kí bábat Ḳhudá ne irá-da kiyá hai, so bahut, aur tarah batarah haiṉ; aur yúṉhí wuh iráda jo inkí bábat húá, insán ke nazdík tarah ba-tarah mạlúm hotá.

S. 5.—Ḳhudá ke irádoṉ kí kyá sifát haiṉ?

J.—Ḳhudá ke iráde abadí, dánáí se mạmúr, baṛe zabar-dast, aur betabdíl haiṉ.

S. 6.—Kyúṉkar sábit hotá, ki Ḳhudá ke iráde abad se haiṉ?

J.—Muqaddasoṉ ko chunne, aur Injíl záhir karne ke iráde, ki we abadí haiṉ, Efes. i. 4, aur 1 Qar. ii. 7 se sábit hai; is waja se, sab iráde abadí sábit hote, ki sab iráde, haqíqat meṉ ekhí iráda hai. Ạmál xv. 18.

S. 7.—Ḳhudá ke irádoṉ kí dánáí kyúṉkar khultí?

J.—Us intizám meṉ, jo un irádoṉ ke mutábiq húá. Chunánchi tamám ạlam ek ạjib kárḳhána hai, jis kí ḳhúbí ko dekhne se ạql hairán hotí.

S. 8.—Ḳhudá ke iráde kis wáste beqaid o zabardast kahláye?

J.—Is liye, ki we kisí dúsre kí taht meṉ nahíṉ haiṉ, na aur koí inko bátil karne kí táqat rakhtá. Balki Ḳhudá ke iráde goyá Ḳhudá kí mánind iḳhtiyárwále haiṉ. Efes. i. 11.

S. 9.—Kyá koi wasíle nahín, jin se Ḳhudá apne irádon ko púrá kartá hai?

J.—Kyún nahín? par wasíle bhí unke anjám samet, Ḳhudá ke iráde ke mutábiq hain. 2 Tassal. ii. 13.

S. 10.—Pák kitábon se, kyúnkar sábit hotá, ki jab Ḳhudá ne iráda kiyá, ki falána wáqa ho, us ne yih bhí iráda kiyá, ki faláne wasíle hon, jin se wáqa mazkúr zahúr men áwe?

J.—Us muqám se jahán Túfán ke waqt Púlús aur us ke sáthíon ke bach jáne ká ahwál bayán húá; Ḳhudá ne sabhon ko bacháne ká iráda kiyá thá; Amál xxvii. 24. Par yih púrá na ho saká, jis hál ahl i jaház náo ko chhorne páte; isí sabab se, Púlús ne unko rukwáyá, aur áḳhir ko, is wasíle se, sab kí ján bach gayín.

S. 11.—Insán ke aksar aise iráde hote, basharti ki faláni bát ho, main falána kám karúngá; kyá Ḳhudá aise iráde shart ke sáth kartá hai?

J.—Hargiz nahín; Baní i Adam albatta aise karte, ki unkí táqat o ilm mahdúd hain, aur we nahín kahne sakte, ki áyande men kyá hogá; par Ḳhudá kí sárí táqat, aur sárá ilm hai, aur wuh kisí kí taht men nahín: aur aisá samajhná, ki Ḳhudá ne aglí wáqiát kí bábat kuchh na ṭhahráyá ho, yih uske na láiq, balki sáf kufr kí bát hai.

S. 12.—Kyá Ḳhudá ke sab iráde betabdíl hain?

J.—Zarúr; káheko unhen tabdíl kare? kyá un men kuchh ghalatí hai? yá kuchh nuqs húá? yá kuchh bad anjám húá, jo peshtar se na jántá thá? yih na ho saktá; sab iráde, abad se hain, aur betabdíl rahenge. Efes. i. 11.

S. 13.—Pák kitábon se, kyúnkar sábit hotá, ki Ḳhudá ke iráde betabdíl hain?

J.—Ayúb xxiii. 13: "Lekin wuh ikká hai; kaun use phirá saktá hai?" Ashayá xlvi. 10: "Merá mansúba qáim rahegá, aur main apní sárí marzí ko púrá karúngá."

S. 14.—Aql se kyúnkar sábit hotá, ki Ḳhudá ke mansúbe betabdíl hain?

J.—Is ek dalíl se, ki Ḳhudá men baliház uskí dánáí, yá táqat, yá wafádárí ke, kisí tarah ká nuqs nahín, jis

se yih mumkin ho, ki Ḳhudá apne agle iráde ko chhoṛ degá, yá badal ḍálegá, jaisá insán nuqs hí ke sabab badal ḍáltá.

S. 15.—Jab taqdír ko qabúl kiyá, kyá is se insán kí ázádagí meṉ kuchh ḳhalal nahíṉ áyá?

J.—Hargiz nahíṉ; insán Ḳhudá ke mansúboṉ se wáqif nahíṉ hai, ki unke mutábiq, yá un se muḳhálif chál chaleṉ; siwá iske, insán par kuchh jabr nahíṉ hotá; kyúṉki áphí tajwíz karne kí táqat rakhtá; aur áphí ạmal kartá, aur is meṉ aisá ázád hai, ki agar taqdír na hotí, is se ázád na ho saktá.

S. 16.—Pák kitáboṉ se, yih bát kyúṉkar sábit hotí?

J.—Us muqám se, jaháṉ Pilátus aur Yahúdioṉ ká ahwál, ki kyúṉkar unhoṉ ne Masíh ko salíb dí thi, bayán hai: jo unhoṉ ne kiyá, so apní saláh se, aur apní marzí se kiyá; taubhí un se kuchh nahíṉ húá, magar wuh, jiská honá Ḳhudá ne áp se ṭhahrá rakhá thá. Ámál iv. 27, 28.

S. 17.—Kyá mumkin hai, ki koí aisá wáqi ho, jiská honá Ḳhudá ne peshtar na jáná, aur na ṭhahráyá thá; yá hone na diyá thá?

J.—Hargiz nahíṉ; is liye ki tamám ạlam Ḳhudá hí kí taht meṉ hai, aur uská intizám koí na toṛ saktá. Efes. i. 11. Ámál xv. 8.

S. 18.—Bạzí wạqiát haiṉ, jo záhiran ittifáqí; kyá we bhí Ḳhudá ke abadí ịlm o iráde ke mutábiq haiṉ?

J.—Zarúr; mislan Yúsuf bin Yạqúb kí sarfarází, ittifáqí wạqiát par mauqúf thí. Phir Masíh kí koí haḍḍí na ṭoṛí, yih bhí aisá hí hál thá; aur is tarah ke bahut ahwál pák kitáboṉ meṉ bayán húe.

S. 19.—Kyá insán kí umr kí bábat, taqdír húí?

J.—Filhaqíqat; ek ek kí paidáish, aur ek ek kí maut, aur sab ahwál jo donoṉ se tạlluq rakhte, sab ṭhahráye húe haiṉ.

S. 20.—Kyúṉkar sábit ho, ki ek ek kí maut ká ain waqt Ḳhudá se peshtar ṭhahráyá gayá?

J.—Pák kitáboṉ se: chunánchi Ayúb xiv. 5; Zab. xxxix. 4, aisá sáf likhá hai. Phir us bát se, ek dalíl nikaltí, ki Yahúdí Masíh ko pakaṛ na sake, is liye ki us ká

waqt hanoz na pahunchá thá; Yuh. vii. 30. Phir us se bhí sábit hai, ki Ḳhudá sir be bál bhí shumár kartá; Matí x. 30. Kitná ziyáda aghlab hai, ki zindagí ke din, aur dam, shumár karegá.

S. 21.—Kyá Ḳhudá ne Hizqiel Bádsháh kí umr ko pandrah baras se na barháyá, báwajúdi ki nabí ne peshtar farmáyá thá, ki "Tú apne ghar ká intizám kar, ki tú mar hi jáegá, aur na jíegá?" Ạsháyá xxxviii. 1, 5.

J.—Jab nabí ne aisá farmáyá, Ḳhudá ke iráde ko záhir na kiyá, par us bímárí ke anjám ká zikr kiyá, ki wuh aisí bímárí thí, ki agar Ḳhudá na roktá, zarúr maut tak pahunchá detí.

S. 22.—Jo wạqiát nek haiṉ, wuh Ḳhudá ke irádoṉ se kyá tạlluq rakhtíṉ?

J.—Wuhí iláqa, jo sabab o anjám meṉ hai; yạne Ḳhudá Táạlá aisí wạqiát kartá hai, ki Ḳhudá sárí nekí ká bání hai. Filip. ii. 13.

S. 23.—Jo wáqiát bad haiṉ, wuh Ḳhudá ke irádoṉ se kyá iláqạ rakhtíṉ?

J.—Ḳhudá unheṉ faqat hone detá.

S. 24.—Kyá Ḳhudá badí ko apne kám meṉ nahíṉ látá?

J.—Háṉ; balki use is taur par roktá, yá aise iláqe meṉ látá, ki ákhir i kár, báwajúdi ki fáil kí yih gharaz na thí, bhaláí us meṉ se nikáltá.

S. 25.—Pák kitáboṉ kí hikáyát se, is bát ká sabút kyúṉkar pahunchtá?

J.—Ḳhudá ne Yúsuf ke bháíoṉ ko apná bhái bechne diyá hai; phir Potifar ko Yúsuf par zulm karne diyá; taubhí ákhir i kár inhíṉ buráíoṉ se Yúsuf kí rihái aur sarfarází, donoṉ nikliṉ; Paid. xlv. 5, 8; l. 20. "Tum jo ho, tum ne mujh se badí karne ká iráda kiyá, lekin Ḳhudá ne use bhalá kar diyá."

S. 26.—Kyúṉkar sábit ho saktá, ki Ḳhudá gunáh ká bání nahíṉ hai?

J.—Istarah se; ki badí Ḳhudá kí zát se sáf mukhálif hai, aur yih ho nahíṉ saktá, ki Ḳhudá apní zát se mukhálifat

kare: phir Ḳhudá ká qahr gunáh hí ke sabab insán par názil húá hai, balki Masíh par bhí jhúm rahá, jis sabab se, ki wuh baní i Ádam ká ịwazí ho gayá thá. Pas yih námumkin hai, ki Ḳhudá ushí ká báni ho, jis kí sazá denewálá záhir húá.

S. 27.—Ḳhudá ke abadí irádon̲ se, jinhen̲ taqdír kahte, kyá murád hai?

J.—Ek murád yih hai, ki Ḳhudá kí buzurgí ho; Amsál xvi. 4. "Yahowáh ne sab kuchh apne hí liye banáye." Aur ḳháss maqsad yih, ki uskí rahmat o ạdálat zahúr men̲ áwen̲; Rúm. ix. 22, 23. Aur phir apní buzurgí ke siwá, tamám ạlam ke logon̲, aur ḳháss karke uske barguzídon̲ kí bhaláí ho; uske taqdírí irádon̲ se, yih bhí ek murád thí. Rúm. viii. 28.

S. 28.—Ạlam kí sab maujúdát men̲ se, kinkí taqdír ká ahwál ḳháss karke, pák kitábon̲ men̲ bayán húá?

J.—Firishton̲ kí, o baní Ádam kí: taqdír sab se tạlluq rakhtí, par insán kí tạlím ke wáste, firishton̲ aur baní Ádam ke áḳhirí hál ká bárhá zikr húá.

S. 29.—Kis taur par zikr húá?

J.—Is taur par, ki donon̲ men̲ se bạze hain̲, jo hayát i abadí ke wáste chune gaye hain̲, aur bạzon̲ ká zikr hai, jo halák honge. 1 Tim. v. 21. Yahúd. 6. Ḳhurúj xxxiii. 19. Rúm. ix. 11, 13, 18.

S. 30.—Kyá in donon̲ ká koí muqarrar shumár hogá?

J.—Zarúr; aisá shumár húá hogá, kyún̲ki Ḳhudá ko sab kuchh mạlúm hai: lekin insán is men̲ daḳhl nahín̲ rakhtá. 2 Tim. ii. 19. Yuh. xiii. 18.

S. 31.—Baní i Ádam men̲ se, bạzon̲ ko chun lene kí kyá murád hai?

J.—Yih murád hai, ki Ḳhudá ne chand logon̲ ko barguzídá kiyá, táki we Masíh par ímán láke, aur Rúh ul Quds kí tạsír se pák ho jáke, áḳhir i kár hayát i abadí páwen̲; aur is fiạl se Ḳhudá ke fazl kí qadr tamám ạlam par khul játi. Efes. i. 4. 2 Tassal. ii. 13, 14.

S. 32.—Kyá Ḳhudá báẓon̤ ko chun letá, isliye ki un ká sawáb hai; yá is sabab se, ki wuh peshtar jántá, ki ye log merí bát mán lenge, aur nekí karenge?

J.—Filhaqíqat, koí barguzídá nahín̤ húá, jo ímándár nahín̤ hotá, aur nek bhí nahín̤ hotá; lekin barguzídon̤ ká ímán, jo honewálá thá, so sabab na thá, jisse Ḳhudá ne unko chun liyá, kyún̤ki unká ímán ḳhud ushí kí baḳhshish hai; par apne ạjíb fazl hí se, jo bayán se báhar hai, usne unhen̤ barguzídá kiyá. Efes. i. 6—12.

S. 33.—Kyá Ḳhudá ke iráde hí se húá, ki báẓe log halák hote?

J.—Filhaqíqat; Ḳhudá aisá mihrbán hai, ki wuh cháhtá, ki sab ádmí naját páwen̤; 1 Tim. ii. 4. Taubhí yih bhí sach bát hai, ki báẓe log apne gunáh ke sabab halák honge, aur yih wáqa Ḳhudá ke iráde se báhar nahín̤ hai.

S. 34.—Kyá in mahrúmon̤ se Ḳhudá kí buzurgí hogí?

J.—Zarúr; uskí munsifí o ạdálat kí buzurgí. Rúm. ix. 17, 18, 22. 1 Patras ii. 8. Yahúdá 4.

S. 35.—Agar koí kahe, ki agar main̤ barguzídá húá, to bach jáúngá, báwajúdi ki gunáh kiyá kartá; aur agar mahrúm húá, to na bachúngá, báwajúdi ki ímán láyá, aur nekí kartá, kyá wájibí?

J.—Bahut bejá; koí ímán lánewálá mahrúm na hogá; aur koí barguzídá na húá, jo pák na hojáwe.

S. 36.—Jab Ḳhudá ne báẓon̤ ko chun liyá, ki naját páwen̤, kyá unko baghair wasilon̤ ke bacháwegá?

J.—Hargiz nahín̤; Ádam se insán kí ḳharábí húí, aur Masíh se uskí riháí o sihat miltí. 1 Tassal. v. 9, 10. Jab tak Masíh par ímán na láwen̤, aur us ke pairau na banen̤, kisí kí barguzídagí sábit na hogí. Rúm. v. 21.

S. 37.—Is bát se ki Ḳhudá báẓon̤ ko chun letá, aur báẓon̤ ko chhor detá hai, kyá tarafdárí yá beinsáfí Ḳhudá men̤ sábit nahín̤ hotí?

J.—Nahín̤; Ḳhudá málik hai, aur insán naját ke láiq nahín̤ hai; mahrúm hone kí sazá uská haqq, aur barguzíde ko

naját faqat fazl hí se miltí. Jaisá kumhár ekhí londe meṉ se ek bartan izzat ká, aur dúsrá beizzatí ká banáwe, aur kaun uspar ạib lagáwegá? Rúm. ix. 20, 21.

S. 38.—Kyá Ḳhudá ne iswáste taqdír ká intizám záhir kiyá, táki ham use apne ímán o chál chalan kí bábat ek qánún jáneṉ ?

J.—Nahíṉ; Ḳhudá kí sharíạt insán ká qánún hai, aur dúsrá hai nahíṉ. Istisná xxix. 29.

S. 39.—Kyá taqdír kí tạlím se injíl kí munádí karne meṉ ek hadd bándhí na gayí, jis ke pár jáná befáida mạlúm hotá?

J.—Nahíṉ; Masíh ká hukm hai, ki tamám ạlam meṉ jáke, sab baní i Ádam ko injíl sunáo; Marqus xvi. 15. Ki sab barguzíde haiṉ, yá sab mahrúm haiṉ, yih khulá nahíṉ; par iswáste ki sab gunáh meṉ phans gaye; Matí ix. 13. Is sabab har ek injíl ke sunnewále ko, use yaqín karne ká farz hai. 1 Yuh. iii. 23.

S. 40.—Kyá taqdír kí bát se naját kí talásh karne, yá uske wasíloṉ ko kám meṉ láne kí bábat, ghaflat paidá hotí hai?

J.—Aisá na cháhiye: kyúṉki Ḳhudá ne apne logoṉ ko chuná, ki we naját ko, Rúh ul Quds kí pák karnewálí tạsír aur sachái ke yaqín se, páweṉ. 2 Tassal. ii. 13.

S. 41.—Jab injíl kí munádí hamáre darmiyán hotí, to kyá munásib hai ki baghair taqdír ke ghaur kiye húe, us ko qabúl kareṉ, aur naját páweṉ?

J.—Filhaqíqat, jaisá bhúkhá piyásá taqdír ká kuchh ḳhiyál nahíṉ kartá, báwajúdi ki kháná píná bhí taqdír se báhar nahíṉ haiṉ, par jhaṭpaṭ khátá o pítá, waisáhí cháhiye, ki ham baghair taqdír ke ghaur kiye húe, ímán láweṉ, aur ạmal kareṉ. "Maḳhfí báteṉ, Yahowáh hamáre Ḳhudá ke nazdík haiṉ, aur maḳhshúf, hamáre aur hamárí aulád ke liye haiṉ." Istisná xxix. 29.

S. 42.—Naját ke muqaddame meṉ aisá kahná, ki agar maiṉ barguzída húá, to naját páṉṉgá, aur agar na húá, to mahrúm rahúṉgá, aur is baháne par gháfil rahná, kyá munásib hai?

J.—Hargiz nahín; agar kháne píne ke muqaddame men koí aisá kahe, to sab log us ko ahmaq kahenge, aur naját ke muqaddame men, jo aisá kare, us ko yih nám rakhá cháhiye, kyúnki naját ke sámán ek ek ke pás maujúd hain, aur jo ímán láwe, wuhí naját páwegá.

S. 43.—Jo log, jab ki bad chálí ke sabab, yá ghaflat ke sabab, musíbat men phans gaye, aisá kahen, ki hamárá nasíb aisá thá, aur is baháne par apne ko begunáh jánen, kyá un ká kahná bajá hai?

J.—Hargiz nahín; kyúnki jo musíbat un par áyí, so nasíb ke sabab se nahín, par un kí bad khaslatí ke sabab se áyí; yún jáná játá, ki un ki bát kufr kí bát hai; ki unhon ne, besabab, Khudá ko bad khwáh thahráyá hai.

S. 44.—Muqaddason kí is barguzídagí se, ham ko kyá tálím miltí hai?

J.—Cháhiye, ki is bát ke sabab se, Masíh par ímán láne men ziyáda sargarm howen, is khiyál par, ki Khudá Táalá ne sab se bare gunáhgáron men se bázon ko chun liyá hai; Hiz. xvi. 6. Phir ki Khudá ká kisí ko chunná, insán ke kisi sawáb par mauqúf nahín hai; Rúm. ix. 11. Aur phir ki Khudá ke chunne ke iráde men, sab báten mundarij hain, jo insán ki bihtarí se, khwáh is jahán men, khwáh us jahán men, tálluq rakhtí hain. 2 Pat. i. 3.

A'THWA'N SAWA'L.

S.—Khudá ke iráde kin kin báton men púre hote?

J.—Khudá ke iráde ālam kí paidáish, o uske intizám men púre hote hain.

FA'IDAH.

S. 1.—Iráde ko púrá karná, is istiláh kí kyá mánī hai?

J.—Us kí yih mání hai, ki jo iráda Khudá ne abad se kiyá, so uske mutábiq bilfiāl āmal kartá hai? Asháyá xlvi. 10.

S. 2.—Ḳhudá Táạlá musabbib hai, par uske siwá ạlam meṉ bahut aur sabab muqarrar húe ; kyá Ḳhudá un sababoṉ par apne irádoṉ ká púrá karná mauqúf rakhtá?

J.—Nahíṉ ; wuh ḳhud is kám meṉ mashgúl rahtá, aur aur sabab faqat uske hathyár haiṉ, jin se Ḳhudá apne irádoṉ ko púrá kartá hai. Ạmál iv. 27, 28.

S. 3.—Iráde meṉ, aur uske púre karne meṉ, kyá faraq hai ?

J.—Iráda to Ḳhudá hí meṉ qáim rahtá, aur abadí shai hai ; par uská púrá karná kisí muqarrar zamáne meṉ ek fiạl hai, jo guzar bhí saktá. 2 Pat. i. 3.

S. 4.—Iráde meṉ, aur us fiạl meṉ jis se wuh púrá ho, kámil muáfiqat hai?

J.—Beshakk ; Iláhí iráda, us chíz ká goyá ek naqsha hai, aur naqshe ke mutábiq wuh chíz bantí hai. Zabúr cxxxix. 16. Jaisá ki Músá ká ḳhíma, us namúne ke mutábiq thá, jis ko Ḳhudá ne use pahár par dikháyá thá. Ḳhur. xxv. 40.

S. 5.—Kyá Ḳhudá ke irádoṉ meṉ se koí bátil nahíṉ hosaktá ?

J.—Hargiz nahíṉ : "merá mansúba qáim rahegá, aur maiṉ apní sárí marzí ko púrá karúngá ;" Ạsháyá xlvi. 10. "Kis ne uske iráde ká muqábala kiyá?" Rúm. ix. 19. "Koí nahíṉ, jo uske háth ko roke, aur usse kahe, ki tú kyá kartá hai." Dán. iv. 35.

S. 6.—Ḳhudá ke iráde kaun kámoṉ meṉ púre hochuke ?

J.—Ạlam kí paidáish meṉ, o uske intizám meṉ.

S. 7.—In meṉ se, kis meṉ naját ká kám mundarij hai ?

J.—Ạlam ke intizám meṉ ; kyúṉki naját kí tadbír se, ạlam ke intizám kí baṛí raunaq húí.

S. 8.—Ạlam kí paidáish, o uske intizám meṉ, baliház taur o wazạ ke, baṛá farq hai ; so wuh kyá faraq ?

J.—Yih faraq hai : ki ạlam kí paidáish, bewasíle húí, Ḳhudá Táạlá ke kalám se ; par ạlam ká intizám wasíloṉ se hotá hai.

S. 9.—Ḳhudá ke apne irádon̲ ko púrá karne kí bát se, ham ko kyá tạlím miltí ?

J.—Yih, ki Ḳhudá Táạlá ain waqt par apne sab wạdon̲ ko púrá karegá, aur un men̲ se, ek bhí bátil na hogá. Marqus xiii. 31.

NAWA'N SAWA'L.

S.—Paidáish kise kahte hain̲ ?

J.—Paidáish usí ko kahte, ki Ḳhudá Táạlá ne, baghair sámán ke, faqat apne hí kalma i qudrat se, is tamám ạlam ko, chha din ke ạrse men̲, sab ṭhík aur durust banáyá.

FA'IDAH.

S. 1.—Kyún̲kar sábit hai kí is ạlam ká kabhí shurú húá ?

J.—Ki koí musabbib hai, ạql hí se jáná játá hai ; siwá is ke, "ímán hí se ham ján gaye, ki ạlam Ḳhudá ke kalám se ban gayá." Ibrán. xi. 3.

S. 2.—Kyá yih ạlam abadi nahín̲ hosaktá ?

J.—Nahín̲ hone saktá ; kyún̲ki aisí bát, pák kitábon̲ kí gawáhí se ḳhiláf hai, aur ạql se bhí ḳhiláf, kyún̲ki jo paidá húá, aur jis ká tawátur zamánon̲ kí banisbat hai, uská shurú zarúr húá hogá.

S. 3.—Is ạlam ká shurú kis se húá ?

J.—Ḳhudá hí se, jo ḳhud hastí hai, aur sab maujúdát kí hastí ká bání. Nehem. ix. 6.

S. 4.—Ḳhudá ká khalq karná, is kí kyá mạní hai ?

J.—Baghair sámán ke, sab kuchh maujúd karná.

S. 5.—Ḳhudá ne ạlam ko kab paidá kiyá ?

J.—Zamáne ke shurú men̲. Paid. i. 1.

S. 6.—Kyá peshtar koí maddáh thá, jis men̲ se Ḳhudá ne is ạlam ko banáyá ?

J.—Nahíṉ ; kyúṉki apne kalám hí se, "un chízoṉ ká jo maujúd nahíṉ, yúṉ zikr kartá, ki goyá maujúd haiṉ ;" Rúm. iv. 17. Aisá, "ki jo chíz dekhne meṉ átí, un chízoṉ se nahíṉ baní, jo dekhí játiṉ." Ibrán. xi. 3.

S. 7.—Kitne ạrse meṉ, Ḳhudá ne sab kuchh banáyá ?

J.—Chha din ke ạrse meṉ. Ḳhur. xx. 11.

S. 8.—Kyá ek lamhe meṉ sab kuchh baná na saká ?

J.—Baná saká ; magar insán kí bihtarí, aur apní buzurgí ke wáste, chha din tak kám karná, aur sátweṉ din meṉ árám karná, munásib jáná, táki yih insán ke liye goyá chál o guzrán ká namúna ho.

S. 9.—Kyá jis waqt zamín, aur uske saiyáre o sitáre bane, us hí waqt sab aflák bane ?

J.—Bạze log samajhte, ki Paidáish kí kitáb ke pahle báb kí pahlí áyat, cháhiye ki alag samjhí jáe : ki ạlam peshtar thá, par is zamín kí paidáish píchhe húí, aur Ḳhudá ne iskí paidáish ká mufassil bayán isliye kiyá, ki ham log zamín ke báshinde haiṉ ; aur yih bát mumkin hai, aur pák kitáboṉ se ḳhiláf nahíṉ hai.

S. 10.—Kyá paidá karne kí táqat kisí ḳhilqat meṉ hone saktí ?

J.—Nahíṉ ; behadd qudrat, mahdúd insán meṉ kyúṉkar samáwe. Ạshá. xlv. 12.

S. 11.—Kyá Masíh kí ulúhíyat par ek dalíl is se nahíṉ nikaltí, ki sab chízeṉ us se paidá húíṉ thíṉ ?

J.—Filhaqíqat ; Ḳhudá kí yih ek ain sifat hai, ki wuh un chízoṉ ko maujúd kartá, jo áge maujúd na thíṉ. Ạshá. xliv. 24.

S. 12.—Kyá paidáish ká kám Taslís hí ká húá, yá faqat Masíh ká ?

J.—Tínoṉ ká húá ; ki tínoṉ sab iláhí sifát meṉ sharík haiṉ, balki tínoṉ ek hí haiṉ.

S. 13.—Ḳhudá ne kis murád se sab kuchh paidá kiyá ?

J.—Ḳhudá ne is murád se unheṉ paidá kiyá, táki uskí ạjib bepayán buzurgí kuchh khul jáwe.

S. 14.—Ḳhudá kí kaun sifaten ḳhilqat men záhir húín?

J.—Uskí abadí qudrat, bepayán mihrbání, aur gunágún dánáí. Rúm. i. 20.

S. 15.—Ḳhudá kí abadí qudrat, zamín ke paidá karne men, kyúnkar záhir húí?

J.—Ki ekáek, usne use apne hí kalme se, baghair sámán ke, maujúd kiyá. Zab. xxxiii. 6.

S. 16.—Kaun Kalma wuh thá?

J.—Ki "hojá, aur wuh hogayá." Paid. i. 3.

S. 17.—Ḳhudá ki gunágún dánáí, ḳhilqat men kyúnkar záhir húí?

J.—Ki báwajúdi ki sab miṭṭí se bane, taubhí usse usne lákhon karoron súraten banáyín, jo ek dúsre se nahín miltí: phir ki báwajúdi ki súraten is qadr muttafarriq, taubhí sab kí ajíb tartíb o mel hai, aur ápas men aisá iláqa rakhtin, ki koi nikammá nahín, koi ḳhudsar nahín. Zab. civ. 24.

S. 18.—Káhe ko zikr hai, ki jo Ḳhudá ne banáyá, so achchhá banáyá?

J.—Iswáste, ki Ḳhudá ne apne kám par nazar kí, aur use achchhá jáná hai. Paid. i. 31.

S. 19.—Ḳhudá kí ḳhilqat kí ḳhúbí kyá?

J.—Ek ek chíz ki zát men záhir hai, ki jis kám ke liye baní, us hí ke láiq hai, aur sab ke sab na faqat apne men ek tarah ká kamál rakhtín, par insán ke liye bhí mufíd aur ḳhushí baḳhsh hain.

S. 20.—Lekin báẓí ḳhilqat insán ke liye muzirr hain?

J.—Paidáish hí se, aur begunáhí ke zamáne men, wuh chízen muzirr na thín; par jab insán ne gunáh kiyá, tab ek lanat sabhon par áyí; agle bandobast men ḳhalal ho gayá, aur insán pareshán i ḳhátir húá. Paid. ii. 17: "Zamín tere sabab se lanatí húí."

S. 21.—Kyá buráí Ḳhudá se paidá húí?

J.—Hargiz nahín; buráí insán se húí, aur buráí ke sabab maut dunyá men áyí. Rúm. v. 12: "ek shaḳhs ke

wasíle gunáh, aur gunáh ke sabab maut duniyá meṉ áí."

S. 22.—Kaun din meṉ Ḳhudá ne paidáish ko tamám karke árám kiyá?

J.—Sátweṉ din meṉ; Paid. ii. 2, 3. Aur is sabab se Ḳhudá ne hukm diyá, ki Masíh kí jí uṭhne ke waqt tak, sátwáṉ din árám ká din ṭhahre.

S. 23.—Kyá Ḳhudá ne mándagí ke sabab, kám chhorke árám kiyá?

J.—Nahíṉ; "Yahowáh abadí Ḳhudá hai, aqsá i zamín ká paidá karnewálá; wuh thak nahíṉ játá, aur mándá nahíṉ hotá." Ashá. xl. 28.

S. 24.—Ḳhair to, is muqaddame meṉ árám karne ki kyá mạní hai?

J.—Árám karná, insán ká muháwara hai, aur insán ke samajhne ke wáste is bayán meṉ mundarij húá: uskí mạni yih hai, ki Ḳhudá ne apne kám se farágh̤at páyí, aur bạd uske, aur maḳhlúqát paidá na kíṉ.

S. 25.—Lekin Ḳhudá kí qudrat sab chízoṉ ke sambhálne meṉ kám áti hai ki nahíṉ?

J.—Filhaqíqat; kyúṉki wuhí, jisne ạlam banáe, apní hí qudrat ke kalám se unheṉ sambháltá. Ibrán. i. 2, 3.

S. 26.—Kyá pák kitáboṉ meṉ, ek nayí paidáish ká zikr nahíṉ húá?

J.—Húá; balki Rúh ul Quds kí gawáhí se mạlúm hotá, ki naye aflák, aur nayí zamín hogí; yạne ek nayá ạlam, jo nekí se mạmúr hogá. Ashá. lxvi. 22. Mukásh. xxi. 1.

S. 27.—Pas is naye ạlam kí kyá mạní hai?

J.—Yih istiláh Masíh kí kalísiyá se, ḳháss karke jaisí kí Injíl ke ạhd meṉ záhir húí, aur ásmán par záhir hogí, murád hai.

S. 28.—Yih nayá ạlam kisse paidá hotá?

J.—Ushí Ḳhudá se, jisse puráná ạlam húá; "Ki dekho, maiṉ naye ásmán, aur nayí zamín ko paidá kartá húṉ." Ashá. lxv. 17.

S. 29.—Is naye ạlam ke báshinde kaun ?

J.—Wuh log, jo puráne ạlam men̲ rahte the; lekin unkí bhi nayí paidáish húí. 2 Qar. v. 17.

S. 30.—Is kasíf ạlam men̲ se kyún̲kar niklen̲, ki us latíf o ruháni ạlam men̲ já basen̲ ?

J.—Nayí paidáish se; kyún̲ki jab tak insán sar i nau paidá na ho, us ạlam men̲ nahín̲ jáne saktá; Yuh. iii. 3. Jism, aur k̤hún, yạne najis insán, jab tak uskí najásat na chhúṭe, uská wáris nahín̲ ho saktá. 1 Qar. xv. 50.

S. 31.—Kyá us ạlam ke báshindon̲ men̲ qaum, yá zát, yá uhde ke sabab, kuchh imtiyáz hogá ?

J.—Hargiz nahín̲: kyún̲ki "wahán̲ na Yunání hai, na Yahúdí, na k̤hatná, na námak̤htúni, na Barbarí, na Sqútí, na g̤hulám, na ázád; par Masíh sab kuchh, aur sab men̲ hai." Kalas. iii. 11.

S. 32.—Kaun darwáze se Baní i Ádam is naye ạlam men̲ dák̤hil hon̲ ?

J.—Masíh ne iske jawáb men̲ yún̲ farmáyá, ki "wuh darwáza main̲ hún̲; agar koi shak̤hs mujh se dákhil ho, to naját páegá;" Yuh. x. 9. "Ráh, main̲ hí hún̲; koi bag̤hair mere wasíle, Báp ke pás já nahín̲ saktá." Yuh. xiv. 6.

S. 33.—Is naye ạlam ke báshindon̲ kí k̤hushí kaisí hai, aur kyún̲kar hotí ?

J.—Jaise wuh log k̤hushhál, so koí nahín̲ k̤hushhál hai, kyún̲ki we K̤hudá ke sáye tale rahte, aur K̤hudá unhen̲ apní haikal jánke, goyá un men̲ rahtá; 1 Qar. iii. 16. Phir K̤hudá unhen̲ apná dilkushá bágh jánke, us men̲ nit chaltá phirtá; 2 Qar. vi. 16. Aur marte waqt, firishte unkí rúhon̲ ko apní god men̲ leke, jalál ke ạlam men̲ pahuncháte. Lúká xvi. 22.

S. 34.—Paidáish kí bát se ham logon̲ ko kaun tạlím miltí ?

J.—Pahle yih, ki jab k̤hilqat ke darmiyán sair karte howen̲, cháhiye, ki K̤hudá ko k̤háliq jánke, uská g̤haur karen̲. Zabúr xix. 1. Phir, munásib hai ki ham use sáre

ạlam ká málik samjhen̲, táki yaqín ho, ki wuh jitná dene cháhtá so dene saktá; 1 Taw. xxix. 11. Phir, aisá yaqín karne ká farz hai, ki wuhí qudrat, jo sab chíz ke paidá karne men̲ záhir húí, wuhí kalísiyá kí himáyat o madad ke wáste har ek zarúrat ke waqt men̲ záhir hogí. Zab. cxxi. 2.

DASWA'N SAWA'L.

S.—Insán kí paidáish se peshtar, kyá firishton̲ kí paidáish na húí?

J.—Filhaqíqat: aur un men̲ do tarah ke hain̲, ek to jo pák rahe; aur dúsre, jo gunáh karke gumráh hogaye.

FAIDAH.

S. 1.—Firishton̲ kí paidáish kab húí?

J.—Pák kitábon̲ men̲ is bát ká sáf bayán na húá; magar utná mạlúm hai, ki jis waqt zamín bantí thí, us waqt firishte maujúd the, ki "sáre Baní i Alláh use dekhte hí ḳhushí ke máre lalkárte the." Ayúb xxxviii. 4, 7.

S. 2.—Firishton̲ kí zát kaisí hai?

J.—We rúh hain̲. Zab. civ. 4. Ibrán. i. 7.

S. 3.—Ḳhudá ne Firishton̲ ko kaisá banáya?

J.—Ḳhudá ne unhen̲ pák banáyá; Matí xxv. 3. Mukásh. xiv. 10. Phir usne unko baṛí dánáí aur ịlm baḳhshá; 2 Sam. xiv. 20. Phir unhen̲ baṛí fasáhat, aur tarah batarah zubánen̲ bolne kí táqat milí; 1 Qar. xiii. 1. Phir unko baṛí qúwat bhí milí; Zab. ciii. 20; aur in sifát kí bábat we insán se kahín̲ ziyáda bartar hain̲. Zab. viii. 5. Ibrán. i. 7.

S. 4.—Pák kitábon̲ men̲, firishton̲ ke kyá nám rakhe gaye?

J.—Bahut nám: chunánchi unko firishte kahte; phir hukúmaten̲; phir qudraten̲; Rúm. viii. Phir iḳhtiyáren̲;

phir ḳháwindiáṉ; Efes. i. 21. Phir riyásat; phir taḳht; phir muḳhtárián. Kalas. i. 16.

Phir unká Karúbím nám rakhá. 1 Sam. iv. 4. 2 Sam. vi. 2.

Phir unká Sharráfín nám rakhá. Ashá. vi. 2, 6.

Phir Baní i Alláh nám rakhá. Ayúb i. 6; ii. 1; xxxviii. 7.

S. 5.—Firishte bahut haiṉ, yá thore?

J.—Bahut haiṉ; balki 'Ḳhudá ká lashkar' kahláyá; Paid. xxxii. 1, 2. "Hazároṉ hazár, uskí ḳhidmat meṉ házir húe, aur lákhoṉ lákh uske áge khaṛe húe." Dániyál vii. 10. Zab. lxviii. 17. Ibrán. xii. 22.

S. 6.—Kyá koí kám karte haiṉ?

J.—Bahut kám; chunánchi Injíl ke bhed ko ghaur karte; 1 Pat. i. 12. Masíhí jamáaṭoṉ ke darmiyán meṉ házir hote; 1 Qar. xi. 10. Ísáíoṉ kí chál par nigáh karte; 1 Timtáús v. 21. Ísáíoṉ kí hálat par, jaisí ki dunyá meṉ hotí, nazar rakhte; 1 Qar. iv. 9. Insán kí ḳhidmat karne meṉ, Ḳhudá ke huzúr meṉ játe; Matí xviii. 10. Gunáhgároṉ kí tauba karne par ḳhushí karte. Lúká xv. 7—10.

S. 7.—Kyá Ḳhudá kí ḳhidmat meṉ kuchh kám karte?

J.—Filhaqíqat karte haiṉ: chunánchi uskí parastish karte; Ashá. vi. 2, 3. Dán. vii. 10. Phir, jab hukm milá, insán kí ḳhidmat unhoṉ ne bárhá kí hai: chunánchi zikr húá, ki unhoṉ ne muqaddas logoṉ ko tarah batarah musíbatoṉ meṉ se bacháyá. Paid. xix. 15. Ibráníoṉ i. 14. Gintí xx. 16. Zab. xxxiv. 7. Dán iii. 25, 28. Amál v. 19, 20.

Phir Ḳhudá ne apní marzí ko, Baní i Ádam ke úpar, firishtoṉ hí se záhir kiyá hai. Paid. xviii. 2, 10; xxii. 17. Ḳhur. iii. 2, 10. Qází vi. 11, 22. Dániyál viii. 17, 19. Amál vii. 53; viii. 26; x. 3. Mukásh. i. 1; xxii. 8, 9.

Phir Ḳhudá ne sharíroṉ par firishtoṉ ke wasíle áfateṉ bhej díṉ; Paid. iii. 24; xix. 1, 29. Sadúm firishtoṉ hí se gharat húá. Amál xii. 23. Mukásh. vii. 2, 3; viii. 7, 12; xv. 1, 6; xx. 1.

S. 8.—Kyá firishte Masíh kí ḳhidmát karte haiṉ?

J.—Filhaqíqat; chunánchi Masíh kí parastish karte haiṉ; Ibrán. i. 4, 6. Mukásh. v. 11, 12. Phir jab Masíh dunyá meṉ áne cháhtá thá, uske áne kí ḳhabar unhoṉ ne dí; uske sáth ḳhud zamín par utre, aur unhoṉ ne bárhá uskí ḳhidmat kí. Lúká ii. 9—14. Matí iv. 11. Lúká xxii. 43.

S. 9.—Kyá ạdálat ke din meṉ, Masíh ke sáth na áwenge?

J.—Áwenge. Matí xvi. 17; xxiv. 30, 31; xxvi. 64. Lúká xii. 8.

S. 10.—Ạdálat ke din meṉ firishtoṉ ko kyá ḳháss kám milegá?

J.—Muqaddasoṉ ko ek taraf, aur sharíroṉ ko dúsrí taraf jamạ karne ká; Matí xiii. 39; xxiv. 31. 2 Zep. i. 7, 8, 9. Balki pák rúhoṉ ko bihisht meṉ le pahuncháne ká. Lúká xvi. 22.

S. 11.—Firishte aksar kaháṉ rahte haiṉ?

J.—Ḳhudá ke huzúr meṉ. Matí xviii. 10.

S. 12.—Kyá firishte uhde meṉ sab barábar haiṉ?

J.—Nahíṉ; un meṉ bạze sardár haiṉ, aur bạze tábịdár. 1 Tassal. iv. 16. Yahúdá 9.

S. 13.—Kyá firishte har súrat se kámil haiṉ?

J.—Nahíṉ; chunánchi kámil ịlm nahíṉ rakhte, ki ạdálat ke din se wáqif nahíṉ haiṉ, ki kab hogá; Matí xxiv. 36. Aur siwá iske, ki ḳhilqat haiṉ, mahdúd haiṉ; is sabab se Ḳhudá ne bejá kám na kiyá, jab firishtoṉ par bhí qusúr lagáyá. Ayúb iv. 18.

S. 14.—Kyá firishtoṉ kí parastish karní durust hai?

J.—Hargiz nahíṉ; aisí parastish, rasúloṉ ke zamáne meṉ járí thí, par unhoṉ ne isko bará gunáh ṭhahráyá. Kal. ii. 18. Mukásh. xix. 10, 11; xxii. 8, 9.

Ási firishtoṉ ke bayán meṉ.

S. 15.—Khudá ne firishtoṉ ko pák banáyá; kyá sab ke sab us aglí hálat par rahe?

J.—Nahíṉ; báze gunáh karke ásmán se khárij húe, aur dozakh ke qaid meṉ rakhe gaye. 2 Patras ii. 4. Yahúdá 6. Mukásh. xx. 10.

S. 16.—Un firishtoṉ ne kyá gunáh kiyá, jis ke sabab se unkí utní zillat hogayí?

J.—Unhoṉ ne maghrúrí kí; par kis muqaddame meṉ, záhir nahíṉ kiyá gayá. 1 Tim. iii. 6.

S. 17.—Kyá ek firishte ne gunáh kiyá, yá bahutoṉ ne?

J.—Ek ká kháss zikr hai, jise Shaitán kahte; magar us ke sáth bahut aur haiṉ. Matí xxv. 41; ix. 34; xii. 24. Marqus v. 9, waghaira.

S. 18.—Ási firishtoṉ ke pák kitáboṉ meṉ kyá nám rakhe gaye?

J.—Bahut nám, jin meṉ se báze kháss Shaitán ke haiṉ, aur báze sabhoṉ ke haiṉ. Mislan shaitán; 1 Tawár. xxi. 1; Ayúb i. 6. Phir, abaddon, yáne halák karnewálá; Mukásh. ix. 11. Is dunyá ká Khudá; 2 Qar. iv. 4. Is jahán ká sardár; Yuh. xiv. 30. Báalzabúb, Shaiatín ká sardár; Lúká xi. 15. Hawá kí hukúmat ká hákim; Efes. ii. 2. Puráná sámp; xii. 7, 9.

S. 19.—Shaitán aur us ke tábidár firishte, kaun kám ab karte?

J.—Sárí nekí se adáwat rakhte, aur Baní i Ádam kí sárí badí o pareshání barháne meṉ mashghúl rahte.

Shaitán wuh sámp thá, jis ne Hawwá ko bahkáyá. Paid. iii. 1, 7. 2 Qar. xi. 3. Mukásh. xii. 9; xx. 2.

Shaitán ne Dáúd ko bahkáyá, ki logoṉ ká shumár kare. 2 Sam. xxiv. 1. 1 Tawár. xxi. 1.

Shaitán Yashúá ke dáhine háth rahá, ki us ká sámhná kare. Zak. iii. 2.

Shaitán ne cháhá ki Patras ko, gehún kí tarah phaṭke. Lúká xxii. 3, 32.

Shaitán Yahúdá Iskariyútí men ghus gayá thá. Lúká xxii. 3.

Shaitán shurú se, ḳhúní thá, aur sachái men na rahá. Yuh. viii. 44.

Shaitán ne Hanáníah aur Safírá ko bahkáyá. Ạmál v. 3, 9.

Shaitán sab náfarmánbardáron ke dil men kám kartá. Efes. ii. 2.

Shaitán tamám ạlam ko fareb detá. Mukásh. xii. 9.

S. 20.—Kyá Shaitán insán ke jism ko bhí dukh dene kí ḳhwáhish rakhtá?

J.—Filhaqíqat; balki muqaddas Ayúb ko bahut dukh diyá hai; Ayúb i. 6, 20; ii. 7. Phir Masíh ke zamáne men bahut se log Shaiyátín se giriftár hoke, niháyat ázurda aur pareshán i ḳhátir húe.

S. 21.—Kyá Shaitán Masíh kí, aur us ke shágirdon kí bhí muḳhálifat kartá hai?

J.—Filhaqíqat; balki likhá hai, ki Shaitán ne Masíh se imtihán liyá, aur us ko bahkáne kí baṛí koshish kí. Matí iv. 1.

Phir, jab koí ádmí Masíh ká kalám suntá howe, to Shaitán kalám ko uske dil men se nikáltá hai. Matí xiii. 19.

Phir Ḳhudá kí sidhí ráhon ko ṭeṛhí karne cháhtá. Ạmál xiii. 10.

Sunnewálon kí ạql tárík kar detá. 2 Qar. iv. 3, 4.

Rasúlon ko roká, ki ápas kí suhbat na rakhen. 1 Tassal. ii. 18.

Masíh ke muḳhálif "ká áná, Shaitán ke kiye ke muạfiq, sárí qudrat, aur jhuṭhe nishán, aur achambhon, aur halák honewálon ke darmiyán sharárat kí kamál daghábází ke sáth hai." 2 Tassal. ii. 9.

S. 22.—Kyá Shaitán muạjize karne kí táqat rakhtá?

J.—Haqíqí muạjize nahín; kyúnki muạjiza wuh kám hai, jise koí na kar saktá, magar Ḳhudá: par albatta aise kám karne saktá, jo insán kí táqat se báhar hon; par un acham-

bhon ká yih nishán hai, ki hamesha unhen jhúṭh ke subút men kartá hai; "jhúṭh ke nishán." Mukásh. xiii. 13.

S. 23.—Kyá insán ká sárá iḳhtiyár hai, ki jo cháhe, so kare?

J.—Nahín; Ḳhudá kí ijázat ke baghair koí kám karne nahín saktá. Qází ix. 23. 1 Sal. xxii. 22. Ayúb i. 12. Hizq. xiv. 9. Matí viii. 31.

S. 24.—Kyá Shaitán yahán tak bigṛá, ki Ḳhudá kí pahchán ko bhí chhoṛ diyá hai?

J.—Nahín to; na faqat ilm Ḳhudá ká, par ek tarah ká ímán us ke dil men maujúd hai. Yáqúb. ii. 19. Balki Shaiyátín ne Masíh ko bhí pahchán liyá; Marq. i. 24; Lúká iv. 41. Masíh ke shágirdon ko bhí pahchán rahe; Amál xvi. 16, 17. Phir pák kitábon ko bhí jánte, kyúnki wuh áyat jo Matí iv. 6, so Zab. xci. men se iqtibás kí.

S. 25.—Kaun Shaitán par ghálib áyá, aur use zer kiyá?

J.—Masíh ne; aur is fath hí ká ahwál age ko bayán hogá.

S. 26.—Kyá Shaitán ko púrí sazá milí?

J.—Nahín; málúm hotá ki wuh aur us ke sáthí bahut ziyáda sazá ke muntazir hain. Matí viii. 29. Marq. i. 24. Yáq. ii. 19.

S. 27.—Kyá Shaitán ko ummed nahín hai ki Masíh ká kafára unke liye bhí káfí hogá?

J.—Nahín; Ḳhudá ne unko muáf na kiyá, par táríkí ke zanjíron se bándh kar, jahannam men ḍál diyá. 2 Pat. ii. 4.

S. 28.—Kyá Masíhí log, Shaitán ká sámhná karne sakte?

J.—Apní táqat se nahín, par Masíh kí madad se, aur kalám ke wasíle, Shaitán par ghálib hone sakte. Efes. iv. 27. 1 Yuh. v. 18.

S. 29.—Kyá un logon ko, jo Shaitán par ghálib áwen, bará ajr na milegá?

J.—Milegá; jo aisá karen, zindagí ke daraḳht men se kháne páwenge. Mukásh. ii. 7, 11, 17, 26, 28; iii. 4, 5: dúsrí maut un par ghálib na hogí; Masíh ke sáth sufed pairáhan pahinke chalenge, waghaira.

GYA´RAHWA´N SAWA´L.

S.—Ḳhudá ne insán ko kaisá banáyá?

J.—Ḳhudá ne insán ko mard aur ạurat banáyá, aur unheṉ apnehí muạfiq ạlim, o nek, o pákíza paida kiyá; aur unko sab maḳhlúqát ke úpar hukúmat baḳhshí.

FAIDAH.

S. 1.—Paidáish ke kaun din meṉ, insán paidá húá?

J.—Chhaṭweṉ din meṉ. Paid. i. 26, 31.

S. 2.—Insán kí paidáish aur sab maḳhlúqát ke píchhe kyúṉ húí?

J.—Isliye húí, ki Ḳhudá ne insán kí ḳhushí o izzat par liház karke, uská ghar peshtar árásta karná munásib jáná, ki bạd uske insán ko banáke, uske ghar meṉ, yạne is ạlam meṉ le áwe. Isse Ḳhudá kí baṛí mihrbání insán ke úpar sábit húí. Zab. viii. 6, 7, 8.

S. 3.—Kyá insán ká ạlá darja, uskí paidáish ke taur hí se khul gayá?

J.—Filhaqíqat; kyúṉki jab Ḳhudá ne aur maujúdát ko paidá kiyá, us ne faqat hukm diyá, ki hoṉ, aur wuh ho gaíṉ; par jab insán ko banáne ká iráda kiyá thá, tab pahle us kí paidáish kí bábat goyá ek charchá húá, ki "ham insán ko banáweṉ." Paid. i. 26.

S. 4.—Insán ká kaun darja wuh hai, jo yúṉ paidáish ke taur hí se záhir húá?

J.—Yih darja; ki insán is duniyá meṉ Ḳhudá ká náib hai, aur faqat ushí se, Ḳhudá kí nekí o pákízagí záhir hotíṉ; ki aur jándár meṉ, basabab iske ki unko ạql na milí, yih sifateṉ nahíṉ hone saktíṉ.

S. 5.—Insán kí insániyat kyá shai hai?

J.—Ek haqíqí jism, aur ek rúh i nátiq, jab donoṉ shámil húe, insán húá.

S. 6.—Insán ká jism kaun chíz se paidá húá?

J.—Miṭṭí se; Paid. ii. 7; aur is sabab se wuh tamsíl jári húí, jis men̲ Ḵhudá kumhár ṭhahrá, aur insán, yá to londa, yá to ghaṛá húá. Ashá. lxiv. 8; xlv. 9.

S. 7.—Insán ke jism kí ạsl par liház karke, ham logon̲ ke wáste kyá nasíhat miltí?

J.—Yih munásib hai, ki aisá nit yád rakhen̲, ki ham faqat miṭṭí hain̲; Wáiz. iii. 20. Phir, cháhiye ki Masíh kí ạjíb mihrbání se sar i nau mutạjjib hon, ki usne hamári zát ko qabúl kiyá, aur áphí ne miṭṭí ká jism iḵhtiyár kiyá; 1 Tim. iii. 16. Phir cháhiye, ki nit yád rakhen̲ ki ham sab Ḵhudá ke iḵhtiyár men̲ hain̲, jaisá miṭṭí kumhár ke iḵhtiyár men̲ hotí; Irim. xviii. 6. Aur phir, ki Baní i Adam kí kharábí ke sabab, un par yih fatwá diyá gayá, ki miṭṭi hojáen̲ge. Paid. iii. 19.

S. 8.—Ạurat kyún̲kar paidá húí?

J.—Mard kí ek paslí se, ạurat paidá húí.

S. 9.—Ḵhudá ne ạurat ko is taur par kyún̲ banáyá?

J.—Táki mard us kí taraf ziyáda máil ho, is samajh par, ki yih merí haḍḍíon̲ men̲ se, ek haḍḍí hai: siwá iske, yih májará Masíh aur kalísiyá kí tawassul kí ạlámat hai. Efes. v. 31, 32.

S. 10.—Yih májará, Masíh aur kalísiyá kí wasl kí ạlámat kyún̲ ṭhahrí?

J.—Istarah; ki Injíl men̲, kalísiyá Masíh kí dulhan kahláyí; Mukásh. xix. 7; xxiii. 9. Phir kalísiyá kí paidáish Masíh hí men̲ se húí, jis waqt wuh gunáhon̲ ke sabab maslúb húá, aur maut ki nínd men̲ paṛá thá.

S. 11.—Káhe ko, Baní i Adam kí ḵharábí se peshtar, shádí ká hukm jári thá?

J.—Táki yih mạlúm ho, ki is dastúr par chalná sabhon̲ ko farz hai, ḵhwáh unhon̲ ne Ḵhudá kí sharíạt aur Injíl páyín̲ ho, ḵhwáh na páyín̲ hon̲; goyá ạqlí mazhab ká, jo sabhon̲ men̲ jári hai, ek hukm hai. Ibrán. xiii. 4: "Shádí karná sabhon̲ ke liye bhalá kám hai, aur bistar nápák nahín̲ hai."

S. 12.—Insán kí zát men̲ kaun dúsrí shai mundarij hai?

J.—Ek rúh i nátiq.

S. 13.—Insán kí rúh kí paidáish kyún̲kar húí?

J.—Ḳhudá ne uske nathnon̲ men̲ zindagí ká dam phúnká; so Ádam jítí ján húá. Paid. ii. 7.

S. 14.—Insán kí rúh kí paidáish kis wáste is taur par húí?

J.—Rúh ko is taur par paidá karne se, Ḳhudá kí yih murád thí, ki sab koí yih jánen̲, ki "Yahowáh sab jismon̲ kí jánon̲ ká Ḳhudá hai;" Gintí xxvii. 16. Ki áphí, baghair sámán ke, aur baghair wasílon̲ ke, unhen̲ paidá kartá. Zak. xii. 1; aur is sabab se, wuh un par kámil iḳhtiyár rakhtá, aur jis waqt cháhe, unhen̲ apní taraf buláne saktá. Wáiz xii. 7.

S. 15.—Insán ke jism aur uskí rúh men̲ kyá faraq hai?

J.—Jism to máddí hai, par rúh ghair máddí.

S. 16.—Insán kí rúh men̲, aur haiwán kí rúh men̲, kyá faraq hai?

J.—Yih faraq hai; "baháim kí ján zamín ke níche utartí," aur nest ho játí; Wáiz iii. 21. Par "Baní i Ádam kí ján úpar chaṛhtí," ki nátiq aur ghairfání hai, balki Ḳhudá ke pás phir játí, jisne use diyá hai. Wáiz xii. 7.

S. 17.—Kyún̲kar sábit ho, ki insán kí rúh ghairfání hai?

J.—(1) Us baṛí qímat se, jo Masíh ne rúh kí maḳhlasí ke wáste dí hai, jo kabhi na detá, agar rúh fání hotí; Zab. xlix. 8. (2) Hayát i abadí ke wádon̲ se, aur abadí maut ke fatwá se, ki donon̲ pák kitábon̲ men̲ mazkúr húe; Marqus xvi. 16. (3) Phir Masíh ne ḳhud farmáyá, ki jism ko márná insán ke iḳhtiyár men̲ hai, par rúh ko márná nahín̲ hai; Matí x. 28. (4) Phir Masíh aur us ke muqaddas pairau apní rúhon̲ ko Ḳhudá ke háth men̲ sompke, marhúm húe; Zab. xxxi. 5; Lúká xxiii. 46; Ámál vii. 59. Aur jis din men̲ Masíh ne wafát páyí, usí din chor kí rúh, Masíh kí rúh ke sáth, bihisht men̲ já pahunchí; Lúká xxiii.

43. Algharaz, agar rúh badan ke sáth nest ho játí, to Ḳhudá ke muqaddas log sab se kambaḳht mạlúm hote. 1 Qar. xv. 19.

S. 18.—Is bát se hamáre liye kaun nasíhat nikaltí?

J.—Yih; ki apní rúh kí naját kí bábat, aur sab chízon ko hásil karne ke muqábale men, be niháyat fikr kí cháhiye. Kyúnki Masíh ne ḳhud farmáyá, ki insán ko kyá fáida hai, agar tamám jahán tasarruf men láwe, aur apní ján kí halákat uṭháwe. Matí xvi. 26.

S. 19.—Ḳhudá ne insán ko mard aur ạurat kis wáste banáye?

J.—Táki un se aulád ho, aur dunyá mạmúr ho jáwe; Paid. i. 28. Aur phir, táki ek ek ká sájhí aur madadgár ho. Paid. ii. 18.

S. 20.—Ḳhudá ne mard aur ạurat ko kis wáste ekhí nám, yạne Ádam rakhá? Paid. v. 2.

J.—Is liye, ki donon kí asl miṭṭí thí; donon kí ekhí zát thí, aur Ḳhudá ke wạde ạur dhamkián donon ke liye húín. Rúm. v. 12.

S. 21.—Ḳhudá ne insán ko kis súrat par banáyá?

J.—Apní hí súrat par. Paid. i. 26, 27.

S. 22.—Kyá Ḳhudá kí koí maddí súrat hai, jis ke mutábiq us ne insán ko banáyá?

J.—Nahín; Ḳhudá ḳhális Rúh hai, aur us ká koí jismání ạzú nahín hai. Yuh. iv. 24.

S. 23.—To kyúnkar insán Ḳhudá kí súrat par paidá húá?

J.—Is tarah se; Ḳhudá rúh hai, aur insán kí bhí rúh hai: phir Ḳhudá ghairfání, insán kí rúh bhí ghairfání hai. Ḳhudá bhalá burá jántá, aur ek se nafrat rakhtá, aur dúsre ko qabúl kartá, waisáhí insán bhí samajh saktá, aur nafrat rakhne aur qabúl karne ká qábil hai: siwá iske, jaisá Ḳhudá ạlim hai, aur nek, aur pák hai, waisáhí insán ạlim, aur nek, aur pák paidá húá. Kal. iii. 10. Efes. iv. 24.

S. 24.—Insán ká kitná ilm thá, jis waqt ki wuh paidá húá?

J.—Khudá Táalá kí marzí, aur uske intizám kí utni pahchán rakhtá, jitni uskí kámil khushí, aur kámil farmánbardárí ke wáste zarúr thí.

S. 25.—Paidáish ke waqt, insán kí kaisí nekí thí?

J.—Kámil nekí thí; aisí, jo faqat uske hisáb men likhí jáe, so nahín, par wuh nekí jo khud ushí kí thí; yáne uskí aql kí sab qúwaton ká wuh bandobast thá, jo Khudá kí pák zát, o us pák sharíat ke, jo dil kí takhtíon par taráshí gayí thí, bilkull mutábiq hai. Wáiz vii. 29.

S. 26.—Paidáish ke waqt, insán kí pákízagí kis bát men záhir húí?

J.—Is men, ki kisí tarah ká aib, yá najásat us men na thí, balki batíní wa záhirí guzrán men, uske kámil ilm o nekí ke sabab, Quddúsí kí barí raunaq ho rahí thí.

S. 27.—Paidáish ke waqt, Khudá ne insán ko kaisí tabíat bakhshí? kyá wuh nekí kí taraf máil thí, yá badí ki taraf; yá to na iskí taraf, na uskí taraf?

J.—Nekí kí taraf máil thí; lekin basabab iske, ki insán fáil i mukhtár thá, aur apni ráh tajwíz karne ká ikhtiyár rakhtá thá, badí bhí karní imkán se báhar na thí. Wáiz vii. 29.

S. 28.—Jab Khudá ne insán ko yún kámil banáyá, to use kaisá iqtidár bakhshá?

J.—Pahle Khudá ne wada kiyá, ki jab tak insán pák rahe, to rúh o jism, donon ghairfání rahenge: aur phir usne use sárí makhlúqát par hákim thahráyá.

S. 29.—Kyúnkar sábit hotá hai, ki insán ghairfání thá?

J.—Is tarah se, ki Khudá ne maut kí áfat ká bhejná insán ke gunáh karne par mauqúf rakhá thá; Paid. ii. 17. Yún sábit hotá, ki agar gunáh na kartá, to na martá.

S. 30.—Kyúnkar hosaká, ki jism jo mittí hai, ghairfání ho?

J.—Aksar nuqsán jo jism ko pahunchtá, gunáh se hotá; mislan tarah tarah bímáríán, waghaira: par jab rúh pák

rahí, to jism kí hifázat ushí se húí, yahán tak, ki na bímáríán, na maut, us par ghálib hosakí. Rúm. v. 12; vi. 23.

S. 31.—Aur makhlúqát ke úpar insán ko kyá ikhtiyár milá?

J.—Bádsháhí ikhtiyár, jiske sabab se wuh unko apne qábú men látá, aur apní marzí ke mutábiq unse kám letá; balki we sab ke sab, unkí ján tak, insán ká haqq hogayá: magar cháhiye, ki insán khilqat par hukúmat karne men, Khudá kí buzurgí par, aur uskí marzí par, nit liház rakhen. Paid. i. 28; ii. 19, 20.

S. 32.—Jab Khudá ne insán ko paidá kiyá thá, tab usne use kis jagah men basáyá?

J.—Bágh i Adan men; jo aisí dilkushá jagah thí, ki us men sab zarúrí, farhatbakhsh, aur khúbsúrat chízen, kasrat se maujúd thín. Paid. ii. 8, 9.

S. 33.—Insán kí aglí pák aur nekbakht hálat par liház karne se, ham logon ke liye kyá nasíhat nikaltí?

J.—Yih; ki insán kí aglí aur ab kí hálat men, ásmán zamín ká farq hai: áge begunáhí kí hálat men, insán kí aql, uskí tamám zát ke liye chirágh thí; us kí tabíat Khudá kí sharíat kí taraf máil thí; us ke dil kí harakaten, sab pák thín, aur un se kisí tarah kí ghabráhat, yá beintizámí, insán ke bátin men na uthí; par bilfial kí halat us se har súrat se mukhálif, ki is par faqat itná kah sakte, ki "Zahab kaise beraunaq hogayá! khális kundan kaise mubaddal húá!" Nauhá iv. 1. "Táj hamáre sir se gir pará; ham par afsos, ki ham gunáhgár húe." Nauhá v. 16.

BA'RAHWA'N SAWA'L.

S.—Khudá álam ká kaisá intizám kartá?

J.—Khudá apní sab makhlúqát kí hifázat o parwarish kartá; unke sab ámál par khúb nigáh rakh-

tá, aur un par hukúmat kartá; aur jo kartá, so kamál pákízagí, o dánáí, o qudrat ke sáth kartá hai.

FAIDAH.

S. 1.—Kyúṉkar sábit ho, ki Ḳhudá Táạlá apní sárí ḳhilqat ká intizám kartá hai?

J.—Pák kitáboṉ se, aur ạql se.

S. 2.—Kyúṉkar pák kitáboṉ se sábit hotá?

J.—Un meṉ yih zikr hai, ki Ḳhudá insán o haiwán, donoṉ kí hifázat kartá; Zab. xxxiv. 6. "Ásmán se hamáre liye páni barsátá, aur mewe kí fasleṉ paidá kartá; aur hamáre diloṉ ko ḳhurák, aur ḳhushí se bhar detá;" Ạmál xiv. 17. "Wuh to áp sab ko zindagí aur sáṉs, aur sab kuchh baḳhshtá hai." Ạmál xvii. 25.

S. 3.—Ạql se kyúṉkar sábit hotá?

J.—Is tarah; ki hazároṉ baras se, maḳhlúqát ke lákhoṉ aqsám kí hifázat o parwarish barábar hotí, báwajúdi ki ạql ke nazdík, utnoṉ kí parwarish karní beniháyat mushkil kám thá: phir, un aqsám meṉ, báwajúdi ki inkí zát o tabiạt, gúnágún, balki báze saríh muḳhálif haiṉ, taubhí ek tarah ke kámil mel o muáfiqat áj tak chalí áyí. Phir peshíngoí ke ạin mutábiq, tarah tarah wáqiát húíṉ; phir bádsháhatoṉ ká ạjíb taur par inqiláb húá; phir mausímoṉ ká bandobast ab tak bahál ho rahá; aur is sharír dunyá meṉ kalísiyá har zamáne meṉ qáim rahí; in sab bátoṉ se yih natíja sáf nikaltá, ki ạlam ká hákim hai, jo us par nigah kartá, aur us ká intizám bhí kartá.

S. 4.—Kyá mumkin hai, ki Ḳhudá ho, aur taubhí ạlam ká intizám na kare?

J.—Mumkin nahíṉ; kyúṉki jin dalíloṉ se Ḳhudá ká honá sábit hai, wuhí use ạlam ká hákim sábit karne meṉ kám átí haiṉ.

S. 5.—Ālam ke intizám karne men, Ḳhudá kí nigah kín ke úpar hotí?

J.—Sárí maḳhlúqát par, aur un ke sáre ámál par.

S. 6.—Firishton ke muqaddame men, Ḳhudá ká kyá intizám húá?

J.—Usne un men se báẓon ko, jinhon ne bamadan gunáh kiyá, ạzáb i abadí men ḍál diyá; Yáhúd. 6. Aur báqíon ko, pákízagí o ḳhushí men qiyám baḳhshá. Tim. v 22.

S. 7.—Kyá ālam ke intizám men, Ḳhudá kí nigáh sab chhoṭí baṛí maḳhlúqát par hai?

J.—Ḳhudá kí nigáh sab se chhoṭe kíṛe se le, sab se baṛe bádsháh tak hai; balki Baní i Ādam ke sir ke bál tak gintá; Matí x. 30; aur sitáron ká shumár kartá. Zabúr cxlvii. 4.

S. 8.—Kyá sab se chhoṭí aur kamíní maḳhlúqát par nigáh karne se, Ḳhudá kí ịzzat men farq nahín átá?

J.—Jab Ḳhudá ne unko paidá karná beizzatí ká kám na janá, to unkí parwarish karne se, us kí beizzatí kyúnkar ho. Neh. ix. 6.

S. 9.—Kyá ālam ke intizám men, Ḳhudá kí nigáh us kí maḳhlúqát ke ámál par bhí hai?

J.—Filhaqíqat; nahín to, ḳhilqat apne ámál kí bábat, ḳhud sar hojátí, aur Ḳhudá musabbib ul asbáb na ṭhahrtá. Paid. xlv. 7.

S. 10.—Kyá wuh ámál jo ittifáqí hain, Ḳhudá ke intizám se báhar hain?

J.—Insán ke nazdík ittifáqí hon to hon, par haqíqat men we bhí Ḳhudá ke iráde se báhar nahín hain; mislan, qurá ḍálná, ek ittifáqí wáqị hai; taubhí likhá hai, "ki us ká sárá natíjá Yahowáh se hai." Amsál xvi. 33.

S. 11.—Kyá insán ke ámál, jo apní samajh o marzí ke mutábiq kartá, Ḳhudá ke intizám kí taht men hain?

J.—Filhaqíqat; kyúnki likhá hai, "ki insán ke dil men bahutere mansúbe hote hain, par hotá wuhí hai, jo Yahowáh ne muqarrar kiyá." Amsál xix. 21.

S. 12.—Ḳhudá ká intizám nek ámál se kyá tạlluq rakhtá hai?

J.—Ḳhudá aise ámál zabardastí nahín karátá, par muhabbat ke taur par insán ke dil ko khínchtá, ki nekí ká taur jánen, aur use karne par rází ho. Filip. ii. 13: "Ḳhudá tum men asar kartá, ki tum uskí marzí ke mutábiq cháho, aur kám bhí karo."

S. 13.—Ḳhudá ká intizám bad ámál se kyá tạlluq rakhtá?

J.—Baní i Ádam ko aise kám karne detá; Ámál xvi. 16. Par karnewálon ke liye ek hadd ṭhahrátá, aur un ke ámál ká aisá sarrishtá bándhtá, ki áḳhir i kar, wuh nek o pák anjám hote, jo gunáh kí haqíqat, aur gunáhgár kí nápák gharaz se sáf ḳhiláf hain. 2 Sal. xix. 28.

S. 14.—Pák kitábon men koí hikáyat hai, jis se yih bát aur bhí sábit ho, ki Ḳhudá bure kámon men se nek anjám nikáltá?

J.—Hai; Masíh ko, jo zull jalál hai, salíb dená, sab se burá kám thá, taubhí Ḳhudá ke ạjíb intizám se, tamám álam kí maḳhlasí is hí men se niklí. Ámál ii. 23; iv. 28.

S. 15.—Álam ke intizám men, Ḳhudá kyá kám kartá hai?

J.—Do kám; apní maḳhlúqát kí hifázat kartá, yih ek kám; aur dúsrá yih, ki apní sab makhlúqát par hukúmat kartá.

S. 16.—Ḳhudá sab kí hifázat kartá, us kí kyá mạní hai?

J.—Uskí yih mạní hai, ki jis qudrat se Ḳhudá ne sab chíz ko banáyá, ushí qudrat se, sab chízon ko unkí hastí o ámál kí bábat, sambháltá hai. "Sab kuchh apní hí qudrat ke kalám se sambháltá." Ibrán. i. 3.

S. 17.—Agar Ḳhudá is taur par sab chízon ko nahín sambháltá, to kyá hotá?

J.—We fauran nest hojátín. Zab. civ. 29.

S. 18.—Khudá ke sab chízon par hukúmat karne kí kyá mání hai?

J.—Iskí yih mání hai, ki Khudá ek ek kí hidáyat kartá, táki ek ek khilqat apní paidáish ke maqsad ko púrá kare; Amsál xvi. 9. "Insán ká dil uskí ráh thahrátá hai, par Yahowáh uskí chál ko árástá kartá hai." Amsál xvi. 9.

S. 19.—Kyúnkar pák kitábon se sábit hotá, ki Khudá apní khilqat kí na faqat hifázat kartá, par uspar hukúmat bhí kartá hai?

J.—Amál xvii. 28: "Usí se ham jite, aur chalte phirte, aur maujúd hain:" yáne jaisá hamárí hastí usse húí, waisáhí, amal karne kí táqat nit us se átí. Aur dúsrí jagah men aisá likhá hai: Wuh apní qudrat se, abadí saltanat kartá hai. Zab. lxvi. 7.

S. 20.—Kyá Khudá kí qudrat fáil ko us ke ek ek fial ke waqt sambháltí hai? yá jaisá gharí kuchh waqt tak áp se chaltí, waisá insán ko utní táqat milí, ki utne waqt tak áp se amal kare?

J.—Iská sáf jawáb kyún dewen; magar yih bát tahqíq hai, ki báwajúdi ki insán samjhe aur, aur cháhe aur, taubhí uske sab fialon se Khudá ká iráda púrá hotá. Ashá. x. 6, 7.

S. 21.—Agar Khudá fáil ko nit sambháltá, to kyá bad fial men, Khudá sharík na hotá?

J.—Nahín; kyúnki fial to, uskí haqíqat par liház karke achchhá thahre, faqat uskí nisbat ke báis burá thahre, jaisá khaná kháná achchhá fial hai; par agar Khudá kí marzí ke muáfiq, aur banisbat uskí buzurgí kí na kháwen, to fial mazkúr burá húá.

S. 22.—Bhalá; to kisí fial kí badí kis kí taraf se hotí?

J.—Fial karne kí táqat Khudá se hotí, aur aisí táqat achchhí chíz, aur uská dená achchhá kám; par fial kí badí jab ho, insán ki badgharazí se hotí. Yáq. i. 13, 14.

S. 23.—Jab gunáh kareṉ, kisí chíz kí ḳhwáhish rakh ke, gunáh karte; kyá Ḳhudá ne wuh chíz nahíṉ paidá kí, aur uske iráde hí ke mutábiq, wuh hamári nazar meṉ áyí?

J.—Hosaktá; taubhí wuh chíz ḳhud burí nahíṉ; uskí ḳhwáhish bhí rakhní burí nahíṉ: par donoṉ burí hotíṉ, jab inko rakhne kí g̠haraz ḳharáb ho; yáne Ḳhudá kí marzí ke mutábiq na ho. Mislan, Ḳhudá ne Masíh ko Yahúdioṉ ke darmiyán meṉ bhejá thá; balki Masíh us sári qaum ke rúbarú áyá, par wuh dushmaní, jo dekhtehí unke dil meṉ uṭhí, jis ke sabab se unhoṉ ne us ko salíb dí, wuh Ḳhudá kí taraf se na thí, par we áphí Ḳhudá kí táqat ko bejá ḳharch karke, rakhte rahe. Amál ii. 23.

S. 24.—Ḳhudá ke intizám kí kyá sifateṉ haiṉ?

J.—Wuh Pák hai, aur kámil dánáí o qudrat se mámúr.

S. 25.—Ḳhudá ká intizám kis wáste pák kaheṉ?

J.—Is wáste, ki is ạlam ká bandobast na faqat aur bátoṉ meṉ kámil pákízagí ke mutábiq húá, par ḳháss karke naját kí tadbír meṉ, gunáh meṉ se Ḳhudá kí rahmat o adálat kí ạjíb raunaq záhir húí.

S. 26.—Gunáh meṉ se Ḳhudá kí rahmat kí raunaq kyúṉkar húí?

J.—Is tarah se, ki Ḳhudá ke fazl se, sab se baṛá gunáhgár, Ḳhudá ká auwal banda hogayá: misl Pulús; 1 Tim. i. 12, 13. Aur uske siwá, aur bhí the.

S. 27.—Gunáh meṉ se, Ḳhudá kí ạdálat kí raunaq kyúṉkar húí?

J.—Un áfatoṉ se, jinheṉ Ḳhudá gunáhgároṉ par is jaháṉ meṉ bhej detá. Zab. ix. 16.

S. 28.—Ḳhudá ke intizám ko kis wáste dánáí se mámúr kahláyá?

J.—Is sabab se, ki jitní maḳhlúqát is ạlam meṉ haiṉ, báwajúdi ki muttafarriq, aur ápas meṉ ḳhiláf, taubhí Ḳhudá ká bandobast aisá hai, ki sab se, aur ek ek se, apná kám nikáltá, aur apní murád púrí kartá. Rúm. viii. 28.

S. 29.—Ḳhudá ká intizám káhe ko zoráwar kahá?

J.—Is liye, ki koí uská sámhná nahín̲ karne saktá. Dán. iv. 35; "Wuh ásmán ke lashkaron̲, aur zamín ke báshindon̲ ke sáth apní maslahat ke muáfiq kám kartá hai, aur koí nahín̲ jo uske háth ko roke, aur us se kahe, ki tú kyá kartá hai."

S. 30.—Ḳhudá ke intizám men̲ qudrat kyún̲kar záhir húí?

J.—Ki chhoṭe sababon̲ se, jo záhirán kuchh bhí nahín̲, baṛe baṛe anjám paidá kartá; mislan Yáqúb ki bábat Ḳhudá ne yih farmáyá hai, ki "Ai kirm, tú paháṛon̲ ko ḍháwegá, aur chúr chár karegá;" Ashá. xli. 15. Aur phir Injíl kí bábat Ḳhudá kí marzí yih húí, ki munádí kí bewaqúfí se, ímán lánewálon̲ ko naját mile. 1 Qar. i. 21.

S. 31.—Ḳhudá ke intizám ke, baliház záhir hone ke taur ke, kai aqsám hain̲; so kyá hain̲?

J.—Yih chár aqsám hain̲; mámúlí, ghairmámúlí, ám o kháss.

S. 32.—Ḳhudá ká mámúlí intizám kyá?

J.—Dunyá ke shurú se, sab wáqiát ká muqarrar silsilá jo ho rahá, us ko mámúlí intizám kahte. Hush. ii. 21, 22.

S. 33.—Ḳhudá ká ghairmámúlí intizám kyá hai?

J.—Koí bandobast aisá kahláe, jo mámúlí wáqiát ke silsile se báhar ho; aur is sabab se aisí wáqiát muajizání kahte.

S. 34.—Muajiza kise kahte?

J.—Ek ajíb aur hairat afzá májara hai, jo mámúlí wáqiat ke taur aur qáide se báhar hain̲; aur sáf aisá, ki kisí ḳhilqat se yih na hosaká, par sáf Ḳhudá se. Mislan Lál Samundar ke pání ko taqsím karná, aur us ke bích men̲ ek súkhí ráh banáná; Súraj ko rok rakhná; murdon̲ ko jiláná; mádarzád andhe kí án̲khen̲ khol dená; sab bímárion̲ ko, kalám hí se, fauran dúr karná, waghaira.

S. 35.—Ạm intizám kise kahen̲ ?

J.—Wuh, jo sab makhlúqát kí bábat hotá. Ạmál xvi. 28.

S. 36.—Ḳháss intizám kise kahte ?

J.—Wuh jo ḳháss karke haiwán i nátik kí bábat hotá. Istisná xxx. 16, 17, 18.

S. 37.—Ḳhudá ká ḳháss intizám kalísiyá kí bábat kyá hai ?

J.—"Yahowáh kí án̲khen̲ sárí zamín men̲ wár pár daurtí hain̲, ki unkí madad kare, jinká dil uspar takiyá kartá hai;" 2 Taw. xvi. 9. "Aur sárí chízon̲ se, unkí bhaláí ke liye, fáida nikáltá." Rúm. viii. 28.

S. 38.—Ḳhudá ká sárá intizám, ḳhwáh hamárí bihtarí se záhirá muḳhálif ho, ḳhwáh mutábiq, kyá usko g̣haur karná, aur daryáft karná, munásib nahín̲ ?

J.—Munásib hai; kyún̲ki "kaun ạqil hai, jo in chízon̲ ká dhiyán rakhegá, wuh Yahowáh kí rahmaton̲ ko ḳhúb samjhegá." Zab. cvii. 43.

S. 39.—Ḳhudá ke sab intizám ko, ham kyún̲kar daryáft karen̲ ?

J.—Cháhiye, ki kamál farotaní aur Ḳhudátarsí ke sáth is bát ko g̣haur karen̲, yih yád rakh ke, ki insán kí ạql is ká bilkull bhed jánne ke qábil nahín̲ hai; Rúm. xi. 34. Phir cháhiye ki ihsán mánke, aur shukrguzárí karke, isko g̣haur karen̲. Kyún̲ki jitní saḳhtí Ḳhudá ke intizám men̲ ho, taubhí rahmat ámez, balki usse mạmúr hai. Zab. ci. 1.

S. 40.—Ḳhudá ke intizám kí tadbíron̲ ko náchíz jánná, yá unko daryáft na karná, kyá ḳhatre ká kám nahín̲ hai ?

J.—Albatta hai; kyún̲ki Zab. xxviii. 5 men̲ likhá hai, "Ki unhon̲ ne, Yahowáh ke kámon̲, aur uske háthon̲ kí dastkárí kí taraf dhiyán na kiyá; wuh unhen̲ ḍháwegá, aur na banáwegá."

S. 41.—Kyá Khudá ke intizám kí bází tadbíron aur kámon ko samajhná mushkil nahín hai ?

J.—Filhaqíqat mushkil hai ; kyúnki likhá hai, "Terí ráh daryá men hai, aur terá guzar bare pánion men ; tere qadam ke naqsh ká surágh málúm nahín hotá." Zab. lxxvii. 19.

S. 42.—Khudá ke intizám kí tadbíron ko samajhná kyúnkar mushkil nahín hotá ?

J.—Is tarah se ; pahle, ki kabhí kabhí, Khudá Táalá báze anjám ko un sababon se nikáltá, jo záhirán sáf mukhálif the ; mislan, Yúsuf bin Yáqúb kí sarfarází, zillat utháne se húí. Phir, Dániyál kí sarfarází, sheron kí mánd men dálá jáne se húí. Phir dúsre, ki Khudá ke intizám men, dindár o bedín kí hálat eksán málúm hotí ; sabhon par barábar bíttá hai ;—Sádiq aur sharír ká ekhí wáqia hai ; insán na muhabbat, na adáwat jántá hai. Wáiz ix. 1 2.

S. 43.—Pák kitábon kí hikáyat se kyúnkar sábit hotá ki is dunyá ke intizám men yih hí mushkil maujúd hai ?

J.—Daulatmand aur Lázar kí tamsíl se. Daulatmand ne is jahán men achchhí chízen páyín thín, aur Lázar ne burí chízen ; taubhí, us jahán men Lázar ne tasallí payí, aur daulatmand ne ázáb. Lúká xvi. 19—27.

S. 44.—Jab mán liyá ki yih mushkil maujúd hai, kyá isse Khudá kí dánáí yá munsifí men nuqs nahín sábit húá ?

J.—Nahín : filhaqíqat, báze logon ne sharíron kí iqbálmandí dekh ke, aur rástbázon kí tangí aur záhirí pareshání ko usse muqábalá karke, thokar khái hai ; mislan Irmiya nabí ishí sabab se dilgír húe, aur bole, "Badkáron kí ráh kyún kámyáb hai ; we sab kyún chain se rahte, jo niháyat bewafáí se chalte ;" Irmiyá xii. 1. Taubhí, agar insáf se donon kí khushíán o musíbaten andáz karte, yih hí málúm hogá, ki "Thorá sá, jo sádiq ká hai, bahut se sharíron ke amwál se bihtar hai. Zab. xxxvii. 16.

S. 45.—Jis hálat men Khudá ká intizám záhiran uske wade se khiláf ho, aisí hálat men ham kyá karen ?

J.—Cháhiye ki wade ko yaqín karen, aur yih bhi sam-

jheṉ, ki intizám bhí, báwajúdi ki bilfiạl usse ḳhiláf mạlúm hotá, áḳhir ko uske mutábiq hogá. Chunánchi Ibráhím ne yih hí kiyá, jiskı bábat aisá likhá hai, "Wuh náummedí kí jagah meṉ ummed ke sáth ímán láyá, aur beímání se, Ḳhudá ke wạde meṉ shakk na láyá." Rúm. iv. 18, 20.

S. 46.—Kyá Ḳhudá ke intizám kí mushkilát áyande ko na khulengíṉ ?

J.—Bilá shakk : kyúṉki Masíh ne farmáyá hai, ki "Jo ki maiṉ kartá húṉ, ab tú jántá nahíṉ, par bạd iske jánegá." Yúh. xiii. 7.

S. 47.—Ḳhudá ke intizám ke sab ráz kab fásh honge ?

J.—Áḳhirí din meṉ, jis waqt Ḳhudá ke sab iráde púre húe honge, aur kalísiyá ká ahwál ek sáth bayán ho, to us waqt sárá ráz fásh hogá, aur sab mushkilát dúr hojáwengíṉ. Mukásh. x. 6, 7.

S. 48.—Us waqt, jis meṉ sárá ráz fásh ho, Ḳhudá ke muqaddas log kyá kahenge ?

J.—Yih kahenge, ki "usne jo kuchh kiyá, so achchhá kiyá ;" Marq. vii. 37. "Un sab bhalí bátoṉ meṉ se jo Yahowáh tumháre Ḳhudá ne tumháre haqq meṉ irshád kí haiṉ, ek bhí faroguzásht nahíṉ húí, balkí sab púrí húíṉ." Yasúạ xxiii. 14.

S. 49.—Ḳhudá ke intizám kí bát síkhke, ham logoṉ ko kyá kám karná munásib hai ?

J.—Cháhiye, ki apne taíṉ Ḳhudá ko supurd kareṉ, táki wuh hamárí ráh durust kare : cháhiye ki us par tawakkul bhí kareṉ, kyúṉki wuh sab baná legá. Zab. xxxvii. 5.

TERAHWA'N SAWA'L.

S.—Jab Ḳhudá ne Ádam ko banáyá, to uská kyá bandobast kiyá ?

J.—Jab Ḳhudá ne insán ko banáyá, to uske sáth ek ạhd bándhá, jis meṉ yih hukm shámil thá, ki

nekí o badí kí pahchán ke daraḳht meṉ se na kháwe; aur us ke sáth yih wạda, ki agar kámil farmánbardárí kare, to us kí zindagí bahál rahegí; par agar Ḳhudá ke farmán ko udúl kare, to maregá.

FAIDAH.

S. 1.—Insán ká bandobast, jo úpar mazkúr húá, aur maḳhlúqát ke intizám kí nisbat kyá ḳháss ṭhahrá?

J.—Bilá shakk; kyúṉki Ḳhudá ne insán ko shariạt dí, jo aur maḳhlúqát ko, basabab iske, ki we haiwán i nátik nahíṉ haiṉ, na milí thí. Aiyúb xxxv. 10, 11: "Koí nahiṉ kahtá, ki Ḳhudá merá ḳháliq kaháṉ hai, jo maidán ke charindoṉ se hameṉ ziyáda sikhlátá hai, aur ásmán ke parindoṉ se hameṉ siwá jatátá hai."

S. 2.—Shariạt kise kahte haiṉ?

J.—Ḳhudá Táạlá ke ahkám ká majmúạ, jo is wáste ináyat húá, ki Baní i Ádam Iláhí itáạt, o aḳhláq o ápas meṉ muáfiq aur munásib guzrán karne kí hidáyat páweṉ.

S. 3.—Shariạt insán ko kyúṉkar pahle milí?

J.—Jis dam meṉ Ḳhudá ne insán ko apní hí súrat par banáyá, ushí dam meṉ shariạt ko insán ke dil kí taḳhtí par likh diyá. Paid. i. 27.

S. 4.—Is ibárat kí kyá mạní hai?

J.—Yih mạní hai, ki Ḳhudá ne insán ko nekí kí pahchán ke sáth, aisá nek ḳhulq diyá, ki tabíạt ke zor se Ḳhudá ko piyár kartá thá, o uskí kámil farmánbardárí karne par taiyár rahá. Wáiz vii. 29.

S. 5.—Shariạt ko dene ke siwá, kyá Ḳhudá ne begunáhí kí hálat meṉ insán par aur mihrbání záhir kí?

J.—Háṉ, yih mihrbání kí, ki us shariạt meṉ ek ạhd shámil kiyá, jise Ḳhudá ne insán ke sáth bándhá hai, aur jis ke sabab se insán ko bahut sí niạmateṉ miliṉ.

S. 6.—Ạhd kis ko kahte?

J.—Koí iqrár, jo do yá aur shaḳhs ápas men̲, kisí baṛe muqaddame men̲, muqarrar sharton̲ par karen̲, ushí ko ạhd kahen̲.

S. 7.—Pák kitábon̲ men̲, insán kí zindagí o abadí ḳhushí kí bábat kai iláhí ạhdon̲ ká zikr hai?

J.—Do ká zikr hai; ek to ámál ká ạhd, aur dúsrá, fazl ká ạhd. Gal. iv. 24: "Yih do ạhd hain̲."

S. 8.—In men̲ se kaun ạhd wuh thá, jise Ḳhudá ne Ádam ke sáth paidáish ke waqt men̲ bándhá?

J.—Ámál ká ạhd; yá jaisá ham use kahen̲, zindagí ká ạhd.

S. 9.—Ámál ká ạhd káhe ko kahlátá?

J.—Isliye, ki uskí yih shart thí,—"ạmal karná."

S. 10.—Zindagí ká ạhd káhe ko kahláyá?

J.—Isliye, ki zindagí ká wạda us men̲ thá.

S. 11.—Kyún̲kar sábit hotá, ki Ḳhudá ne insán ke sáth begunáhí kí hálat men̲, ạhd bándhá thá?

J.—Paid. ii. 16, 17 se, jahán̲ us ạhd ke sharton̲, aur uske ṭálne kí sazá, donon̲ ká zikr hai. Aur phir Hush. vi. 7, jahán̲ yih zikr hai, ki "unhon̲ ne Ádam ki tarah, ạhd ko toṛ ḍálá hai."

S. 12.—Kahín̲ likhá hai, ki Ádam ne us ạhd se apní razámandí záhir kí?

J.—Sáf sáf utne hí lafzon̲ men̲ albatta nahín̲ likhá; par chupkí i isháre se jis waqt Ḳhudá ne ạhd ká hukm, aur uskí shart usko sunáyí, uskí razámandí sábit húí. Siwá iske, Ḳhudá ká kisí ḳhilqat ke sáth ạhd bándhná, baṛí mihrbání kí bát thí; aur yih na ho saká ki Ádam, jo Ḳhudá kí súrat par baná thá, us ạhd se rází na ho.

S. 13.—Ámál ke ạhd kí kaun shart thí?

J.—Ḳhudá kí sharíạt kí har ek bát ko mánná, aur baliház dil ke aur guzrán ke, unpar ạmal karná; yihí shart thí.

S. 14.—Us sharíạt ká kyá ḳhulása thá, jo ámál ke ạhd men̲ mundarij húí?

J.—Yih ḳhulása; ki jo kuchh Ḳhudá záhir kare, usko

yaqín karná; jo kuchh hukm dewe, us par ạmal karná; aur aisí farmánbardárí ke sabút men̲, nek o bad kí pahchán ke daraḳht men̲ se na kháná. Paid. ii. 17.

S. 15.—Kyá nek o bad kí pahchán ke daraḳht men̲ se kháná ḳhud burá kám thá; yá burá faqat is sabab se húá, ki Ḳhudá ne wuh kám manạ kiyá thá?

J.—Ḳhud burá kám na thá; agar us men̲ ḳhud burái hotí, to us sharíạt men̲ mundarij hotí, jo insán ke dil par likhí gaí thí; par is wáste alag zikr húá, ki is ko mánne ká farz Ḳhudá ke kahne hí par mauqúf thá.

S. 16.—Ḳhudá ne káhe ko aisá hukm deke, insán ko ázmáyá, ki farmánbardárí karegá ki nahín̲?

J.—Is sabab se, ki aise hukm ko mánná, jo haqíqat men̲ na burá na bhalá thá, aur jiske mánne ká farz faqat Ḳhudá ke kahne par mauqúf thá, insán kí farmánbardárí kí auwal dalíl húí. Zab. xl. 8.

S. 17.—Kyá insán kí zindagí faqat is hukm ke mánne par mauqúf thí?

J.—Faqat is hí par nahín̲, par tamám sharíạt ke mánne par bhí; par is hí ká ḳháss zikr húá, is sabab se, ki is hí hukm se insán kí ázmáish húí. Gal. iii. 10.

S. 18.—Kyá is hukm ke dene men̲, Ḳhudá kí mihrbání záhir húí?

J.—Filhaqíqat; kyún̲ki is hukm ke sabab insán ko yih bát nit yád rahí, ki báwajúdi ki main̲ sab ká málik bangayá, taubhí ḳhud Ḳhudá ká tábịdár hún̲. Phir us hukm ke sabab, usne ágáhí páyí, ki gunáh bahut dúr nahín̲; aur agar chaukasí mujh se na ho, us ke jál men̲ mere phans jáne ká kuchh táạjjub na hogá. Siwá iske, is hukm ke sabab, usne sar i nau mạlúm kiyá, ki Ḳhudá kí marzí ke mutábiq ạmal karná, yíhí merí ḳhushí ká chashmá hai.

S. 19.—Us hukm ke ụdúl karne par, kaun sazá ká zikr húá?

J.—Maut kí sazá:—"Jis din tú us men̲ se kháegá, tú yaqínan mar jáegá." Paid. ii. 17.

S. 20.—Maut mazkúr, kis tarah kí thí ?

J.—Wuh maut jismání, aur ruhání, aur abadí maut thí

S. 21.—Jis din Ádam ne gunáh kiyá, kyá ushí din jismání maut us par ghálib áyí ?

J.—Nahíṉ; taubhí yih sach bát hai, ki us hí din shariạt kí rú se murda hogayá, aur uskí zindagí ká haqq játá rahá, aur us hí din uske jism meṉ goyá zakhm i kárí lagá, jis ke sabab se, maut ákhir ko us par ghálib áyí. Rúm. v. 12.

S. 22.—Káhe ko, ushí din, jismání maut Ádam par ghálib na áyí ?

J.—Aulád ke sabab se, jo us se honewálí thí; aur ek naye ạhd ke sabab se, jo uskí riháí ke liye taiyár kiyá gayá thá. Ayúb xxxiii. 24.

S. 23.—Ruhání maut, jis ká zikr húá, wuh kyá thí ?

J.—Aslí nekí, aur sáth us ke, Khudá Táạlá ki mihrbání ká kho jáná, yih ruhání maut thí. Paid. iii. 8, 10, 24.

S. 24.—Abadí maut kyá hai ?

J.—Khudá se hamesha tak alag rahná, aur jism aur rúh meṉ Khudá ke qahr ko hamesha tak uṭháná. Matí xxv. 46.

S. 25.—Agar Ádam farmánbardár rahtá, to uske liye is ạhd meṉ kaun wạda kiyá gayá ?

J.—Zindagí ká wạda.

S. 26.—Yih kyúṉkar sábit ho, jis hál ki is ká kháss zikr na thá ?

J.—Us dúsrí bát meṉ yih chhipí thí; yạne "ki jis din kháegá, tú maregá;" kyúṉki us se yih natíja nikaltá, ki agar na kháegá, na maregá, yạne jiegá. Gal. iii. 12.

S. 27.—Kaun zindagí thí, jis ká wạda yúṉ húá ?

J.—Pahle, jism kí zindagí ká bahál rahná; phir ruhání zindagí ká, jo Khudá ki mihrbání se hotí, bahál rahná; phir, jab insán ki ázmáish ke din guzar játe, ásmán par bhí abadí zindagí ko rakhná. Rúm. vii. 10.

S. 28.—Kyúṉkar sábit hosaktá, ki ásmání o abadí zindagí bhí us wạde meṉ mundarij thí ?

J.—Is tarah se; ki dozakh meṉ abadí maut, gunáh kí

muqarrar sazá thí; aur phir, Masíh ke kalám se sábit hosaktá, ki jab Ḳhudáwand Ísá, ámál ke ạhd kí sharh kartá thá, to usne us ạmír ke sawál ke jawáb men̲ yih kahá, "Agar tú haiát i abadí men̲ dáḳhil húá cháhe, to hukmon̲ ko mán." Matí xix. 17.

S. 29.—Kyá abadí zindagí, jiská wạda húá, Ádam kí farmánbardárí ká muáfiq ajr thí?

J.—Hargiz nahín̲; mahdúd ḳhilqat kí aisí farmánbardárí na hosaktí ki Ḳhudá ko páne ke láiq ṭhahre. Ayúb xxii. 2, 3: "Kyá insán Ḳhudá ká mufíd hogá?" "Kyá Al-qádir ko kuchh hasíl hotá hai ki tú sádiq hai, yá us ká kyá faida, ki tú sídhí ráh par chaltá hai."

S. 30.—Kyá Ádam ki kámil farmánbardárí hayát i abadí ke láiq na thí?

J.—Na thí; kyún̲ki kámil farmánbardárí karní, insán ko farz thí, aur hargiz sawáb na thí; aur agar sawáb hotá, taubhí aise baṛe ajr ke láiq na hotá.

S. 31.—Agar Ádam kámil farmánbardárí kartá, aur hayát i abadí ko apná haqq jánke, Ḳhudá se haqqdár kí tarah mángtá, kyá munásib na hotá?

J.—Ádam hayát i abadí ko apná haqq ján saktá thá, is liház se, ki Ḳhudá ne use dene ká wạda kiyá thá, na iswáste, ki wuh aise ajr ke láiq thá. Lúká xvii. 10.

S. 32.—Bhalá to, ámál ke ạhd men̲, Ḳhudá kí mihrbání o fazl, kahán̲ tak záhir húín̲?

J.—Ḳhudá ká insán ke sáth ạhd bándhná, aur us ạhd ke sabút men̲ hayát i abadí ká wạda karná, yih bilkull fazl hí se húá; kyún̲ki insán na hotá, agar Ḳhudá use na banátá, aur wuh ạmal karne kí táqat na rakhtá, agar Ḳhudá táqat na detá. 1 Qar. iv. 7.

S. 33.—Ámál ke ạhd kí rú se, Ádam ko hayát i abadí kí talásh karní farz thí, so káhe wáste farz húá?

J.—Do sabab se farz húá; pahlá yih, ki har ek insán kí bihtarí hayát i abadí se tạlluq rakhtí, aur apní bihtarí cháh-

ná insán ko farz hai. Aur dúsrá, ki Ḳhudá ne hayát i abadí ká wạda kiyá hai, aur us ke wạde ko qabúl karná insán ko farz hai.

S. 34.—Ádam ká, apní farmánbardárí se auwal maqsad kyá cháhiye thá; kyá apni bihtarí ki ho, yá Ḳhudá ko ḳhush karne ká?

J.—Auwal maqsad yih cháhiye thá, ki Ḳhudá kí buzurgí kare, magar us kí taht meṉ, insán apní bihtarí bhí cháhe.

S. 35.—Ámál ká ạhd, jis hál ki ạhd thá, kyá sharạ bhí húá?

J.—Filhaqíqat; baliház is ke, ki wuh tamám ạlam ke málik kí taraf se áyá, aur hamsaroṉ ke darmiyán na húá, wuh sharíạt ṭhahrá; lekin baliház iske, ki ek wạda us ke sáth thá, jo bafazl i iláhí kiyá gayá, ek ạhd bhí thá. Gal. iii. 12.

S. 36.—Ámál ká ạhd kyá mansúḳh húá, yá ab tak jārí hai?

J.—Mansúḳh nahíṉ húá, par ab tak un logoṉ ke darmiyán, jinhoṉ ne fazl ke ạhd ko na jáná, yá qabúl na kiyá, járí hai. Matí v. 18; xix. 17.

S. 37.—Jab insán ne gunáh karke, ạhd ko toṛ ḍálá, kyá us waqt ke fiạl ke sabab ạhd mazkúr mansúḳh na húá?

J.—Nahíṉ húá; balki insán gunáh karke, ạmál ke ạhd kí lạnat kí qaid meṉ paṛá. Gal. iii. 10.

S. 38.—Kyá Masíh ne is ạhd ko mansúkh na kar ḍálá?

J.—Nahíṉ to; balki us ne is ko púrá kiyá, ki hukm ko máná, aur lạnat ká bojh apne úpar uṭháyá. Rúm. x. 4.

S. 39.—Kyá ímán kí sharíạt ne ạmál kí sharíạt ko mansúḳh na kar ḍálá?

J.—Nahíṉ: "Pas, kyá ham sharíạt ko ímán se bátil karte haiṉ? Hargiz nahíṉ; balki ham to sharíạt ko qáim karte." Rúm. iii. 31.

S. 40.—Kyá sab bedín logoṉ ko, báwajúdi ki Injíl ke zamáne meṉ rahte, ạmál ke ạhd ká mánná farz hai, jaisá Ádam ko farz thá?

J.—Filhaqíqat; jab tak fazl ke ạhd ko na qabúl kareṉ, we sab ke sab ạmál ke ạhd kí taht meṉ haiṉ, aur us hí lạnat ká bojh un ke úpar nit rahtá hai. Gal. v. 3, 4.

S. 41.—Is bát se ham logon ke liye kyá tálím nikaltí hai?

J.—Yih; ki ahd i ámál ke torne se, pahle Ádam ke wasíle, sab Baní i Ádam par abadí maut chhá gayí; aur us hí ahd ke púrá karne se, dúsre Ádam ke wasíle, hayát i abadí ká áftáb sab ímándáron par tulú húá. Rúm. v. 9.

CHAUDAHWA'N SAWA'L.

S.—Jo hálat Ádam aur Hawwá kí paidáish ke waqt thí, kyá we ushí men rahe?

J.—Nahín; unhon ne haqq o bátil kí tamíz ko, jo unhen milí thí, bejá sarf karke, gunáh kiyá, aur us gunáh ke sabab se, apne agle hál se ghairhál húe.

FAIDAH.

S. 1.—Paidáish ke waqt insán ki aglí hálat kyá thí?

J.—Begunáhí kí hálat, jis ke sabab Khudá kí mihrbání un par nit rahí.

S. 2.—Is begunáhí kí hálat men, kaunsí niamaten insán ke tasarruf men nit áyín?

J.—Baliház iske, ki Ádam Khudá kí súrat par paidá húá thá, us men aur Khudá men kámil mel o muáfiqat ho rahí; balki insán Khudá se suhbat bhí rakhtá; aur is ke siwá, sab makhlúqát par tasallut kartá rahá.

S. 3.—Is tarah kí mírás insán ko kaun sanad se milí?

J.—Ámál ke ahd kí sanad se.

S. 4.—Us sanad men kyá do kháss báten na thín, jin ke mánne par is mírás ká qiyám mauqúf thá?

J.—Sach to thín; ek to zindagí ke darakht kí bát, aur dúsrí nek o bad kí pahchán ke darakht kí bát.

S. 5.—Nek o bad kí pahchán ká darakht, kis bát ká ishára thá?

J.—Is bát ká, kí jis tarah Ádam ne apní paidáish ke wasíle, Ḳhudá kí mihrbání kí qadr jání thí, so waisáhí Ḳhudá ke qahr ká bhed jáne, jab ki us daraḳht ke phal ko kháwe.

S. 6.—Zindagí ká daraḳht kis bát ká ishára thá?

J.—Is bát ká, ki agar insán ámál ke ạhd ḳí sharton̲ ko púrá kare, to hayát i abadí rakhe.

S. 7.—Algharaz, in do daraḳhton̲ se insán kí ázmáish húí; kyá ab bhí us taur par insán kí ázmáish hotí?

J.—Us taur par nahín̲ hotí, jaisí begunáhí kí hálat men̲ húí, kyún̲kí jab Ádam ne gunáh kiyá, tab hí se sab Baní Ádam, yá to fazl ke ạhd ke tale, yá ámál ke ạhd kí lạnat ke tale hain̲; yạne Ádam kí ázmáish se, goyá sab Baní i Ádam ázmáye gaye, aur sab ke sab lạnatí húe; aur bạd iske, unko phir ázmáne kí kiyá zarúrat.

S. 8.—Kyá aisí bát se nuqsán na hogá, agar kahen̲, ki Baní i Ádam kí ázmáish Ádam ke taur par ab bhí hotí?

J.—Baṛá nuqsán; kyún̲ki aisí ibárat se koí samjhe, ki ham bhí Ádam kí tarah ámál ke ạhd kí báton̲ ke mánne se, haiyát i abadí hásil kar sakte hain̲; yá to ímán kí sharíạt ke siwá, dúsrí sharíạt ho, jis se haiyát i abadí páwen̲. Gal. iii. 21; aur yih nahín̲ hone saktá.

S. 9.—Jab Injíl kí munádí hotí, kyá ushí se insán kí ázmáish na hotí, ki ímán láwenge ki nahín̲?

J.—Filhaqíqat, ek tarah kí ázmáish hotí, lekin Ádam ki sí nahín̲.

S. 10.—Ádam aur Hawwá apní aglí hálat se kyún̲kar ghairhál húe?

J.—Ḳhudá ke hukm ke ṭálne se. Paid. iii. 6, 7.

S. 11.—Kyá Ḳhudá ke hukm ko mánne kí táqat insán men̲ na thí?

J.—Biláshakk thí; kyún̲ki Ḳhudá ne insán ko utná ịlm baḳhshá thá, jitná uskí bihtarí ke wáste zarúr thá; phir insán kí zát paidáish se pák horahí; aur phir jo qúwat bha-

lí burí chízon̲ men̲ imtiyáz karne ke wáste milí thí, wuh bhí pák thí, aur nekí kí taraf máil. Wáiz vii. 29.

S. 12.—To insán ne kyún̲kar gunáh kiyá?

J.—Istarah se; insán to faqat ḳhilqat hai, aur us sabab se mahdúd, aur qábil tabdíl ká hai; aur wuh qúwat, jo us ko nek o bad men̲ imtiyáz karne ke wáste milí, so us ke sáth iḳhtiyár bhí hai, ki yih kám, yá wuh kám kare, jaisá fáil cháhe: so aisá iḳhtiyár achchhí chíz hai, ki Ḳhudá hí men̲ yih hí iḳhtiyár páyá játá, par aisá iḳhtiyár mahdúd ḳhilqat ke háth men̲ gunáh ká báịs hone saktá, chunánchi ishí sabab se, Ádam ne gunáh kiyá.

S. 13.—Is tarah ká imtiyáz o iḳhtiyár, Ḳhudá ne insán ko káhe wáste baḳhshá?

J.—Agar yih imtiyáz aur iḳhtiyár insán ko na milte, to wuh na nekí kar saktá, na badí kar saktá; kyún̲ki nekí wuh chíz hai, jo kisí samajhdár se hotí, jisne ḳhud tajwíz karke, aisá karná pasand kiyá ho.

S. 14.—Ḳhudá ne insán kí zát ko, apní zát kí mánind, ghair mutabaddal kyún̲ nahín̲ banáyá?

J.—Kyún̲ki zát ki is tarah kí betabdílí faqat Ḳhudá hí kí sifat hai, kisí dúsre kí nahín̲ hone saktí. Mal. iii. 6: "Main̲ Yahowáh hún̲; main̲ badaltá nahín̲."

S. 15.—Kyá barguzíde firishte, o muqaddas insán, nekí kí bábat ghair mutabaddal nahín̲ hain̲?

J.—Baliház unkí zát ke, betabdíl nahín̲ hain̲; par Ḳhudá Táạlá apne ạjíb karam o fazl se, unko yahán̲ tak sambháltá, aur Masíh ke wasíle, unko nekí ká aisá qiyám baḳhshtá, ki we gunáh nahín̲ karte. Aur aghlab hai, ki nekí ke is qiyám ne, gunáh ke bad anjám dekhne se, is qadr taraqqí páyí ho. 1 Efes. i. 10.

S. 16.—Kyá gunáh ke sabab, insán ká iḳhtiyár játá rahá, ki ab wuh nek o bad kí ráh ko nahín̲ tajwíz kar saktá?

J.—Nahín̲ to; iḳhtiyár i sábiq maujúd hai, par imtiyáz karne kí qúwat, aur tabíạt, yih to bigar gayín̲: insán kí ạql tárík hogaí; ạql kí qúwaton̲ men̲, aur jism kí ḳhwá-

hishon men, mukhálifat húí, aur is sabab se, baghair Khudá kí madad, insán koí nek kám, jo naját se tálluq rakhtá, hai, karne nahín saktá. Yuh. vi. 44, 45.

S. 17.—Nayí paidáish se, insán kí hálat men, us ke imtiyáz karne kí qúwat kí bábat, kyá faraq ájátá?

J.—Imtiyáz karne kí táqat yahán tak bahál hotí, ki insán na faqat nekí kí khúbí ko samajh saktá, balki us ko pasand bhí kartá; taubhí uskí sárí zát bilkull bahál nahín hotí, par us ká wuh bandobast shurú húá, jo hotá bhí jáegá, jab tak tamám na ho. Rúm. vii. 15, 19, 21.

S. 18.—Insán ke dil nekí kí taraf, betabdílí ke sáth kab máil hogá?

J.—Ásmán par sarfarází o jalál kí hálat men. Efes. iv. 13. 1 Yuh. iii. 2.

S. 19.—Jab Khudá ne insán ko apní ráh tajwíz karne ká ikhtiyár diyá, kyá us waqt, aur fazl dene ká wáda na kiyá, táki insán apne ikhtiyár ko kharáb na kare?

J.—Nahín; fazl kí púnjí jo milí thí, insán ke liye káfí thí, aur is sabab se, aur fazl ká zikr na húá.

S. 20.—Jab Khudá peshbíní karke jántá thá, ki insán apne ikhtiyár ko bigáregá, tab káheko fazl karke, use na roká, aur bahál rakhá?

J.—Is ká faqat yih jawáb miltá, ki Khudá ko ziyáda fazl dene ká farz na thá, kyúnki káfí fazl milá thá; siwá iske, Khudá ká iráda thá, ki insán kí musíbat kí ráh, apní buzurgí ko ajíb taur par záhir kare. Rúm. xi. 22.

S. 21.—Insán ke kharáb hone ke muqaddame men kaun taqsírwár húá?

J.—Insán; ki wuh ján bujh ke, Shaitán ke fareb se, bahak gayá, aur Khudá ke hukm ko tál diyá. Yáqúb i. 14.

S. 22.—Insán ke kharáb karne men, Shaitán ne kyúnkar sharákat kí?

J.—Ek sámp men mujassim húá, aur Hawwá par záhir hoke, us ko phusláyá, aur targhíb dí, yahán tak ki ákhir i kár,

us ne daraḳht i nahí ke phal ko kháyá; balki jab ạurat ne ḳhud gunáh kiyá thá, apne ḳhasam ko targhíb dí, aur usne bhí kháyá. Paid. iii. 5.

S. 23.—Shaitán ne káhe wáste sámp ko iḳhtiyár kiyá, ki us men̲ mujassim ho?

J.—Iswáste, ki sámp maidán ke sab jánwaron̲ se hoshyár thá; Paid. iii. 1. Aur is sabab se wuh ek mạqúl wasíla thá, jisse Shaitán apne halák karnewále mansúbe ko púrá kare. Yuh. viii. 44.

S. 24.—Kyún̲ Hawwá sámp ke sáth guftagú karne se na ḍarí; kyá us ko gumán na húá, ki koí ạsí firishta is jánwar men̲ hoke hamkalám hai?

J.—Ihtimál hai, ki A'dam aur Hawwá, us waqt ạsí firishton̲ kí hikáyat se wáqif na the, aur is sabab Hawwá ko yih gumán na húá, ki yih firishtá hai; aur jab ki gunáh dunyá men̲ nahín̲ thá, we Ḳhudá i mihrbán kí kisí ḳhilqat se na ḍare, ki un ko kisí se nuqsán na ho saktá thá.

S. 25.—Ḳhudá ne insán kí ḳharábí ki ráh se, apná jalál záhir karne ká iráda kiyá thá, so kyún̲kar?

J.—Naját kí tadbír se, jo aise fazl o karm se mạmúr thí, ki us hí ke sabab abad ul ábád Ḳhudáwand Ḳhudá aur Barre kí tạríf hogí; Mukásh. v. 8. Aur yún̲ mạlúm hotá, ki ạmál ká ạhd, fazl ke ạhd kí ạlíshán imárat kí faqt paiṭh thí.

S. 26.—Insán kí shikastahálí se, ham ko kyá ḳháss tạlím miltí?

J.—Yih, ki auwal maḳhlúqát, agar Ḳhudá se alag hon̲, aur ḳhudsar hon̲, to lamha bhar salámat nahín̲ rah saktín̲; Zab. xlix. 12. Phir yih, ki jis hál insán apní hifázat na kar sake, to apní rihái apní koshish se na páegá; 2 Qar. iii. 5. Phir yih, ki Shaitán aur gunáh ke sáth guftagú karní, baṛá ḳhatarnák kám hai: aur phir, ki bahut zarúr hai, ki dúsra A'dam hamárí kumak kare, ki jo nuqsán pahle se páyá, dúsre se uská badlá adá ho, kyún̲ki "us hí ne phir diyá, jo us ne liyá na thá." Zab. lxix. 4.

PANDRAHWA'N SAWA'L.

S.—Gunáh kyá shai hai?

J.—Ḳhudá kí shariạt se kisí tarah kí námuạfiqat rakhní, yá uskí kisí bát ká udúl, wuh gunáh hai.

FAIDAH.

S. 1.—Insán Ḳhudá se kyúṉkar bargashta húá?

J.—Us ke hukm ke udúl karne se. Nauha v. 16.

S. 2.—Kyúṉkar sabit ho, ki gunáh dunyá meṉ hai?

J.—Ḳhudá i barhaqq ke kalám se sábit hai, kyúṉki likhá hai, ki "sabhoṉ ne gunah kiyá hai;" Rúm. iii. 23. Sarí shariạt is bát par gawáhí detí hai, ki insán kí chál, Ḳhudá ke hukmoṉ se ḳhiláf hai, aur is sabab se intiqám cháhtá; Gal. iii. 10; Rúm. iii. 20. Ạql, jo har ek insán meṉ goyá Ḳhudá ká kárinda hai, wuh bhí, is bát par gawáhí detá, ki sab Baní i Ádam gunáhgár haiṉ; Irim. xiv. 7. Masíh kí saltanat, aur sárí maḳhlúqát kí áheṉ, sab ke sab, yihí púkártíṉ, ki biláshaqq gunáh dunyá meṉ ghus áyá hai. Rúm. viii. 22.

S. 3.—Agar shariạt na hotí, kyá gunáh ho saktá?

J.—Nahíṉ; "jaháṉ shariạt nahíṉ, waháṉ náfarmání bhí nahíṉ." Rúm. iv. 5.

S. 4.—Kis ke hukm ke udúl karne se gunáh húá?

J.—Ḳhudá ke hukmoṉ ko.

S. 5.—Yih hukm kaháṉ páye játe?

J.—Ḳhudá ne apní shariạt agle insán ke dil kí taḳhtíoṉ par likhí; par gunáh se, wuh nawíshta yaháṉ tak záị húá, ki Ḳhudá ne shariạt ko, jild i kitáb meṉ phir likhná munásib jáná. Zab. cxlvii. 19, 20.

S. 6.—Kyá Injílwáloṉ ko shariạt ke sab hukmoṉ par ạmal karná farz hai?

J.—Wuh hukm, jo tarah ba tarah rasmon̲ se tạlluq rakhte, Masíh ke áte hí mansúḳh húe, is liye, ki we ánewálí niạmaton̲ kí faqat ạlámaten̲ thín̲, aur Masíh ke áne se wuh niạmaten̲ haqíqat men̲ hásil húín̲: phir wuh hukm, jo Yahúdíon̲ ke mulk i intizám se tạlluq rakhte, wuh bhí, basabab is ke, ki Baní i Isráil titar bitar húe, kám nahín̲ áte; par wuh hukm, jo ek ek insán kí chál o guzrán se tạlluq rakhte hain̲, wuh to sabhon̲ men̲ járí hain̲, aur har ek mulk men̲, aur har ek zamáne men̲ unko mánná farz hai. Zab. cxix. 160.

S. 7.—Kyá in hukmon̲ par har ek bát men̲ ạmal karná cháhiye?

J.—Filhaqíqat; kyún̲ki likhá hai, "Jo koí in sab báton̲ ke karne par, jo ki sharíạt kí kitáb men̲ likhí hain̲, qáim nahín̲ rahtá, lạnatí hai." Gal. iii. 10.

S. 8.—Káhe ko bayán húá, ki sharíạt se kisí tarah ki namuạfiqat rakhní, so yih bhí gunáh hai?

J.—Táki yih bát záhir ho, ki insán kí aisí ḳharábí húí, ki us kí zát bhí gunáh se mạmúr hai; Ạshá. i. 5, 6. Ki insán kí ạsli nekí o pákízagí játí rahí. Paid. vi. 5: aur ki yih bhí mạlúm ho, ki sharíạt ke hukm se kisí tarah kí ghaflat karní, wuh bhí gunáh hai, jaisá ki uske hukmon̲ ko ṭál dená gunáh hai. Ạshá. xliii. 22.

S. 9.—Káhe ko aisá bayán húá, ki gunáh sharíạt ká udúl hai?

J.—Is liye, ki sharíạt hamárí hádí hai, aur jab gunáh karte, us ko tark karte, aur apní marzí par chalte; jab aisá karte, lạnatí ho játe.

S. 10.—Kyá sharíạt dil kí burí harakaton̲ tak járí hai?

J.—Filhaqíqat; kyún̲ki Rasúl ne farmáyá hai, ki "Main̲ lálach ko na jántá, agar sharíạt na kahtí, tú lálach na kar." Rúm. vii. 7.

S. 11.—Gunáh kai tarah ke hain̲?

J.—Do tarah; ek to ạslí kahláyá játá, aur dúsrá fáilí; yạne fial par mauqúf hai.

S. 12.—Aslí gunáh kyá hai?

J.—Insán kí zát kí badí; aur aslí nám uská is liye rakhá játá, ki wuh insán kí asl hí meṉ samáyí hai. "Dekh, maiṉ ne buráí meṉ súrat pakṛí, aur gunáh ke sáth merí má ne mujhe peṭ meṉ liyá;" Zab. vi. 5. Aur is wáste bhí aslí kahlátá, ki yih gunáh, aslí báp dáde se áyá, aur yih sab aur gunáhoṉ ká chashma hai. Matí xv. 19.

S. 13.—Jo gunáh fiạl par mauqúf haiṉ, so we kyá haiṉ?

J.—We to harek haiṉ, jo fáil se hone sakte; ḳhwáh ḳhiyál hoṉ, ḳhwáh ḳhwáhish, ḳhwáh záhirí ạmal, jo ki sharạ se muḳhálif haiṉ; sab ke sab gunáh ṭhaharte.

S. 14.—In gunáhoṉ meṉ bhí do tarah ke haiṉ?

J.—Durust; ek tarah ke jo ghaflat se hote; mislan sharíạt ke kisí hukm ko na mánná: dúsrí, jo ziyáda sharárat ká nishán hai; yạne kisí hukm ká sáf ṭál dená.

S. 15.—Kyá har ek gunáh jo ki ho, ziyáṉkár aur qátil hai?

J.—Háṉ; ek ek gunáh kí haqíqí tásír yih hí hai; Rúm. v. 16, 21, 23. "Gunáh ká ịwaz maut hai." Dekho, 1 Qar. xv. 56. Kal. iii. 10.

S. 16.—Injíl meṉ, do tarah ke gunáh mazkúr húe, ek to, jo maut tak pahunchátá, aur dúsrá jo maut tak nahíṉ pahunchátá. 1 Yuh. v. 16, 17. So is ịbárat kí kyá mạní?

J.—Iskí yih mạní hai, ki bạze gunáh aise haiṉ, ki unhí ke sabab se, jismání maut un gunáhgároṉ par fauran ájátí; par aur gunáh haiṉ, jo unkí banisbat chhoṭe, aur aise gunáhgároṉ se Ḳhudá kuchh din tak sabr kartá hai; par haqíqat meṉ donoṉ tarah ke gunáh abadí maut ke láiq haiṉ. Yạq. ii. 20.

S. 17.—Kyá fazl ke ạhd kí rú se, sab gunáhoṉ kí mụáfi hone saktí?

J.—Albatta; Masíh ke kafáre se, sab gunáhoṉ kí mụáfi hone saktí, par ek gunáh hai, jis kí mụáfí nahíṉ hone saktí; yạne Rúh ul Quds ká gunáh. Matí xii. 31, 32. Marqus iii. 28, 29.

J

S. 18.—Rúh ul Quds ká gunáh kyá hai?

J.—Agar koí shakhs Injíl sune, aur uskí gawáhíon ko tajwíz karke, use sach jáne, aur Rúh ul Quds kí tásír se use qabúl bhí kare, aur bád uske, bargashta hoke, kufr bakne lage, aur Masíh aur uskí naját kí tadbír se inkár kare, balki Masíh aur sab muqaddas logon kí mukhálifat karne lage, to aise shakhs ne Rúh ul Quds ká gunáh kiyá hai. Ibrán. vi. 4, 5, 6; x. 26, 27. Marqus iii. 29, 30.

S. 19.—Yih gunáh káheko Rúh ul Quds ká kahláyá?

J.—Is sabab se, ki jo yih gunáh kare, Rúh ul Quds ko beizzat kartá, ki us kí gawáhí ko, jo us ne Injíl men Masíh par dí hai, náchíz jántá hai; aur Rúh ul Quds kí tásír se, jis se insán kí aql raushan hotí, aur us ká dil sudhárá játá, hiqárat kartá. Ibrán. vi. 6.

S. 20.—Kyá is gunáh se, Masíh bhí zalíl na hotá?

J.—Filhaqíqat, kyúnki jo yih kare, Masíh se inkár kartá, balki Masíh kí aisí zillat kartá, ki goyá use pámál kartá, aur ahd ke lahú ko, jis se wuh pák húá, nápák jántá. Ibrán. x. 29.

S. 21.—Yih gunáh káheko aisá burá thahrá, ki uskí muáfí na hone saktí?

J.—Is sabab se, ki jo yih karte, ján bújhke karte, balki we raushan húe, ásmání bakhshish ká maza chakhke, Rúh ul Quds men sharík húe; aur utní niamaten páke phir bargashta hote. Ibrán. vi. 5; x. 6.

S. 22.—Is gunáh kí muáfí kyún na hosakí?

J.—Masíh ke lahú kí qímat ke liház se, is tarah ke gunáh kí muáfí hone saktí; lekin muáfí nahín hosaktí, is sabab se ki we us tadbír ko, jisse muáfí miltí, náchíz jánte, aur us tadbír ke siwá, koí dúsrí tadbír nahín hosaktí, kyúnki Masíh ke nám ke siwá, koí dúsrá nám diyá na gayá, jisse ham naját pá saken.

S. 23.—Ham kyúnkar jánen, ki ham ne yih gunáh nahín kiyá?

J.—Agar ham is gunáh se ḍarte, aur is tarah kí bargashtagí se nafrat rakhte, aur Masíh kí naját ko cháhte, aur ushí par, ziyáda fazl ke wáste, nit takiyá karte, to ham ko yaqín howe, ki Rúh ul Quds ká gunáh ham se nahíṉ húá.

S. 24.—Gunáh ke is bayán se, ham ko kyá nasíhat miltí?

J.—Yih; ki aisá gunáh, sab se nafratangez chíz, balki sab se burí chíz, is liye ki wuh sárí buráí kí jaṛ hai; Rúm. vii. 13. Ki jo ádmí gunáh meṉ phaṉs gayá, to uspar sab se baṛí áfat áyí hai. Hiz. xxiv. 13; aur gunáh se riháí páná, sab se baṛí niạmat hai. Matí i. 21.

SOLAHWÁṈ SAWÁL.

S.—Ádam aur Hawwá ká kaun ḳháss gunáh thá, jis ke sabab, we apní aglí mírás se ḳhárij húe?

J.—Us phal ko kháná, jise Ḳhudá ne harám ṭhahráyá thá, yihí wuh ḳháss gunáh thá, jis ke sabab se Ádam aur Hawwá, apní aglí mírás se ḳhárij húe.

FAIDAH.

S. 1.—Wuh phal káhe ko harám ṭhahrá?

J.—Is liye, ki Ḳhudá ne us ká kháná manạ kiyá thá, aur us ke sáth yih bhí kahá, ki jis din meṉ tú kháe, zarúr mar jáegá. Paid. ii. 17.

S. 2.—Ḳhudá ne us phal ká kháná káhe ko manạ kiyá?

J.—Ádam aur Hawwá ko ázmáne ke wáste, ki farmánbardár rahenge ki nahíṉ; aur is wáste bhí, ki un par yih bát záhir hojáwe, ki Ḳhudá sab ká málik hai, aur har ek bát meṉ, uskí marzí ko bar láná, insán ká farz hai.

S. 3.—Kyá us phal ke kháne se peshtar, Ádam aur Hawwá se gunáh na húá?

J.—Húá; Shaitán kí bát ko mánná, aur us kí targhíb se us phal kí ḳhwáhish rakhná, aur use kháne ká iráda karná; yih sab gunáh the.

J.—Agar ham is gunáh se ḍarte, aur is tarah kí bargashtagí se nafrat rakhte, aur Masíh kí naját ko cháhte, aur ushí par, ziyáda fazl ke wáste, nit takiyá karte, to ham ko yaqín howe, ki Rúh ul Quds ká gunáh ham se nahín húá.

S. 24.—Gunáh ke is bayán se, ham ko kyá nasíhat miltí?

J.—Yih; ki aisá gunáh, sab se nafratangez chíz, balki sab se burí chíz, is liye ki wuh sárí buráí kí jaṛ hai; Rúm. vii. 13. Ki jo ádmí gunáh men phans gayá, to uspar sab se baṛí áfat áyí hai. Hiz. xxiv. 13; aur gunáh se riháí páná, sab se baṛí niámat hai. Matí i. 21.

SOLAHWÁN SAWÁL.

S.—Ádam aur Hawwá ká kaun ḳháss gunáh thá, jis ke sabab, we apní aglí mírás se ḳhárij húe?

J.—Us phal ko kháná, jise Ḳhudá ne harám ṭhahráyá thá, yihí wuh ḳháss gunáh thá, jis ke sabab se Ádam aur Hawwá, apní aglí mírás se ḳhárij húe.

FAIDAH.

S. 1.—Wuh phal káhe ko harám ṭhahrá?

J.—Is liye, ki Ḳhudá ne us ká kháná mana kiyá thá, aur us ke sáth yih bhí kahá, ki jis din men tú kháe, zarúr mar jáegá. Paid. ii. 17.

S. 2.—Ḳhudá ne us phal ká kháná káhe ko mana kiyá?

J.—Ádam aur Hawwá ko ázmáne ke wáste, ki farmánbardár rahenge ki nahín; aur is wáste bhí, ki un par yih bát záhir hojáwe, ki Ḳhudá sab ká málik hai, aur har ek bát men, uskí marzí ko bar láná, insán ká farz hai.

S. 3.—Kyá us phal ke kháne se peshtar, Ádam aur Hawwá se gunáh na húá?

J.—Húá; Shaitán kí bát ko mánná, aur us kí targhíb se us phal kí ḳhwáhish rakhná, aur use kháne ká iráda karná; yih sab gunáh the.

S. 4.—To phal ká kháná, kis wáste pahlá gunáh ṭhahrá ?

J.—Is sabab se, ki wuh fiạl húá, aur fiạl hí se, gunáh ek tarah ki tamámí tak pahunch játá. Yáq. i. 15. Siwá is ke, wuh fiạl Ḳhudá ke hukm ká sáf ụdúl thá; Paid. iii. 11.

S. 5.—Pahlá gunáh kaun jagah meṉ húá ?

J.—Adan ke bágh meṉ, jis meṉ Ḳhudá ne mard ko rakhá aur ạurat ko paidá kiyá thá. Paid. ii. 8, 22; iii. 2.

S. 6.—Is liház se, ki insán ká pahlá gunáh Adan ke bágh meṉ húá, kyá baṛá gunáh nahíṉ mạlúm hotá ?

J.—Albatta; kyúṉki Adan meṉ, insán ke wáste sab zarúríyát, aur ḳháss karke har tarah ke phal, ba kasrat húe balki wuh jagah aisí dilkusha thí, ki ásmán kí ạlámat ṭhahrí, aur aisí jagah meṉ gunáh karná baṛá bejá mạlúm hotá.

S. 7.—Insán kí paidáish ke kitne ạrse bạd gunáh húá ?

J.—Bạzoṉ ne samjhá, ki insán chauṉtís baras tak, begunáhí kí hálat meṉ rahá, is sabab se ki dúsre Ádam kí utní ụmr thí, jis waqt maslúb húá; par yih faqat gumán hai, aur pák kitáboṉ meṉ is kí bunyád nahíṉ miltí. Auroṉ ne samjhá, ki pahle itwár kí shám ko, insán ká pahlá gunáh húá; magar is kí bhí bunyád nahíṉ: yih to yaqín hai, ki kuchh ạrsa guzrá, is liye ki pahle hí Ádam ne sab haiwánoṉ ke nám rakhe the. Phir bágh kí sab ajáibát ke dekhne ke wáste, aur kuchh ạrsa cháhiye thá: phir ạurat káhe ko is daraḳht ko chakhne kí ḳhwáhish rakhtí, agar aksar daraḳhtoṉ ke phal na kháye hotí. In bátoṉ se sábit hotá, ki kuchh ạrsa thá: par aghlab hai, ki thoṛá thá, kyúṉki pák kitáb meṉ unkí paidáish, o Adan ke búd o básh ke ahwál ke bạd, insán ke pahle gunáh ká ahwál bayán húá.

S. 8.—Shaitán ne insán ke bahkáne meṉ kis wáste utní jaldí kí ?

J.—Is wáste, ki usne yih gumán kiyá hogá, ki agar insán ko kuchh din tak chhoṛ dúṉ, to use nekí meṉ aisá qiyám hásil hogá, ki us ke bahkáne meṉ merí táqat káfí na hogí.

S. 9.—Shaitán ne insán ke bahkáne men̲ kaun tadbír kí?

J.—Ạurat par, jis waqt us ká shauhar wahán̲ na thá, hamla kiyá; phir guftagú ke shurú men̲, faqat ek sawál kiyá, bạ́d us ke, us ne Ḳhudá kí bát ko jhuṭhláyá; phal kí ḳhúbí ká zikr kiyá; apne taín̲ Ḳhudá se ziyáda insán ká ḳhair ḳhwáh záhir kiyá; phir áp Ḳhudá kí bát ko jhuṭháke, yih bát kahne lagá, ki is phal ke kháne se, baṛá fáida hogá, ki aisá ịlm milegá, jaisá Ḳhudá ká hai. Paid. iii. 1—6.

S. 10.—Kyá Shaitán ne is tadbír se apná matlab páyá?

J.—Páyá; ki ạurat ne phal men̲ se liyá, aur kháyá, aur us ne apne ḳhasam ko bhí diyá, aur usne bhí kháyá. Paid. iii. 6.

S. 11.—Yih gunáh kaisá thá?

J.—Báwajúdi ki bedín log, is ko chhoṭí bát samajhte, haqíqat men̲ yih ḳhud baṛá gunáh thá, aur aur bahut sí buráíán̲ is ke sáth thín̲. Hush. vi. 7: "Ádam kí mánind, unhon̲ ne ạhd ko ụdúl kiyá hai."

S. 12.—Kaun aur buráíán̲ is gunáh men̲ mundarij thín̲?

J.—Saríh beímání; ạjíb náshukrí; bahut bejá maghrúrí aur hausila; baṛí ghaflat; bahut bemauqạ fasád; aur baṛí berahmí ká qatl: yih sab buráíán̲ us pahle gunáh men̲ mundarij thín̲.

S. 13.—Gunáh i auwal men̲, beímání kyún̲kar záhir húí?

J.—Is tarah; ki Ḳhudá ke kalám ke muqaddame men̲, Hawwá ne Shaitán kí bát ko, báwajúdi ki Ḳhudá kí bát se sáf ḳhiláf thí, yaqín kiyá hai. Paid. ii. 17; iii. 4.

S. 14.—Us gunáh men̲ náshukrí kyún̲kar záhir húí?

J.—Ki unhon̲ ne Ḳhudá kí mihrbání ko, jis se sab phal mile the, ạzíz na jáná, par us ko tark kar, wuh phal kháyá, jo harám thá. Paid. ii. 16.

S. 15.—Us gunáh men̲ maghrúrí aur hausila kyún̲kar záhir húe?

J.—Is tarah, ki Ḳhudá i be chún̲ o chigún ke barábar honá cháhte, aur ḳháss karke, us ke bepáyán ịlm ke. Paid.

iii. 5, 6. "Tum Ḳhudá kí mánind nek o bad jánnewále hoge," aur "ạurat ne, jon̲ dekhá ki wuh daraḳht kháne men̲ achchhá, aur ạql baḳhshne men̲ ḳhúb hai.—"

S. 16.—Us pahle gunáh men̲, g̱haflat kyún̲kar záhir húí?

J.—Ḳhudá ke kalám par kisí ḳhilqat kí bahs sunná, aur us men̲ sharík honá, baṛí g̱haflat ká kám hai.

S. 17.—Us gunáh men̲ fasád kyún̲kar záhir húá?

J.—Ki Ḳhudá kí muḳhálifat men̲ Shaitán ke sharík húe, aur us fiạl se, unhon̲ ne Ḳháliq se inkár kiyá, aur us ke ịwaz men̲ Shaitán ko apná Ḳhudá aur málik iḳhtiyár kiyá.

S. 18.—Us gunáh men̲ kyún̲kar qatl kí burái thí?

J.—Is liye, ki us fiạl se, we apne aur apní aulád ke qátil húe. Rúm. v. 12.

S. 19.—Kyá aur dalílen̲ hain̲, jin se gunáh i auwal bahut baṛá jáná jáwe?

J.—Hán̲, hain̲; ki insán ne us waqt gunáh kiyá, jis waqt us kí ạql ḳhúb raushan thí; Ḳhudá kí sharíạt us ke dil men̲ maujúd thí; kámil ázádagí rakhtá thá, aur us kí tabíạt badí kí taraf máil na thí; fazl kí káfí púnjí us ko supurd húí thí: siwá is ke, Ḳhudá ne us ke sáth zindagí ká ạhd bándhá thá, aur gunáh ke bad anjám kí ḳhabar peshtar dí thí.

S. 20.—Upar kí bát se, hamáre liye kyá nasíhat nikaltí?

J.—Yih; ki dil kí auwal harakat, jo badí kí taraf máil ho, cháhiye ki us ká sámhná karen̲; phir Shaitán kí pahlí koshish ká muqábala karen̲; Zab. lxvi. 28. Yạq. iv. 7. Ki jis hál, insán begunáhí ke waqt men̲ imtihán se mag̱hlúb húá, kitná ziyáda aghlab hai, ki gunáhgár insán bahkáyá jáe, agar Ḳhudá use apní fazl hí se na sambhále. Zab. xxxix. 5; 1 Patr. i. 5. Aur is sabab se, yih bahut munásib hai, ki Ḳhudáwand, aur us kí qudrat kí qúwat se zoráwar banen̲; yạne Ḳhudá hí kí qudrat par nit takiyá karen̲. Efes. vi. 10.

SATRAHWA´N SAWA´L.

S.—Kyá sab Baní i A´dam apne báp ke gunáh, aur us ke sab bad anjám meṉ, sharík haiṉ ?

J.—A´mál ká ạhd, na faqat A´dam ke wáste húá, par uskí aulád ke wáste bhí; aur is sabab se sab Baní i A´dam apne báp ke gunáh, aur uske sab bad anjám meṉ sharík húe.

FAIDAH.

S. 1.—Kyúṉkar thá, ki A´dam kí aulád apne báp ke ạmaloṉ ke anjám meṉ sharík húe ?

J.—Jaisá har ek gharáne meṉ, laṛkebále apne báp kí hálat meṉ zarúratan sharík hote, ki gharána ká banná yá bigaṛná, báp hí ke iḳhtiyár meṉ hai, waisá hí A´dam aur uskí aulád meṉ húá.

S. 2.—Kisí dúsrá ká zikr hai, jiske ámál meṉ Baní i A´dam sharík hote, yá hone sakte, jis tarah Bábá A´dam ke ámál meṉ sharík húe ?

J.—Hai; aur is sabab se uská nám Dúsrá A´dam ṭhahrá, yạne I´sá Masíh, jisne jo kuchh Pahle A´dam ne kho diyá thá, use phir hásil kiyá, aur sab Baní i A´dam ko dene par taiyár hai.

S. 3.—Kaun ạhd Dúsre A´dam ke sáth bándhá gayá ?

J.—Fazl ká ạhd; aur is ká yih nám is wáste rakhá játá, ki is hí se sabhoṉ ke liye fazl mil saktá.

S. 4.—Pahle A´dam meṉ, aur Dúsre A´dam meṉ kisí tarah kí mushábihat hai ?

J.—Albatta: Pahlá A´dam, Dúsre A´dam kí ạlámat ṭhahrá, Rúm. v. 14.

S. 5.—Mushábihat mazkúr kis bát meṉ thí ?

J.—Ḳháss karke is bát meṉ thí, ki donoṉ ke ạmál par gharáne ke bání kí tarah, Baní i A´dam kí hálat mauqúf thí.

"Jaisá Ádam ke sabab se sáre marte, Masíh ke sabab se sáre jiláe jáeṉge." 1 Qar. xv. 22.

S. 6.—In donoṉ meṉ kyá farq hai?

J.—Baṛá farq: Pahlá Ádam jítí ján húá; pichhlá Ádam jilánewálá rúh húá: Pahlá Ádam zamín se ḳhákí húá; dúsrá ádmí, Ḳhudáwand ásmán se hai. Immánuel, Ḳhudá ham logoṉ ke sáth. 1 Qar. xv. 45, 47. Pahlá Ádam faqat mahdúd ḳhilqat thá; Dúsrá Ádam behadd Ḳhudá, jo badaltá nahíṉ. Ibrán. xiii. 8.

S. 7.—Kyúṉkar sábit hotá hai, ki Ádam kí aulád apne báp ke gunáh ke anjám meṉ sharík húíṉ?

J.—Is tarah, ki un par bhí fatwá diyá gayá, jaisá unke báp par húá thá. Rúm. v. 17.

S. 8.—Kyá ạdl ke rú se munásib thá, ki Ádam kí aulád unke báp ke fiạl ke anjám meṉ sharík hoṉ?

J.—Biláshakk, kyúṉki wuh sab Baní i Ádam ká báni thá; phir bilkull pák thá; phir ạhd ke sharton ke púrá karne ká qábil thá, aur us tarah se apne liye, aur apní aulád ke liye, abadí ḳhushí hásil kar saká.

S. 9.—Agar Ádam farmánbardárí kartá, to apne liye, aur apní aulád ke liye, kyá hásil kartá?

J.—Haiyát i abadí, jo iqrár ke sabab se, donoṉ ko mil saktí thí.

S. 10.—Yih kyúṉkar sábit ho?

J.—Jis hál ki Ádam kí náfarmání uskí aulád meṉ giní játí, yaháṉ tak ki un par bhí fatwá húá, isse yih natíja nikaltá, ki us kí farmánbardárí agar hotí, to wuh bhí aulád meṉ giní játí, táki we uske sabab se haiyát i abadí páweṉ. Rúm. v. 18.

S. 11.—Kyá Ádam kí sárí aulád apne báp kí badí meṉ sharík haiṉ?

J.—Filhaqíqat, ki Ádam meṉ sab marte. 1 Qar. xv. 22.

S. 12.—Kyá Masíh bhí Ádam ke gunáh meṉ sharík thá?

J.—Nahíṉ, ki uskí paidáish muạjizána thí; ek kuṉwárí ke peṭ meṉ, Rúh ul Quds kí qudrat se paidá húá, aur is sa-

bab se uskí má kí bábat yúṉ zikr hai, ki wuh Rúh ul Quds hí se hámila húí. Luká i. 35. Matí i. 18.

S. 13.—Kyá sabab thá, ki Masíh kí paidáish muạjizána taur par húí ?

J.—Is kí murád yih thí, ki Masíh kí insániyat aslí gunáh ke dágh se mubarra howe; aur yih na hotá, agar aur insán ke taur par A´dam ke nasl meṉ paidá hotá. Is sabab se wuh jo kunwárí se paidá húá, "maulúd i quddús" kahláyá. Luká i. 35.

S. 14.—Kyá Masíh ke siwá koí dúsrá insán A´dam ke gunáh se mubarra húá ?

J.—Nahíṉ, ki kisí kí paidáish Masíh ke taur par muạjizána na húí.

S. 15—Is bát se ham logoṉ ko kyá nasíhat miltí ?

J.—Yih, ki jaise ek shakhs kí náfarmánbardárí se bahut log gunáhgár ṭhahre, waisáhí ek kí farmánbardárí ke sabab bahut log rástbáz ṭhahrenge. Rúm. v. 19. 1 Qar. xv. 49. Aur jis tarah ham ne khákí kí súrat páí hai, ham ásmání kí súrat bhí páwenge.

ATHA´RAWA´N SAWA´L.

S.—A´mál ke ạhd ke toṛne se, insán kí kyá hálat ho gayí ?

J.—Gunáh kí, aur pareshání kí hálat.

FAIDAH.

S. 1.—Insán kí hálat kyúṉkar gunáh kí hálat ho gayí ?

J.—Istarah, ki wuh gunáh ke taht meṉ paṛá, balki ab tak gunáh us par hukúmat kartá hai. Rúm. vi. 14.

S. 2.—Uskí hálat pareshání kí kyúṉkar húí ?

J.—Is wazạ se, ki sharíạt kí lạnat meṉ har tarah ká dukh dard mundarij hai. Rúm. v. 12.

S. 3.—Gunáh kí hálat ká zikr pahle húá, aur bạd uske pareshání kí hálat ká; iská kyá sabab?

J.—Sabab yih, ki agar gunáh na hotá, to kisí tarah kí pareshání na hotí;—gunáh har ek dukh o dard ká ạin báịs hai. Rúm. vi. 23.

S. 4.—Gunáhgár insán kí hálat, kaun ịbárat se pák kitábon men bayán húí?

J.—Is tarah ki; ki wuh hálat tạ́ríkí kí kahláyí; Efes. v. 8. Khudá se dúr hone kí hálat; Efes. ii. 13. Sazá ke intizár, o qahr uṭháne kí hálat; Yuh. iii. 18, 36. Ghulámí kí hálat; Ashá. xlix. 24, 25. Aur maut kí hálat, khwáh ruhání ho, khwáh wuh ho, jo sharíạt ke fatwe se ho. Efes. ii. 1.

S. 5.—Kyá insán is burí hálat se apní rihái kar saktá hai?

J.—Hargiz nahín; balki uskí zát gunáh se yahán tak bigṛí, ki Khudá se, aur uskí najat kí tadbír se adáwat rakhtá. Rum. viii. 7. Zab. lxxxi. 11. Aur is sabab se apní rihái, jo ki Khudá kí rahmat se hone saktí, qabúl nahín kartá. Yuh. v. 40.

S. 6.—Is bát se, ham logon ke liye kyá tạlím nikaltí hai?

J.—Yih tạlím; ki agar Khudá sab Baní i A'dam ko chhoṛ detá, ki mahrúm firishton ke sáth halák howen, to wájibí thá; is liye ki báwajúdi ki insán ko apní rihái karne kí utní táqat na thí, taubhí jo táqat rahí, usne kharch na kiyá, balki khud apní hí khushí se, A'dam kí tarah, gunáh men phans gayá: aur is liház se, cháhiye ki ham Khudá kí us ạjíb muhabbat ko, jo apne eklaute beṭe ke bhejne se záhir kí, aur jo naját kí ekhí tadbír hai, aur bhí ạjíb jánnen, aur us kí tạríf men, aur bhí sargarm hon. Heb. ii. 14, 16.

UNNI'SWA'N SAWA'L.

S.—Insán ke gunáh álúda hálat ká mufassil bayán kyá hai?

J.—Yih hai; ki A'dam ká pahlá gunáh, us kí sárí aulád men giná gayá. Phir A'dam kí aslí nekí unkí

nahíṉ rahí, balki uske iwaz meṉ tamám zát kí ḳha-rábí húí, jise aslí badí kahte haiṉ, aur is ḳharábí se, sab bad ḳhiyál, bad ḳhwáhisheṉ, bad fiạl nikalte haiṉ; aur in sababoṉ se insán kí hálat gunáh álúda ṭhahartí.

FAIDAH.

S. 1.—Aslí badí kise kahte haiṉ?

J.—Wuh badí, jo aslan paidáish hí se hamárí ṭhahartí; yạne jis waqt se ki rúh aur jism ká wasl hotá, aur insán insán hí hojátá. Zab. li. 5.

S. 2.—Do tarah kí aslí badí ká zikr hotá, so kyá?

J.—Ek to wuh, jo faqat hamáre hisáb hí meṉ likhí gayí; aur dúsrí wuh, jo zát meṉ samáyí.

S. 3.—Wuh jo hisáb meṉ likhí gayí; so kyá?

J.—Ādam ká pahlá gunáh, is tarah hamárá hí ṭhahrá, ki uske sabab ham log Ādam kí sazá meṉ sharík húe.

S. 4.—Yih kyúṉkar sábit hotá, ki Ādam ká pahlá gunáh uskí sárí aulád meṉ is taur par giná játá?

J.—Rúm. v. 19 meṉ aisá sáf likhá hai, "ki ek shaḳhs kí náfarmánbardárí se bahut log gunáhgár ṭhahre."

S. 5.—Yih kyúṉkar húá?

J.—Is taur par, ki baliház sharạ ke, Ādam aur uskí aulád meṉ ḳháss ịláqạ thá, ki wuh unká walí thá, aur ạhd uske sáth donoṉ ke wáste bándhá gayá, aur yúṉhíṉ uske ạmál unke ạmál ṭhahre: 1 Qar. xv. 22: "Ādam ke sabab se sáre marte."

S. 6.—Kyá Ādam ke sab gunáh is tarah se gine gaye; yá faqat uská pahlá gunáh?

J.—Faqat pahlá gunáh; isliye, ki jab Ādam ne ạhd shikaní se gunáh kiyá, tab apne uhde se ḳhárij húá, uswaqt wuh, mại aulád, banisbat sharạ ke, murdá ṭhahre; phir ạmál ke

ạhd se kuchh aur hásil na karsaká, kyúṉki ek hí fiạl se, sárí lạnat donoṉ par názil húí. Rúm. v. 12, 13.

S. 7.—Jab ạmál ke ạhd kí rú se, Ádam ká iḳhtiyár gunáh ke sabab se játá rahá, kyá tabhí se ạhd i mausúf mansúḳh húá?

J.—Nahíṉ; Ádam ká iḳhtiyár albatta játá rahá, lekin ạhd ká iḳhtiyár qáim hai, balki wuh apná haqq na chhoṛegá, magar us hí se, jis ne uske shartoṉ ko toṛ ḍálá, jazá legá: siwá is ke, uskí farmánbardárí karne ká farz sab Baní i Ádam par nit rahtá, jab tak we fazl ke ạhd kí panáh na leweṉ. Gal. iii. 10.

S. 8.—Kyá pák kitáboṉ meṉ aisá zikr nahíṉ hai, ki beṭá báp ke gunáh ká badlá na degá. Hiz. xviii. 10.

J.—Fílhaqíqat; lekin us muqám meṉ nabí chand má báp ká zikr kartá, aur Ádam ká zikr nahíṉ kartá. Siwá is ke, wuh aulád, jinká zikr us muqám meṉ hai, so báliġh thíṉ, jo unke má báp ke namúne par na chaltíṉ, aur un ke mánind gunáh na kartíṉ; is wáste Ḳhudá ne farmáyá, ki inke báp kí sazá unko na milegí.

S. 9.—Ádam kí aulád meṉ aslí nekí nahíṉ hai; so is ịbárat kí kyá mạní?

J.—Iskí yih mạní hai, ki wuh nekí aur zát kí pákízagí, jo Ádam kí paidáish ke waqt meṉ thí, aur is ke sabab se us ke jism kí ạzúoṉ o rúh kí qúwatoṉ kí Ḳhudá kí zát se, o uskí marzí se kámil muwáfiqat húí, so us kí aulád meṉ nahíṉ hai. Wáiz vii. 29.

S. 10.—Kyúṉkar sábit hotá hai, ki sab Baní Ádam meṉ se kisí kí wuh aslí nekí nahíṉ hai?

J.—Ḳhudá ke saríh kalám se, ki sab Baní Ádam meṉ se koí nek nahíṉ hai, balki ek bhí nahíṉ; aur ki sharíạt ke ạmál ke sabab se koí bashar uske huzúr meṉ rástbáz na ṭhahregá. Rúm. iii. 10, 11, 12, 20.

S. 11.—Insán kí is nekí ke na hone se unkí kyá hálat ho gayí?

J.—Ḳhudá ke rúbarú goyá nange hogaye, aur unkí anjírwálí pattoṉ ká pardah unheṉ uskí nazar se na chhipáwegá, na unkí sharm miṭáwegá. Muk. iii. 17. Ashayá lxiv. 6.

S. 12.—Kyá, Ḳhudá kí sharíạt, insán se aslí neki ká dạwá kartí hai, agarchi wuh uská haqq adá karne men̲ qásir hai.

J.—Filhaqíqat; sharíạt apná haqq na chhoṛegí, aur haqq aur munásib yih hai, ki wuh aslí nekí sab baní Ádam men̲ ho, is liye ki Ḳhudá ne paidáish ke waqt insán ko yih dí thí, aur uská kho jáná, na to Ḳhudá ke, na to sharíạt ke, par insánhí ke qusúr se húá.

S. 13.—Kis sazá par sharíạt yih dạwá kartí?

J.—Abadí maut, aur Ḳhudá kí lạnat par. Rúm. vi. 23. Gal. iii. 10.

S. 14.—Kyá is pareshání men̲ baní Ádam ke wáste koí muạllij nahín̲ hai?

J.—Koí nahín̲, na to úpar ásmán par, na níche zamín par, magar dúsrá Ádam, jiská yih ḳhitáb, "Yahowáh hamárí nekí;" Irim. xxiii. 6. Ushí par ham logon̲ kí madadgárí chhoṛí gaí. Zabúr lxxxix. 19.

S. 15.—Kyá aslí nekí kána honá, wuhí hai, jise aslí badí kahte?

J.—Nahín̲; badí men̲ nekí ke na hone ke sáth, tamám zát ki ḳharábí shámil hai. Títus i. 15. Rúm. iii. 10—19 tak.

S. 16.—Tamám zát kí ḳharábí kí kyá mạní?

J.—Is kí mạní yih hai, ki insán ke jism aur rúh, donon̲ kí bilkull qúwaten̲, bigaṛ gaín̲. Asháyá i. 5 aur 6.

S. 17.—Ham kyún̲kar jánen̲ ki insán kí zát yún̲ bigaṛ gaí hai?

J.—Pahle Ḳhudá ke kalám se; phir tajrube se.

S. 18.—Insán kí zát i ḳharábí ke kyá nishán hain̲?

J.—Haqíqí nekí men̲ bebasí, aur us se ạdáwat; Rúm. viii. 7. Aur badí kí taraf kamál raghbat. Paid. vi. 5.

S. 19.—Ḳhudá ke kalám se is bát par kyá gawáhí miltí?

J.—Kalám se mạlúm hotá, ki insán kí aslí súrat, aur ab kí súrat men̲, kamál muḳhálifat hai. Ádam pahle Ḳhudá kí súrat par baná thá, par jab gunáh kiyá, tab "ek beṭá uskí súrat par, aur uskí mánind, paidá húá;" Paid. v. 3. Phir

aisá likhá hai, "ki nápák chíz men se koí pák chíz nikal nahín saktí;" Aiyúb xiv. 4. Phir likhá hai, "Main ne burái men súrat pakrí, aur gunáh ke sáth merí má ne mujhe peṭ men liyá;" Zab. li. 5. "Jo jism se paidá húá hai, so jism hai;" Yuh. iii. 6. "Tabíạt se ghazab ke farzand hain." Efes. ii. 3.

S. 20.—Tajrube se is muqaddame men kaisí gawáhí miltí?

J.—Is tarah kí; ki dekhte, ki is dunyá par lákhon dukh dard kí báṛh áí hai; phir badí kí lákhon súraten nazar átín, aur ạín aur qánún, aur hákim aur qaidkhána, aise zarúr hain, ki agar na hote, to is jahán men rahná bhí námumkin bát hotí: so yih sab ke sab is bát par, ki insán kí zát bigaṛ gaí, bahut sáf gawáhí dete.

S. 21.—Apne dilon kí taraf is muqaddame men gawáhí miltí ki nahín?

J.—Miltí; ek ek, jo apne se wáqif hai, yih jántá hai, ki tabíạt sihhatbakhsh taṭím se lagtí nahín, par us kí taraf rujúạ látí, jo sáf bigáṛnewálí hai; Amsál xix. 27. Jism kí khwáhish aksar zabardast hotí, aur jism kí parwarish karní, rúh kí bihtarí karne se, baṛí bát mạlúm hotí; Matí xvi. 26. Apní hálat se bhí naráz rahná, aur kisí dúsrí hálat ká mushtáq honá, jo hamáre ikhtiyár men nahín hai; 2 Sal. vi. 33. Naját ko fazl hí se lená nápasand hotá, aur apne kisí tarah ke khiyálí sawáb par takiyá karná, bihtar jáná játá; Rúm. x. 3. Sharíạt ke tábị rahná, nápasand hotá, aur dil khudsarí, khudpasandí, o badí kí taraf nit rujúạ rahtá; Rúm. viii. 7; Paid. vi. 5. Aise aise sababon se áshkárá hotá, ki insán kí zát bigaṛ gaí.

S. 22.—Zát kí kharábí, baní i Ádam ke darmiyán, kis wajah se baṛhí?

J.—Nasl dar nasl, má báp se, aulád tak. Aiyúb xv. 14: "Insán kyá, ki begunáh howe, aur ạuratzád, ki sádiq ṭhahre?"

S. 23.—Zát kí kharábí kyúnkar rúh tak pahunchí, jis hál ki wuh má báp se nahín paidá hotí, par Khudá kí taraf se átí?

J.—Jo shai nápák bartan men rakhí játí, nápák hotí, aur is tarah insán kí rúh, báwajúdi ki Ḳhudá se átí, jab jism men názil ho, to usse wasl hotí, aur ek hí fáil hotá, jo baní i Ádam samjhá játá, aur Bábá Ádam kí mánind laṇat ke tale hai. Rúm. v. 19.

S. 24.—Jab baní Ádam ṭhahre, hamárí kyá hálat ho játí?

J.—Ushí dam se, Ádam ke gunáh, o uske sáb bad anjám men sharík hote; yáne aslí nekí nahín ṭhahrtí, par sárí zát kí ḳharábí hotí.

S. 25.—Jis hál ki insán kí rúh paidáish hí se Ádam kí laṇat men sharík hotí, kyá yih is wáste hai, ki Ḳhudá ne use paidá karke, kisí tarah kí badí us men ḍál dí thí?

J.—Hargiz nahín; taubhí utní bát sach hai, ki Ḳhudá us rúh ko wuh aslí nekí na baḳhshtá, jo Ádam ko milí thí; aur Ḳhudá ke is sulúk ká yih sabab hai, ki Ádam ne pahle hí gunáh kiyá thá.

S. 26.—Aslí nekí ke na hone se, rúh kí kyá hálat ho játí, jis waqt uskí wasl badan ke sáth ho?

J.—Jaisá súraj ke ḍúb jáne se tárikí sárí zamín par chhá játí, waisáhí jab rúh badan ke darmiyán men názil ho, to ushí waqt se us par badan kí tárikí chhá játí, aur tamám zát kí ḳharábí o nápákí hotí.

S. 27.—Kyá is bayán ke sabab, koí wájibí se kah saktá, ki Ḳhudá gunáh ká báni hai?

J.—Hargiz nahín; balki isse sábit hotá, ki Ádam ke gunáh hí se ham sab gunáhgár húe.

S. 28.—Jaisá má báp kí badí unkí aulád tak pahunchtí, kyá waisáhí unkí pákízagí bhí járí hotí?

J.—Hargiz nahín; pákízagí ek ruhání sifat hai, aur rúh kí paidáish má báp se nahín hotí; siwá iske, sab se muqaddas insán kí pákízagí qásir hai, ki faqat kuchh hai, aur nápákí us men ámez hai: aur yúnhí hotá, ki jaisá jab auwal bíj bote, taubhí uskí fasl men bíj ke sáth bhúsá miltá, waisáhí pák má báp se, nápák aulád hotín, aur unkí ḳhúbí, jo ba fazl i Iláhí hai, unke larkon tak az rú i paidáish járí nahín hai. Paid. v. 3.

S. 29.—Kyá is nápákí ká zahr, insán kí bilkull insániyat meṉ phailá?

J.—Háṉ; "Sárá sir bímár hai, aur sárá dil sust; talwe se leke chándí tak, usmeṉ kahíṉ sihhat nahíṉ." Ashá. i. 5, 6.

S. 30.—Insán kí ạql kyúṉkar ḳharáb húí?

J.—Istarah; ki tárík aur andhí hogayí, yaháṉ tak, ki Ḳhudá kí rúh kí báteṉ mạlúm nahíṉ kar saktí. 1 Qar. ii. 14.

S. 31.—Insán kí tabiạt kyúṉkar ḳharáb húí?

J.—Istarah; ki Ḳhudá se ạdáwat rakhtí, aur fasád karne par taiyár: phir uskí sharíạt o injíl se muḳhálifat kartí; phir nekí se nafrat rakhtí, aur badí se ḳhush hotí. Rúm. viii. 7.

S. 32.—Insán ká dil kyúṉkar ḳharáb húá?

J.—Ki uskí harakatoṉ meṉ beintizámí hogayí, yaháṉ tak, ki Ḳhudá se, jo sárí ḳhúbí o niạmat ká kán hai, alag hotá, aur un chízoṉ se lagtá, jo kam qadr haiṉ, yá sáf nafsání haiṉ. Zab. v. 2, 6. Ashá. lv. 2.

S. 33.—Imtiyáz karne kí qúwat kyúṉkar bigrí?

J.—Istarah se; ki sharíạt ke mutábiq kám nahíṉ kartí, ki kabhí bad nek ṭhahrátí, aur nek ko bad; aur is tarah se insán dhokhá khátá, aur badí karne meṉ besharm hojátá, Ashá. v. 20.

S. 34.—Yád karne kí qúwat kyúṉkar bigrí?

J.—Istarah; ki chalní kí mánind, achchhá gehúṉ ko girne detí, aur powál ke tinke rakh letí; jo bát befáidah yá nápák, yá wáhiyát kí hai, yád rahtí; par jo pák, aur ruhání, aur sihhatbakhsh, wuh to bhúl játí. Zab. cvi. 13, 21.

S. 35.—Jism kyúṉkar ḳharáb húá?

J.—Is tarah se, ki wájibí yih hai, ki jism rúh ke taht meṉ ho, aur uskí sab ḳhwáhishoṉ ká bandobast, rúh kí samajh o imtiyáz par chhorá jáwe: par ulṭá bandobast húá; jism ne iḳhtiyár pakṛá, aur jaisá beạql haiwán apní ḳhwáhish se chaltá, waisá gunáhgár insán jism ke muwáfiq chaltá, aur uske sab ạzúoṉ ko, badí ke hathyár baná ḍáltá. Rúm. vi. 13.

S. 36.—Kyá aslí badí, jo Ádam se járí húí, uskí har ek aulád ke fatwá ká báis hai?

J.—Filhaqíqat; kyúnki báwajúdi ki uskí aulád khud apní marzí se is kharábí ke bání na húín, aur is sabab se is sazá ke sazáwár nahín hain, taubhí Ádam sazá ke láiq thá, aur agle bandobast ke mutábiq, Ádam ke gunáh ke anjám uskí aulád par áe, yahán tak, ki we bhí nápák hote, aur jab tak nápák rahen, ásmán men dákhil nahín hone sakte; Mukásh. xxi. 27. Aur Masíh ke lahú men yih tásír hai, ki na faqat insán ke gunáhon ko mitátá, jo wuh khud ján bújhke kartá, par aslí gunáh ko bhí mitáne saktá. Yuh. i. 29.

S. 37.—Ham kyúnkar jánen ki aslí hí gunáh ke sabab, sáf baní Ádam par fatwá diyá gayá?

J.—Un bímáríon se, aur dukh dardon se, jo nanhe bachchon par áte; balki we maut men bhí phans játe, báwajúdi ki unhon ne ján bújhke, koí gunáh nahín kiyá.

S. 38.—Kyá aise bachche mahrúmon ke sáth halák hote?

J.—Hargiz nahín; kyá Khudá ke pás beinsáfí hai; halák wuh hogá, jisne Ádam kí aslí badí ko qabúl kiyá, aur áp hí ján bújhke gunáhgár húá; par yaqín yih hai, ki jaisá nanhe bachchon ne, pahle Ádam ke sabab dukh páyá, so dúsre Ádam ke sabab ziyáda sukh páwenge.

S. 39.—Insán kab sazá ke láiq thahre?

J.—Jis waqt aslí badí ko pasand karke, khud badí kartá.

S. 40.—Aise gunáh men, jo khud ek ek insán se hotá, aur aslí badí men, kyá farq hai?

J.—Ek to zát ká aib, dúsrá fáil ká aib; ek to musíbat ke taur par samjhá jáwe, ki baghair hamárí marzí ke ham par áyá; par dúsrá ek badí hai, jo ham ne khud ikhtiyár kí hai, aur jo kháss sazá ke láiq hai.

S. 41.—Kyá koí achchhá kám na karná, wuh bhí un gunáhon men shámil hai, jo ham ján bújhke karte hain?

J.—Filhaqíqat; kyúnki jab ham ne is tarah kí ghaflat kí hon, to is sabab se, ki wuh kám ham pasand nahín karte, yá aur kám uskí banisbat ziyáda pasand karte, yá dúsre kám

meṉ haqq o wájibí se ziyáda mashghúl rahte; maslan, jab hadd se báhar kháeṉ, yá píeṉ; tab kabhí Ḳhudá kí bandagí karne kí fursat nahíṉ páte.

S. 42.—Kyúṉkar hotá ki sab baní i Ádam gunáh karte haiṉ?

J.—Aslí badí unmeṉ paidáish se samáí hai, usí ká sámhná we nahíṉ karte, balki use qabúl karte, use apní hí kar dete, aur us hí sote se sárí buráí aur ḳharábí nikaltí haiṉ. Efes. ii. 3. Yáqúb ii. 11.

S. 34.—Aslí badí kí bát ke daryáft karne se, hamáre liye kyá nasíhat nikaltí?

J.—Yih; ki baliház iske, ki sab baní i Ádam kí yih ḳharábí hai, kuchh tájjub nahíṉ hai, ki nanhe bachche bhí maut meṉ giriftár hoṉ; aur yih bhí, ki jis hál insán aisá bigṛá, uskí nayí paidáish har súrat se zarúr jání játí; aur agar yih na ho, to ásmán kí bádsháhat meṉ dáḳhil ho nahíṉ saktá. Yuh. iii. 3.

BI´SWA´N SAWA´L.

S.—Gunáh ke sabab se insán kí kaisí pareshání húí?

J.—Gunáh ke sabab, sab baní Ádam se Ḳhudá kí suhbat chhúṭ gayí, balki Ḳhudá ká qahr aur lạnat sabhoṉ par áíṉ; yaháṉ tak, ki is jahán meṉ sab baní Ádam bahut dukh uṭháte, mar bhí játe, aur us jahán meṉ dozaḳh ke hamesha ke ázáb ke sazáwár hote.

FÁIDAH.

S. 1.—Mạlúm hotá hai, ki gunáhgár insán kí pareshání meṉ, tín báteṉ haiṉ; so we kyá haiṉ?

J.—Sach hai, aur wuh yih haiṉ: 1. Ek ḳhushí, jo játí rahí. 2. Ek musíbat, jo insán par bilfiạl paṛí hai. Aur 3, Áyande dukh o sazá, jinke sab ke sab sazáwár haiṉ.

S. 2.—Jo ḳhushí insán kí kho gayí, kyá usse baṛá nuqsán húá?

J.—Albatta; balki aisá nuqsán, ki uske sabab se ham sab ko yih pukárná bahut munásib: "Ham par afsos, ki ham gunáhgár húe; táj hamáre sir se gir paṛá; zahab kaise beraunaq ho gayá, ḳhális kundan kaisá mubaddal húá." Nauh. v. 16; iv. 1.

S. 3.—Wuh kaun nuqsán hai, jise insán ne gunáh ke sabab uṭháyá?

J.—Jitná fáidah ámál ke ạhd kí farmánbardárí karne se hásil ho saktá, utná nuqsán insán ne uṭháyá, ki wuh sab fáidah játá rahá.

S. 4.—Kaun fáide ká wạda húá, ámál ke ạhd meṉ?

J.—Zindagi ká wạda; yạne jitní ḳhushí insán, ḳhwáh is jaháṉ meṉ, ḳhwáh us jaháṉ meṉ rakh saká, usí ká wạda.

S. 5.—Begunáhí kí hálat meṉ insán kí auwal ḳhushí kis bát se húí?

J.—Is bát se, ki Ḳhudá ko apná jánke, usse nit suhbat rakhtá thá.

S. 6.—Kyúṉkar sábit hotá hai, ki insán gunáh ke báịs Ḳhudá kí suhbat se mahrúm húá?

J.—Is se sábit hotá, ki likhá hai ki ab "Insán dunyá meṉ be Ḳhudá hai;" Efes. ii. 12. Aur phir, ki "Insán Ḳhudá kí zindagí se judá hai." Efes. iv. 18.

S. 7.—Yih námuwáfiqat, Ḳhudá aur insán ke darmiyán meṉ kab shurú húí?

J.—Usí waqt se, ki pahlá gunáh húá thá; kyúṉki us ke bạd, Ádam aur Hawwa ne Ḳhudá kí huzúrí se bhágne ká qasd kiyá, balki apne tain Ḳhudá ke nazar se chhipáyá. Paidáish iii. 8.

S. 8.—Begunáhí kí hálat meṉ, insán kaun shart par Ḳhudá se suhbat rakhtá thá?

J.—Insán ko yih nịmat is shart par milí, ki pák sharíạt kí kámil farmánbardárí kiyá kare, aur apní pák zát kí hifázat kare, ki kisí chíz se álúda na ho.

S. 9.—Kyá ham log usí shart par Ḳhudá kí suhbat rakhne kí ḳhushí hásil kar sakte ?

J.—Nahín ; kyúnki "Sabhon ne gunáh kiyá, aur Ḳhudá ke jalál se mahrúm húe ;" Rúm. iii. 23. Sharíạt aur us kí lạnat goyá ek díwár ho gayí, jis ke sabab se Ḳhudá aur us ke jalál tak koi gunáhgár pahunch nahín saktá. Gal. iii. 10.

S. 10.—Insán kí pareshání men dúsrí bát kyá hai ?

J.—Yih hai, ki Ḳhudá ká qahr aur lạnat us par parí hai.

S. 11.—Ḳhudá ke qahr ke tale honá, iskí kyá mạní hai ?

J.—Iskí yih mạne hai, ki jo anjám Ḳhudá ke qahr se hone sakte, ḳhwáh záhirí hon, ḳhwáh bátiní hon, insán par áe hain. Zabúr xi. 6 ; l. 21.

S. 12.—Ḳhudá kí lạnat ke tale honá, iskí kyá mạní hai ?

J.—Iskí yih mạní hai, ki sharíạt ká fatwa un par diyá gayá, aur us fatwe ke mutábiq har tarah ke dukh o ranj gunáhgár par áte. Gal. iii. 10.

S. 13.—Kyúnkar sábit hotá ki sab baní Ádam Ḳhudá ke qahr aur lạnat ke tale hain ?

J.—Pák kitábon se, kyúnki un men aisá likhá hai, ki "Ḳhudá gunáhgáron par har roz ghussa hai ;" Zabúr vii. 11. Phir ki "Uská qahr ásmán kí taraf se baní Ádam kí sárí nárástí o nápákí ke sabab záhir húá ;" Rúm. i. 18. Phir "Jo ímán na láyá, wuh gunáhgár ṭhahr chuká, aur Ḳhudá ká qahr us par pa̤rá rahtá." Yuhanná iii. 18 aur 36.

S. 14.—Kyá mahdúd ḳhilqat ká utná maqdúr hai, ki behadd Ḳhudá ke qahr ká bojh utháwe ?

J.—Hargiz nahín : "Kaun ham men se us muhlik ág pás rahegá, aur kaun ham men se abadí shuạlon pás ṭhahregá ?" Ashá. xxxiii. 14. "Tere qahr kí shiddat ká jánnewálá kaun hai ?" Zabúr xc. 11. Is qahr ke sabab sárí maḳhluqát áhen mártín ; Rúm. viii. 22. Aur jis waqt yih qahr baní Ádam ke gunáhon ke sabab Ḳhudá ke beṭe par pa̤rá, uske jism ko yahán tak dabá diyá, ki maut ke shikanje

meṉ phaṉs gayá, aur uskí ján ko yaháṉ tak pighlá ḍálá, ki mom kí mánind, uske batún meṉ gudaz húí. Zabúr xxii. 14 aur 15.

S. 15.—Kyá koí baní Ádam Ḳhudá ke huzur se bhág saktá, jis waqt wuh apná qahr dikháne par uṭhe ?

J.—Hargiz nahíṉ ; kyúṉki Ḳhudá Táạla har jagah házir názir hai. Zabúr cxxxix. 7—13.

S. 16.—Insán kí pareshání meṉ tísrí bát kyá hai ?

J.—Yih hai, ki insan is jaháṉ meṉ gúnágún dukh dard o maut meṉ giriftár hotá, aur us jaháṉ meṉ dozaḳh ki ág meṉ girtá.

S. 17.—Is jaháṉ ke dukh dard, jo insán ko giriftár karte, so kyá ?

J.—Do tarah ke haiṉ, wuh jo insán ke badan ko phausáte, aur wuh jo uskí rúh ko giriftár karte.

S. 18.—Wuh dukh jo rúh ko giriftár karte, so kyá ?

J.—Yih haiṉ, ki rúh kí afzal súrat o ḳhásságí játí rahí, aur ịwaz meṉ uskí badsúratí, behurmatí o ḳharábí ho gayí haiṉ : ḳháss karke us meṉ yih nuqs nazar áte, pahle, "Ạql kí tárikí ;" Efes. iv. 18. Phir "Dil kí saḳhtí ;" Rúm. ii. 5. "Ạql kí batámízí ;" Rúm. i. 28. "Tasír karnewálí dagá ;" 2 Tas. ii. 11. "Dil ká ḳhauf, jo sarasímá ;" Ạsháyá xxxiii. 14. "Gandí shahwateṉ ;" Rúm. i. 26. Aur "Shaitán kí ghulámí ;" Efes. i. 2.

S. 19.—Kyá rúh kí is bímárí o musíbat ke wáste koí iláj o muạllij nahíṉ hai ?

J.—Haiṉ ; "Jiliad meṉ raugan i balsám hai, aur waháṉ ek tabíb hai ;" Irim. viii. 22. Aisá tabíb, jo áḳhir tak bacháne saktá ; Ibránioṉ vii. 25. Aur jo yih kahtá, "Merí taraf phiro, aur naját páo, ai sáre aqsá i zamín." Ạshá. xl. 22.

S. 20.—Wuh jismání yá berúní musíbateṉ, jin meṉ baní Ádam giriftár hote, so kyá ?

J.—Yá to ạmm haiṉ, mislan laráí, qaht, wabá, ág, yá

pání kí tabáhí, qaid honá, zulm utháná, wag̱haira. Hizq. v. 17. Yá ḳháss haiṉ; mislan tarah tarah ki marz, tuhmat uṭhání, behadd mihnat karni, muflisí aur beshumár wáqiát, jo insán kí tabíat se mahz ḳhiláf haiṉ. Istisná xxviii. 16 aur 17.

S. 21.—Kyá is tarah ki musíbateṉ bedínoṉ aur díndároṉ par barábar nahíṉ átíṉ?

J.—Záhiraṉ Ḳhudá ke intizám meṉ donoṉ par barábar átíṉ; Wáiz ix. 2. Magar haqíqat meṉ jo musíbat díndároṉ par átíṉ, unkí tarbíat aur tádib ke wasíle haiṉ, aur unke fáida aur ḳhushí ke báis; Rúm. vii. 28. Magar wuh musíbateṉ jo shariron par átíṉ, Ḳhudá ke jazá lenewále qahr kí nisháníáṉ haiṉ, aur haqíqat meṉ unke dukhoṉ ká faqt shurú hai, kyúṉki agar in se tauba na kareṉ, bahut ziyáda ranj unko hogá. Rúm. ii. 5.

S. 22.—Kyá gunáh ká koí aur anjám hai, siwá un ke jo úpar mazkúr húe?

J.—Hai, kyúṉki us phíke rang ke ghoṛa kí mánind jo Mukáshafát kitáb meṉ zikr hai, vi. 8: "Maut uská sawár hai, aur dozaḳh uská píchhá kartá."

S. 23.—Yih kaun maut ká zikr hai?

J.—Jismání maut, jo rúh aur jism ke alag hone par mauqúf hai.

S. 24.—Kyá yih maut bhí gunáh ke sabab se átí?

J.—Filhaqíqat gunáh maut ká báis hai; Rúm. v. 12; aur uská ḍank hai. 1 Qar. xv. 55 aur 56.

S. 25.—Kyá gunáh aur maut ká wasl hamesha eksán rahtá.

J.—Filhaqíqat; ek dúsre se alag nahíṉ ho saktá, kyúṉki Ḳhudá ne farmáyá, ki "Wuh ján jo gunáh kartí hai, so hí maregí." Hizq. xviii. 4. "Ádmíoṉ ke liye ek bár marná hai." Ibráníoṉ ix. 27.

S. 26.—Kyá Hanúkh aur Iliyás jíteji ásmán par nahíṉ gaye?

J.—Filhaqíqat; lekin unká jáná sáf muajizána thá, aur Khudá kí kháss mihrbání se húa; aur báze muqaddason par yih mihrbání hogí, jo Masíh ke do bár áne ke waqt zamín par guzrán karte hon, jinká zikr Pulús ne is taur par kiyá: "Dekho, main tumhen ghaib kí ek bát kahtá hún, ki ham sab na soenge, par ham sab badal jáenge." 1 Qar. xv. 51.

S. 27.—Bedínon kí maut men, aur díndáron kí maut men kyá faraq hai?

J.—Bedínon kí maut ámál ke ahd kí taraf se átí, par díndáron kí maut fazl ke ahdke iláqe men hai: díndáron ko Masíh ke sabab se maut ek mufíd chíz hotí; bedínon ko Shaitán ke háth se ek sazá hai, jo is muqaddame men maut ká ikhtiyár rakhtá, aur Khudá ká jallád hai. Díndáron ke wáste us ká dank nahín hai, par bedínon ke wáste us ke sáth ek haulnák dank hai. Ek ke liye hameshá ke wáste ek nuqsán, aur dúsre ke liye hameshá ke wáste ek fáida; ek ke liye ek zabardast hákim, jo apne tábidáron ko dozakh ke qaidkháne men dál detá; dúsre ke liye ek mahkúm aur tábidár hai, jo ásmán aur jalál kí ráh taiyár kartá, kí úpar báásání chalen.

S. 28.—Díndár log kyá kahenge, jis waqt maut ko áte dekhen?

J.—Ímán se yih kahenge, "Ai maut, terá dank kahán?" 1 Qar. xx. 55.

S. 29.—Bedín log kyá kahenge, jiswaqt us haulnák zálim ko áte dekhen?

J.—Unki wuhí ibárat hogí, jo Aháb kí thí, jab Iliyás se muláqát húí: "Ai mere dushman, kyá tú ne mujhe páyá." 1 Sal. xxi. 20.

S. 30.—Marne ke bád, baní Ádam ká kyá dukh hogá?

J.—Dozakh ká ázáb, jo hamesha tak rahegá.

S. 31.—Dozakh kise kahte?

J.—Ázáb kí ek hálat hai, aur ázáb ká ek makán hai, jo Shaitán, aur uske firishton ke liye taiyár húá.

S. 32.—Agar Shaitán ke liye taiyár húá, to baní Ádam usse kyá táalluq rakhte?

J.—Báwajúdi ki Shaitán aur uske firishton ke liye taiyár húá, taubhı is dunyá ke sab sharír log, balki sab qaumen, jo Khudá ko bhúl gayín hon, us men qaid hongín. Zab. ix. 17.

S. 33.—Dozakh ke ázáb men káhe ko baní Ádam sharík hon?

J.—Is liye ki unhon ne Shaitán ko apná málik jánke, uskí khidmat kí, aur zindá aur sachchá Khudá kí mukhálifat men sharík húe. Ashá. xxviii. 15. Efes. ii. 2.

S. 34.—Dozakhwále mahrúmon kí sazá kitní tarah kí hogí?

J.—Do tarah kí; ek ziyán hai, aur dúsrá ek dukh hai.

S. 35.—Dozakhwálon ká kyá ziyán hai?

J.—Khudá ko kho dete, jo sab hásilát men se auwal aur bepayán hásil hai; Matí xxv. 41. Phir Immánuel zulljalál ká dídár, aur uskí mihrbání kí lazzat o maze ko kho dete; Matí vii. 23. Phir apní jánon ko khodete; Matí xvi. 26. Phir gunáh kí sab nafsání khushí, jis se unhon ne dunyá men hazz uthúyá thá, kho dete. Lúká xvi. 25.

S. 36.—Dozakhwálon ko kyá dukh milegá?

"J.—Pák kitábon men unke dukh ká is tarah ká bayán hai, ki we báhar, táríki men hain;" Matí xxii. 13. "Phir ek ág, aur gandak kí jhıl men parte hain;" Mukásh. xx. 10. "Phir unke ázab ká dhunwán abad tak uthtá rahtá hai;" Mukásh. iv. 11. Phir is ázáb ká nám "Dúsrí maut hai;" Mukásh. xxi. 8. Phir iská yih bayán hai, ki wuh "ek kírá hai, jo martá nahín, aur ek ág, jo bujhtí nahín." Marqus ix. 44.

S. 37.—Kyúnkar pák kitábon se sábit hotá, ki dozakh ká ázáb hamesha tak rahegá?

J.—Matí xviii. 8. "Abadí ág men dálá jáegá." Matı xxv. 46 likhá hai, ki "yih ázáb i abadí men jáenge;" phir 2 Tes.i. 9. "Abadí halákat kí sazá páwenge." 2 Pat. ii. 17. "Abadí táríkí kí siyáhí unke liye dharí hai." Mukásh. xx. 10." Ki we rát din hamesha ko ázáb men rahenge."

S. 38.—Kyá sharíạt kí lánat men abadí sazá zarúratan aur bizzátihí mundarij hai?

J.—Nahín; agar aisá hotá, to gunáh ká kafára na mil saktá.

S. 39.—Khair; to káhe ko gunáhgár abadí sazá páte?

J.—Is liye, ki insán mahdúd khilqat hai, aur Khudá ká behadd qahr kisí mahdúd waqt men sah nahín sakte; Zabúr xc. 11: "Tere qahr kí shiddat ká jánnewálá kaun hai."

S. 40.—Kyá yih insáf hai, ki Khudá ne kuchh dinon ke gunáhon ke wáste abadí sazá ṭhahráí?

J.—Hai; kyúnki gunáh, jo insán se húá, behadd Khudá ká hai, aur is sabab se behadd sazá ke láiq; aur yih sabab hai, ki is gunáh kí muáfí ho nahín saktí, magar ek kafára ke sabab se, jiskí qímat behadd, aur hisáb se báhar, jo kisí khilqat se nahín ho saktá.

S. 41.—Kaun log we hain, jo dozakh men sab se baṛá ázáb páwenge?

J.—We log jo Masíh ko, aur uskí Injíl ko haqír jánte, kyúnki ạdálat ke din men Sadúm aur Ạmúra, Súr aur Saida ke liye, jinhon ne Masíh kí khabar nahín páyí, kuchh ásání hogí, magar Korázín, Baitsaidá aur Kafarnáhúm, aur un logon ke wáste, jinhon ne Masíh kí, aur us kí naját kí khushkhabarí páí, aur unhon ne qabúl nahín kiyá, baṛáhí mushkil hogí. Matí xi. 21, 25. Ibráníon ii. 3.

S. 42.—Upar kí bát se kyá tạlím nikaltí hai?

J.—Yih; ki báwajúdi ki gunáh munh men míṭhá ho, peṭ men bahut kaṛwá mạlúm hogá, aur uská ákhirí anjám nauha aur afsos aur mátam hogá; Hizq. ii. 10. Phir ki munásib yih hai, ki áyande ghazab ke sámhne se bhágen, aur Masíh ke kafára aur sifárish ko, fazl ke qurbángáh ke síngh samajhke, pakaṛ lewe, kyúnki koí dúsrá nám to záhir nahín húá, jisse gunáh o ghazab se bach jáwen, siwá Masíh ke. Ạmál iv. 12.

IKKI'SWA'N SAWA'L.

S.—Kyá Ḳhudá ne baní A'dam ko aisí badí aur pareshání kí hálat men̲ chhoṛ diyá hai, ki halák howen̲?

J.—Nahín̲; Ḳhudá Táạlá ne apní nirí mihrbání se baní i A'dam ko nahín̲ chhoṛá, ki halák howen̲, par barạks iske, unhen̲ chhuṛáne kí tadbír kí, balki, usne azal se bạzon̲ ko barguzída karke, unke sáth ek nayá ạhd bándhá, jo fazl ká ạhd kahlátá, jis men̲ yih wạda hai, ki unhen̲ gunáh aur pareshání kí hálat se chhuṛáwe, aur nájí ke wasíle naját kí hálat men̲ láwegá.

FAIDAH.

S. 1.—Jab firishte Ḳhudá se bargashte húe, to un kí kyá hálat ho gayí?

J.—Ḳhudá ne unhen̲ unkí badí, aur pareshání kí hálat men̲ chhoṛá, ki hameshá tak ázáb uṭháwen̲. 2 Pat. ii. 4: "Tárikí kí zanjíron̲ se bándhkar jahannam men̲ ḍálke supurd kiyá, táki ạdálat ke din tak unkí nigáhbání ho."

S. 2.—Jab baní A'dam, Ḳhudá kí muḳhálifat men̲ Shaitán ke sharík ban gaye, to kyá Ḳhudá ne unke sáth wuhí sulúk kiyá, jo firishton̲ ke sáth kiyá thá?

J.—Nahín̲; kyún̲ki jis hí waqt A'dam ne gunáh kiyá, usí waqt Ḳhudá ne us par rahm karke, Masíh ke bhes men̲ apne mujassim hone ká iráda, ki Shaitán ká iḳhtiyár nest kare, aur uske qabze se baní A'dam ko chhuṛáwe, záhir kiyá. Paidáish iii. 15.

S. 3.—Baní A'dam par fazl karne ká irádá usí waqt paidá húá, jis men̲ we gunáhgár húe?

J.—Nahín; us waqt shurú nahín húá; kyúnki Injíl men, likhá hai, ki Khudá ne dunyá kí paidáish se peshtar apne barguzídon ko chun liyá. Efes. i. 4.

S. 4.—Jis hál Khudá ne bure firishton ko chhorá ki halák howen, aur baní Ádam ko chuná, ki riháí páwen, kyá Khudá men tarafdárí sábit nahín hotí?

J.—Nahín; kyúnki uskí munsifí aur mihrbání donon behadd hain: magar sach yih hai, ki Khudá ne is intizám ká bhed baní Ádam par nahín záhir kiyá, aur jo us ne khud chhipáyá, us ko áshkárá karne kí koshish bejá hai.

S. 5.—Khudá baní Ádam kí riháí kyúnkar kartá?

J.—Ek chhuránewále se, jiská yún zikr húá, ki "Saihún men se niklegá, aur bedíní ko Yáqúb se dafa karegá." Rúm. xi. 26.

S. 6.—Chhuránewálá nám káheko rakhá gayá?

J.—Is sabab se, ki baní Ádam gunáh ke sabab goyá qaidí húe.

S. 7.—Kaun kám karná zarúr thá, jisse chhuránewálá qaidíon ko chhurá sake?

J.—Do kám; pahle yih, ki adl ká haqq, jo gunáhgáron ne adá na kiyá thá, adá karná. Aur dúsre yih, zabardast bázú se qaidíon ko Shaitán ke háth se nikálná. Asháya xlix. 25.

S. 8.—Gunáhgáron ko chhuráne ke wáste kaun fidiya dená pará?

J.—"Masíh ká beshqímat lahú," yá, "ján i farmánbardárí." 1 Pat. i. 19.

S. 9.—Kyá haqq o wájibí hai, ki Masíh gunáhgáron ko Shaitán ke háth se zabardastí chhuráwe?

J.—Filhaqíqat; jab sharíat aur adálat ká haqq adá kar chuká thá, Masíh ká ikhtiyár húá, ki gunáhgáron ko Shaitán ke háth se apní Iláhí qudrat se chhuráwe; kyúnki wuh ikhtiyár Khudá kí bakhshish se bhí milá, aur dámon se bhí kharídá. Yuhan. xvii. 2.

S. 10.—Yih kyún húá, ki ạdl ko rází karne ke liye Masíh qímat detá, magar Shaitán ko rází karne kí tadbír nahín kartá, balki zabardastí uspar kartá?

J.—Iswáste; ki ạdl ká dáwa haqq aur wájibí thá, par Shaitán ká dáwa náhaqq aur zulm, aur is sabab se, jab ạdl ko rází kiyá, Masíh zabardast hoke, gunáhgáron ko chhurátá. Lúká xi. 22.

S. 11.—Kyá Khudá ne baní Ádam ke chhuráne kí bábat ạhd bándhá, ki is tarah qímat deke, aur zabardast ikhtiyár hásil karke, unkí riháí ho?

J.—Filhaqíqat; chunánchi likhá hai, "Main ne apne barguzíde se ek ạhd kiyá." Zab. lxxxix. 3.

S. 12.—Is ạhd ká kyá nám?

J.—Fazl ká ạhd.

S. 13.—Káheko aisá kahláyá?

J.—Isliye; ki is ạhd men hayát i abadí, aur naját ká wạda, gunáhgáron ke liye, bafazl Iláhí, kiyá gayá. Irimiyáh xxxi. 34.

S. 14.—Kyá ásmán, zamín, donon is ạhd se táạlluq rakhte?

J.—Sach, isliye ki is ạhd ke sabab ásmán aur zamín men mel o muwáfiqat phir paidá húí. Ạsháya liv. 9 aur 10.

S. 15.—Khair; to ásmán kí taraf se is ạhd ke muqarrar karne men kaun kárinda hai?

J.—Khudá Táạlá is ạhd ká bání, aur bándhnewálá hai, jo insán ke gunáhon se bezár húá.

S. 16.—Kyá Khudá, jaisá bizzátihí wáhid hai, yá jaisá báp záhir húá, is muqaddame men kárinda hai?

J.—Khudá Táạlá, jaisá báp záhir húá, is muqaddame men kárinda hai.

S. 17.—Zamín aur baní Ádam kí taraf se kaun kárinda húá is muqaddame men?

J.—Wuh Masíh hai, "Khudá ká pasandída." Lúká xxiii. 35.

S. 18.—Kyúṉkar Masíh zamín kí taraf kárinda ṭhahrá?

J.—Isliye ki Masíh dúsrá Ádam hai, ki jaisá Ádam apne, aur apní aulád kí taraf se, ạmál ke ạhd meṉ, goyá kárinda ṭhahrá, waisáhí Masíh, jo dúsrá Ádam hai, fazl ke ạhd meṉ kárinda hai.

S. 19.—Fazl ká ạhd Masíh ke sáth kyúṉkar bándhá gayá?

J.—Ḳhudá báp kí marzí thí, ki baní Ádam kí rihái ho, aur usne aisí tadbír kí, jisse yih ho sake; beṭe ne us tadbír ko qabúl kiyá, aur jo kám usse karne paṛá, karne ká wạda kiyá; aur jo hásil usse ho saká, yạne barguzídoṉ kí naját manzúr kiyá, aur yúṉhíṉ fazl ká ạhd, un donoṉ meṉ bándhá gayá. Zak. vi. 13. "Sulh kí saláh donoṉ ke darmiyán hogí."

S. 20.—Kyúṉkar pák kitáb se sábit hotá, ki aisá ạhd Masíh ke sáth bándhá gayá?

J.—Lúká xxii. 29: "Mere báp ne mere liye ek bádshábat muqarrar kí, maiṉ bhí tumháre liye muqarrar kartá húṉ." Aur ạslí lafz muqarrar karne kí mạní, ạhd ke taur par muqarrar karná hai. Phir Ibráníoṉ viii. 6: "Masíh bihtar ạhd ká darmiyání kahláyá."

S. 21.—Ạhd bándhne meṉ kaun qadím rasm jári thá?

J.—Ek jánwar ko do ṭukṛá kar dete, aur unke darmiyán játe the.

S. 22.—Is rasm ká kyá mazmún thá?

J.—Yih thá, ki qurbání ke úpar ạhd bándhá játá. Zabúr l. 5.

S. 23.—Kaun qurbání thí, fazl ke ạhd ke ịláqe meṉ?

J.—Masíh ḳhud kárinda thá, aur qurbání bhí thá. Ibráníoṉ ix. 26.

S. 24.—Kyá Masíh is ạhd meṉ insán kí taraf se mukhtár hai?

J.—Filhaqíqat; kyúnki ạhd ushí ke sáth bándhá gayá thá, o uske wạde uske sáth kiye gaye the, aur is sabab se wuhí 'fazl ke ạhd ká zámin' kahláyá.

S. 25.—Kyúnkar sábit hotá, ki wạda Masíh ke sáth kiyá gayá?

J.—Títus i. 2: "Us hamesha kí zindagí kí ummed ke sáth, jiská wạda Ḳhudá ne, jo jhúṭh nahín boltá, zamáne ke áge kiyá." Siwá Masíh ke, dunyá kí paidáish se peshtar koí na thá, jisse hayát i abadí ká wạda zikr ho saká.

S. 26.—Kyúnkar sábit hotá hai, ki Masíh is ạhd men ímándáron ká zámin húá?

J.—Ibráníon vii. 22: "Waisá hí wuh ek bihtar ạhd ká zámin húá."

S. 27.—Masíh kyúnkar is ạhd ká zámin hai?

J.—Is tarah, ki jo kám karne paṛá, jis se ạdl bahál howe, aur gunáhgáron kí sharárat miṭe, Masíh ne karne ká iqrár kiyá.

S. 28.—Masíh ke zámin hone se, kyúnkar sábit hotá, ki is ạhd men, baní Ádam kí taraf, wuh muḳhtár ṭhahrá?

J.—Is tarah, ki sharíạt kí rú se, Masíh aur baní Ádam ekhí ṭhaharte, yahán tak, ki donon kí ekhí hálat hotí; maslan aisí ịbárat jári hai, ki Masíh insán ke liye gunáh ṭhahrá, aur baní Ádam ímán se Masíh men shámil hoke, Ḳhudá kí rástbází ṭhaharte. 2 Qar. v. 21.

S. 29.—Fazl ká ạhd, Masíh ke sáth, ki wuh baní Ádam kí taraf se muḳhtár hai, káhe wáste bándhá gayá?

J.—Is sabab se, ki uske siwá koí dúsrá hai nahín, jis se insán kí maḳhlasí hone sakti.

S. 30.—Kyá Masíh kí muḳhtárí ká anjám sab baní Ádam tak pahunchtá hai?

J.—Sab Baní Ádam tak pahunchne ke qábil hai, lekín basabab is ke, ki sabhon men ímán nahín hai, faqat ímándáron ko miltá.

S. 31.—Kyá koí fáida nahín hotá, jo is ạhd se sab baní Ádam tak pahunchtá?

J.—Bahut sá; har ek gunáhgár kí zindagí ká bahál rahná, uskí parwarish honí, uskí hifázat o salámatí; phir Injíl sunne ká dánw, aur saikṛon aur niạmaten, jo is se táạlluq rakhtín, aksar baní Ádam ko miltín; aur yih sab ke sab, Masíh ke kám ke sabab se húín.

S. 32.—Upar bayán húá, ki zindagí ke faqat do ạhd hain; so kyúnkar sábit ho?

J.—Gal. iv. 24: "Ye do ạhd hain; ek to Síná pahár ká, jo nire ghulám jantí hai;" yạne is se sábit hotá hai, ki in ạhdon men se, ek to ạmál ká ạhd hai, aur dúsrá fazl ká ạhd zarúr hogá.

S. 33.—Kyúnkar sábit hotá hai, ki Síná pahár ká ạhd, aur ạmál ká ạhd, ekhí hai?

J.—Is liye ki unkí ekhí sifat hai, ki donon nire ghulám jantín; yạne us ạhd kí rú se mírás nahín miltí, aur yih sifat fazl ke ạhd kí hargiz nahín.

S. 34.—Kyá koh i Síná ke ạhd men, faqat ạmál ke ạhd kí báten mundarij húín?

J.—Nahín; sach to hai, ki us ạhd kí aksar báten, ạmál ke ạhd kí báten hain, magar uske sáth fazl ke ạhd kí báten miláyí gayín, táki donon ke muqábala hone se, baní Isráíl samajh saken, ki kyúnkar Masíh ne ạmál ke ạhd kí taraf sazá páí, táki baní i Ádam ke liye fazl ká ạhd muqarrar kare.

S. 35.—Fazl ká ạhd lahú ke baháne par muqarrar húá, kyá pák kitábon men kisí dúsre ạhd ká zikr hai, jo is rasm se muqarrar húá?

J.—Pák kitábon men ek *ạhd* ke lahú ká zikr chár alag alag jagahon men húá; maslan Khur. xxiv. 8; Zak. ix. 11; Ibráníon x. 29; xiii. 20. Magar *ạhdon* ká lahú kahín zikr nahín. Is se yih natíja nikaltá, ki baní i Ádam kí naját ká ạhd, fazl ke ạhd se alag nahín, par donon ekhí hain.

S. 36.—Kyá fazl ká ạhd sharton par mauqúf hai?

J.—Albatta; Masíh ko aur baní Ádam, donon ko shart máanná hai, lekin ekhí taur par nahín.

S. 37.—Masíh ko kaun shart mánná hai?

J.—Yih shart, ki wuh baní Ádam ká kárinda aur mukhtár hoke, sárí rástbází púrí kare; yáne unke iwaz men dukh uṭháwe, nekí bhí kare, aur sawáb bhí hásil kare. Matí iii. 15.

S. 38.—Mufassilan wuh rástbází kyá thí, jo úpar mazkúr húí?

J.—Uskí insániyat kí kámil pákízagí, phir uskí chál men sharíat kí kámil muwáfiqat, aur phir kafára ke taur par apní ján kí nazr; yih tínon báten us rástbází men mundarij hain.

S. 39.—Zát kí pákízagí káhe wáste zarúr thí?

J.—Is liye ki wuh zát jo nápak hai, Khudá se bilkull mukhálif hai, aur Masíh men aisí zát cháhiye thí, jo Khudá ke mutábiq ho; so agar pák na hotá, to Khudá se arz karní, aur ahd bándhná bilkull námumkin hotá. Siwá iske, ámál ke ahd kí rú se, zát kí pákízagí un sab ke liye, jo us ke wadon ke fawáid ke muntazir hain, zarúr hai; aur jis hál ki barguzídon men aisí pákízagí nahín thí, to Masíh unke wáste zát kí pákízagí rakhtá thá. Ibrán. vii. 26.

S. 40.—Kis wáste zarúr thá, ki Masíh sharíat se kámil muwáfiqat rakhe?

J.—Is sabab se, ki farmánbardárí par, ámál ke ahd ke wade ká púrá karná, mauqúf hai. Pahle Ádam ne náfarmánbardárí se us wade ko kho diyá, is sabab se, dúsrá Ádam áyá, ki farmánbardárí hí se hásil kare. Matí xix. 17: "Agar tú zindagí men dákhil húá cháhe, to hukmon par amal kar."

S. 41.—Kyá Masíh ne rástbází kí shart ko púrá kiyá hai?

J.—Filhaqíqat, kyúnki likhá hai, ki "Marne tak, balki salíb i maut tak, farmánbardár rahá." Fil. ii. 8.

S. 42.—Kyá kafára kí shart ámál ke ahd men mundarij thí?

J.—Nahín, us men faqat nekí aur zát kí pákízagí mazkúr húí.

S. 43.—To kyúnkar kafára dená fazl ke ahd kí ek shart ho gayá?

J.—Is tarah se, ki jab insán ne ámál ká ahd tor dálá thá, aur is gunáh se apní zindagí ko kho diyá, goyá Khudá Táalá ne apni pákízagí o munsifí o sachchái par liház karke, munásib na jáná, ki insán ko baghair ján ke kafára ke chhutkárá dewe. Ibrán. ix. 22.

S. 44.—Kafáre kí bábat fazl ke ahd kí kyá shart thí?

J.—Yih thí, ki gunáhgáron ke iwaz kisí begunáh ko wuh dukh uṭháne pará, jo shariat kí lánat se húá, aur is liház se Masíh ne tamám álam kí sazá ká bojh apne úpar uṭháyá hai. Lúká xxiv. 26.

S. 45.—Mufassilan kaho, ki Masíh ne kyá dukh uṭháyá?

J.—Ámál ke ahd kí taraf se, uske sab náfarmánon par maut ká hukm hotá; Paid. ii. 17; 2 Qar. v. 14. Aur saríh hai, ki Masíh ne wuhí sazá páí, ki "hamáre liye lánatí húá." Gal. iii. 18. "Masíh ne bhí hamáre iwaz men apne tain Khudá ke áge nazr aur qurbán kiyá." Efes. v. 2.

S. 46.—Kyúnkar sábit hotá, ki Masíh kí yih farmánbardárí, jo marne tak húí, fazl ke ahd kí ek shart hai?

J.—Is liye, ki Rúm. v. 21 sáf likhá hai, ki "Fazl Masíh kí rástbází se bádsháhat kartá;" yáne fazl ke ahd ishí shart ke sabab ámál ke ahd par ghálib átá hai; aur siwá iske, Phil. iii. 8 aur 9 se málúm húá, ki Masíh kí rástbází ke siwá, koí dúsrá takiyá hai nahín, jis par koí gunáhgár bharosá rakhe.

S. 47.—Upar mazkúr húá, ki Baní i Ádam ko bhí shart mánna hai, táki fazl ke ahd kí niamaten páwen: so kyá?

J.—Ímán láná wuh shart hai, jaisá ki saikron jagah men likhá hai.

S. 48.—Kyá nahín likhá hai, ki ímán Khudá kí bakhshish hai, to kyá isse nahín málúm hotá ki wuh bhí fazl ke ahd kí ek niamat hai, aur shart nahín?

J.—Sach hai, ki ímán Khudá se hai; taubhí sach yih hai ki insán ká fial bhí hai, jo Khudá kí madad se kartá, aur is sabab se ímán láná, fazl ke ahd kí ek shart ṭhahrá.

S. 49.—Jaisá mazkúr ho chuká, ki Masíh ko, aur Baní i Ádam ko shart mánní partí, lekin ek taur par nahín, so is men kyá faraq hai.

J.—Yih faraq hai, ki jaisá koí milkíyat dámon se miltí, waisá hí Masíh ká sawáb niạmaton ká báis hai, par insán ká fiạl faqat ek wasíla, jis se wuh kharídí húí niạmaten hásil kartá.

S. 50.—In sharton se, jo fazl ke ạhd men hain, ham logon ko kyá kháss tạlím miltí?

J.—Yih, ki Baní i Ádam ki riháí karní ek bará kám hai, jo Khudá ke bete kí pák paidáish, o nek chál o kafáre kí maut se húá. 1 Pat. i. 19. Aur yih, ki "Sharíạt, ímán se bátil nahín húí, balki usse ziyáda qiyám páyá." Rúm. iii. 31.

S. 51.—Har ek ạhd men wạde hain. So fazl ke ạhd men kyá wạde mundarij húe?

J.—Do tarah ke wạde, ek to, jo Masíh se kháss táạlluq rakhte; aur dúsrá, jo uskí ruhání aulád se, yạne sab baní i Ádam se, jo us par ímán láwen, kháss táạlluq rakhte hain.

S. 52.—Kaun wạde Masíh se kiye gaye?

J.—Us ke kám men madad ká wạda. Zab. lxxxix. 21. Us ke kám men maghlúb hone ká wạda. Ash. xlii. 21. Phir jab us ká kám tamám ho, ek bare ajr ká wạda. Ashá. lii. 13.

S. 53.—Kaun wạde Masíh kí ruhání aulád ke haqq men húín?

J.—Jitní niạmaten, is zindagí se, aur díndárí se, táạlluq rakhtín, un sáb ká wạda kiyá gayá; balki fazl aur jalál ke wạde, aur har ek tuhfaját ká, jo hayát i abadí ke wạde men mundarij hain, so ushí ke wạde, ímándáron ke sáth kiye gaye. Tit. i. 2; 1 Yuh. ii. 25. "Yihí wạda hai jo usne ham se kiyá, yạne hamesha kí zindagí."

S. 54.—Hayát i abadí ká kyá mazmún ?

J.—Is ká yih mazmún, ki hamesha tak zindá rahenge, aur us zindagí ke sáth har tarah kí ḳhushíáṉ hongíṉ.

S. 55.—Yih kyúṉkar sábit hotá, ki har tarah kí ḳhushí hayát i abadí meṉ mundarij hai ?

J.—Is tarah se, ki ạmál ke ạhd meṉ, maut ká hukm húá, aur jab A'dam gunáh karke, sazá ke láiq ho gayá, tab mạlúm húá, ki us maut meṉ sárí pareshání mundarij thí ; waisá hí yaqín hai, ki fazl ke ạhd ke wạde meṉ sárí ḳhushí mundarij hogí. Rúm. vi. 23.

S. 56.—Yih wạda kisse kiyá gayá ?

J.—Auwalan, Masíh se, aur Masíh ke sabab se, sab baní A'dam se, jitne Masíh par ímán láweṉ. Ạmál ii. 39.

S. 57.—Is wạde ke sabab se, kyá Injíl ke sab sunnewáloṉ ko farz hai ki Masíh kí niạmatoṉ kí talásh kareṉ ?

J.—Filhaqíqat ; aur agar apne is farz se ġháfil howeṉ, aur áḳhir i kár mahrúm hoṉ, to Ḳhudá ke sámhne beụzr aur lájawáb honge. Yuhanná iii. 18.

S. 58.—Injíl kí niạmatoṉ ká páná, ímándároṉ ká kyúṉkar haqq thahrá ?

J.—Is tarah se, ki jab Masíh par ímán láye, tab aisá mel hotá, ki we aur Masíh ek hote, aur Masíh ká haqq ímándároṉ ká haqq ho játá, aur Masíh meṉ sab wạde haqq aur ámín hote. Yuhanná iii. 36. "Wuh, jisne ímán láyá, ushí ki hayát i abadí hai."

S. 59.—Ạhd ke wạdoṉ kí bát se, ham logoṉ ko kyá tạlím nikaltí ?

J.—Yih tạlím, ki fazl ke ạhd kí sab niạmateṉ, Masíh kí farmánbardárí, aur maut ke sabab, ham logoṉ ko muft miltíṉ, aur ham meṉ se jitne sachche ímándár hoṉ, wuh niạmateṉ zarúratan páwenge.

S. 60.—Fazl ke ạhd meṉ koí sazá ká hukm mundarij hai, jaisá ámál ke ạhd meṉ thá ?

J.—Hai; lekin us taur par nahín: chunánchi Ádam to mahdúd khilqat thá, aur us báis uskí náfarmání mumkin thí, aur is liye usko daráne ke liye sazá ká hukm húá; par fazl ke ahd men, Masíh jo kárinda hai, sab nuqs o nisyán se khálí hai, aur is sabab us kí náfarmání námumkin thí; is wáste sazá ká hukm mazkúr karná befáida thá: taubhí is ahd men, baliház insán ke, sazá ká hukm hai, chunánchi sáf likhá hai, ki jo ímán na láwe, wuh halák howegá.

S. 61.—Jab ímán láyá Masíh par, to kyá fazl ke ahd ke fatwá se ham chhút gaye?

J.—Filhaqíqat; aur báwajúdi ki tarah tarah musíbaten barguzídon par á jáwen, taubhí sazá ke taur par nahín bhejí játín, par faqat unkí tarbíyat aur tádíb ke wáste hain, r yúnhí málum hotá, ki musíbaten mazkúr haqíqat men niamaten hain, jo fazl ke wade ke sabab se miltín.

S. 62.—Fazl ke ahd kí muqarrarí, ki us kí niamaten sab ímándáron ko pahunchen, kis ke ikhtiyár men hai?

J.—Masíh ke ikhtiyár men hai, aur yih ikhtiyár uske kám ká ek ajr thahrá. Asháya xlix. 8.

S. 63.—Yih ikhtiyár kab tak Masíh ke háth men rahegá?

J.—Donon jahán men; chunánchi jaisá is jahán men, us ahd kí niamaten bánttá hai, waisehí us jahán men, apne barguzídon kí khushí ko kámil, aur sab wadon ko púrá karegá; Efes. v. 27. Kyúnki likhá hai, Mukásh. vii. 17. "Kyúnki barra jo takht ke bíchobích hai, unkí gallabání karegá, aur unhen pánion ke zinde soton tak pahunchaegá, aur Khudá unkí ánkhon se har ek ánsú ponchhegá."

S. 64.—Kyúnkar sábit hotá hai, kí Masíh ko fazl ke ahd kí niamaten bántne ká ikhtiyár milá?

J.—Lúká xxii. 29 se, ki likhá hai, "Jab se, mere báp ne, mere liye, ek bádsháhat, ahd bándhke muqarrar kí, main bhí, tumháre liye, ahd bándhke muqarrar kartá hún."

S. 65.—Kyá us ąhd meṉ jo Masíh ke sáth bándhá gayá, aur us meṉ, jise Masíh baní Ádam ke sáth bándhtá, kuchh farq hai?

J.—Baliház sharton̲ ke baṛá farq, kyúṉki us ąhd kí sab niąmateṉ Masíh ko ḳharídne paṛíṉ, aur is ąhd kí niąmateṉ baní Ádam ko muft miltíṉ; kyúṉki ímán láná báwujúde ki shart hai, tad bhí us meṉ mutlaq sawáb nahíṉ hai. Asháyá liii. 10; lv. 1.

S. 66.—Kyá injíl meṉ is Masíhí ąhd ká wasíyat nám nahíṉ rakhá gayá?

J.—Filhaqíqat, chunánchi Ibráníoṉ ix. 15 meṉ aisá likhá hai; aur yih nám is wáste rakhá gayá hogá, ki aksar wasíyat baḳhshishnáma ṭhahríṉ.

S. 67.—Kyá Masíh us waqt wasíyat likhtá, jis waqt ąhd uske sáth bándhá gayá thá?

J.—Nahíṉ; fazl ká ąhd hamesha se hai, par uskí niąmatoṉ ká bánṭná wasíyatnáma kí ráh se, faqat us waqt shurúą húá, jis waqt insán ne ąmál ke ąhd ko toṛ ḍálá thá.

S. 68.—Lekin Masíh kyúṉkar niąmateṉ bánṭ saká, jis waqt kafára ká kám nahíṉ kiyá, aur apní ján ko qurbání ke wáste guzráná na thá?

J.—Ąlámat ke taur par, us ke áne se saikṛoṉ baras peshtar, Masíh qurbán húá, aur is sabab se uská yih ḳhitáb hai: "Wuh Barra jo dunyá ke shurúą se zibh húá." Mukásh. xiii. 8.

S. 69.—Baní Ádam ke darmiyán meṉ, wasíyat likhnewálá aur wasí, donoṉ haiṉ, kyá fazl ke ąhd kí niąmateṉ bánṭne ko donoṉ cháhiye?

J.—Nahíṉ, insán meṉ yih dastúr jári hai, ki wasíyat karnewálá maut ke sabab se apná wasí ho nahíṉ saktá, par Masíh báwujúdeki múá, tau bhí phir zinda húá, aur hamesha tak zinda rahegá, táki Rúh ul Quds ke wasíle áp hí wasí ho. Mukásh. i. 18. Rúm. iv. 25.

S. 70.—Masíh ke wasíyat náme meṉ kaun sí niąmatoṉ ká zikr hai?

J.—Wuhí niạmaten, jo fazl ke ạhd men mazkúr húin; yạne Masíh aur uske sáth sab chízen, jinse insán kí bihtarí hotí. Yúm. viii. 32. Mukásh. xxii. 7.

S. 71.—Fazl ke ạhd men, aur Masíh ke wasíyat náme men, ekhí shart ká zikr, yạne ímán; so káheko yih shart muqarrar húí?

J.—Is gharaz par, ki is ạhd ká fazl, fazl hí ṭhahre, aur iskí niạmaten zarúratan sab ímándáron tak pahunchen. Rúm. iv. 16.

S. 72.—Ạmál ke ạhd men, aur fazl ke ạhd men kyá farq hai?

J.—Bahut farq hai, kyúnki we apní haqíqat men, tarfain ke iqrár karnewálon men, sifaton men, sharton men, wạdon men, farmánbardárí ke muqaddame kí tafsír men, anjám aur maqsad men, aur muqarrar karne ke taur kí bábat, ápas men mutafarriq hain.

S. 73.—Unkí haqíqat men kyá farq mạlúm hotá?

J.—Ạmál ká ạhd dostí ká ạhd thá, aur is gumán par húá, ki tarfain ápas men kámil muwáfaqat rakhte; par fazl ká ạhd mel karne ká hai, aur is gumán par hai, ki peshtar tarfain men phúṭ paṛá thá, yạne insán Ḳhudá se muḳhálif ho gayá. 2 Qar. v. 19.

S. 74.—Iqrár karnewálon ke muqaddame men, in ạhdon men kyá farq nazar átá?

J.—Ạmál ke ạhd men iqrár karnewále Ḳhudá aur mạsúm Ádam the, aur fazl ke ạhd men Ḳhudá aur ibn i Ádam, yạne Masíh.

S. 75.—Unkí sifaton men kyá farq hai?

J.—Ạmál ka ạhd thoṛe roz ká thá, par fazl ká ạhd hamesha ke wáste hai. Ibráníon xiii. 20. Ạmál ke ạhd kí taraf se gunáhgáron ko kuchh na mil saká, magar ghazab aur lạnat; magar fazl ke ạhd kí taraf se, har súrat kí niạmat miltí. Efes. i. 3.

S. 76.—Sharton kí bábat, un men kyá farq hai?

J.—Ąmál ke ąhd kí shart, mahdúd insán kí farmánbardárí thí, par fazl ke ąhd meṉ Ḳhudá i mujassam kí farmánbardárí thí.

S. 77.—Unke wądoṉ meṉ, kyá farq hai?

J.—Ąmál ke ąhd meṉ, wąda ąmál kí shart par mauqúf thá, par fazl ke ąhd meṉ, wąda ímán par mauqúf hai.

S. 78.—Farmánbardárí ke muqaddame kí tafsír meṉ, kyá farq hai?

J.—Ąmál ke ąhd meṉ aisá bayán hai, ki pahle farmánbardárí cháhiye, bąd uske, niąmateṉ; pahle fiąl pasand áweṉ, bąd is ke, fáįl pasandída ṭhahre; par fazl ke ąhd meṉ, yih tartíb ulaṭ gayí, kyúṉki niąmat pahle miltí, aur uske sabab se farmánbardárí hotí, pahle fáįl pasand átá, aur bąd uske, fiąl pasandída ho játe. Paidáish iv. 4. Ibráníoṉ xi. 4.

S. 79.—In ke maqsad meṉ kyá farq hai?

J.—Ąmąl ke ąhd ká yih maqsad thá, ki insán apná farz jáne, ki Ḳhudá kí ḳhidmat kyúṉkar kare; par fazl ke ąhd ká yih maqsad hai, ki insán jáne, ki Ḳhudá ne insán kí kumak kyúṉkar kí. Asháyá xxvi. 12.

S. 80.—Muqarrar karne ke taur ke muqaddame meṉ, kyá farq hai?

J.—Ąmąl ká ąhd Ḳhudá ne ḳhud muqarrar kiyá, par fazl ká ąhd wásite se muqarrar húá, jo ḳhud uskí sharton̲ ká púrá karnewálá hai. Asháyá xlii. 6.

S. 81.—Unke anjám meṉ kyá farq hai?

J.—Ąmąl ká ąhd gunáhgár ko zaḳhmí kartá, aur ḍarátá hai, par fazl ká ąhd zaḳhmí ko changá kartá, aur tasallí detá. Asháyá xlii. 3. Ąmál ká ąhd dozaḳh meṉ girá detá, aur ghazab ke qabze meṉ chhoṛ detá, par fazl ká ąhd ek nikás kar detá, jisse rihái páweṉ. Yuh. x. 9; xiv. 6

S. 82.—Fazl ke ąhd ke is mufassal bayán se, ham logoṉ ko kyá ḳháss tąlím miltí hai?

J.—Yih; ki ham logoṉ ko yaqín karná farz hai, ki Ísá Masíh tamám álam ká naját denewálá hai, ki Báp ne usko aisá muqarrar kiyá, aur Masíh ne bhí is muqaddame meṉ

apní razámandí záhir kí hai; aur ki ushí intizám ke mutábiq Masíh ká sawáb, jis se ạhd i fazl kí sharáyit púrí húíṉ, aur hayát i abadí, jis ká wạda ạhd meṉ mundarij hai, donoṉ hamáráhí haqq ṭhahre, aisá ki unheṉ apní naját ke kám meṉ láweṉ, aur unheṉ apná jáneṉ. Yuh. iv. 42: "Ham jánte haiṉ, ki yih filhaqíqat jahán ká naját denewálá hai." Lúká i. 47: "Merí rúh mere naját denewále Ḳhudá se ḳhush húí."

BA'I'SWA'N SAWA'L.

S.—Baní i Ádam ká chhuṟánewálá ḳaun hai?

J.—Baní i Ádam ká chhuṟánewálá Ḳhudáwand Ísá Masíh hai, jo Ḳhudá ká abadí beṭá hai, par insániyat ko iḳhtiyár kiyá, aur yúṉ Ḳhudá mujassam záhir húá, ki us kí do alag zát húíṉ, par wuh ḳhud ek hí fáil hai, aur yúṉhí hamesha tak rahegá.

FÁIDAH.

S. 1.—Sab se ạjúba, jo is rú i zamín par záhir húá, so kyá thá?

J.—Ibn i Alláh ká mujassam honá. Yuhan. i. 14. Irim. xxxi. 22.

S. 2.—Yih káheko aisá ạjíb málúm hotá?

J.—Is liye, ki yih do zát jo ekhí shaḳhs meṉ mundarij húíṉ, ápas meṉ mutafarriq haiṉ, is sabab se yih bát "Bará bhed" kahláí. 1. Tim. iii. 16.

S. 3.—Is májare kí ḳhabar peshtar milí thí?

J.—Filhaqíqat; chunánchi likhá hai, ki "Ḳhudá ne is ká zikr apne pák nabíoṉ kí mạrifat se, jo dunyá ke shurúạ se hote áye, kiyá hai." Lúká i. 70.

S. 4.—Nabí i mausúf Masíh ká zikr kin ḳhitáboṉ se karte áye?

J.—Tarah ba tarah ḳhitáb: mislan, 'Shilá;' Paid. xlix. 10. 'Masíh;' Dán. ix. 25. 'Immánúel;' Asháyá vii. 14.

'Zamakh yá Shákh;' Zak. vi. 12. 'Ahd ká rasúl;' Malákí iii. 1. Waghaira.

S. 5.—Kyá Masíh sach much dunyá men á chuká?

J.—Biláshakk; kyúnki likhá hai, ki "Yih diyánat kí bát, aur bilkull pasand ke láiq hai, ki Masíh Ísá gunáhgáron ko bacháne ko dunyá men áyá hai;" 1 Tim. i. 15. "Jahán par sazá ká hukm karne ko nahín, par is liye ki jahán uske sabab naját páwe." Yuh. iii. 17.

S. 6.—Kyúnkar sábit hotá, ki Khudáwand Ísá wuhí Masíh hai, jo ánewálá thá?

J.—Is ek dalíl se, ki jo báten Músá kí Tauret, aur nabíon kí kitáb, aur Zabúr men Masíh kí bábat likhí gayín, Khudáwand Ísá men púrí húín. Lúká xxiv. 44.

S. 7.—Nabíon kí har ek bát bilfial zikr nahín ho saktí, lekin sháyad do tín saríh báten kah sakte, jinse munkir Yahúdíon ko dafatan qáil karen?

J.—Hain; chunánchi Paid. xlix. 10. zikr hai, ki "na sibt Yahúdá se, na asá uske pánw men se, játá rahegá, jab tak Shilá na áwe, aur ghair qaumen uske farmánbardár howengí." Agar Masíh na áyá, to sibt i Yahúdá ká asá kahán hai? Phir wuh bát, jo Hajjí ii. 8, 9 men likhí hai, "Ki sárí qaumon kí árzú á pahunchegí, aur pichhlí haikal kí buzurgí, pahlí haikal se ziyáda hogí, ki is maqám men main salámatí bakhshúngá." Málúm hotá, ki us haikal kí súrat pahlí haikal ke barábar na thí, par Masíh ke áne ke sabab uskí barí buzurgí honewálí thí. So agar Masíh na áyá, wuh haikal káhe ko girái gaí.—Phir wuh bát jo Dániál ix. 24—27 men likhí hai. Yahán ek din ko ek sál jánná cháhiye, jaisá Khudá ne khud farmáyá thá; aur is hisáb se chár sau nabbe baras hote, aur Korash ke hukm se Aurshalím ke ghárat hone tak, chár sau nabbe baras húe. Pas agar Masíh na áyá ho, to káhe wáste zabíha aur hadya mauqúf kiyá gayá, aur haikal aur shahr i Aurshalím jo thá, sab dháyé gae. Phir Ashá. xi. 1. "Yassí kí asl se ek nasl niklegí, aur uske jarwat se ek nazír barhegá." Par bilfial

Dáúd ká gharáná gumnám hai, so agar Masíh áyá na ho, kyúṉkar áwe?

S. 8.—Baní i Ádam kí kyá hálat hai, ki unke liye chhuṛánewálá cháhiye?

J.—Unkí hálat qaid aur ghulámí kí hai, balki gunáh, Shaitán, dunyá, maut o dozakh, sab ke sab Baní Ádam par ikhtiyár rakhte; aur unkí yih hálat húí, pahle ạhd ke toṛne se.

S. 9.—Masíh chhuṛánewále ká kám kyúṉkar kartá?

J.—Qímat se, aur qudrat se; yá, fidiya dene se, 1 Pat. i. 19, aur fath páne se. Ashá. xlix. 25.

S. 10.—Masíh ne kaun fidiya diyá hai?

J.—Apní ján ko fidiye meṉ guzráná. Matí xx. 28. "Ibn i Ádam apní ján ko bahutoṉ ke liye fidiye meṉ dene ko áyá hai."

S. 11.—Masíh kyúṉkar fath páke chhuṛánewále ká kám kartá?

J.—Ki apne kalám se aur apní rúh se, qaidíoṉ kí zanjíroṉ ko toṛ ḍaltá, aur unko kahtá, ki "Ai qaidí, nikal chalo, aur un ko jo andhere meṉ haiṉ, áp ko dikhláo.' Ashá. xlix. 9. Aur yúṉ ikhtiyárwáloṉ o sardároṉ kí qudrat chhín letá hai. Kal. ii. 15.

S. 12.—Chhuṛanewálá káhe ko Khudáwand kahláyá?

J.—Is liye, ki wuh Khudá hai, us ká nám bhí Yahowáh hai, jo sárí zamín par buland o bálá hai, Zab. lxxxiii. 18, aur is liye ki wuh darmiyání ká kám kartá, sárá ikhtiyár, khwáh ásmán par, khwáh zamín par, usko supurd húá. Matí xxviii. 18.

S. 13.—Chhuṛánewálá káhe wáste Ísá kahláyá?

J.—Isliye, ki wuh apne logoṉ ko un ke gunáhoṉ se bachátá, aur asl kí yih mạní hai 'Bachánewálá.' Matí i. 21.

S. 14.—Chhuṛánewálá káheko Masíh kahláyá?

J.—Masíh aur Christus kí ekhí mạní hai, yạne Masḥ húá. Christus Yúnání hai, aur Masíh Ibrání hai, Yúhanna i. 41.

Amál x. 38. Aur yih ḳhitáb is liye rakhá játá, ki Ḳhudáwand Ísá darmíyání ke kám par mash kiyá gayá, aur us kám ke karne kí har tarah kí liyáqat rakhtá.

S. 15.—Gunáhgáron ko chhuṛáne ke wáste Masíh kí kyá liyáqat hai?

J.—Masíh kí liyáqat uskí zát kí sharáfat par mauqúf hai, is liye ki wuh Ḳhudá ká beṭá hai. 1 Yuhanná v. 20.

S. 16.—Jab Masíh ham logon ko chhuṛáne ke wáste, insán ho gayá, kyá Ḳhudá na rahá?

J.—Uskí ulúhíyat men mutlaq faraq nahín hai, jaisá uske nám Immanuel se jáná játá, kyúnki uskí yih máni hai, 'Ḳhudá hamáre sáth.'

S. 17.—Ḳhudá kí kaun gharaz thí, ki wuh mujassam húá?

J.—Yih, jo us ne kiyá, so apne fazl o karam se kiyá, ki us ko kisí tarah ká fáida nahín ho saktá, na use kisí chíz kí hájat hai.

S. 18.—Masíh kí kai zát hain?

J.—Do; yáne ulúhíyat, aur insániyat. 1. Tim. iii. 16.

S. 19.—Káhe ko yih do zát alag aur mutafarriq kahláín?

J.—Is liye, ki baṛe logon ne, maslan Eutyches, aur uske shágirdon ne yih gumán kiyá thá, ki un donon zát kí ámezish hai, yahán tak, ki haqíqat men ekhí zát hai.

S. 20.—Nestoríon ne kyá kahá?

J.—Nestor aur uske shágirdon ne yih kahá, ki jaise Masíh kí zát do hain, waisá hí us men do fáil hain, ki insán ek fáil thá, aur Ḳhudá dúsrá fáil thá.

S. 21.—Kyúnkar sábit hotá hai ki ulúhíyat aur insániyat donon ke sabab se ek fáil Masíh húá?

J.—Asháyá ix. 6: "Hamáre liye ek laṛká paidá húá, aur us ko yih nám rakhá jáegá, 'Ḳhudá Táalá;" ab yih ho na saká, ki wuh jo paidá ho. Ḳhudá bhí ho, agar ulúhíyat aur insáníyat ká Masíh men aisá mel na hotá, ki donon se ek fáil húá. Rúm. ix. 5.

S. 22.—Báwujúd is mel ke, kyá ek ek zát kí sifat men kuchh farq nahín húá?

J.—Nahín húá; Khudá kí zát mahdúd nahín ho saktí, na tabdíl, aur na dukh uṭhá saktí, aur insán kí zát behadd ilm yá qudrat pá nahín saktí.

S. 23.—Jo kuchh Masíh ne kiyá, khwáh baliház us ki ulúhíyat ke, khwáh baliház uskí insáníyat ke, kyá sab ke sab Masíh, yáne Khudá i mujassam ká kám na samjhá jáe?

J.—Albatta; kyúnki jo kám Masíh ne kiyá, yá dukh uṭháyá, darmiyání hoke us ne kiyá aur uṭháyá, aur aise kámon yá dukhon kí qadr donon zát ke mel ke sabab hotí hai. Aamál xx. 28.

S. 24.—Upar bayán húá, ki tín hain, jo Khudá kahláye; kyá jaisá in men mel hai, aisá, kí haqíqat men tínon Khudá wáhid hai, so waisá mel, Masíh kí insáníyat aur ulúhíyat men húá?

J.—Nahín; farq hai: kyúnki báwujúde ki ham ko málúm nahín, ki kyúnkar taslís hai, taubhí itná kah sakte, ki tínon kí ekhí zát hai, magar Masíh men do zát ká mel hai, aisá ki ekhí fáil húá.

S. 25.—Kyá Masíh kí insáníyat o ulúhíyat men wuh mel hai, jo insán ke badan o rúh men hotá?

J.—Nahín; kyúnki marne se yih mel játá rahtá: lekin Masíh ke marne hi men uskí insáníyat o ulúhíyat ká mel bahál ho rahá.

S. 26.—Masíh men aur ímándáron men mel hotá; kyá, wuh bhí aisá hai, jaisá Masíh kí insáníyat o ulúhíyat men mel húá?

J.—Nahín; kyúnki báwujúde ki ímándár log Masíh men shámil hote, taubhí alag alag fáil rahte, par Masíh ek fáil húá.

S. 27.—Kyá hájat thí, ki Masíh insán hojáwe?

J.—Yih hí hájat; ki is tadbír se Masíh insán ká bhái húá, aur is rishte ke sabab, insán ko chhuráná ushí ká haqq aur wájibí kám ṭhahrá; aur phir, insán hoke, insán ke iwaz men, dukh uṭháne aur farmánbardárí karne ká qábil hogáyá. Ibrán. ii. 14.

S. 28.—Kyá hájat thí, ki Masíh Ḳhudá bhí ṭhahre ?

J.—Yihí hájat; ki is tadbír se, Masíh ko iḳhtiyár húá, ki apní ján ko guzráne, aur kisí insán ká yih iḳhtiyár nahíṉ. Us ke sawáb aur kafáre kí azíyatoṉ kí bepayán qadr húí, aisá, ki báwujúde ki chhuṛánewálá ekhí húá, taubhí uskí ulúhíyat ke sabab, uske kám sab Baní i Ádam ke chhuṛáne ke liye káfí haiṉ; Aạmál xx. 28. Aur phir, is tadbír se Masíh kí insáníyat Ḳhudá Báp ke qahr ke bepayán bojh ke niche thambh gayí, aur agar is tarah sambhálí na játí, wuh nest hojátí. Rúm. ii. iv.

S. 29.—Kyá yih mel Masíh kí ulúhíyat o insáníyat ká hamesha tak rahegá ?

J.—Ásmán hí meṉ rahegá, ki Masíh wahán jáke hamárí wakálat kartá hai; lekin ek waqt átá, ki Masíh darmiyání ká iḳhtiyár apne Báp ko supurd karegá, aur us waqt ke bạd kyá hogá, ásmán hí meṉ mạlúm hojáegá. 1 Qar. xv. 28.

TEÍSWÁN SAWÁL.

S.—Masíh ne, jo Ibn Ulláh hai, kyúṉkar insáníyat ko iḳhtiyár kiyá ?

J.—Masíh insán is tarah se húá, ki Rúh ul Quds kí qudrat se kuṉwárí laṛkí ke hamal ke wasíle paidá húá, aur is taur par usne insán ká haqíqí jism, aur rúh i nátiqa, baghair gunáh ke, iḳhtiyár kí.

FAIDAH.

S. 1.—Kyá Masíh kí insáníyat, ulúhíyat ke wasl se peshtar, kabhú fáịl thí ?

J.—Kabhú nahíṉ, kyúṉki jab hí se insáníyat shurúạ húí, tabhí se us ká wasl ulúhíyat ke sáth thá.

S. 2.—Yih wasl kyúṉkar húá ?

J.—Pahle to, insáníyat kí taiyárí, Khudá Táala se Rúh ul Quds kí márifat húí; bád uske Ibn Ulláh ne us ká wasl ikhtiyár kiyá. Ibrán. ii. 14, 16.

S. 3.—Jis hál ki Masíh kí insáníyat ko, alag fáil hone ká kabhú ikhtiyár nahín húá, to kyá is sabab wuh zát aur insán kí zát se kam qadr nahín málúm hotí?

J.—Nahín, kyúnki ikhtiyár jo Khudá ká hai az rú i fáil hone ke, aur jo Masíh ká húá, insán ke ikhtiyár se, kahín bartar aur bihtar hai.

S. 4.—Bhalá, to Masíh kí insáníyat kí kaun kháss raunaq hai?

J.—Yihí raunaq, ki us ká alag ikhtiyár nahín, par Khudá ke ikhtiyár men hai, aisá ki Khudá fáil hai, aur sab fial Ibn i Allah ke hain.

S. 5.—Jo ikhtiyár Ibn Ullah ká húá, jis waqt usne insán kí zát ko ikhtiyár na kiyá thá, kyá wuhí ikhtiyár rahá, yá tabdíl húá?

J.—Mutlaq nahín tabdíl húá; wuhí rahá.

S. 6.—To Masíh kí insáníyat kyá hai?

J.—Us men, ek haqíqí jism, aur rúh i nátiqa. jaise sab Baní Ádam men hain.

S. 7.—Pák kitábon se kyúnkar sábit hotá, ki Masíh ne ham logon kí insáníyat ko ikhtiyár kiyá?

J.—Ibrán. ii. 14, 16: "Pas jis hálat men, larke gosht aur khún men sharik hain, waisá wuh bhí un men sharík húá;" aur phir Lúká ii. 25 se aisá zikr hai, ki aur insán kí tarah, rúh kí babat, "Ísá hikmat, aur qadd, aur Khudá ke aur insán ke piyár men barhá."

S. 8.—Káheko Masíh ká jism haqíqí kahláyá?

J.—Isliye, ki agle zamánon men do tarah ke log uthe; ek kahte the, ki Masíh ká jism na thá, ki wuh paidá na húá, aur usne dukh nahín utháyá, magar záhiran; aur yihí khán thí, jahán se Muhammad ne khodke, apní ghalatí nikálí, ki

Masíh na qatl húá, na maslúb húá. Phir, dúsre kahte, ki Masíh ká jism to húá, lekin insán ká sá jism na húá, balki mutafarriq, ki aurat ke khún, o Khudá kí qudrat se baná.

S. 9.—Yih ghalat fahm log kyúnkar apní báten sábit karte?

J.—In ke subút men yih kahte the, ki firishte bár bár insán kí súrat men záhir húe hain, lekin insán nahín the; phir Rúh ul Quds bhí kabútar kí súrat men záhir húá, lekin kabútar nahín húá, waghaira.

S. 10.—Kyá aisí dalílen káfí hain?

J.—Nahín, kyúnki firishton kí bábat kabhú kahá na gayá, ki we insán hain, jaisá ki Masíh kí bábat sáf mazkúr húá.

S. 11.—Kyúnkar sábit hotá ki Masíh ká jism haqíqí jism thá?

J.—Bahut dalílon se; mislan uská nám 'Insán' aur 'Ibn i Adam' húá; Zab. lxxx. 17. Phir jab mán ke hamal men muqarrar waqt rahá thá, tab paidá húá; Matí i. 20, 25. Phir usko bhúkh lagí, piyás lagí, mándagi áyí, jaisá aur logon ko hotí; phir wuh maslúb húá, mar gayá, dafn húá, aur phir jí uthá, aur agar jism i haqíqí na hotá, to yih sab báten na ho saktín.

S. 12.—Kyá Masíh kí bhí insánwálí rúh na thí?

J.—Filhaqíqat; nahín to Masíh kámil insán na hotá, balki insáníyat ká wuh hissa jo auwal hai, us men páyá na játá; phir Masíh kí ján ká zikr hai, kaí jagah men, chunánchi Matí xxvi. 38 aisá likhá, ki "Merí ján maut tak beniháyat ghamgín hai."

S. 13.—Kyá is bát ko kisí ne inkár kiyá?

J.—Afsos kí bát hai, ki logon ne iská bhí inkár kiyá, chunánchi koí kahte the, ki Masíh kí ján mutlaq na thí, na haiwání, na nátiqí; auron ne kahá ki haiwání ján to thí, par rúh i nátiqa kí kuchh hájat nahín thí, ki Ibn Ulláh khud fáil o mukhtár thá.

S. 14.—Chúnki Masíh kí insáníyat Khudá kí qudrat hí se húí, pas káheko Khudá ne usko Ádam kí mánind miṭṭí men se na banáyá?

J.—Us tarah kí paidáish se Masíh kí haqíqí insáníyat ho játí, lekin Ádam kí zát o gharáne se wuh na hotá, aur zarúr thá, ki wuh baní Ádam ká bháí ban jáwe.

S. 15.—Agar Masíh apní insáníyat ko ásmán se nahín láyá hotá, to us áyat kí kyá máni hai, jo 1 Qar. xv. 47 hai, ki "Pahlá ádmí zamín se kháki hai: dúsrá ádmí Khudáwand ásmán se hai?"

J.—Us kí yih mání hai, ki pahle ádmí kí paidáish miṭṭí men se húí, aur zamín hí par thí, par dúsre kí paidáish baliház uskí ulúhíyat ke, ásmán par se húí.

S. 16.—Masíh kunwárí laṛkí ke hamal se, káheko paidá húá?

J.—Iswáste; ki zarúr thá, ki uskí insániyat pák ho, aur yih na ho saktá, agar uskí paidáish sábiq taur par, má báp se hotí.

S, 17.—Kyún zarúr thá, ki Masíh kí insáníyat pák, aur Ádam ke gunáh se bilkull khálí howe?

J.—Iswáste, ki agar pák na hotí, to uskí insáníyat, aur ulúhíyat ká kuchh mel na ho saktá; aur phir iswáste, ki kafára karne ke liye cháhiye thá, ki qurbání bedágh, aur beaib, balki kámil ho. Ibrán. vii. 26.

S. 18.—Masíh kí pák insáníyat se, ham logon ko kyá fáida hotá?

J.—Yih fáida; ki uskí insániyat ká kamál, nekí ke muqaddame men, hamáre hisáb men likhá játá. 1 Qar. i. 30. Aur phir, hamári pákízagí ke kamál ke wáste goyá ek baiána hai, jisse ham jánte, ki zarúr hogá. Kal. ii. 9, 10.

S. 19.—Kyá Mariyam, sab Baní i Ádam kí mánind, gunáhgár na thí?

J.—Beshakk thí; kyúnki Ádam kí beṭí thí, aur is sabab se Masíh ne, usmen aib lagáke usse nasíhat kí: Yuh. ii.

Balki auroṉ kí mánind us ko bhí naját denewále kí hájat thí, aur maạlúm hai, ki wuh bhí ímán láí. Lúká i. 47.

S. 20.—To kyúṉkar húá, ki Masíh jo ibn i Maryam thá, us kí má kí nápákí meṉ sharík na húá ?

J.—Masíh ibn i Maryam thá, par faqat muạjizána taur par, balki aisá ki sáf záhir húá, ki wuh ibn ulláh thá, aur is wáste Ḳhudá kí mánind pák rahá.

S. 21.—Jab donoṉ zát ká wasl Masíh meṉ húá, to is se kyá baná ?

J.—Yih húá, ki donoṉ zát kí sifatoṉ kí sharákat ek hí fáịl, yaạne Masíh se húí.

S. 22.—Pák kitáboṉ meṉ is sharákat ká kyá ishára hai ?

J.—Yih ishára, ki wuhí sifateṉ fáịl kí ṭhahartíṉ, jo haqíqat meṉ faqat uskí ek zát kí sifateṉ haiṉ.

S. 23.—Do ek bát kahiye, jin se yih aur bhí sáf záhir ho ?

J.—Chunánchi, Ạmál xx. 28 meṉ likhá hai, ki "Ḳhudá ne kalísiyá ko apne hí lahú se ḳharidá hai," báwujúde ki yih saríh hai, ki dukh uṭháná faqat insáníyat kí ek sifat hai. Phir Zab. xlvii. 5 meṉ likhá hai, ki "Ḳhudá shahána gáte húe úpar chaṛhá," báwujúde ki sáf maạlúm hai, ki faqat insáníyat ásmán par chaṛhne ke qábil hai.

S. 24.—Agar Masíh kí sahíh taswír hotí, kyá díndárí ke muqaddame meṉ kuchh fáida nahíṉ kartí ?

J.—Mutlaq nahíṉ ; kyúṉki Masíh ká jamál wuhí nahíṉ, jo nazar á saktá, yá súrat par mauqúf hai, par us ká jamál wuhí jo ímán hí se pahcháná játá, chunánchi Muqaḍdas Púlús ne yúṉ farmáyá, "Agarchi ham ne Masíh ko bhí jism kí ráh se pahcháná hai, par ab is wazạ use phir ham nahíṉ pahchánte." 2 Qar. v. 16.

S. 25.—To Masíh ko, ki Ḳhudá i mujassam hai, ham kyúṉkar samajhke g̱haur kareṉ ?

J.—Ímán hí se, aur rúhání fahm se láiq gumán hogá, ki dánáí aur ilhám kí rúh kí madad páke, kalám ke wasíle Masíh kí bilkull pahchán hásil kareṉge. Efes. i. 17.

M

S. 26.—Ibn ulláh ke mujassam hone kí bát se ham logon̲ ko kyá ḳháss tạlím nikaltí ?

J.—Yih, ki basabab is ke, ki usne hamárí zát ká libás pahiná hai, wuh hamárá bí ho gayá, aur cháhiye ki ham use apná jánkar, yih kahen̲, "Hamáre liye ek farzand tawallud hotá, aur ham ko ek pisar baḳhshá játá." Ashá. ix. 5. Yá Rúth kí mánind, cháhiye ki shádí kí ạrz us se karen̲, is liye ki wuh hamárá rishtadár ho gayá hai. Rúth iii. 9.

CHAUBI'SWA'N SAWA'L.

J.—Masíh ham logon̲ ke chhuṛáne men̲ kai tarah ke uhde rakhtá ?

S.—Masíh ham logon̲ ke chhuṛáne men̲ tín tarah ke uhde rakhtá, yạ́ne Nabí ká, Káhin ká, aur Bádsháh ká; aur yih uhde us kí ạ́jizí aur sarfarází kí hálat donon̲ men̲, us ke húe.

FAIDAH.

S. 1.—Masíh ká ụhda i ạ́mm kaun hai, jis men̲ yih tín ḳháss ụhde mundarij hain̲ ?

J.—Yih; yaạne ki wuh Ḳhudá, aur insán ke bích men̲ *darmiyání* hai. 1 Tim. ii. 5. "Ki Ḳhudá ek hai, aur Ḳhudá aur ádmíon̲ ke bích ek ádmí darmiyání hai, wuh Masíh Ísá hai."

S. 2.—Kyá zarúrat thí, ki Masíh darmiyání ká ụhda iḳhtiyár kare.

J.—Yih zarúrat; ki Ḳhudá aur insán men̲ phúṭ parí thí, is liye ki insán ne fasád barpá kiyá thá. Ashá. lix. 2.

S. 3.—Is námuwáfiqat ke dúr karne ke wáste, kyá ụzr yá ạrz karke hamárí sifárish na kar saká ?

J.—Hargiz nahín̲; kyún̲ki insán kí sharárat se, sharíạt, aur sharạ denewále kí aisí beịzzatí húí, ki jab tak yih beịzzatí na uṭhe, aur ịwaz men̲ in kí ịzzat na kí jáwe, to kisí tarah ká mel o muwáfiqat ho nahín̲ saktí. Ashá. liii. 10.

S. 4.—Kyá Masíh ke siwá, koí dúsrá darmiyání ho saktá?

J.—Nahíṉ; kyúṉki koí dúsrá na thá, jo us taur par, ásmánwáloṉ aur zamínwáloṉ se rishta rakhtá thá, jis ke sabab wuh un meṉ mel kará saká.

S. 5.—Kyá rishta ásmán o zamín se rakhtá?

J.—Ḳhudá hoke, hamesha se Báp ká barábar húá, aur yúṉ baliház zát ke ásmání rishta rakhtá thá. Yuh. xi. 30. Phir jab apní ḳhushí se insán ho gayá, aur Baní Ádam kí zát ko iḳhtiyár kiyá thá, wuh zamínwáloṉ ká rishtadár ho gayá. Filip. ii. 6, 7.

S. 6.—Is ụhda i ámm meṉ, kai ḳháss ụhde mundarij haiṉ?

J.—Tín haiṉ; pahle Nabí ká, Istisná xviii. 15; phir Káhin ká, Zab. cx. 4; phir Bádsháh ká, Zab. ii. 6.

S. 7.—Kyá yih tínoṉ ụhde ạhd i fazl se ek hí tarah ká ịláqa rakhte haiṉ?

J.—Nahíṉ; kyúṉki us kí kahánat, yá zabíha guzránne ká kám, ạhd i fazl kí niạmatoṉ ke hásil karne ke liye zarúr hai; par uskí nabúwat o bádsháhat karní, aur sifárish karní, un niạmatoṉ ke bánṭne meṉ masrúf hotíṉ.

S. 8.—Hamárí pareshání i hálat meṉ, kaun tín áfateṉ haiṉ, jo in tín ụhdoṉ ke málik se dúr ho játíṉ?

J.—Yih haiṉ, pahle nádání, jo Masíh kí nabúwat se dúr hotí; phir gunáh, jo Masíh kí kahánat se dúr ho játá; phir najásat, jo Masíh kí bádsháhat se miṭáí játí. Aur is hí sabab aisá bayán húá, ki baliház is ke, ki Masíh Nabí hai, wuh hamárí dánáí ṭhahrá; baliház is ke, ki wuh Káhin hai, hamárí rástbází ṭhahrá; baliház is ke, ki Bádsháh hai, wuh hamárí pákízagí ṭhahrá; aur basabab is ke, ki us meṉ yih tín ụhde ek sáth rahte, wuh hamárí ḳhalásí ṭhahrá. 1 Qar. i. 20.

S. 9.—Kyá Masíh, in ụhdoṉ par kisí dúsre se muqarrar húá?

J.—Filhaqíqat; balki hamesha hí se muqarrar húá; Patras i. 20. "Jo dunyá kí paidáish se peshtar muqarrar

húá." Phir, Ibrán. v. 4, 5, se maạlúm hotá, ki az ḳhud us ne yih ụhda nahín̲ iḳhtiyár kiyá, par Hárún kí mánind, Ḳhudá se talab kiyá gayá, aur is hí ke mutábiq us ko bhejne ká wạ́da peshtar húá, Ashá. vii. 14: phir uske áne kí ạlámaten̲ peshtar dikhái gaín̲; Yuh. iii. 14; aur áḳhir i kár jab waqt púrá húá, wuh áyá, aur darmiyání ke kám karne ke wáste insán kí zát ko iḳhtiyár kiyá. Gal. iv. 4, 5.

S. 10.—Masíh ko, in ụhdahá i mazkúr par muqarrar karne men̲, do báten̲ hain̲, so kyá?

J.—Yih hain̲; chunánchi us ko masah karná hai, aur baạd uske ụhde par sarfaráz karná hai.

S. 11.—Us ke masah karne ko kyá samjhen̲?

J.—Masíh ko in sab ụhdon̲ ke wáste maḳhsús karná; Yuh. x. 36. Phir Rúh ul Quds ko use ịnáyat karná, aisá ki us kí beshumár aur beshqímat niạmaton̲ ko páke, apne in sab ụhdon̲ ke láiq ho jáwe. Yuh. iii. 34.

S. 12.—Masíh kis zát men̲ masah húá?

J.—Masíh apní insáníyat hí men̲ masah húá, ki wuh Rúh ul Quds kí niạmaton̲ ko lene ke qábil thá.

S. 13.—Masíh apne un ụhdon̲ par kab sarfaráz húá?

J.—Un ụhdon̲ ke wáste paidá hí húá, lekin áshkárá un par sarfaráz na húá, jab tak us ne baptisma na páyá thá.

S. 14.—Us ke in ụhdon̲ par sarfaráz hone ká kyá taur thá?

J.—Ásmán us ke liye khul gayá, aur Rúh ul Quds kabútar kí súrat men̲ utrá, aur us par názil hoke baiṭhá, aur ek áwáz ásmán se yih kahtí áí, ki "Yih merá piyárá farzand hai, jis se main̲ rází hún̲." Matí iii. 16, 17.

S. 15.—Yih tihrá ụhda Masíh ko kyún̲ milá?

J.—Is sabab, ki hamárí naját ke wáste tín tarah kí niạmaten̲ cháhiye; pahle yih, ki fidya ho, jo káhin se mutaạlliq hai; phir us ke maqbúl hone kí ḳhabar dená, jo nabí ká kám hai; aur phir, razámandí kí niạmaton̲ ko baḳhshná, jo muḳhtár, yá bádsháh ká kám hai.

S. 16.—Kabhí koí aur húá, jis ko yih tihrá ụhda milá?

J.—Nahíṉ; kisí ne yih tínoṉ ụhde kabhí nahíṉ páe; magar Masíh ko mile, táki uskí aisí ịzzat o buzurgí auroṉ ke muqábale meṉ ho, jis se ham jáneṉ ki yihí Masíh hai, aur dúsrá nahíṉ; jaisá Masíh ne farmáyá, ki "Maiṉ hí ráh o sachái o zindagí húṉ," yaạne káhin hoke, apní maut i qurbání se naját kí ráh húṉ; nabí hoke, sachái húṉ; bádsháh hoke, Rúh ul Quds hí se zindagí baḳhshtá. Yuh. xiv. 6.

S. 17.—Kyá Masíh yih tínoṉ ụhde, apní ạjizí aur sarfarází kí donoṉ hálat meṉ bhí, rakhtá thá?

J.—Biláshakk.

S. 18.—Kyá Ḳhudá ke wạde, jo nae ạhd meṉ haiṉ, "yạne ki maiṉ apní sharíạt ko unke andar rakhúṉgá, aur unke dil par un ko likhúṉgá," waghaira, Masíh ke in ụhdoṉ se ịláqa rakhte haiṉ?

J.—Masíh kí qurbání ke sabab, jo káhin hoke guzrántá, yih wạde húe; phir nabí hoke, in kí ḳhabar ham ko detá; aur bádsháh hoke, in wạdoṉ ko púrá kartá, aur un kí niạmateṉ ham ko baḳhshtá. Heb. i. 2; ix. 16. Zab. cx. 3.

S. 19.—Masíh ke ụhdoṉ ke zikr karne meṉ, káhe ko pahle Nabí, tab Káhin, tab Bádsháh zikr húá?

J.—Is liye ki yihí tartíb hai, jo pák kitáboṉ meṉ pái játí. 1 Qar. 30.

S. 20.—Kisí ne yih tartíb ulaṭ ḍálí?

J.—Háṉ; baạze log to haiṉ, jo kahte ki Masíh ne pahle bádsháh ká ụhda rakhke, ímán aur tauba karne ká hukm diyá, aur yih hukm sharíạt kí jagah par áyá, aur un kí samajh meṉ naját is tarah se hásil hotí, ki agar yih hukm mán leweṉ, to hamárí farmánbardárí meṉ jo báqí hai, Masíh ḳhud adá karegá, aur naját degá.

S. 21.—Is tartíb meṉ kyá qabáhat hai?

J.—Auwal to sach nahíṉ; dúsre isse insán ạmál hí se bach játá, aur ímán se nahíṉ; aur phir Injíl kí ḳhúbí, ki jo fazl kí tadbír hai, uṭh játí.

S. 22.—Jab Masíh par ímán láweṉ, kyá lázim hai ki use is tarah ká ụhdadár samajhke ímán láweṉ?

J.—Filhaqíqat; kyúṉki agar use faqat hákim jáneṉ, yá nabí, yá bádsháh, to ímán ṭhík nahíṉ hogá. Yuh. viii. 24.

S. 23.—Ạdálat ke rú se kis ụhde ke sabab ham nek o rást ṭhaharte?

J.—Us kí kahánat se, kyúṉki káhin hoke, Masíh ne hamáre liye kafára kiyá; aur sharíạt kí lạnat se makhlasí hásil karní, gunáhgár ke nazdík, sab se baṛí bát hai. Rúm. x. 4.

S. 24.—Masíh ke tíhre ụhde kí bát se ham ko kyá tasallí nikaltí?

J.—Yih tasallí: ki jiss abab ki Masíh hamhí logoṉ ke wáste ịnáyat húá, ham use tíhrá ụhda rạkhte húe apne kám meṉ láweṉ, ki wuh hamáre wáste dánáí, o rástbází, o pákízagí, balki kamál makhlasí ho jáwe. 1 Qar. i. 30.

PACHI'SWA'N SAWA'L.

S.—Masíh Nabí ká kám kyúṉkar kartá?

J.—Masíh Nabí ká kám is tarah kartá, ki apne kalám o rúh se, Ḳhudá kí marzí ko insán kí naját kí bábat záhir kartá hai.

FAIDAH.

S. 1.—Pák kitáboṉ kí kaun áyat meṉ Masíh Nabí kahláyá?

J.—Muqaddas Patras ne farmáyá, ki Músá kí bát Nabí i áyande ke muqaddame meṉ púrí húí. Ạmál iii. 22.

S. 2.—Masíh káhe ko Nabí kahláyá?

J.—Is sabab se, ki us ne Baní Ádam kí naját ke muqaddame meṉ Ḳhudá i Taạlá ke sab mansúboṉ ko sáf sáf záhir kiyá. Yuh. xv. 15.

S. 3.—Is ụhde ke ịláqe meṉ Masíh ká koí aur khitáb milá?

J.—Háṉ; chunánchi Rasúl kahláyá, Ibrán. iii. 1. Gawáh kahláyá, Asháyá lv. 4. Mutarjim, Ayúb xxxiii. 23.

S. 4.—Rasúl káheko kahláyá?

J.—Is liye ki wuh ásmán kí taraf se elchí hoke áyá, ki Ḳhudá kí marzí ko Baní Ádam par záhir kare. Yuh. iii. 34. Aur is ịláqe meṉ, ạhd ká rasúl, yá paiġhambar kahláyá. Mál. iii. 1.

S. 5.—Káheko gawáh kahláyá?

J.—Is wáste, ki Ibn i Ádám hoke, apne bháioṉ par, yạne Baní Ádam par Ḳhudá kí marzí ke muqaddame meṉ, gawáhí dene ke qábil thá, aur Ibn ulláh hoke uskí gawáhí kámil o be nuqs thí, is liye uská yih ḳhitáb rakhá gayá. "Wuh jo Ámín, sachchá aur barhaqq gawáh hai." Mukash. iii. 14.

S. 6.—Masíh mutarjim yá sharh karnewálá káhe ko kahláyá?

J.—Is wáste ki díndárí ká bhed insán kí tạlím se aisá dúr hai, ki agar koí sharh karnewálá na hotá, jo hamárí ạql ko raushan kare, aur use tezí o tázagí baḳhshe, to hargiz samajh na sakte, ki kyá chíz hai. 1 Yuh. v. 20.

S. 7.—Kyá hájat thí ki Masíh Nabí ho?

J.—Yih hájat, ki Ḳhudá kí rúh kí báteṉ, baġhair ilhám ke, hargiz kisí par na khultíṉ; 1 Qar. ii. 14: aur ilhám honá, Masíh ke siwá dúsre kí mạrifat námumkin thá. Yuh. i. 18.

S. 8.—Masíh Ḳhudá kí marzí ko kis taur par ẓáhir kartá?

J.—Záhiran kalám se, aur bátinan apní rúh se. 1 Patras ii. 12.

S. 9.—Kalám kin ko supurd húá?

J.—Kalísiyá ko; aur is sabab kalísiyá ko yih nám húá, "Royá kí Wádí." Ashá. xxii. 1.

S. 10.—Kyá puráná ạhdnáma Masíh hí se húá?

J.—Filhaqíqat; kyúṉki Masíh kí rúh sab agle Nabíoṉ meṉ thí. 1 Pat i. 4. Phir Núh ke waqt meṉ, Masíh ne un

rúhon ko manádí kí, jo bilfiạl gunáh ke sabab qaid men parí hain. 1 Pat. iii. 19. Aur phir aisá zikr hai, ki Masíh Músá ke sáth Síná pahár par ham kalám húá. Ạmál vii. 38.

S. 11.—Kyá nae ạhd ke zamáne men Masíh apní kalísiyá ke fáide ke wáste wuhí kám Nabí ká kiyá kartá ?

J.—Filhaqíqat; aur iswáste iská aisá zikr hai, ki apne kalám se, aur kalísiyá ke muqarrar dastúron se, apní áwáz goyá ásmán kí taraf se sunátá. Ibrán. xii. 25. "Dekho, tum bolnewále se gháfil na ho; kyúnki agar we bhág na nikle, jo usse jo zamín par farmátá thá gháfil rahe, to ham bhí agar usse jo hamen ásmán par se farmátá hai, munh moren, kyúnkar bhág niklenge."

S. 12.—Masíh kin logon kí maạrifat, agle zamánon men, aur ab ke zamánon men, Khudá kí marzí ko záhir kartá thá ?

J.—Áphí khud, aur bạz waqt auron ke wasíle se, záhir kartá.

S. 13.—Kab áphí ne khud Khudá kí marzí ko záhir kiyá ?

J.—Puráne ạhd ke zamáne men áwázon, aur royát, aur khwáb, aur aur atwár se. Ibrán. i. 1. Aur nae ạhd ke zamáne men khud zamín par názil hoke, sab ko munh zubání sikhátá rahá. Ibrán. ii. 8.

S. 14.—Masíh kaun wasílon se, Khudá kí marzí záhir kartá rahá ?

J.—Puráne ạhd ke zamáne men nabíon se, aur nae ạhd ke zamáne men rasúlon se, jo donon wuhí bát kahte, aur likhte, jo Rúh ul Quds hí se síkhe the. 2 Pat. i. 21. Bạd uske apní kalísiyá ke ụhdadáron ko hukm diyá, ki we uskí sab báten sunáwen, aur wạda bhí kiyá, ki jab tak tum is kám men mashghúl raho, main tumháre sáth, balki hamesha tak rahúngá. Mark. xxviii. 20.

S. 15.—Masíh kaun báton men, aur nabíon aur Injíl ke ustádon se, bartar mạlúm hotá ?

J.—In báton men; ki aur sab nabí, Masíh kí taraf se

nabúwat karne ká iḳhtiyár páte the, Efes. iv. 11 : balki jitní sifaten un men nazar átín, sab kí sab ushí kí baḳhshish. Yuh. xx. 22. Phir un men se koí Masíh ke barábar na húá, ki unkí báten is tarah ke iḳhtiyár o tásír ke sáth húín, jaisá Masíh kí thín. Yuh. vii. 46.

S. 16.—Upar zikr hai, ki Masíh Músá kí mánind nabí hogá, so kaun báton men?

J.—Bạhut báton men; pahle darje ke muqaddame men, Músá ká baṛá darja thá; chunánchi Istisná xxxiv. aisá likhá hai, ki "Baní Isráíl men Músá kí mánind koí nabí qáim nahín húá, jisse Yahowáh ámne sámhne muláqát kartá, un sab ạjáib o gharáib men, jinke karne ke liye Yahowáh ne use bhejá thá." Lekin Masíh ká yihí darja thá, balki usse bhí baṛá: chunánchi Ibrán. iii. 5, 6. Músá 'ḳhádim' ṭhahráyá gayá: aur Masíh 'Ḳhudá ke ghar men betá' húá, ki wuh 'Báp kí god hí men thá;' aur wuhí kahá, jo usne Báp ke huzúr men dekhá thá. Phir Músá se shariạt húí, aur ek taur par Ḳhudá ke ạhd ká darmiyáni thá, aur Masíh se Injíl húí; aur wuh nae ạhd ká darmiyání; lekin is men bhí Masíh buzurg o baṛá ṭhahrá, ki pahlá ạhd to fání, aur us ká darmiyání fání, par dúsrá ạhd abadí, aur abadí darmiyání ke háth men supurd húá. Ibrán. vii. 18, 19.

Phir jitne dastúr Músá se jári kiye gae, Masíh un sab ká púrá karnewálá ṭhahrá.

Phir jo ạjáib o gharáib Músá se húe, unse bhí baṛe o ziyádatar Masíh se húe.

Phir Músá ko ek taur par wuhí tihrá ụhda milá, jo Masíh ká hai : ki wuh nabí thá ; phir Istisná xxxiii. 5 men wuh bádsháh kahláyá ; aur báwujúde ki káhin nám usko rakhá na gayá, taubhí usne kahánat ke kai kám kie.

Inke siwá unke ahwál men ạjab muwáfiqat páí játí, jo Tauret o Injíl ke har ek paṛhnewále ko mạlúm hogá.

S. 17.—Jo Masíh kí báten na sunen, un logon kí kyá hálat hogí?

J.—"We qaum meṉ se halák ho jáeṉge." Ạmál iii. 23.

S. 18.—Kyá mumkin hai, ki Masíh ke log uskí sab báteṉ sunáweṉ, aur taubhí sunnewále rúhání fáida na uṭháweṉ?

J.—Mumkin hai; chunánchi Asháyá ḳe waqt meṉ bahut aise log the; Ash. liii. 1. Phir Masíh ke waqt Korázín o Baitsaidá ke log aise hí the. Matí xi. 21.

S. 19.—Kyá sabab hai, ki Masíh ká kalám kisí hálat meṉ fáida nahíṉ baḳhshtá?

J.—Isliye, ki sunnewále ímán ko usmeṉ ámez nahíṉ karte. Ibrán. iv. 2.

S. 20.—Jab sunnewáloṉ ko kalám se fáida na hotá, to un ke liye kyá hotá?

J.—Ḳhudá ká kalám unko qatl kartá. Húsh. vi. 5: Balki unkí halákat ke liye maut kí bú hai.

S. 21.—Ḳhudá ká kalám kyúṉkar muassir ho?

J.—Jab Masíh, apní rúh se, bátin meṉ sikháwe. Yuh. vi. 63; xiv. 26.

S. 22.—Masíh kyúṉkar bátin meṉ sikhátá?

J.—Samajh ko wá kartá, aisá ki kalám usmeṉ daḳhl páke roshní baḳhshtá, Zab. cxix. 130. Is tarah se Injíl kí ạjíb ḳhúbí insán kí rúh par khul játí, 2 Qar. ii. 10, 12; aur uskí taraf bahut máil ho játí. 1 Tim. i. 15.

S. 23.—Kyá Masíh kí nasíhat sab ke liye hai?

J.—Biláshakk: aur is sabab se us ne is tarah kí manádí kí hai, "Are áo tum logo, mujh se síkho, ki maiṉ halím aur dil meṉ g̣haríb húṉ." Matí xi. 28, 29.

S. 24.—Masíh kí taraf se, kai madrase muqarrar húe, jin meṉ ham tạlím páweṉ?

J.—Tín madrase; pahlá Sharíạt ká, dúsrá Injíl ká, aur tísrá, musíbatoṉ ká.

S. 25.—Masíh, Sharíạt ke madrase meṉ kyá sikhátá hai?

J.—Gunáh kí haqíqat, ki kyá shai hai, aur kaisí sazá ke láiq; aur yih bhí, ki gunáh ke sabab, sab baní A'dam "ná ummed, aur is dunyá meṉ be Ḳhudá haiṉ." Efes. ii. 12.

S. 26.—Injíl ke madrase meṉ Masíh kyá tạlím detá?

J.—Ki us ne gunáhgároṉ ke wáste aisá kám kiyá, ki us ke kám hí se, ab unko maġhfirat milne saktí, aur us kí tásír se, nekí o pákízagí dil meṉ paidá hotí. Aur is bạis insán ká faqat yih kám hai, ki naját ká piyála uṭháke Ḳhudáwand ká nám lewe. Zab. cxvi. 13.

S. 27.—Musíbatoṉ ke madrase meṉ, Masíh kyá tạlím detá?

J.—Yih; pahle Ḳhudá ko munsif jánna. Azrá. ix. 13. Phir dil ko ásmání chízoṉ par lagáná, na ki dunyáwí chízoṉ par. 2 Qar. iv. 17, 18. Aur phir is kí bábat fikrmand honá, na ki musíbateṉ dúr hoṉ, par musíbatoṉ se fáidah ho. Ashá. xxvii. 9.

S. 28.—Masíh ke sachche shágirdoṉ ko ham kyúṉkar pahcháneṉ?

J.—Agar Masíhí ịlm meṉ nit taraqqí karte, Húsh. vi. 3; aur Masíh kí suhbat se ḳhush hote, Zab. xxvii. 4; aur us kí ġhair háziri se ġhamgín hote, Ayúb xxiii. 3; aur agar Masíh ká kalám dil meṉ chhipá rakhte, Zab. cxix. 2; tab sábit hotá, ki Masíh kí ustádí se, ham ne naját bakhsh fáidah uṭháyá hai.

PACHÍSWA'N SAWA'L.

S. 1.—Masíh Káhin ká kám kyúṉkar kartá hai?

J.—Masíh káhin ká kám is tarah kartá, ki us ne, iláhí ạdl ke dạwá ke mutábiq, Baní A'dam ke ¡waz meṉ, apne taíṉ qurbání meṉ guzráná, táki Ḳhudá aur insán meṉ mel hojáwe; aur ab hamáre liye nit sifárish kartá.

FAIDAH.

S. 1.—Káhin kise kahen?

J.—Káhin us hí ko kahte, jo gunáhgáron kí taraf se, qurbání qurbángáh par guzrántá, aur is tadbír se Ḳhudá Taạlá ko rází kartá, ki us men aur insán men phir mel ho; aur yih Ḳhudá kí taraf se miltá, táki ụhdadár kí suní jáwe. Ibrán. vi. 1, 4.

S. 2.—Jo káhin Baní Isráíl ke darmiyán men the, aur ḳháss karke, Sardár Káhin ká ụhdá, so kiskí ạlámat thí?

J.—Masíh kí ạlámat, ki wuh Sardár Káhin hoke áwegá, aur gunáhgáron ke liye, Ḳhudá Báp ke huzúr men jáegá, ki kafára guzránke mel ká báịs ho. Ibrán. viii. 1, 2, 3.

S. 3.—Jab sardár káhin, Ḳhudá ke huzúr men gayá, aur apne kándhon par, aur peṭí men bhí, Baní Isráíl ke bárah firqon ke nám kanda kiye húe pahin rahá, so kin kí taraf se kárinda samjhá jáwe? Ḳhur. xxviii. 12, 19.

J.—Baní Isráíl kí taraf se kárinda thá: aur is bát men bhí Masíh kí ạlámat thá, jo apne sab ímándár logon ká kárinda hai. Ashá. xlix. 12.

S. 4.—Kyá aur káhin Masíh kí ạlámat thá, yá faqat Sardár Káhin?

J.—Sab káhin Masíh kí ạlámat the, báwujúde ki Sardár Káhin is muqaddame men, auwal ṭhahrá; kyúnki muqaddas Rasúl ne Masíh ko, aur sab káhinon se mushábahat dí. Ibrán. x. 11, 12.

S. 5.—Masíh Baní Hárún se bartar hai, so kaun báton men?

J.—Pahle zát men; phir is ụhde par sarfaráz hone ke taur men, aur uske anjám men.

S. 6.—Masíh zát ke baliház, kyúnkar unse bartar húá?

J.—Isliye; ki we faqat insán the; wuh to Ḳhudá i mujassam. 1 Yuh. v. 20. We gunáhgár insán the; wuh to pák,

bebad, beạib, aur gunáhgáron̲ se judá thá. Ibrán. vii. 26.

S. 7.—Baliház taqarrurị ke kyún̲kar Masíh unse bartar húá?

J.—*Wuh* káhin, baghair qasam ke, kahánat par sarfaráz húá, lekin *yih* qasam ke sáth, ushí se, jisne usse kahá, ki "Ḳhudáwand ne qasam kháí, aur na badlegá, ki tú Malik i Sidq kí tarah hamesha ko káhin hai." Ibrán. vii. 21.

S. 8.—Masíh káheko kahánat par qasam ke sáth muqarrar húá?

J.—Iská yih sabab thá, ki Masíh hamárí naját ke kám men̲ háth dáḳhil na kar saká, jab tak Ḳhudá Báp ne usko is kám par sarfaráz na kiyá; aur Ḳhudá ne apní marzí kí betabdílí ko sábit, aur Masíh kí pasandídagí ko záhir karne ke liye qasam kháke usko muqarrar kiyá. Ibrán. ix. 12. Pas is qasam ke wasíle se áshkár húá, ki *yih* hí haqíqí pasandída káhin hai, jiskí *wuh* káhin faqat ạlámat thí.

S. 9.—Masíh kí qurbání Baní Hárún kí qurbání se kyún̲kar bartar thí?

J.—"Kyún̲ki nahín̲ ho saktá, ki bailon̲ aur bakron̲ ká lahú gunáhon̲ ko miṭáwe;" "lekin jab isne gunáhon̲ kí ekhí qurbání hamesha ke liye guzrání thí, Ḳhudá ke dahne já baiṭhá." Ibrán. x. 4, 12.

S. 10.—Kis Káhánat ke intizám ke mutábiq Masíh káhin ho gayá?

J.—*Malik i Sidq* ke mutábiq. Zab. cx. 4.

S. 11.—Wuh kyá intizám thá?

J.—Malik i Sidq ká yih bayán hai, ki "Beṭe kí mánind hamesha káhin rahtá." Ibrán. vii. 3.

S. 12.—Malik i Sidq insán thá, aur múá bhí hogá, to kyún̲kar hamesha tak káhin rahtá?

J.—Is tarah se; ki isse peshtar koí káhin na thá, jiská wuh jánishín húá, aur na bạd uske koí ánewálá thá, ki uskí jánishíní kare; phir apní ụmr bhar káhin rahá, yáne

jismání sharíạt ke hukm ke muwáfiq nahín; balki hamesha kí zindagí kí qudrat ke mutábiq baná hai. Ibrán. vii. 24, 16; aur yún hí Masíh kí ạin ạlámat thá.

S. 13.—Masíh ko káhin hoke do kám karná pará; so kaun hain?

J.—Pahle kafára karná, jiská waqúạ zamín par húá; Ibrán. xiii. 2: aur phir sifárish karní, jo ásmán par hotá. 1 Yuh. ii. 1.

S. 14.—Masíh káhe ko zamín par kafára húá?

J.—Is liye, ki zamín hí par insán ne fasád karke sharíạt ko ṭor ḍálá, aur Khudá ke ikhtiyár ko pámál kiyá thá, aur munásib thá, ki ushí jagah men, us sharárat kí sazá aur badlá ho; is liye Masíh ne farmáyá, ki "Main ne zamín hí par terí buzurgí kí." Yuh. xvii. 4.

S. 15.—Masíh ne zamín par kaisá kafára diyá?

J.—Qurbání ká; 1 Qar. v. 7: "Masíh hamárá fasah hamáre hí wáste zabh húá."

S. 16.—Masíh ne kaun qurbání guzrání?

J.—Us ne apne taín qurbání ke taur par guzráná; Ibrán. ix. 26: "Wuh ek bár záhir húá, ki apne taín qurbání karne se, gunáh ko nest kare."

S. 17.—Har ek qurbání men kyá chíz zarúr thí?

J—Lahú is qadr baháná, jisse maut áwe; Ibrán. ix. 22: "Baghair lahú baháye muáfí nahín hotí."

S. 18.—Masíh kí kaun zát qurbání men guzrání gaí?

J.—Us kí insáníyat, yáne jism o insání rúh. Ashá. liii. 10; Ibrán. x. 10; aur maut se, uskí rúh o badan men judáí húí. Yuh. xix. 30.

S. 19.—Qurbání guzránne men ek sifat zarúr thí, táki, pasandída ho; so wuh kyá thí?

J.—Zarúr thá, ki qurbání aisí qurbángáh par guzrání jáwe, jo use taqaddus bakhsh saktí; us hál qurbání kí qadr hotí, aur jis gharaz se guzrání gaí, wuh bhí hásil hotí; Matí xxiii. 19: "Kyá bará hai, qurbán, yá qurbángáh, jo qurbání ko taqaddus bakhshtí hai?"

S. 20.—Kaun qurbángáh thí, jis par Masíh ne apní insániyat ko guzráná?

J.—Uskí ulúhiyat wuh qurbángáh thí.

S. 21.—Is qurbángáh ne Masíh kí qurbání ko kyúṉkar taqaddus bakhshá?

J.—Istarah; ki ishí se Masíh kí qurbání kí aisí qadr o tásír húí, ki uskí fazílat kí hadd nahíṉ pái játí. Ibrán. ix. 14.

S. 22.—Jab Masíh maslúb húá, kyá tabhí se yih qurbání shurúạ húí?

J.—Jab Masíh mujassam húá, ushí waqt se Masíh qurbángáh par dhará gayá, Ashá. liii. 3; aur maslúb hote waqt zabíha tamam ho gayá. Yuh. xix. 30. Ashá. liii. 9.

S. 23.—Kyá is qurbání guzránne ke liye káhin zarúr thá?

J.—Biláshakk; baghair káhin ke na qurbání ho saktí, na gunáhoṉ se makhlasí miltí. Ibrán. viii. 3.

S. 24.—So is qurbání meṉ káhin kaun thá?

J.—Wuhí thá, khud qurbángáh, khud qurbání, aur khud káhin. Ibrán. v. 5.

S. 25.—Kyá Masíh ne haqíqat meṉ apne taíṉ hamár jagah par, aur hamáre iwaz meṉ guzráná?

J.—Biláshakk; nahíṉ to in áyatoṉ kí kuchh mạní nahíṉ hai, yạne 1 Patr. ii. 24: "Usne áp apne badan par hamáre gunáhoṉ ko salíb par uṭhá liyá." Phir Rúm. v. 6: "Masíh ạin waqt par bedínoṉ ke liye mará." Phir, Mukásh. v. 9: "Apne lahú se ham ko mol liyá."

S. 26.—Masíh ne apne taíṉ kai bár guzráná?

J.—Ekhí bár, Ibrán. ix. 28: "Masíh ek bár sabhoṉ ke gunáhoṉ ke bojh uṭháne ke liye áp ko guzránke—"

S. 27.—Káhe ko?

J.—Is liye ki sharíạt meṉ ek bár marne ká zikr hai, aur yúṉhí Masíh ke ek bár marne se, ki wuh Khudá i mujassam thá, sharíạt ká haqq bilkull adá húá. Ibrán. ix. 27, 28.

S. 28.—Masíh ne apne taíṉ kis gharaz par guzráná hai?

J.—Is gharaz se; ki ạdl ká haqq adá karke Ḳhudá ko rází kare. 1 Patr. iii. 18.

S. 29.—Kyá us tarah se ạdl ke haqq adá karne kí zarúrat thí?

J.—Biláshakk; kyúṉki jab tak ạdl ká haqq adá na ho, tab tak Ḳhudá Baní Ádam ko bachá na saká. Ḳhur. xxxiv. 7.

S. 30.—Ạdl ká kyá dạwá thá?

J.—Yih dạwá, ki jis hál sharíạt beịzzat ho gai thí, to zarúr thá ki uskí lạnat sab náfarmánoṉ ke úpar pare. Hiz. xviii. 4. Yá agar unpar na ho, kisí láiq ịwazí par. Zab. lxxxix. 19.

S. 31.—Agar sharíạt kí lạnat Baní Ádam par partí, to kyá hotá?

J.—Ḳhudá ke ghazab kí ág unpar nit dahaktí, taubhí gunáh ká badlá kabhí na ho játá. Ashá. xxxiii. 14.

S. 32.—Kyúṉ ạdl ká haqq Baní Ádam se kabhí adá na ho saká?

J.—Is liye ki Baní Ádam mahdúd ḳhilqat hai, aur uske dukh se, behadd Ḳhudá kí beịzzatí ká kyá badlá mil saktá; siwá is ke sab Baní Ádam gunáhgár haiṉ, aur agar dozakh meṉ ḍále játe, gunáhgár hí rahte hamesha tak. Mukásh. xiv. 4.

S. 33.—Ạdl ká haqq Masíh se kyúṉkar talab ho saká, jis hál ki wuh pák o begunáh hai?

J.—Albatta uske adá karne ká farz na thá, par áp hí ne apne taíṉ gunáhgároṉ ke ịwaz meṉ guzráná. Zabúr. xl. 7. Jab us ne aisá kiyá, unke gunáh uske hisáb meṉ likhe gaye, Asháya liii. 5, 6. Siwá iske, apní ján ká dedená uske iḳhtiyár meṉ thá. Yuhanná x. 18.

S. 34.—Kyá Masíh ne ạdl ká haqq bilkull adá kiyá?

J.—Biláshakk; kyúṉki likhá hai, ki us kí qurbání Ḳhudá ke nazdík ḳhushbú ṭhahrí, Efes. v. 2. Yá jaisá Núh kí qurbání kí bábat farmáyá gayá, ki "Yahowáh ne uskí ḳhushbú súṉghí." Paidáish viii. 21.

S. 35.—Masíh kí qurbání kis tarah ḳhushbú ṭhahrí?

J.—Ibárat albatta majází hai, par uske yih mạne, ki jaise Ḳhudá ne gunáh se nafrat kí thí, ki uske nazdík saráhaṭ kí badbú thí, so waisáhí Masíh kí qurbání se ḳhush húá, ki usse ạdl ká haqq adá hotá, aur ghazab iláhí ke bharakne kí zarúrat miṭṭí.

S. 36.—Kyúṉkar sábit hotá hai, ki Masíh ne ạdl ká haqq bilkull adá kiyá?

J.—Us ne ḳhud farmáyá, jab marne hí par thá, ki "Ab sab kuchh tamám húá." Yuhanná xix. 30; aur ki uske kám haqíqat meṉ kámil aur pasandída húe the, "Us ke murdoṉ meṉ se jí uṭhne kí mazbút dalíl se sábit húá." Rúm. i. 4.

S. 37.—Kin logoṉ ke wáste Masíh ne ạdl ká haqq adá kiyá?

J.—Masíh ke kám sab Baní Ádam kí naját ke liye káfí haiṉ, báwujúde ki faqat Ḳhudá ke barguzíde log is ká hásil páte, ki ímán unhí meṉ hai.

S. 38.—Ạdl ke haqq adá karne se Masíh barguzíde logoṉ ko kyá fáidah pahunchátá?

J.—Yih fáidah, ki usí ke sabab se Ḳhudá ke sáth mel o muwáfiqat hásil karte haiṉ. Rúm. v. 10.

S. 39.—Masíh ke adl ke haqq adá karne se yih phal kyúṉkar paidá hotá?

J.—Is tarah, ki jo kám Masíh ne is muqaddame meṉ kiyá, so usse Ḳhudá kí ạjíb mihrbání ek nae taur par khul gaí, aur is mihrbání meṉ yih tásír hai, ki jab Baní Ádam ímán kí ráh se is ká ghaur kare, to fauran dil kí ạdáwat miṭáí játí, aur tabíạt Ḳhudá kí taraf máil hotí. 1 Yuhanná iv. 10, 19.

S. 40.—Ḳhudá aur barguzíde logoṉ ke darmiyán mel o muwáfiqat kis waqt se shurúạ hotí?

J.—Us waqt se, jis meṉ barguzíde log, Ísá ko, nae ạhd ká darmiyání samajhke, uske pás áweṉ, aur uske chhiṛke húe lahú ko qabúl kareṉ. Ibráníoṉ xii. 24.

S. 41.—Us maqám meṉ Ísá ká lahú kis wáste *chhiṛká húá* kahláyá?

J.—Is sabab se; ki baháe húe aur chhirke húe men imtiyáz karen. Khurúj xxiv. 8. Kyúnki Khudá ke sáth mel o muwáfiqat karne, aur gunáhon kí muáfí hásil karne ke liye donon kí eksán zarúrat hai. Hiz. xxxvi. 25.

S. 42.—Ham kyúnkar jánen, ki ham logon men, aur Khudá men, mel o muwáfiqat húí?

J.—Do nishán hain; auwal, sharíat ká takiya aur amalon ká bharosá nahín rahtá, Rúm. vii. 24. Aur doim, Khudá ke fazl par nit tawakkul karke, fazl i ahd kí ráh se naját ká muttaláshí hotá. Zabúr cxv. 1.

S. 43.—Masíh kí kahánat men, is pahle kám, yáne kafára karne se, ham logon ko kyá tálím miltí?

J.—Yih tálím, ki gunáh kí badí, beniháyat hai. Rúm. vii. 13. Phir Khudá kí mihrbání bepáyán hai. Yuhanná iii. 16. Aur phir Baní Ádam ke gunáhon kí muáfí ke wáste Masíh ke kafáre par bharosá rakhne kí kamál zarúrat. Ibráníon x. 29.

S. 44.—Masíh kí kahánat ká dúsrá bará kám kaun thá?

J.—Yih thá, yáne barguzídon ke liye nit sifárish karní. Ibrán. vii. 25.

S. 45.—Kyá naye ahd kí taqarrurí Masíh kí sifárish par mauqúf húí?

J.—Nahín: ahd i mazkúr Khudá ke fazl o karam hí se, baghair Masíh kí sifárish ke, muqarrar húá. Zabúr lxxxix. 3 aur 20.

S. 46.—Kyá Khudá aur gunáhgáron men faqat sifárish hí se mel o muwáfiqat ho játí?

J.—Nahín; kyúnki sifárish kuchh kám nahín áwe, jab tak adl ká haqq adá na ho. Ibráníon ix. 22.

S. 47.—Masíh kí sifárish fazl ke ahd se kyá iláqa rakhtí hai?

J.—Masíh kí qurbání ahd i mazkúr kí ek shart thí; jab wuh shart púrí húí, tab ahd kí niamaton ká bántná wájib húá; aur sifárish un niamaton men se ek hai. Rúm. viii. 33

S. 48.—Sifárish karnewálá Báp ke pás ho, iskí kyá hájat thí, jis hál ki Báp ḳhud ham logon̲ ko piyár kartá?

J.—Yih hájat thí, ki Masíh, barguzídon̲ kí taraf kárinda hoke, Báp ke huzúr men̲ apní nekí ko záhir karne, aur uská ajr mángne ko jáwe, ki yún̲hín̲ Masíh ke wasíle se Ḳhudá Báp kí mihrbání sab ímándáron̲ par howe.

S. 49.—Masíh kí sifárish ká kyá taur?

J.—Ḳhudá Báp se ạrz karní hai, ki uskí qurbání ká sárá ajr un sab logon̲ ko muft mile, jo uspar ímán láwen̲. Yuh. xvii. 24.

S. 50.—Masíh kin logon̲ ke liye sifárish kartá?

J.—Un sab ke liye, jitne fazl i ạhd ká dáman pakarke, us par bharosá rakhte hon̲.

S. 51.—Kyá Masíh kí sifárish hamesha kám átí?

J.—Albatta; chunánchi usne ḳhud farmáyá, ki "Main̲ jántá hún̲, ki tú merí nit suntá." Yuh. xi. 42.

S. 52.—Masíh kí sifárish se Ḳhudá ke barguzíde logon̲ ko kaun pahlí nịamat miltí?

J.—Yih nịamat, ki fazl i ạhd ke wasíle un men̲ aur Ḳhudá men̲ mel o muwáfiqat hotí; Ḳhudá kí mihrbání un par názil hotí, aur we itmínán i dil o kámil salámatí páte; algharaz ạhd i fazl, o uskí sarí nịamaten̲ unhín̲ kí ho játín̲.

S. 53.—Jab ahl i ímán Masíh kí sifárish se Ḳhudá Taálá ke maqbúl húe, to kyá bạd uske, unkí sifárish kisí dúsre taur par hotí?

J.—Albatta; Masíh unkí taraf se kárinda hoke sifárish kartá; chunánchi unhí ke liye aur unhí ká haqq jánke ásmán par, aur ásmán kí sab nịamaton̲ par dạwá kartá hai. Efes. ii. 6; Ibrán. vi. 20.

S. 54.—Jab Ḳhudá ke sáth ahl i ímán ne mel páyá, kyá Masíh tabhí unhen̲ chhoṛ detá, ki áphí apne hí táqat se bahál rahen̲?

J.—Nahín̲; agar aisá kartá, to jald bigáṛ phir hotá; balki nit sifárish kartá, táki sulh ká chain nit baná rahe. Lúká xxii. 32: "Main̲ ne tere liye duạ mángí, ki terá ímán játá na rahe."

S. 55.—Ásmán o zamín ke darmiyán sulh i mausúf kyúnkar bahál rakhtá?

J.—Is tarah, ki kafáre ke sabab se muqaddason ko apná jánke, unkí himáyat kartá; jo nálish un par ho, uskí jawábdihí kartá; jo phúṭ ho, usko phir milá letá. 1 Yuh. ii. 1, 2.

S. 56.—Ḳhudá ke log, báwujúdeki barguzída húe, taubhí un men bahut ạib o nuqs hain, aur is sabab Ḳhudá ke huzúr jáne ke láiq nahín hain, so kyúnkar jáwen?

J.—Masíh ke wasíle se, ki wuh un logon ke wáste wakálat kartá: chunánchi likhá hai, "Ham uske wasíle donon ek hí rúh se Báp ke pás daḳhl páte hain." Efes. ii. 18.

S. 57.—Ḳhudá ke logon kí duạen kyúnkar maqbúl ho játín, jis hál ki barguzídon men nuqs baná rahtá?

J.—Barguzídon kí duạen albatta náqis hain, aur is sabab Ḳhudá ko nápasand hotín, agar Masíh ke sawáb kí ḳhushbú unke sáth shámil na hoti; par ab Masíh ke sabab maqbúl hotín, aur unhín ke badle men bahut niạmaten tálibon ko miltín. Mukash. viii. 3.

S. 58.—Masíh kí sifárish ká áḳhirí fáidah jo barguzídon ko miltá, kyá hai?

J.—Ásmán men daḳhl páná, aur wahán hamesha tak ḳhush o ḳhurram rahná. Yuh. xvii. 24.

S. 59.—Zab. cx. 4 se mạlúm hotá, ki Masíh hamesha tak káhin hai, so kyúnkar?

J.—Hamesha tak qurbáni nahín kartá, "kyúnkí us ne ek qurbání se muqaddason ko hamesha ke liye kámil kiyá." Ibrán. x. 14. Par sifárish albatta hamesha kartá, jab tak karne kí hájat ho, vii. 27, kyúnki "wuh un kí sifárish ke liye hamesha jítá."

S. 60.—Jab barguzíde ásmán par pahúnch gae, tab Masíh káhe ko unke liye phir sifárish kare?

J.—Táki barguzídon kí ḳhushí, nit baní rahe. Yuh. xvii. 21, 22.

S. 61.—Aisí ạrz apne shágirdon ke wáste kyúnkar kar saktá hai ?

J.—Sabab iská yih hai, ki jo kám usne kiyá, aisá kámil hai, ki uská wájibí badlá yih hai, ki uske shágird ushí sabab se hamesha tak ḳhush o ḳhurram rahen. Ibráníon ix. 12.

S. 62.—Ḳhudá ke barguzíde log kyúnkar jánen, ki unkí ḳhushí hamesha tak rahegí ?

J.—Is tarah jánte, ki Masíh kí qurbání, jis ke báịs we ásmán men daḳhl páte, so beshqímat o garánbahá hai, aur ki Masíh jo Ḳhudá báp ke huzúr men hai, uskí bábat nit ạrz karegá, aur isí se yaqín hotá, ki unkí ḳhushí hamesha tak rahegí. Ibráníon ix. 24.

S. 63.—Jo ḳhushí, Masíh kí qurbání ke sabab, barguzídon ká haqq húí, so ásmán par Masíh kaun ụhda rakhke unhen bánṭ degá ?

J.—Nabí o bádsháh hoke yih ḳhushí unhen bánṭegá.

S. 64.—Kyá yih ụhde ásmán par bhí jári rahenge ?

J.—Filhaqíqat; chunánchi likhá hai, ki Masíh "Káhin hai, hamesha ke liye," Zabúr cx. 4; waisá uskí bádsháhat kí yih sifat hai, ki "uská áḳhir na hogá." Lúká i. 33. Phir Barra ká yih bayán hai, ki "wuh ásmání shahr kí roshní hai." Mukásh. xxi. 23.

S. 65.—Ásmán par barguzíde log kis taur par Ḳhudá ke sáth suhbat rakhenge ?

J.—Wahán bhí wásite ke wasíle se hogí, magar ek nae taur par, jiská bayán ásmán hí par hogá. Mukásh. vii. 17. "Kyúnki Barra jo taḳht ke bích o bích hai, unkí gallabání karegá, aur pánion ke zinde soton tak pahuncháegá."

S. 66.—Masíh kí sifárish men aur Rúh ul Quds kí us sifárish men jiská zikr hai Rúm. viii. 26, kyá faraq hai ?

J.—Yih faraq hai, ki Masíh sifárish ká kám darbár hí men o áshkárá kartá, jis waqt apní qurbání ham logon ke liye

Báp ke huzúr guzrántá, Ibráníon xii. 24; par Rúh ul Quds ummaidwár ke parda i dil men apná kám kartá, jis waqt barguzídon ko Khudá ká wáda yád dilátá, Yuhanná xiv. 26; aur Haqq Taálá se minnat karne kí táqat detá, ki jaise usne wádá kiyá, waisá wuh kare; balki ham logon ko is tarah se girgiráne men madad kartá, ki jab tak Khudá barakat na de, ham uske chhorne par rází nahín hote. Paidáish xxxii. 26.

S. 67.—Kyá ásmán par Masíh ke siwá aur sifárish karnewále hain?

J.—Nahín; "Khudá aur insán ke darmiyán ekhí wásita hai; yane Ísá Masíh." 1 Tim. ii. 5. "Wuhí báp ke pás wakíl hai, jo hamáre liye sifárish kartá." 1 Yuh. ii. 1.

S. 68.—Rúm kí Kalísiyá ká dastúr hai, ki har ek musíbat ke waqt we tarah ba tarah námí muqaddason se, aur firishton se arz karte, ki we unke liye sifárish karen; kyá yih munásib hai?

J.—Unká yih kám bilkull bejá hai, kyúnki aisá karná sáf Khudá ká chhorná, aur aur mábúdon ká mánná hai; siwá iske, aise log na to sunne kí táqat rakhte, na un ká sawáb hai, ki uske sabab hamáre wáste sifárish karen. Mukásh. xxii. 9. Ashá. lxiii. 16.

S. 69.—Masíh kí sifárish karne kí bát se, ham logon ko kyá tálím nikaltí hai?

J.—Yih tálím, ki báwujúde ki barguzídon ko kuchh dám dene nahín partá, taubhí un logon ká muqaddama ásmán ke adálat men, Masíh kí wakálat ke báis is tarah chalegá, ki zarúr jít jáenge, ki Wakíl i mausúf khud wafádár hí hai, Mukásh. iii. 14, aur jo wuh talab kartá, zarúr páwegá; ki ushí ká haqq hai, ki apne lahú ká dám deke, usne wuh sab kuchh kharídá hai.

SATA'I'SWA'N SAWA'L.

S.—Masíh bádsháh ká kám kyúṉkar kartá ?

J.—Masíh bádsháh ká kám is tarah se kartá, ki ham logoṉ ko apní taht meṉ látá, phir ham par hukúmat kartá, hamárí himáyat kartá, aur ham logoṉ ke aur apne dushmanoṉ ko jíttá, aur rok rakhtá hai.

FAIDAH.

S. 1.—Kyúṉkar sábit hotá, ki Masíh bádsháh hai ?

J.—Uske báp kí gawáhí se, Zabúr ii. 6. Aur ḳhud Masíh kí gawáhí se. Yuhanná xviii. 36.

S. 2.—Is ųhde ke wáste Masíh kab muqarrar húá ?

J.—Hamesha hí se. Amsál viii. 23.

S. 3.—Iskí manádí kab húí ?

J.—Uskí paidáish se, Matí ii. 2, aur uske marne ke waqt se. Yuhanná xix. 19.

S. 4.—Waqt i mazkúr se peshtar, kyá Masíh bádsháhat na kar rahá ?

J.—Kar rahá ; chunánchi us waqt se, ki Ḳhudá ne pahlá wąda naját ke muqaddame meṉ Ádam aur Hawwá ke sáth kiyá, usí waqt se Masíh bádsháhat karne lagá. Paidáish iii. 15.

S. 5.—Masíh apne bádsháhí ųhde par kab sarfaráz húá ?

J.—Jis waqt Masíh ásmán par jáke Ḳhudá ke dahne já baiṭhá. Ibráníoṉ i. 3.

S. 6.—Is buzurg Sultán ká taḳht kaháṉ dhará ?

J.—Uske jalál ká taḳht ásmán par hai. Mukásh. vii. 17. Uske fazl ká taḳht kalísiyá ke darmiyán hai. Ibráníoṉ iv. 16. Aur uskí ądálat ká taḳht, uske do bár áte waqt, aflák hí meṉ dhará jáegá. 1 Patras iv. 17.

S. 7.—Masíh ke háth men kaun sá ạsá hai?

J.—Do tarah ke ạsá hain, ek to, jis se apne raiyat ko ikatthe kartá, aur un par hukumat kartá. Zabúr cx. 2. Aur dúsrá, jis se apne dushmanon ko kumhár ke bartanon kí mánind chaknáchúr kartá. Zabúr ii. 9.

S. 8.—Wuh ạsá jis se Masíh apne raíyat ko ikatthe kartá, aur un par hukúmat kartá, so kyá hai?

J.—Fazl i iláhí kí Injíl hai, aur uske sáth Rúh ul Quds ki tạsír, aur is sabab se us ko yih nám rakhá gayá, "Yahowah ke zor ká ạsá." Zabúr cx. 2.

S. 9.—Wuh lohe ká ạsá kaun hai, jis se apne dushmanon ko chaknáchúr kartá?

J.—Uske ghazab kí shiddat hai, jis kí hadd koí khilqat daryáft na kar saktí. Zabúr xc. 11.

S. 10.—Kaun faujen is bádsháh ke hukm men hain?

J.—Uská nám Rab-ul-afwáj, aur ásmán kí sab gurohen, khwáh muqaddas insán kí, khwáh firishton kí, barráq ghoron par sawár ho, uská píchhá kartín hain. Mukásh. xix. 14.

S. 11.—In ke siwá kyá aur faujen hukm men hain?

J.—Dozakh men Shayátín uske jallád hain, aur unke wasíle se is dunyá ke sharíron ko, jitnon ne uskí hukúmat ko qabúl nahín kiyá, sazá detá hai; balki jab cháhe, júnen, beng, kíre, ṭiḍḍí, unkí faujon par faujen uske hukm men hain; jaisá mulk i Misr men sábit húá.

S. 2.—Is buzurg bádsháh ko kyá jazya dená partá?

J.—Is jahán men sárí kalísiyá ki taraf se uskí hamd o táríf nit hotí, aur yih uskí wájibí jazya hai. Zabúr lxv. 1. Aur ásmán par kámil muqaddas insán aur firishte milke uskí buzurgí nit karte. Mukásh. v. 9, 13.

S. 13.—Kyá apne dushmanon se bhí wuh jazya letá hai?

J.—Albatta, kyúnki zamín par insán ke ghazab hí se uskí buzurgí nikaltí; aur us jahán men sharíron kí abadí halákat se uske ạdl kí qadr hamesha tak roshan hogí. Rúm. ix. 22.

S. 14.—Is bádsháh ke elchí kaun haiṉ?

J.—Ḳháss muqaddamoṉ meṉ us ne kabhú kabhú firishtoṉ ko elchí karke bhejá, lekin basabab is ke ki Baní Ádam in se ḍarte, aur ghabrá játe, insán ko aksar is kám meṉ látá, yaạne Injíl ke ḳhádim, jinheṉ bulátá, aur unheṉ elchí ká iḳhtiyár bakhshtá. 2 Qar. v. 18 aur 19.

S. 15.—Kyá koí insán apní marzí se Masíh ke elchí ká ụhda iḳhtiyár kare?

J.—Hargiz nahíṉ; par munásib hai, ki jaisá Hárún Ḳhudá se talab húá, waisáhí ek ek Masíhí elchí Masíh se muqarrar howe.

S. 16.—To ham, un logoṉ ko, kyá samjheṉ, jo Masíhí elchí ká ụhda iḳhtiyár karte, bawujúde ki Masíh se we buláe na gae?

J.—Masíh unheṉ chor aur baṭmár ṭhahrátá; yá agar aise na hoṉ, faqat ḳhudgharaz mazdúr. Yuhanná x. 8, 12. Aise logoṉ se Kalísia ko fáidah na hogá, is liye ki Masíh ne unheṉ na bhejá thá. Yaram. xxiii. 32. Balki Masíh ne ḳhud farmáyá, ki aise rahnumá, aur we andhe jo un se rahnumáí páte, donoṉ gaṛhe meṉ gireṉge. Matí xv. 15.

S. 17.—Masíh kí bádsháhat do tarah kí maạlúm hotí; so kaisí haiṉ?

J.—Haqíqat meṉ, do tarah kí haiṉ, chunánchi ek to wuh bádsháhat hai, jo bizzátihí Masíh kí hai; aur phir dúsrí wuh bádsháhat hai, jo Masíh kí hogaí, is liye ki wuh wásita hai.

S. 18.—Wuh bádsháhat jo bizzátihí uskí hai, so kyá?

J.—Yih wuhí kull o kámil iḳhtiyár hai, jo Masíh ásmán o zamín par rakhtá, basabab iske, ki wuh Ḳhudá hai, aur Báp ká barábar; "uskí bádsháhat sab par musallit hai." Zabúr ciii. 19.

S. 19.—Wuh bádsháhat, jo uskí hogaí, (ki wuh wásita hai,) so kyá hai?

J.—Yih wuh kull o kámil iḳhtiyár hai, jo Kalísia ke úpar use milá, is liye ki wuh wásita húá. Efes. i. 22.

S. 20.—Yih bádsháhat kaisí?

J.—Yih dunyáwí nahín̲, par sarásar ruhání hai. Yuh. xviii. 36.

S. 21.—Kyá dunyá ke hákimán ne apná ụhda, Masíh ko wásita jánke, uskí taraf se hásil kiyá?

J.—Nahín̲; magar Masíh se, use K̤hudá aur K̤háliq samajh ke; nahín̲ to sab dunyáwí hákimán, k̤hwáh butparast, k̤hwáh K̤hudáparast, sab ke sab, Kalísia men̲ ụhdadár hote; aur yih bát mumkin nahín̲.

S. 22.—Masíh, bádsháh hoke, kaun k̤háss ạmal kartá?

J.—Masíh ke bádsháhí ạmal yá to uske barguzíde logon̲ se taạlluq rakhte, yá uske dushmanon̲ se taạlluq rakhte. Yuh. i. 49. Zabúr cx. 2.

S. 23.—Masíh ke bádsháhí ạmal, jo uske barguzíde logon̲ se taạlluq rakhte, so kaun?

J.—We yih hain̲; yaạne pahle, unko apne tábị men̲ látá; Ạmál xv. 14; dúsre, un par tasallut kartá. Asháyá xxxii. 22; tísre, unkí himáyat kartá. Asháyá xxxi. 2.

S. 24.—Masíh apne barguzíde logon̲ ko apne tábị men̲ kyún̲kar látá?

J.—Masíh apní Rúh kí tásír, magar kalám ke wasíle se, apne barguzíde logon̲ kí dilí dushmani aur magrái nest kartá; Zabúr cx. 3; yahán̲ tak, ki we naját denewále kí niạmaten̲, jinkí guzárish Injíl men̲ hai, dil o ján se qabúl karte. Asháyá xlv. 4.

S. 25.—Masíh ke barguzídon̲ kí, tábịdár hone se peshtar, kyá hálat ho rahí?

J.—Unkí yih hálat thí, ki qaidí the, aur sharíạt kí laạnat se, misl i zanjír, jhakṛe rahe. Asháyá lxi. 9.

S. 26.—Masíh un zanjíron ko kyún̲kar toṛ dáltá?

J.—Apní Ruh se, jis se apne kafáre ká hásil un logon̲ ko pahunchátá. Aur us kafáre se, sharíạt aur ạdl ká sárá haqq o daạwá adá hotá. Yuhanná xvi. 8—12.

S. 27.—Kafáre ke ḥásil ká, Rúh ul Quds ke wasíle, un tak pahunchne ká kyá anjám?

J.—Tín anjám; yaạne, sharíạt ká daạwá adá hotá; gunáh

ká zor ṭúṭ játá; aur maut ká ḍank nikálá játá. 1 Qar. xv. 56 aur 57.

S. 28.—Jab maut ká ḍank nikálá játá, tab kyá hotá?

J.—Tab se, Shaitán ká ikhtiyár, jo áge Khudá ke barguzídon̲ ke úpar thá, uṭh játá; aur jab Shaitán ká ikhtiyár játá rahá, to dunyá ká ikhtiyár, jis men̲ we giriftár the, wuh bhí miṭ játá. Gal. i. 4.

S. 29.—Jab we dunyá se ázád hote, tab unkí kyá hálat hotí?

J.—Jis dam we táríkí ke ikhtiyár se ázád húe, usí dam Khudá ke aziz Beṭe kí bádsháhat men̲ dakhl páte. Kal. i. 13.

S. 30.—Is dakhl ke baad, kyá is dunyá men̲ nahín̲ rahte?

J.—Ek taur par dunyá men̲ hain̲, par dúsre taur par us men̲ nahín̲, ki we dunyá ke nahín̲ hain̲; kyún̲ki we Masíh kí nádídaní bádsháhat men̲ sharík ho gae, aur yih sabab hai, ki dunyá unse adáwat rakhtí. Yuhanná xv. 19.

S. 31.—Jab Masíh gunáhgáron̲ ko apne tábi men̲ láyá, baad uske, bádsháh ke taur par un ke liye kyá kartá?

J.—Un par tasallut kartá, aur is sabab se use anbiyáí sahífon̲ men̲ yih khitáb milá, 'Baní Isráíl ke darmiyán ek hákim.' Míkah v. 2.

S. 32.—Jab Masíh hamárá hákim ṭhahrá, to kyá us waqt dunyawí hákimán ke mánne ká farz ham se uṭh gayá?

J.—Hargiz nahín̲; chunánchi Masíh ne khud jaziya diyá, Matí xvii. 27. aur us ne hukm bhí kiyá, ki har ek shakhs hákimon̲ ke tábi men̲ rahe; kyún̲ki koí hukúmat nahín̲, jo Khudá kí taraf se na ho, balki jo hukúmaten̲ hain̲, Khudá hí se muqarrar húín̲. Rum. xiii. 1.

S. 33.—Masíhí raíyaton̲ ko, is jahán ke hákimán ká, kahán̲ tak mánná farz hai?

J.—Har ek bát men̲, jahán tak Khudá Taálá kí sharíat máni na ho; magar jab insán ke ahkám Khudá ke ahkám se khiláf hain̲, us hálat men̲ Khudá ko mánná cháhiye, na ki insán ko. Amál v. 22.

S. 34.—Masíh jo sháh i jalíl hai, apní raįyat par kyúṉkar tasallut kartá?

J.—Unheṉ shariạt detá, Zabúr cxlvii. 19; baạd uske, ushí ke mutábiq, unkí tádíb kartá hai. Ibránioṉ xii. 6.

S. 35.—Masíh kí bádsháhat meṉ kaun shariạt jári hai?

J.—Wuhí shariạt, jo das hukm meṉ murauwaj hai, jo pahle bábá Ádam ko, paidáish ke waqt, ịnáyat húí, aur baạd uske, koh i Síná par se phir ishtihár kí gaí. Ḳhurúj xx. 3—18 tak.

S. 36.—Masíh ká júá, jab shariạt ṭhahrá, kyúṉkar halká kahláyá?

J.—Is tarah, ki us ko ạhd jánke, Masíh ne apne sab logoṉ ke wáste use púrá kiyá, aur yúṉ muqaddasoṉ ke liye hidáyát ká ek wasíla ṭhahráyá; aur uskí bátoṉ ke mánne kí táqat, Masíh ḳhud baḳhshtá hai. Ḥiz. xxxvi. 17.

S. 37.—Apní raįyat kí farmánbardárí ká kuchh ajr detá?

J.—Filhaqíqat; chunánchi likhá hai, ki "uske hukmoṉ ke hifz karne meṉ baṛá ajr hai." Zabúr xix. 11.

S. 38.—Ajr i mazkúr kyá hai?

J.—Masíh kí ḳháss tasallíáṉ aur mahabbat kí wuh nisháníáṉ jinheṉ apne logoṉ par, is gharaz se záhir kartá, ki we ímánwálí chál aur narm dilwále aạmál kiyá kareṉ. Yuhanná xiv. 21.

S. 39.—Aisí tasallíáṉ káhe ko ajr kahláíṉ?

J.—Is liye ki har ek barguzída ádmí, jo kí ho, ek taur par mazdúr samjhá játá, aur is intizám kí qaid meṉ hai, ki jaháṉ tak sargarmí aur farmánbardárí kartá, waháṉ tak naí naí niạmateṉ pátá. Mukásh. iii. 10.

S. 40.—Kyá, fazl ke ạhd meṉ yih tartíb jári hai, ki pahle farmánbardárí ho, baạd uske niạmateṉ hásil hoṉ?

J.—Nahíṉ; is tarah kí tartíb hai, ki pahle zindagí baḳhshnewálí Rúh miltí, aur usí se farmánbardárí hotí; magar jab farmánbardárí hone lagí, tab usí ke sabab, ziyáda niạmateṉ miltíṉ, aur yúṉ hotá bhí játá jab tak kamál tak na pahuncheṉ, aur ásmán meṉ dáḳhil na hoṉ. Yuhanná iii. 2.

S. 41.—Masíh bádsháh hoke kyúṉkar tádíb kartá?

J.—Báp kí tarah tádíb kartá; aur jis hál ki is tarah kí tádíb Masíh kí raíyat ke liye bahut mufíd hai, us ne un se is ká wa̤ada bhí kiyá hai. Zabúr xxxxix. 30—35.

S. 42.—Fazl ke a̤hd ke kis wa̤ade men̤ yih pidarána tádíb mazkúr húí?

J.—Us men̤, jis men̤ pákízagí ma̤úd hai; ki yih tádíb ek muqarrar wasíla hai, jis se pákízagí un men̤ jagah páwe. Ibráníon̤ xii. 10. Asháyá xxvii. 9.

S. 43.—Masíh, bádsháhí taur par, apní raíyat ke liye kaun aur kám kartá?

J.—Unkí himáyat kartá, Zabúr lxxxix. 18· "Yahowáh hamárá hámí hai."

S. 44.—Masíh kin kí mukhálafat men̤ apní raíyat kí himáyat kartá?

J.—Unke sab dushmanon̤ kí mukhálafat men̤, maslan, gunáh, Shaitán, dunyá, aur maut. Lúká i. 71. 1 Yuhanná iv. 4. Húsíá xiii. 14.

S. 45.—Masíh ke logon̤ ká sab se bar̤á dushman kaun hai?

J.—Wuh chhipí andarúní badí, jo kuchh kuchh ṳmr bhar baqí rahtí, aur jise Masíh ne is gharaz par un men̤ chhor̤á, ki we hamesha apne taīn̤ qásir jánke us par takiya karen̤. Gal. v. i·

S. 46.—In andarúní dushmanon̤ kí mukhálafat men̤ Masíh kyún̤kar apne logon̤ kí himáyat kartá?

J.—Is tarah, ki jaisá chingárí samundar men̤, waisá wuh apne fazl kí ág unkí bádí ke darmiyán bahál rakhtá, aur us ko bujhne nahín̤ detá, balki ziyáda tezí bakhshtá, jab tak tamám samundar ko sukhá na d̤ále. Rúm. vii. 24 aur 25.

S. 47.—Masíh, bádsháhí taur par, Kalísia ke dushmanon̤ ká kyá intizám kartá?

J.—Masíh, un par ghálib áke, unko roktá, aur apná kám un se nikáltá. 1 Qar. xv. 25. "Kyún̤ki jab tak ki wuh sáre dushmanon̤ ko apne pán̤won̤ tale na láe, zarúr hai, ki bádsháhat kare."

S. 48.—Yih kyún̤kar húá, ki we jo Masíh ke dushman hain̤, Kalísia ke bhí dushman hain̤?

J.—Is ká yih sabab hai, ki Masíh aur uske log ekhí jism haiṉ, jis ká Masíh sar hai, aur uske log ạzu haiṉ; 1 Qar. xii. 12, aur is sabab se ek ká dushman donoṉ ká dushman hai.

S. 49.—Masíh apne aur apne logoṉ ke dushmanoṉ ko kyúṉkar roktá?

J.—Unkí sharárat ke irádoṉ ko bátil kar detá; Asháyá xxxvii. 29; phir unke ghazab kí hadd bándhtá, aur us meṉ se apne liye jalál ke liye ek baṛá hásil nikáltá, Zabúr lxxxvi. 10; aur yih jo kartá, apní qudrat hí se kartá, yaháṉ tak ki we na koí bandish bándh sakte, na muqaddasoṉ par hamla kar sakte, baghair uskí ijázat ke. Aiyúb i. 12, aur ii. 6.

S. 50.—Masíh apne dushmanoṉ par kyúṉkar ghálib átá?

J.—Unke iqtidár ko chhín letá, aisá ki we naját ke muqaddame meṉ, uske kisí shágird ko, balki sab se kamzor ko bhí, kuchh khalal pahunchá nahíṉ sakte. Lúká xi. 22.

S. 51.—Dushmanán i mazkúr se Masíh kyúṉkar laṛáí kartá?

J.—Wuh khud (ki fazl i ạhd ká zámin hai) un se muqábala karke, apní maut ke wasíle, un par ek fath pá chuká, Kal. ii. 15; aur roz roz naí fath Masíh kí hotí, jab ki us ke log, ímán kí qúwat se, apne dushmanoṉ ko apne páṉwoṉ tale raundhte. Rúm. xvi. 20.

S. 52.—Masíh ke bádsháhí ụhde ke masle se, ham logoṉ ko kyá taạlím miltí?

J.—Yih taạlím, ki báwujúde ki Masíh ke log is jahán meṉ dushmanoṉ ke bích aise rahte, jaise bher bheṛiyoṉ ke bích, Luká x. 3: taubhí is zabardast bádsháh kí madad se nit fath páte; yaạne, "uske wasíle se, jis ne unheṉ piyár kiyá, aur apne taíṉ unke wáste guzráná." Rúm. viii. 37.

AṬHÁÍSWÁṈ SAWÁL.

S.—Masíh kí pasthálí kaisí thí?

J.—Masíh kí past hálí yih thí, ki wuh paidá húá; ki uská past darja thá; ki shariạt ká páband ho rahá; ki is zindagí ke sab dukh us ne uṭháe; ki Ḳhudá ká ghazab us par paṛá; ki malúnoṉ kí tarah maslúb húá; ki insán ke taur par us ká kafan dafn húá; balki kuchh ạrse tak maut ke panje meṉ bhí rahá.

FAIDAH.

S. 1.—Masíh kí ạjizí ká muḳhtasar bayán kyá?

J.—Yih, ki Masíh ne manzúr kiyá, ki wuh jalál jo dunyá kí biná se peshtar Báp ke sáth rakhtá thá, insáníyat ke parde se poshída ho, yaháṉ tak ki Ḳhudá i zu-l-jalál "mard i alam aur áshná i ázár baná." Yuh. xvii. 5. Ashá. liii. 3.

S. 2.—Kyá, yih past hálí Masíh ne az ḳhud iḳhtiyár kí?

J.—Filhaqíqat; is ká iḳhtiyár karná ushí kí marzí par sarásar mauqúf thá; kyúṉki likhá hai, ki "wuh zamín kí maạmúrí meṉ shád thá, aur us kí ḳhushnúdí baní Ádam ke sáth thí." Ạmál viii. 31.

S. 3.—Aisí hálat ko, Masíh ne kis ghạraz se iḳhtiyár kiyá?

J.—Ghạraz is ki aur na thí, magar yih, ki Ḳhudá Báp aur Beṭá donoṉ ne, bekas insán ko ạjiz jánke, unpar is tarah ká fazl karná pasand farmáyá. Rúm. v. 6. Yuhan. iv. 10.

S. 4.—Mufassal bayán cháho, to Masíh kí ạjizí meṉ kai alag darje the, so we kyá haiṉ?

J.—We haiṉ jo úpar mazkúr húe, yaạne, uská rihm meṉ paṛná aur paidá honá, uskí zindagí aur maut ká ahwál, aur

jo kuchh uskí wafát ke baạd us par guzrá ho, jab tak phir na jí uṭhá.

S. 5.—Rihm meṉ parne aur paidá hone ke sabab Masíh kí kyá ạjizí thí ?

J.—Yih thí, ki Masíh ḳhud Ibn Ulláh aur abad ul ábád se Báp hí kí god meṉ hai, par aiyám i mauúda meṉ, us ne Baní Ádam ke darmiyán paidá honá manzúr kiyá, aur istarah 'Ibn i Ádam' 'ạurat kí nasl' kahláyá; balki aisí ạurat se paidá húá, jis ká darja beniháyat past thá. Yuh. i. 14, 18. Gal. iv. 4.

S. 6.—Masíh kí paidáish kyúṉkar past thí ?

J.—Us kí má, báwujúde ki bádsháhí ḳhándán se thí, taubhí is tifl kí paidáish ke waqt be niháyat muflis thí; phir us kí paidáish kí jagah Baitlaham ek chhoṭí si gumnám bastí thí; aur kapre meṉ lapeṭkar use charní meṉ rakhne paṛá, is liye ki unko sará meṉ jagah na milí. Lúká ii. 4, 5, 7.

S. 7.—Injíl nawísoṉ ne Masíh ke nasab námoṉ ke likhne meṉ baṛí taqaiyud kí; so is ká koí ḳháss sabab thá ?

J.—Albatta: Ibráhím se, aur Dáúd se waạda thá, ki unkí nasl meṉ se Masíh paidá hogá, aur Injíl nawíson kí yih gharaz thí, ki sab chhoṭe báṛe jánen, kí Ḳhudá ne un waạdoṉ ko púrá kiyá, aur apne taíṉ barhaqq aur wafádár dikhláyá. Paid. xxii. 18. Zab. cxxxii. 2.

S. 8.—Masíh aisí past hálat meṉ kis wáste paidá húá.

J.—Yih zillat us kí is liye húí, ki gunáhgároṉ ko "jo haulnák gaṛhe aur daldal kí kích meṉ paṛe the," uṭhá nikáleṉ. Zab. xl. 2.

S. 9.—Masíh ke mujássam hone aur paidá hone ká aisá ahwál ham ko kyá sochná munásib hai ?

J.—Munásib yih hai, kí Masíh ke ạjíb fazl kí ḳhabar pákar, ki wuh daulatmand thá, aur logoṉ ke liye muflis hogayá, ki us kí muflisí se ham daulat hásil kareṉ, beniháyat mamnún o shukrguzár hoṉ, 2 Qar. viii. 9: aur uspar ímán lákar, ki wuh hamárá rishtedár hogayá, us rishte ke báịs yih

kahke fakhr karen, ki "hamare liye ek farzand tawallud hotá, aur ham ko ek pisar bakhshá játá." Asháyá ix. 6.

S. 10.—Az rú i guzrán ke, kyúnkar Masíh kí pasthálí thí?

J.—Yún thí, ki sharíat ká páband thá, aur is jahán ká dukh dard, aur Khudá ke qahr ká bojh uṭháná paṛá.

S. 11.—Wuh kaun sharíat thí, jis ká páband hokar Masíh hamárá zámin húá?

J.—Sach hai, ki Masíh, sharíat i rasmí o sharíat i mulkí ke sab ahkám ká farmánbardár rahá, par akhláqí sharíat khusús wuh sharíat thí, jiská páband hokar Masíh hamárá zámin húá. Galat. iv. 4, 5.

S. 12.—Yih kyúnkar sábit ho, ki akhláqí sharíat khusús wuh thí, jis ká Masíh páband húá?

J.—Is tarah se, ki jo Bábá Ádam ko paidáish ke waqt milí, aur ámál ke ahd men mundarij húí, jiske ahkám ke udúl se sab Baní Ádam malaún húe, wuhí akhláqí sharíat thí. Galat. iii. 10.

S. 13.—Jis waqt Masíh sharíat ká páband baná, kis liház se, kyá ahd i ámál ke, yá qánún i guzrán ke?

J.—Is liház se, ki wuh ahd i ámál hai, jiske do dáwá hain: auwal, kámil farmánbardárí par, ki abadí zindagí hásil ho; doim, insán ke gunáh ke púre qisás par, ki abadí maut se rihái ho.

S. 14.—Yih kyúnkar sábit ho?

J.—Galat. iv. 4, 5 se: "Khudá ne apne Beṭe ko bhejá; wuh sharíat ke tábi huá, táki wuh unko, jo sharíat ke tábi hain, mol le." Isse yih saríh záhir hotá hai, ki jis mazmún se Baní Ádam sharíat ke páband húe, usí mazmún se Masíh uská páband húá. Lekin yih áshkár hai ki we usko ahd i ámál samajhte. Is se sábit hotá, ki Masíh bhí ahd i ámál samajhkar sharíat ke tábi húá, táki uskí laanat se unhen púrí makhlasí bakhshe. Galat. iii. 13.

S. 15.—Agar koí kahe ki Masíh, sharíat ko, qánún i guzrán

samajhke, na ki ạhd i ạmál yaqín karke, uske tábị húá, to is kalám ke púch hone par kaun dalíl hai?

J.—Yih dalíl, ki agar Ġalat. iv. 4, 5, ki sharh kareṉ, to yih mazmún paidá hogá, ki Masíh sharíạt ko ek qánún i guzrán samajhkar uske tábị húá, táki un logoṉ ko, jo use qánún i guzrán samjhe the, chhuṛáwe; yaạne, ki we uskí itáạt aur farmánbardárí na kareṉ; lekin yih taạlím díndárí ke sáf ḳhiláf hai, ki Masíh dunyá meṉ sharíạt ká haqq chhínne ke wáste nahíṉ, par adá karne ke wáste áyá. Matí v. 17.

S. 16.—Masíh ká sharíạt ká páband honá, kyúṉ uskí pasthálí ká ek hissa giná játá hai?

J.—Is sabab se, ki wuh ḳhud Ḳhudáwand hai, aur ásmán aur zamín ke báshindoṉ ká muntazim; aur aise ká apní sharíạt ká páband ho jáná, aur ḳhusúsan is gharaz se, ki ụdúlkarne wáloṉ ke badle sharíạt ká haqq adá kare, aur unká qisás dewe, yih uskí beniháyat mihrbání aur tawázụ kí dalíl thí.

S. 17.—Is ạqíde meṉ, ki Masíh sharíạt ká páband thá, hamáre liye kaun sí taạlím mundarij hai?

J.—Yih taạlím, ki Baní Ádam kí, jo Masíh se náwáqif haiṉ, kamál pareshání hai: is liye ki we Ḳhudá ke qarzdár haiṉ; aur yih qarz, ḳhwáh wuh jo kámil farmánbardárí kí bábat húá, ḳhwáh náfarmání kí wájibí sazá kí bábat, ek ek ko ḳhud adá karná paṛtá, Efes. ii. 12, aur uske sáth múminoṉ ki ḳhátirjamạí, ki unke ịwaz meṉ Masíh ne sharíạt ke tábị ho, unká sab qarz adá kiyá. Rúm. viii. 1.

S. 18.—Is jahán ke kaun se dukh dard haiṉ, jinheṉ Masíh ne past hálí meṉ uṭháyá?

J.—Jis waqt Masíh ne hamárí zát ko iḳhtiyár kiyá, us waqt hamárí ná-álúda kamzoríoṉ ko bhí iḳhtiyár kiyá; maslan, bhúkh, piyás, mándagí, gham, waghaira. Rúm. viii. 3: phir muflisí aur tangdastí kí hálat ká mutahammil húá; phir Sháitán ke hamloṉ aur imtihánoṉ kí bardásht kí, Ibrán. iv. 15; aur uske sáth sharír dunyá kí mazáhamat aur tuhmat aur zulm ká muqábala kiyá.

S. 19.—Masíh aisá musíbatzada kyún húá?

J.—Is gharaz par, ki apne logon kí sárí musíbaton ká dank nikále, Rúm. viii. 28; aur gham kháte waqt unká hamdard hokar, tasallí dewe. Asháyá lxiii. 9.

S. 20.—Kyá Masíh kí wuh musíbaten jo mazkúr húín, sab se barí thín?

J.—Nahín, kyúnki us ne Khudá ke qahr ko bhí utháyá. Zab. cxvi. 3.

S. 21.—Khudá ke qahr ke bojh utháne ke kyá maane?

J.—Yih maane hain, ki Khudá i quddús o sádiq, gunáh ke sabab, beniháyat náráz hai, aur is námanzúrí ke bilkull anjám ká bojh Masíh par áyá. Zabúr xc. 11.

S. 22.—Kyúnkar húá, kí Masíh kí insáníyat, Khudá ke behadd qahr ko, utháne sakí?

J.—Is tarah se, ki uski insáníyat ulúhíyat ke sáth aisí muttahid húí, ki mumkin bhí na thá, ki wuh us bojh se dabe.

S. 23.—Yih kyúnkar húá, ki Khudá ká qahr Masíh par pará, jis hál ki wuh hamesha aise kám kartá, jisse Khudá rází thá?

J.—Khudá ká qahr Masíh par pará, is liye ki wuh Baní Ádam ká zámin thá, aur is liház se unke gunáh uske hisáb men likhe gaye. Asháyá liii. 6: "Yahowáh ne ham sabhon kí badkárí us par ládí."

S. 24.—Koí nisháni thí, jis se ham pahchán saken ki Khudá ká qahr Masih par jhúmá thá?

J.—Hai; chunánchi Jatsamani ke bágh men Masíh kí jánkáhí, ek nishání thí, jab usne pukárá, "Merá dil niháyat ghamgín hai, balki merí maut kí sí hálat hai," Mati xxvi. 38: phir, us waqt, uská pasína, lahú ke thakke kí mánind hokar zamín par girtá thá, Lúká xxii. 44: phir salíb par ek aur nishání nazar áí, ki Masíh ne barí áwáz se pukárá, "Ai mere Khudá, ai mere Khudá, kyún mujhe akelá chhorá?" Mati xxvii. 46.

S. 25.—Jis waqt, Masih Ḳhudá ká qahr sahtá thá, kyá, us waqt, Ḳhudá usse rází na thá?

J.—Filhaqíqat rází thá, kyúṉki Ḳhudá ká qahr faqat Baní Ádam ke gunáh ke sabab, na us buzurg ke sabab se, jo gunáh ke bojh ke mutahammil thá, záhir húá; jaisá ki áge, waisáhí us waqt bhí, wuh Ḳhudá ká ạzíz o muạzzaz thá. Asháyá liii. 10: "Yahowáh ko pasand áyá ki use kuchle."

S. 26.—Is taạlím se, ki Masíh ne is jahán kí musíbateṉ aur Ḳhudá ke qahr ká bojh uṭháyá, kyá natíja nikál sakte haiṉ?

J.—Yih, ki zarúr hai, ki ham, bahut sí musíbateṉ sahkar, Ḳhudá kí bádsháhat meṉ dáḳhil hoṉ; Ámál xiv. 22. aur yih, ki báwujúde ki ham ne bahut se qusúr kiye, taubhí uskí razámandí ham par dikhláí gaí. Hizqiel xvi. 63.

S. 27.—Az rú i maut, Masíh kí kyá past hálí thí?

J.—Yih, ki us ne salíbí, yaạne malạúní, maut páí. Filip. ii. 8.

S. 28.—To salíbí maut kyúṉ malạúní ṭhahrí?

J.—Is liye, ki jab Ádam o Hawwá ne daraḳht ká phal khákar, ạhd i auwal ká ụdúl kiyá thá, to Ḳhudá Taạlá ne, apná qahr záhir karne ke wáste, yih farmáyá ki "Jo koí lakṛí par laṭkáyá gayá, so laạnatí hai." Galat. iii. 13.

S. 29.—Kyúṉkar sábit ho ki Masíh, az rú i maut, hamáre wáste laạnatí baṉ gayá?

J.—Is tarah, ki us kí maut meṉ rahm aur nadámat mutlaq ámez na thí; "Ḳhudá ne use nahíṉ rakh chhoṛá, balki somp diyá," Rúm. viii. 32; aur sharíroṉ ko, kuttoṉ o sáṉṛoṉ kí mánind, us par hamla karne chhoṛá. Zabúr xxii. 12, 16.

S. 30.—Pák kitáboṉ meṉ Masíh kí jáṉkáhí ká kaisá bayán hotá hai?

J.—Aisá, ki "Unhoṉ ne us ke háth o páṉw chhede, wuh páni kí tarah bahá játá thá, ki us ke band judá ho chale the, aur uská dil mom kí tarah síná meṉ pighal gayá thá,

aur uskí qúwat ṭhíkri kí tarah ḳhushk hogaí, aur us kí zubán tálú se lagí játí thí. Zabúr xxii. 14, 15.

S. 31.—Puráne ạhdnáme men̲ Masíh kí salíbí maut kí kyá ạlámat thí?

J.—Pítal ká sámp jo bayábán men̲ laṭkáyá gayá; kyún̲ki likhá hai: "Jis tarah Músá ne sámp ko bayábán men̲ bulandí par rakhá, usí tarah se zarúr hai ki Ibn i Ádam bhí uṭháyá jáe." Yuhanná iii. 14.

S. 32.—Masíh ke marne men̲, kyá Masíh ke jism o rúh men̲ haqíqí judáí paṛí?

J.—Albatta, kyún̲ki likhá ki jiswaqt wuh baṛí áwáz se pukárá to us ne yih kahá ki "Ai Báp, main̲ apní rúh ko tujhe somptá hún̲; aur yih kahke us ne apní ján dí." Luká xxiii: 46.

S. 33.—Kyá us waqt insání jism o rúh us kí ulúhíyat se alag ho gaí thí?

J.—Nahín̲, is tarah kí judáí námumkin thí, kyún̲ki likhá hai ki "Masíh kal aur áj aur abad tak eksán hai." Ibrán. xiii. 8.

S. 34.—Is taạlím se, ki Masíh ne malạúní maut páí, kyá natíja nikál sakte hain̲?

J.—Yih, ki Masíh ne hamen̲ sharíạt kí laạnat se chhuṛáyá hai, ki wuh hamáre badle laạnat húá. G̣alat. iii. 13.

S. 35.—Jo hál Masíh ká, us ke marne ke baạd, húá, us men̲ kyá past hálí thí?

J.—Yih, ki us ká kafan o dafn húá aur wuh maut ke panje men̲ kuchh ạrse tak rahá. 1 Qarint. xv. 4.

S. 36.—Masíh ke dafn se peshtar, us kí lásh kí kyá taạzím húí?

J.—Yúsuf Arimatíyá ne mihín kapṛá ḳharídá, aur Niqodimus pachás ser ke aṭkal murr o úd milákar láyá; aur unhon̲ ne Ísá kí lásh ko leke sútí kapṛe men̲ ḳhushbúíon̲ ke sáth kafnáyá. Marqus xv. 46. Yuhan. xix. 39, 40.

S. 37.—Masíh kis jagah men̲ dafn húá.

J.—Ek naí qabr meṉ jis meṉ kabhí koí lásh na rakhí gaí thí. Yuhan. xix. 41.

S. 38.—Ạlam ke Muntazim ne kyúṉ aisá ṭhahráyá ki Masíh naí qabr meṉ dafn ho?

J.—Is báịs se, tá koí na kah saḳe, ki dúsrá zinda húá aur wuh nahíṉ. Ạmál iv. 10.

S. 39.—Rasúloṉ ke ímán náma meṉ ek istiláh húí jis ke kaí tarjume húe haiṉ; chunánchi baạzoṉ ne tarjuma kiyá 'dozaḳh meṉ' aur baạzoṉ ne 'barzaḳh meṉ,' auroṉ ne 'ạlam i arwáh' yá 'ạlam i g̣haib' meṉ; so is kí bábat kyá ṭhahráyá jáwe?

J.—Is kí haqíqat yih hai ki istiláh i mazkúr aslí ímán náma meṉ dáḳhil na húí, magar chhathí sadí meṉ; aur jaháṉ tak is ko qabúl karte to is maạne par ki gor aur jahán i asfal meṉ názil húá, táki maut kí qaid meṉ kuchh ạrse tak rahe. Zabúr xvi. 10.

S. 40.—Yih kyúṉkar húá ki maut ne Masíh par iḳhtiyár páyá?

J.—Is báịs se ki wuh hamáre badle gunáh ṭhahráyá gayá. 2 Qar. v. 21.

S. 41—Yih kyá sabab hai ki maut ká iḳhtiyár Masíh par qáim na rahá?

J.—Is sabáb se ki hamárá jis qadr dám thá, usko us ne zámin hokar bhar diyá. Rúm. vi. 9.

S. 42.—Masíh maut kí qaid meṉ kitne ạrse tak giriftár rahá?

J.—Tísre din tak, aur baạd is ke zinda húá. 1 Qar. xv. 4.

S. 43. Kyá sabab thá ki Masíh itne ạrse tak maut ke panje meṉ rahá?

J.—Is g̣haraz se ki sab par sábit ho ki wuh haqíqatan múá thá, aur yih bhí dín i haqq ká ạqída hai. 1 Qar. xv. 3.

S. 44.—Puráne ạhdnáme meṉ Masíh ke is tarah qaid rahne kí kyá ạlámat thí?

J.—Yúnas nabí kí ạlámat jis ká zikr Matí xii. 40. men mundarij hai, ki "Jaisá Yúnas tín din machhlí ke peṭ men rahá, waisá hí Ibn i Ádam tín rát din zamín ke andar rahegá."

S. 45—Kyá Masíh ká jism, misl aur insán ke, gal saṛ gayá?

J.—Nahín; ba liház is ke ki wuh Ḳhudá ká quddús thá aur kull ạib se mubarrá, is liye saṛne na páyá. Zabúr xvi. 10.

S. 46.—Is masle se, ki Masíh dafn húá aur kuchh ạrse tak maut ke panje men rahá, kyá natíja mominon kí tasallí ke wáste nikaltá hai?

J.—Yih, ki jis hál Masíh ne apná bistar gor men bichháyá us hál us ke pairauon ko bhí ḳhushí hogí, is ḳhiyál se ki ham apne Ḳhudáwand ke bistar ke sharík honge; aur jis tarah Masíh múá aur zinda húá, usí tarah Ḳhudá unhen jo Ísá men so gae hain uske sáth le áegá. 2 Tassal. iv. 14.

UNTÍSWÁN SAWÁL.

S.—Masíh kí sarfarází kyá thí?

J.—Masíh kí sarfarazí in báton men thí, ki wuh tísre din murdon men se phir zinda húá, ásmán par charh gayá, Ḳhudá Báp ke dahine julús farmáyá, phir is men ki áḳhirí din men dunyá kí ạdálat karne ko do bára áwegá.

FAIDAH.

S. 1.—Masíh ke sarfaráz hone ke kyá maạne?

J.—Yih maạne, ki us kí ulúhiyat raunaq afzá húí so nahín, is liye ki wuh har súrat se ghair mutabaddil hai, par us kí Iláhí zát kí wuh raunaq phir záhir honí, jise Báp ke sáth azal se rakhtá thá, aur jo insániyat ke parde men poshída thí

Yuh. xvii. 5. "Aur ai Báp, ab tú mujhe apne sáth, us jalál se jo main dunyá kí paidáish se peshtar tere sáth rakhtá, buzurgí de."

S. 2.—Masíh kí sarfarází us kí pasthálí ke paidarpai rahí, is ká kyá sabab?

J.—Is liye ki yih uská ạin ajr hai: "Usne áp ko past kiyá, aur marne tak, balki salíbi maut tak farmánbardár rahá, is wáste Ḳhudá ne us ko bahut sarfaráz kiyá." Fil. ii. 8 aur 9.

S. 3.—Is sarfarází ká ḳhud Masíh ne kyá anjám dekhá?

J.—Us kí salíbí maut kí sharmindagí miṭ gaí. Ibrán. xii. 2.

S. 4.—Masíh ke sarfaráz hone men̲ baní Ádam ká kyá maqsad hai?

J.—Yih maqsad ki Ḳhudá ne use murdon̲ men̲ se jiláyá aur jalál baḳhshá, táki hamárá ímán aur bharosá Ḳhudá par howe. 1 Patras i. 21.

S. 5.—Masíh kí sarfarází ke kaí darje mazkúr húe, so we kitne aur kyá hain̲?

J.—Chár hain̲: pahle, murdon̲ men̲ se zinda honá; dúsre ásmán par jáná; tisre, Ḳhudá ke dahine háth julús farmáná; chauthe, roz i aḳhír ko dunyá kí ạdálat karne ke liye do bára áná.

S. 6.—Masíh kí sarfarází ká auwal darja kyá hai?

J.—Murdon̲ men̲ se phir tísre din zinda honá. 1 Qar xv. 4.

S. 7.—Yih tísrá din hafte ká kaun din ṭhahrá?

J.—Hafte ká pahlá din, aur us waqt se har zamáne men̲ yih din Ḳhudáwand ká din kahlátá, Mukásh. 1. 17.; chunánchi is din ko Isawí Sabt mánná farz hai. Ạmál. ii. 7.

S. 8.—Yih din kyún̲kar tísrá kahláyá, jab ki Masíh púre do din bhí gor men̲ na rahá?

J.—Pák kitábon̲ ká yih ạin muháwara hai ki jis din men̲ koí ạjib májará wáqị húá to us din ká shumár karte, báwuúde ki púráná húá ho. Chunánchi jab ki Masíh ek din

Saníchar se pahle maslúb ho dafn húá, aur Sabt ke ek din píchhe subh ko zinda húá; is sabab Pák Kitáb men̲ yih istiláh pái játí ki Masíh tísre din Kitábon̲ ke muwáfiq jí uṭhá. 1. Qar. xv. 4.

S. 9.—Masíh ká jí uṭhná, ki haqíqí wáqi thá, kyún̲kar sábit hotá ?

J.—Ki is kí peshíngoi húí aur ạlámat batái gaí, aur jab wuqúạ men̲ áyá tab muạtabar gawáhon̲ aur maạqúl dalílon̲ se maut ko pahunchá.

S. 10.—Masíh ke zinda hone kí kyá ạlámat thí ?

J.—Ibráhím ká Izhák ko goyá murdon̲ men̲ se phir páná Masíh ke zinda hone kí ạlámat thí. Ibrán. xi. 19.

S. 11.—Puráne ạhdnáme men̲ Masíh ke phir zinda uṭhne kí peshíngoí thí ?

J.—Albatta, muqaddas Pulús ne ḳhud farmáyá ki aisí peshíngoí hai, kyún̲ki Ạmál xiii. 32 se le 35 tak aisá likhá hai ki "Us waạde ko, jo hamáre bápdádon̲ se kiyá gayá thá, Ḳhudá ne hamáre liye, jo un kí aulád hain̲, púrá kiyá, ki Ísá ko phir jiláyá; chunánchi dúsre zabúr men̲ likhá hai ki Tú merá Beṭá hai, áj tú mujh se paidá húá; aur yih bát, ki us ne usko murdon̲ men̲ se uṭháyá táki baạd us ke na saṛe, yún̲ kahá ki Main̲ Dáúd kí sachchí niạmaten̲ tumhen̲ dún̲gá (Ạsháyá. ⅼv. 3). Is liye wuh dúsrí jagah bhí (Zabúr xvi. 10) kahtá hai ki Tú apne quddús ko saṛne na degá."

S. 12.—Kyá Masíh ne apne marne se peshtar zinda hone kí peshíngoí na kí thí ?

J.—Albatta kí, kyún̲kí usne farmáyá ki "Is haikal ko ḍhá do ki main̲ use tín din men̲ khaṛá karún̲gá." Yuh. ii. 19. aur 21. Siwá is ke, us ne marne se peshtar apne shágirdon̲ ko hukm diyá thá, ki us ke phir zinda hone ke baạd Jalíl men̲ jákar us se muláqát karen̲; "Main̲ apne jí uṭhne ke baạd tum se áge Jalíl ko jáún̲gá." Matí xxvi. 32.

S. 13.—Masíh ke jí uṭhne par kaun gawáh húe?

J.—Firishte aur rasúl aur bahut aur ádmí jinhon ne us ke jí uṭhne ke baạd use zinda dekhá.

S. 14.—Us ke jí uṭhne par firishton ne kyá gawáhí dí?

J.—Unhon ne un ạuraton se jo qabr dekhne áín, kahá, ki "Wuh yahán nahín hai, kyúnki jaisá usne kahá thá, wuh uṭhá hai." Matí xxviii. 6.

S. 15.—Rasúlon ne uske jí uṭhne par kaisí gawáhí dí?

J.—Unhon ne ek dil o ek zubán hoke kahá, ki "Usko Ḳhudá ne tísre din uṭháyá aur záhir kar dikháyá: sárí qaum par nahín, balki un gawáhon par jo áge se Ḳhudá ke chune the, yaạne ham par, ki uske murdon men se jí uṭhne ke baạd, uske sáth kháyá aur piyá." Ạmál x. 40, 41.

S. 16.—Kyá Masíh jí uṭhne ke baạd bárhá nazar áyá?

J.—Hán; chunánchi jis roz ki jí uṭhá, pahle Maryam Majdaliya ko dikhái diyá, Marqus xvi. 9.; phir usko aur dúsrí Maryam ko milá, Matí xxviii. 1, 9.; baạd uske apne taín do shágirdon ko, jo Ammáús kí taraf játe the dikháyá, Lúká xxiv. 13, 15.; phir Shamạún Patras ko jab ki akelá thá, 34 wín áyát; aur usí din jo hafte ká pahlá thá shám ke waqt wuh sab shágirdon ko, Túmá ko chhoṛ, dikhái diyá, Yuh. xx. 19, 24.; phir áṭh roz ke baạd sab rasúlon ko, jiswaqt Túmá unke sáth thá nazar áyá, 26wín áyat; aur baạd uske Ísá ne phir apne taín daryá i Tiberiyás par shágirdon ko dikháyá, Yuh. xxi. 1; phir Matí xxviii. 16. men yih zikr hai ki wuh Jalíl ke ek paháṛ par gyárah shágirdon ko dikhái diyá; aur aghlab, ki usí waqt un pánch sau bháíon ko jo 1 Qar. xv. 6. men mazkúr hain, ek bára dikhái diyá hogá; phir Yaạqúb ko dikhái diyá, 7wín áyat; aur, áḳhir ul amr, jis din ki ásmán par chaṛhá, wuh koh i Zaitún par sab shágirdon ko nazar áyá. Ạmál i. 9, 12.

S. 17.—Masíh ne jí uṭhne ke baạd kitní muddat tak apne taín shágirdon ko záhir kar dikháyá?

J.—Chális din tak. Ạmál i. 3.

S. 18.—Wuh kis wáste itní der tak unke sáth rahá?

J.—Is gharaz par, tá uske bár bár unko dikháí dene, aur unke sáth betakalluf guftogú karne se, uská jí uṭhná un par ḳhúb sábit ho, Ạmál x. 40, 41.; aur ki we uskí bádsháhat aur intizám kí babat tarbiyat páweṉ. Ạmál i. 3.

S. 19.—We shágird Masíh ke jí uṭhne ke gawáh the; so ham unkí gawáhí ko kyúṉkar is májare kí puḳhta dalíl samjheṉ?

J.—Un kí gawáhí ko is báịs se yaqín jánte haiṉ, ki we barábar yihí kahte rahe, ki ham ne Masíh ko bár bár zinda dekhá, aur jis jagah yih ạjíb májará húá thá, usí jagah sab logoṉ ko us májare kí ḳhabar dí, Ạmál iii. 15.; báwujúde ki us bát ko ishtihár aur sábit karne ke sabab se we qaid meṉ ḍále játe, aur koroṉ se máre játe, Ạmál v. 18, 40.; balki ján dene tak satáe játe the. Ạmál xii. 2, 3.

S. 20.—Masíh kis kí qudrat se murdoṉ meṉ se jí uṭhá?

J.—Agarchi bahut maqámoṉ meṉ, jaise Efes. i. 20 meṉ likhá hai, ki Báp ne Masíh ko jiláyá, tadbhí, un logoṉ ke barḳhiláf jo Masíh kí Ulúhiyat se munkir haiṉ, is bát par qáim rahná cháhiye, ki wuh apní hí Iláhí qudrat se bhí jí uṭhá; aur yih to Rúm. i. 4. se sáf záhir hai.

S. 21.—Is bát kí, yaạne ki wuh apní hí Iláhí qudrat se jí uṭhá, koí aur dalíl haiṉ?

J.—Háṉ; chunánchi Masíh ne sáf kahá, ki "Maiṉ apne badan kí haikal ko tín din meṉ khará karúṉgá," Yuh. ii. 19; aur ki "Mujh meṉ qudrat hai ki apní ján dúṉ, aur ki use phir lúṉ." Yúh. x. 18.

S. 22.—Wuh kis ụhde par hoke murdoṉ meṉ se jí uṭhá?

J.—Wuh apní rúhání nasl ká zámin ho un ká safáináma háth meṉ liye húe jí uṭhá. Rúm. iv. 25.

S. 23.—Masíh ke jí uṭhne kí kyá zarúrat thí?

J.—Yih májará to Ḳhudá aur Masíh aur Baní Ádam ke wáste zarúr thá.

S. 24.—Ḳhudá kí nisbat Masíh ká jí uṭhná kyúṉ zarúr thá?

J.—Is báịs se, ki wuh hamáre Ḳhudáwand Ísá Masíh ká Ḳhudá aur Báp hai, pas zarúr thá, ki wuh murda nahíṉ, balki zinda Naját denewále ká Ḳhudá ho: kyúṉki wuh murdoṉ ká nahíṉ, balki zindoṉ ká Ḳhudá hai. Matí xxii. 32.

S. 25.—Ḳhud Masíh ke haqq meṉ us ká jí uṭhná kis wáste lázim thá?

J.—Is sabab se ki jab us dain ko jís ke báịs qaid húá, adá kar chuká, tab insáf yih cháhtá, ki wuh qaidḳháne, aur ạdálat se chhúṭ jáe, Ạsháyá liii. 8.; aur chúnki us ne apní maut se ek bádsháhat mol lí thí, pas zarúr thá, ki jí uṭhkar use qabze meṉ láwe. Rúm. xiv. 9.

S. 26.—Baní Ádam ke wáste kyúṉ zarúr thá?

J.—Is báịs se, ki "Agar Masíh nahíṉ uṭhá, to hamárá ímán befáida hai, aur ham ab tak apne gunáhoṉ meṉ giriftár haiṉ." 1 Qar. xv. 17.

S. 27.—Jis badan meṉ Masíh ne dukh uṭháyá thá, kyá usí jism meṉ hoke jí uṭhá, ki nahíṉ?

J.—Be shakk; kyúṉki us ne Túmá se kahá, ki "Apní unglí pás lá, aur mere háthoṉ ko dekh aur apná háth pás lá, aur usse merí paslí ṭaṭol, aur beímán mat ho, balki ímán lá." Yuh. xx. 27.

S. 28.—Kyá Masíh ke jí uṭhne ke waqt koí aur ạjíb májare húe?

J.—Háṉ, us waqt baṛá bhaunchál áyá, aur firishte nazar áe, ki unke ḍar se nigahbán kámp uṭhe aur murde se ho gae. Matí xxviii. 2, 4.

S. 29.—Sardár káhinoṉ aur buzurgoṉ ne, is iráde se ki log Masíh ke jí uṭhne par iạtimád na rakheṉ, ek wáhiyát bandish kí; so wuh kyá thí?

J.—Unhoṉ ne pahrewáloṉ ko bahut rúpae dekar kahá, tum kaho, ki rát ko jab ham sote the, uske shágird áke use churá le gae. Matí xxviii. 12, 13.

S. 30.—Yih unkí púch banáwaṭ kis súrat se sáf jhúṭh maạlúm detí ?

J.—Yih bát ạql se dúr hai, ki sab sipáhí jo qabr kí nigahbání karte the ekhí waqt so rahe hon : khusúsan is báịs se ki jab patthar qabr par se ḍhalkáyá gayá, bhaunchál áyá ; aur Rúmí hákim un sipáhíon ko jo chaukí dene men ghaflat karte, sakht sazá pahuncháte the, Ámál xii. 19. ; aur agar we khwáb men hote to unko kis tarah maạlúm ho saktá, ki shágird áke use churá le gae.

S. 31.—Masíh ke jí uṭhne se ham logon ko kyá nasíhat miltí hai ?

J.—Yih, ki wuh jo hamáre Khudáwand Ísá Masíh ko murdon men se phir láyá, so "Salamatí ká Khudá hai," Ibrán. xiii. 20. ; ki "Maut ká ḍank nigal gayá, aur maut maghlúb húí," 1 Qar. xv. 55. ; aur ki uská jí uṭhná uske pairauon ke ákhirí din jí uṭhne ká kámil baiána aur girau hai : kyúnki "Wuh un menjo so gae hain pahlá phal húá," 20wín áyat.

S. 32.—Masíh kí sarfarází ká dúsrá darja kyá hai ?

J.—Us ká ásmán par chaṛh jáná. Zabúr lxviii. 18.

S. 33.—Masíh jo ásmán par chaṛh gayá, to kyá wuh peshtar waháṉ se utrá thá ?

J.—Filhaqíqat : kyúnki rasúl yihí natíja nikáltá hai : "Aur uská úpar chaṛhná siwá uske aur kyá hai ki wuh pahle zamín ke níche utrá ?" Efes. iv. 9.

S. 34.—Jab Masíh zamín par utrá, kyá wuh ásmán hí men mujassam hoke utrá ?

J.—So nahín ; wuh to is zamín par ek ạurat se jispar Khudá Taạlá kí qudrat ká sáyá húá thá paidá húá, Lúká i 35 ; magar uske utarne se yih murád hai ki usne ạjíb tawajjuh se apne úpar insániyat qabúl karke áp ko past kiyá. Filip. ii. 6, 7.

S. 35.—Pák Kitáb men Masíh ká ásmán par chaṛh jáná kaisí ịbárat ke sáth mazkúr hai ?

J.—Is taur par, ki "Maiṉ Báp pás jáúṉgá;" Yúh. xvi. 10.; ki "Wuh ásmán par játá rahá," Marq. xvi. 19.; aur ki "Wuh páktarín makán meṉ ek bár dákhil húá." Ibrán. ix. 12.

S. 36.—Kyá Masíh Khudá hoke, yá ki insán hoke, ásmán par charhá?

J.—Albatta Masíh donoṉ zát se ásmán par gayá; magar khusúsan insán hoke, kyúṉki ulúhiyat to har jagah házir o názir hai. Yúh. iii. 13.

S. 37.—Masíh zamín ke kis maqám se ásmán par gayá?

J.—Koh i Zaitún par se, jo Baitạniya ke nazdík thá; Lúká xxiv. 50. ko Ạmál i. 12. se muqábala karo.

S. 38.—Is amr meṉ, ki Masíh Koh i Zaitún par se ásmán par játá rahá, koí bát liház ke qábil hai?

J.—Albatta: kyúṉki Zaitún ke pahár par uská dil nibáyat ghamgín thá, balki uskí maut kí sí hálat húí; aur waháṉ aisí jánkaní meṉ phaṉsá ki uská pasíná lahú ke thakke kí mánind hokar zamín par girtá thá, Lúká xxii. 39, 44; pas usí maqám par uská dil khush húá, chunánchi usí jagah se barí fathmandí ke sáth charh gayá, aur Khudá ke dahine háth khushíoṉ kí serí aur abadí ịshrateṉ hásil kíṉ. Zabúr xvi. 11.

S. 39.—Masíh kaháṉ gayá?

J.—Ásmán par. Ạmál i. 10, 11.

S. 40.—Masíh kis waqt ásmán par gayá?

J.—Uske jí uṭhne ke chálís din baạd. Ạmál i. 3.

S. 41.—Uske ásmán par charh jáne ke waqt kaun gawáh the?

J.—Gyárah shágird; kyúṉki, unke dekhte húe, wuh úpar uṭháyá gayá; aur badlí ne use unkí nazar se chhipá liyá. Ạmál i. 9.

S. 42.—Jiswaqt un se judá húá, wuh kyá kartá thá?

J.—Unheṉ barakat detá thá; "Aur aisá húá ki jab wuh unheṉ barakat de rahá thá, un se judá húá, aur ásmán par gayá." Lúká xxiv. 51.

S. 43.—Judá hote waqt uská áḳhirí kalám kyá thá?

J.—Yih; ki "Dekho, maiṉ zamáne ke tamám hone tak, har roz tumháre sáth húṉ." Matí xxviii. 20.

S. 44.—Masíh kis ụhde par hoke ásmán par gayá?

J.—Apní sárí kalísiá ká wakíl hoke chaṛh gayá: chunánchi Ibrán. vi. 20. meṉ likhá hai, ki "Peshrau Ísá parde ke andar hamáre waste dáḳhil húá".

S. 45.—Wuh kaisí dhúm dhám ke sáth chaṛh gayá?

J.—Fath i ạzím ke dabdabe ke sáth; kyúṉki gunáh aur Shaitán aur dozaḳh aur maut par ġhálib áke, us ne únche par chaṛhke qaid ko qaid kiyá. Efes. iv. 8.

S. 46.—Us kí jilau meṉ kaun sharík húe?

J.—Hazárán hazár firishte, jo us ko fathmand o zafaryáb kahkar uskí sab sitáísheṉ bayán karte rahe. Zabúr lxviii. 17.

S. 47.—Masíh ne is wáqiạ ko, yạáne ki ásmán par chaṛh gayá thá, kis tarah sábit kiyá?

J.—Us ke chaṛh jáne ke chand roz baạd, yaạne Pantíkost ke din, us ne ạjíb taur par Rúh i Quds ko názil kiyá. Ạmál ii. 1, 3, 4.

S. 48.—Yih kyúṉkar húá ki Masíh ke chaṛh jáne tak Rúh i Quds názil na húí?

J.—Is liye ki Masíh taḳhtnishín ho ádmioṉ ko inạ́m dekar, apná faiz o saḳháwat dikhláwe.

S. 49.—Masíh kis ġharaz se ásmán par chaṛh gayá?

J.—Is iráde se ki waháṉ ke bahut makánoṉ ko qabze meṉ lákar, apne káfáre aur sawáb ke wasíle se, unheṉ apne logoṉ ke wáste taiyár kare, Yuh. xiv. 2, 3.; aur ki waháṉ hamesha un kí sifárish kare. Ibrán. vii. 25.

S. 50.—Masíh ke chaṛh jáne se ham ko kyá nasíhat miltí?

J.—Yih, ki us ne apne Báp pás jákar hamáre wáste abadí sadáqat hásil kí, Yuh. xvi. 10; aur yaqín karná cháhiye ki wuh phir áwegá aur hameṉ apne sath legá, táki jaháṉ wuh hai ham bhí howeṉ. Yuh. xiv. 3.

S. 51.—Masíh kí sarfarází ká tísrá darja kyá hai ?

J.—Uská Ḳhudá Báp ke dahine háth baiṭhná. Efes. 1. 20.

S. 52.—Pák Kitáb men̲ dahine háth se kyá murád hai ?

J.—Baṛí ịzzat aur buland darje ká maqám. 1 Salát. ii. 19.

S. 53.—Uská baiṭhná kyá maạní rakhtá hai ?

J.—Árám aur chain se murád rakhtá : " We har koí apní apní ták ke níche aur anjír ke peṛ ke tale baiṭhen̲ge, aur unhen̲ koí nahín̲ ḍaráwegá," Mikah iv. 4. ; phir qudrat aur iḳhtiyár se murád hai : " Wuh apní kursí par baiṭhke hukúmat karegá." Zakar. vi. 13.

S. 54.—Pas Masíh ke Ḳhudá Báp ke dahine baiṭhne se kyá murád hai ?

J.—Yih, ki wuh apní kalísiá ká sir aur jalálwálá bádsháh húá, aur martaba i lásání aur qudrat i kámil hásil karke, árám aur chain se hukúmat kartá hai. Efes. i. 21, 22.

S. 55.—Wuh kis kám ke liye Báp ke dahine háth baiṭhtá hai ?

J.—Is liye ki wahán̲ apne logon̲ kí wikálat kare, aur apne dushmanon̲ ko apne pán̲won̲ kí chaukí banáwe.

S. 56.—Yih kis tarah sábit hotá ki wuh Ḳhudá ke dahine háth par apne logon̲ kí wikálat kartá hai ?

J.—Efes. 11. 6. men̲ yún̲ likhá hai ki " we Masíh Isá ke sabab ásmání maqámon̲ par uske sáth baiṭhe hain̲, " hálánki we to is zamín par hain̲ ; magar unká jálálí sir, Masíh, unká wakíl hoke ásmán par baiṭhá hai.

S. 57.—Masíh ke dushman kis tarah uske pán̲won̲ kí chaukí hon̲ge ?

J.—We bilkull maghlúb, Zabúr lxxii. 9., aur niháyat sharmindagí aur dahshat aur ruswáí men̲ giriftár hon̲ge. Zabúr cxxxii. 18.

S. 58.—Uske dushman kis waqt uske pán̲won̲ kí chaukí banen̲ge ?

J.—Wuh to salíb se un par fath páchuká ; Kalas. ii. 15. lekin qiyámat ke din tamám ạlam ke sámhne un par púrí fath páwegá. Mukásh. xx. 10, 14.

S. 59.—Masíh Ḳhudá Báp ke dahine háth kab tak baiṭhegá ?

J.—Hamesha tak : " Ai Ḳhudá, terá taḳht abad ul ábád hai." Zabúr xlv. 6.

S. 60.—Jo iḳhtiyár ki Masíh darmiyání hoke Ḳhudá ke dahine háth rakhtá hai, kyá wuh ásmán kí kalísiá meṉ waisá hí rahegá, jaisá ki is zamín ki kalísiá meṉ hai ?

J.—Albatta us iḳhtiyár kí wuhí haqíqat rahegí, magar intizám ke taur meṉ faraq paregá.

S. 61.—Jo iḳhtiyár ki Masíh darmiyání hoke ásmán meṉ rakhtá hai, us kí haqíqat kyúṉkar rahegí ?

J.—Istarah se ki wuh rishta jo apne badan ke ạạzá, yaạne kalísiá ke sáth rakhtá hai bahál rahegá : aur jab sárí kalísiá ásmán meṉ dáḳhil ho chukí, to Masíh un ká Bádsháh aur Sir aur Shauhar hamesha tak ṭhaharke, unkí sárí barkatoṉ aur ḳhushíoṉ ká bání rahegá, aur jo mel aur suhbat ki we abad tak Ḳhudá ke sáth rakhenge, wuhí us ká bạis hogá. Zabúr xlviii. 14. Hos. ii. 19. Mukásh. vii. 17.

S. 62.—Apní kalísiá ká jo intizám ki wuh darmiyání hoke is dunyá meṉ kartá hai aur dunyá i áyanda meṉ karegá, in donoṉ meṉ kyá faraq hai ?

J.—Is dunyá meṉ, wuh, kalám kí manádí aur díní rusúmát, yaạne baptisma aur ạshá i rabbání, aur nigahbánoṉ ke wasíle se, apne logoṉ kí hukmrání aur tarbiyat kartá hai : lekin ásmán meṉ yih wasíle kuchh darkár na hoṉge ; " Maiṉ ne us meṉ koí haikal na dekhí, is liye ki Ḳhudáwand Ḳhudá Qádir i mutlaq, aur Barra, us kí haikal haiṉ." Mukásh. xxi. 22.

S. 63.—1. Qar. xv. 24. meṉ jo likhá hai ki Masíh bádsháhat Ḳhudá ko jo Báp hai phir degá, so is kí kyá maạní hai ?

J.—Yih, ki Masíh apní sárí kalísiá ko naját ke kamál tak pahuncháke, un sabhon ko be dágh o beaib o muqaddas apne Báp ke huzúr men házir karegá;—Efes. v. 27. aur kahegá ki "Dekh mujhe, aur un larkon ko jinhen Tú ne mujhe diyá". Ibrán. ii . 13.

S. 64.—Is bát ká, jo 1 Qar. xv. 24. men likhí hai, yaane ki Masíh sárí hukúmat aur sáre ikhtiyár o qudrat ko nest kar degá, kyá matlab hai?

J,—Is ká yih matlab hai ki jab na koí barguzíde bachne ko aur na koí dushman maghlúb hone ko báqí rahenge, tab apne ikhtíyár ko sábiq taur par kám men láne ki kuchh zarúrat na raheg í. Mukásh. xix. 8, 20.

S. 65.—Báb i mazkúr kí 28wín áyat men jo likhá hai ki Betá áphí Us ke tábi hogá jis ne sab chízen us ke pánwon tale kar dín, so is kí kyá maaní hai?

J.—Yih maaní, ki Betá jo darmiyání hokar naját ke bare kám men Báp ká khádim aur náib hai, (Asháyá xlii. 1.) so us waqt is tarah Us ke tábi ho jáegá, jis ne sab chízen us ke pánwon tále kar dín, ki sab barguzídon ko jalál men lákar aur apne sab kám ko púrá karke náib ke ohde ko apne Báp ke háth sompegá: "Kyúnki jab tak ki wuh sáre dushmanon ko apne pánwon tale na láwe, zarúr hai ki saltanat kare." 1 Qar. xv 25.

S. 66.—Usí maqám par jo likhá hai ki us waqt Khudá sab men sab kuchh hogá, so is ká matlab kyá hai?

J.—Yih, ki us waqt Báp, Bete, Rúh i Quds, Khudá i Wáhid ká jalál áíne se dhundhlá sá nahín, par rúbarú, (1. Qar. xiii. 12.) aur jaisá Wuh hai waisáhí dikhái degá. 1 Yuh. iii. 2.

S. 67—Masíh ke Khudá ke dahine háth baithne se ham ko kyá nasíhat miltí hai?

J.—Yih, ki ham ko lázim hai ki ásmání chízon kí talásh men rahen jahán Masíh hai, aur un se dil lagáwen, na un chízon se jo zamín par hain. Kulas. iii. 1, 2.

S. 68.—Masíh kí sarfarází ká chauthá darja kyá hai?

J.—Us ká ákhirí din men dunyá kí adálat karne ko dobára áná. Mukáshá. i. 7. Yuhan. xx. 48.

S. 69.—Yih kis tarah sábit hotá hai, ki sabhon kí adálat hogí?

J.—Pák Kitáb men aisá sáf likhá hai; aur Khudá kí mihrbání aur insáf yihí chahtá hai.

S. 70.—Pák Kalám ke kis maqám par yih zikr hai?

J.—Bahut maqámon, khusúsan Amál xvii. 31 men: "Kyúnki Khudá ne ek din thahráyá hai, jis men wuh rástí se dunyá kí adálat karegá, us shakhs kí maarifat, jise us ne muqarrar kiyá." 2 Qar. v. 10. Yahúdá, 6wín áyat. Mukásh. xx. 11, 12, 13. ko bhí dekho.

S. 71.—Khudá ká insáf aur mihrbání kyúnkar adálat kí tálib hai?

J.—Us ká insáf aur mihrbání yih zarúr cháhtí, ki nekokár kí khairiyat aur badkár par wáwailá ho, táki har ek ádmí apne kámon ká badlá páwe; aur chúnki is dunyá men yih hál nahín hotá, pas bilá shakk ek ánewálí adálat hai; "Kyúnki Khudá ke nazdík insáf yih hai, ki jo tumhen azíyat dete hain, unhen azíyat, aur tumhen jo azíyat páte ho, hamáre sáth árám de; us waqt ki Khudáwand Isá ásmán se záhir hogá." 2 Tassal. i. 6, 7.

S. 72.—Kaun adálat karegá?

J.—Ibn i Adam, yaane Isá Masíh. Matí xxv. 10.

S. 73.—Chúnki Zabúr l. 6. men likhá hai, ki Khudá hí Adálat karnewálá hai, pas Masíh, Khudá aur insán hoke, kyúnkar adálat karegá?

J.—Báp, Betá, Rúh i Quds, jo bi-t-taslís Khudá i wáhid hai, so ikhtiyár aur hukúmat aur qudrat ki nisbat Adálat karnewálá to hai; lekin Masíh, ki Khudá mujassam aur Darmiyání hai, kárinda kí tarah se muntazim aur Munsif muqarrar húá, is liye ki "Báp ne sárí adálat Bete ko somp dí." Yuhan.v. 22.

S. 74.—Dunyá kí ạdálat Masíh Darmiyání ko kyúṉ sompí gaí?

J.—Yih baṛá ụhda us sarfarází ká, jo us ne apní ạjizí ke badle meṉ hásil kí, ek hissa hai. Filip. ii. 8—10.

S. 75.—Masíh dunyá kí ạdálat karne ko kis waqt áwegá?

J.—Ákhirí din meṉ. Yuh. vi. 39, 40.

S. 76.—Wuh ákhirí din kyúṉ kahlátá hai?

J.—Is báịs se ki us din zamána tamám ho jáegá; yaạne rát aur din paidarpai phir na hoṉge, magar nekokároṉ ke wáste núr aur tasallí aur khushí ká dáimí roz, Mukásh. xxi. 23. aur badkároṉ ke liye mahz táríkí aur kharábhálí aur musíbat kí dáimí shab rahá karegí. Matí xxv. 30.

S. 77.—Masíh dunyá kí ạdálat karne ko kis ḍhab par áwegá?

J.—Baṛí shán o shaukat ke sáth: kyúṉki "Wuh baṛí qúwat aur jalál ke sáth ásmán kí badlíoṉ par," Matí xxiv. 30. aur "Apne Báp kí hashmat se pák firishtoṉ ke sáth áwegá." Marqus viii. 38.

S. 78.—Jis waqt wuh dunyá kí ạdálat karne ko áwegá, kyá us waqt sab log us kí ráh tákte hoṉge?

J.—Nahíṉ; balki us waqt logoṉ ko is ká kuchh gumán na hogá; "Kyúṉki Khudáwand ká din, jis tarah rát ko chor átá hai, áwegá." 2 Patras iii. 10. Luká xvii. 26—31. ko bhí dekho.

S. 79.—Us ke pahle aur dúsre martaba áne meṉ kyá faraq hogá?

J.—Jab pahlí bár áyá, tab, "Agarchi gunáh se wáqif na thá, par hamáre badle gunáh ṭhahráyá gayá," 2 Qar. v. 21.; lekin "Dúsrí bár, baghair gunáh ke, naját dene ko záhir hogá." Ibrán. ix. 28.

S. 80.—Kyá us ke dúsrí bár áne ká ạin waqt ádmíoṉ yá firishtoṉ ko maạlúm hai?

J.—Nahíṉ: Khudá ne us ká ạin waqt muqarrar kiyá hai, lekin ham par záhir nahíṉ kiyá. Marqus xiii. 32.

S. 81.—Us ke dúsrí bár áne ke peshtar is dunyá meṉ kyá wáqiát guzreṉge?

J.—Sab qaumoṉ meṉ Injíl kí manádí hogí, Matí xxiv. 14.; Masíh ká Mukhálif tabáh hogá, Mukásh. xviii. 21.; Yahúdi log Masíh ke muríd hoṉge, Mukásh. xvi. 12.; magar, baạd is ke, aksar log bedín aur bahut bekhabar hojáeṉge. Luká xviii. 8.

S. 82.—Ạdálat karnewále ke kyá ausáf hoṉge?

J.—Wuh namúdár Munsif hogá, harek ánkh us ko dekhegí, Mukásh. i. 7.; aur házir o názir, us kí nazaroṉ meṉ sab kuchh khulá húá, aur beparda hogá, Ibrán. iv. 13.; aur ạdil aur sachchá Hákim, 2 Tim. iv. 8.; aur qádir i mutlaq, jo fatwe ko púrá karne ke qábil hai. Mukásh. vi. 17.

S. 83.—Us waqt kaun kaun us ke sámhne házir hoṉge?

J.—Sáre baní Ádam: "Sab qaumeṉ," Matí xxv. 32.; aur "We firishte bhí jinhoṉ ne apní pahlí hálat ko nigáh na rakhá." Yahúdá, 6wíṉ áyat.

S. 84.—Ye kis taur par talab kíe jáeṉge?

J.—Muqarrab firishte kí áwáz, aur Khudá ká narsingá phúnkte húe, un ko sunáí degá. 1 Tassal. iv. 16.

S. 85.—Un meṉ se koí is talabí se gháfil rah sakegá?

J.—Hargiz nahíṉ; "Sab Masíh ke takht i ạdálat ke áge házir kíe jáeṉge, aur harek Khudá ko apná apná hisáb degá." Rúm. xiv. 10, 12.

S. 86.—Us kí masnad i ạdálat kis maqám par hogí?

J.—Bádaloṉ yá fizá i ásmán par; kyúṉki 1 Tassal. iv. 17. meṉ muqaddasoṉ kí bábat likhá hai, ki "Badlíoṉ par nágáh uṭh jáeṉge, táki hawá meṉ Khudáwand se muláqát kareṉ."

S. 87.—Sab baní Ádam, chhoṭe baṛe, us Munsif ke takht ke sámhne kis ke wasíle se házir kíe jáeṉge?

J.—Firishtoṉ ke, ki we sab barguzídoṉ ko, Marq. xiii. 27. aur badkároṉ ko bhí, ikaṭṭhá kareṉge. Matí xxiii. 41.

S. 88.—Kyá barguzíde aur badkár jawábdihí meṉ ek jamáạt hoke khaṛe hoṉge?

J.—Nahíṉ: magar "Jis tarah garariyá bheroṉ ko bakrí

on se judá kartá hai, we ek dúsre se jude kíe jáenge." Matí xxv. 32.

S. 89.—We ek dúsre se judá hoke kis kis maqám par khaṛe kíe jáenge?

J.—Barguzíde, jo bheren kahláte, badlíon par uṭháe jákar táki hawá men Ḳhudáwand se muláqát karen, (1 Tassal. iv. 17.) us ke dahine háth khaṛe kíe jáenge; aur badkár, jo bakríán kahláte, zamín par rahkar, (Matí xxiv. 40.) Munsif ke báen háth. Matí xxv. 33.

S. 90.—Yih judáí kis tarah kí hogí?

J.—Un men hamesha kí kamál júdáí hogí, aisí ki ápas men phir muláqát aur ráh o rasm na rakh sakenge. Matí xxv. 64.

S. 91.—Kyá koí ádmí, in do muḳhtalif jamáaton se alag hoke unká hál tamáshbín ke taur par dekhne páwegá?

J.—Hargiz nahín; har ek aurat o mard ḳhwáh dahine, ḳhwáh báenwálí jamáat men shámil hoke, uská sharík i hál hogá. Matí xxv. 33.

S. 92.—Us waqt kis kis bát kí tahqíqát hogí?

J.—Baní Ádam ke aamál kí, kyúnki "Ḳhudá har ek fiąl ko adálat men láwegá," Wáiz xii. 14.; aur un kí báton kí bhí, ki "Har ek behúda bát jo ki log kahen, adálat ke din uská hisáb denge," Matí xii. 36.; balki un ke ḳhiyálon kí bhí, ki "Wuh dilon ke mansúbe záhir karegá." 1 Qar. iv. 5.

S. 93.—Kis wáste Mukásh. xx. 12. men likhá hai, ki us ibrat-angez imtihán men kitáben kholí jáengí?

J.—Is liye nahín, ki haqíqat hál yá sharíat ke kisí qánún kí bábat ghalat na hone páwe, kyúnki Adálat karnewálá sab báton se kámil wáqifíyat rakhtá hai; magar is iráde se tá sab yaqín jánen, ki sáre muámilát ká faisala jo wuh kartá hai sahíh aur báadl aur barhaqq hai. Paidáish xvii. 25.

S. 94.—Jo kitáben ki kholí jáengí aur ádmíon kí adálat, jaisá un men likhá hai, kí jáegí, so kyá hain?

J.—Ḳhudá kí yáddásht kí kitáb, Mal. iii. 16.; har ek ádmí ki tamíz i nek o bad kí kitáb, Rum. ii. 15.; sharíat kí

kitáb, Gal. iii. 10.; aur zindagí kí kitáb. Mukásh. xx. 12.

S. 95—Khudá kí yáddásht kí kitáb kyá hai ?

J.—Us kí hamadání se murád hai, ki wuh har ek ádmí kí hálat aur khiyálon aur báton aur kámon se, kyá bhale kyá búre, ṭhík wáqifiyat rakhtá hai. Yuh. xxi. 17.—"Ai Khuwand, tú sab kuchh jántá hai."

S. 96.—Yih kitáb kis kám áwegí ?

J.—Wuh bedínon kí malámat aur díndáron ke sab nek aạmál kí yádgárí ke wáste kám áwegí. Matí xxv. 35—41.

S. 97.—Tamíz i nek o bad kí kaun sí kitáb hai ?

J.—Har ek ádmí kí tamíz, uske hál aur chál ke haqq men goyá Khudá kí yáddásht kí kitáb kí ek naql hai. Rúm. ii. 15.

S. 98—Sharíạt kí kitáb kyá hai ?

J.—Wuh nekí aur badí kí pahchán ká qanún aur áín hai, Rúm. vii. 7.; aur jitne us sharíạt ke páband hain, us ke mutábiq un par fatwá diyá jáegá. Galat. iii. 10.

S. 99.—Yih kitáb kis wáste kholí jáegí ?

J.—Táki sab jo baen háth kháre hon us men apná apná fatwá parhen, is se peshtar ki sunáyá jáwe. Hizq. xviii. 4.

S. 100—Butparast log, jinhen sharíạt na milí, unkí ạdálat kis qánún par kí jáegí ?

J.—Un kí tamíz ke mutábiq, ki wuh goyá sharíạt ká khulása jo unke dilon men likhá húá hai; aur yihí tamíz is par gawáhí detí ki bure kám karnewále qatl ke láiq hain. Rúm. 1. 32.

S. 101.—Yahúdíon aur Isáíon kí ạdálat kis qánún ke mutábiq kí jáegí ?

J.—Likhí húí sharíạt ke muwáfiq: —"Jinhon ne sharíạt páke gunáh kíe, unkí sazá sharíạt ke muwáfiq hogí." Rúm. ii. 12.

S. 102.—Isáí yá butparast log, kaun ziyáda beụzr ṭhahrenge ?

J.—Súr o Saidá ke báshindon, aur aur butparast qaumon

ke liye, ạdálat ke din, un se jin par Injíl ká núr chamká magar usko náchíz samjhá, ziyáda ásání hogí. Mati xi. 22, 24.

S. 103.—Kyá shariạt ki kitáb díndáron par fatwá dene ke liye kholí jáegí?

J.—Nahín; kyúnki we, is dunyá men nae ạhd ke wasíle, sharíạt ke ikhtiyár se chhúṭkar, fazl ke panáh men húe, Rúm. vi. 14.; aur is báis se un ke fatwe ke liye dúsrí kitáb kholí jáegí.

S. 104. Yih dúsrí kitáb kaun sí hai?

J.—Zindagí kí kitáb. Mukásh. xx. 12.

S. 105.—Is kitáb men kyá mundarij hai?

J.—Sab barguzídon ke nám, Lúká x. 20.—"Tumháre nám ásmán par likhe hain." Mukásh. iii. 5.—"Main un ká nám zindagí ke daftár se na nikálúngá."

S. 106.—Wuh zindagí ki kitáb kyún kahlátí hai?

J.—Is báis se ki us men Khudá ke fazl ká yih betabdíl iráda záhir húá, ki sab chune húe, Rúh ul Quds se pákízagí hásil karke aur kalám i haqq par ímán láke, naját, yaạne hamesha ki zindagí páwen. 2. Tassal. ii. 13.

S. 107.—Yih daftar kis ke háth men hai?

J.—Ísá Masíh Darmiyání ke háth men. Istisná xxxii. 3.—"Us ke sáre muqaddas tere háth men hain."

S. 108.—Zindági ki kitáb ke khulne se kyá maạlúm hojáegá?

J.—Is se sabhon ko daryáft hogá ki kaun barguzída hain aur kaun nahín: kyúnki Masíh har ek mard o ạurat ká nám jo is kitáb men mundarij ho, goyá paṛhke sunáwegá. Mukásh. iii. 5.—"Main apne Báp aur uske firishton ke áge us ke nám ká iqrár karúngá."

S. 109.—Kyá díndáron yá bedínon ke muámale ká pahle faisala hogá?

J.—Díndáron ká pahle; kyúnki "Jo Masíh men hoke múe hain, we pahle uṭhenge," 1 Tassal. iv. 16.; aur Mati xxv. 34, 41. se maạlúm hotá ki pahle muqaddason kí, jo us ke dahine háth khaṛe honge, ạdálat ki jáegí.

S. 110.—Kaunsá mubárak fatwá muqaddason par diyá jáegá ?

J.—Yih, ki " Ai mere Báp ke mubárak logo, us bádsháhat ko, jo dunyá ki paidáish se tumháre liye taiyár kí gaí, mírás men lo." Matí xxv. 34.

S. 111.—Is ká kyá maqsad hai, ki díndáron ká fatwá pahle sunáyá jáegá ?

J.—Is kí yih gharaz hai, tá we baad uske Masíh ke sáth baiṭhkar bedín ádmíon aur bure firishton ki adálat karen. 1. Qar vi, 4.

S. 112.—Us mubárak fatwe ká kyá sabab hai ?

J.—Fazl hí uská sabab hai ; kyúnki " Fazl, Masíh Darmiyání kí rástbází ke wasíle se, hamesha kí zindagí ke liye bádsháhat karegá." Rúm. v. 21.

S. 113.—Kyá Mukásh. xx. 13. men yún likhá na hai ki " Har ek kí adálat us ke kámon ke muwáfiq kí jáegí "?

J.—Beshakk, díndáron kí adálat un ke kámon ke muwáfiq, jo nae aur pák dil ke sabab se húe, kí jáegí, lekin un ke nek aamál yá ímán ká aisá kuchh sawáb nahín hai ki usí ke báis hamesha kí zindagí un ko mile, Galat. 14. 18. kyúnki likhá hai ki bádsháhat un ke wáste taiyár kí gaí, aur ki we farzand hoke us ko mírás men páte, Rúm. viii. 17. na ki naukar hoke mazdúrí ke taur par. Kalas. iv. 1.

S. 114.—Matí xxv. 35, 36. men likhá hai " Main bhúkhá thá, tum ne mujhe kháná khiláyá," waghaira ; pas kyá us maqám par nek aamál ká aisá zikr na hai ki we goyá us fatwe ke sabab hain ?

J.—Un nek aamál ká aisá zikr nahín hai ki jis se we barakat ke báis ṭhahren, par we is bát par dalíl hain ki díndár log Masíh men hain, aur us men hoke bihisht kí barkaton ke haqqdár ṭhaharte. Yuhan. xv. 5, 8. Waisehí, beímán Yahúdíon kí bábat, Rasúl 1 Qar. x. 5. men likhtá hai, ki " Un men bahuton se Khudá rází na thá, jo we maidán men bichh gae ;" chunánchi unká maidán men bichh jáná Khudá ke ghazab ká sabab nahín, magar sáf dalíl ṭhahrá.

S. 115.—Kyá us waqt díndároṉ ke gunáhoṉ ká zikr kiyá jáegá ?

J.—Nahíṉ : "Us waqt Isráíl kí sharárat ḍhúṉḍhí jáegí aur na hogí, aur Yahúdá kí ḳhatáeṉ, aur pái na jáeṉgíṉ." Irim. v. 20. "Ḳhudá ke chune húoṉ par daạwá kaun karegá ? unká rástbáz ṭhahránewálá Ḳhudá hai," waghaira. Rúm. viii. 33, 34.

S. 116.—Jab muqaddasoṉ kí ạfú ká fatwá diyá gayá, tab kyá hogá ?

J.—We dunyá ká faisala kareṉge. 1 Qar. vi. 2.

S. 117.—We kis taur par dunyá ká faisala kareṉge ?

J.—We Masíh Munsif ke goyá hamjulús baṉkar, uskí ạdálat ke rást hone par gawáhí deṉge, Mukásh. xix. 2. aur jo sazá ká hukm ki sab bedínoṉ par kiyá jáegá, us par Ámín kaheṉge. Zabúr cxlix. 6—9.

S. 118.—Bedínoṉ par sazá ká kaisá hukm hogá ?

J.—Yih, ki "Ai malạúno mere sámhne se us hamesha kí ág meṉ jáo, jo shaitán aur uske lashkar ke liye taiyár kí gaí hai." Matí xxv. 41.

S. 119.—Is fatwe ke sunáe jáne se bedínoṉ kí ḳharábhálí kyúṉkar baṛhegí ?

J.—Is báis se ki Usí ne un par sazá ká hukm kiyá hogá jo gunahgároṉ ko naját dene ko áyá thá, Ibrán. ii. 3. aur Barre ká wuh ghazab, jis se hargiz riháí na pá sakeṉ, uṭháweṉge. Mukásh. vi. 16. 17.

S. 120.—Kyá is fatwe meṉ kuchh beinsáfí yá zulm hogá ?

J.—Kuchh bhí nahíṉ ; kyúṉki hamárá Ḳhudáwand farmátá hai, "Maiṉ bhúkhá thá, par tum ne mujhe kháne ko na diyá," waghaira. Matí xxv. 42, 43.

S. 121.—Kyá yih buráiáṉ un kí laạnatí hálat kí sirf dalíl haiṉ ?

J.—Yih buráiáṉ na faqat un kí bedíní kí dalíl, balki un kí sazá páne kí báis haiṉ ; kyúṉki agarchi nekokár naját páne ká haqq nahíṉ rakhte, par albatta badkirdár sazá páne ke

láiq ṭhaharte. "Gunáh ká iwaz maut hai." Rúm. vi. 23.

S. 122.—Jumla i mazkúr meṉ jo sirf nekí na karne ká zikr hai, so is ká kyá maqsad hai ?

J.—Is tarah ká zikr is gharaz se húá tá sabhoṉ par sábit ho, ki agar ádámzád neki na karne ke sabab sazá páweṉge, Yaạqúb ii. 13. to badí karne se kitní sakhtar sazá uṭháweṉge. Rúm. 11 23, 24.

S, 123.—Jab bedínoṉ par sazá ká fatwá sunáya gayá, tab kyá hogá ?

J.—Fauran unko púrí sazá dí jáegí, aur chhuṭkárá yá derí kí jagah bhí na rahegí. Matí xxii. 13.

S. 124.—Kyá Shayátíṉ ki bhí ạdálat kí jáegí ?

J.—Háṉ: "Khudáwand ne un bure firishtoṉ ko sazá kí abadí zanjír meṉ, táriki ke andar, roz i ạzim kí ạdálat tak, nigáh rakhá. Yahúdá, 6wiṉ áyat.

S. 125.—Yih kyúṉkar likhá hai, ki we us roz kí ạdálat tak rakhe gae, hálánki un par sazá ká hukm ho chuká ?

J.—Agarchi jis dam se gunahgár ṭhahre, Khudá ke ghazab ke tale haiṉ, aur har jagah un kí dozakhioṉ kí sí hálat húí, taubhí us din tak unkí púrí sazá mauqúf rahegí. 2 Pat. ii. 4.

S. 126.—Us din kaun púrí sazá un ko milegí ?

J.—Jo azíyat ki we abhí uṭháte haiṉ, so us waqt is sabab se niháyat baṛh jáegí, ki muqaddas log, un ko najis aur maghlúb aur be qadr dushmanjánkar, un par fathyáb hoṉge ; aur siwá is ke, barguzídoṉ ko phir nuqsán pahuncháne hargiz na páweṉge, balki dozakh kí qaid meṉ band ho, hamesha ke liye be niháyat ranj aur ạzáb meṉ raheṉge.

S. 127.—Us din kaun ghálib áeṉge ?

J.—Masíh aur us kí zul-jalál majlis, aur we apne sáre dushmanoṉ kí píṭh dekheṉge ; kyúṉki maạlúm hotá hai, ki sazá pánewále pahle nikal jáeṉge : "We hamesha ke ạzáb meṉ jáeṉge, par rástbáz hamesha kí zindagí meṉ." Matí xxv. 46.

S. 128.—Is bát se, ki Masíh ákhiri din meṉ dunyá kí ạdálat

karne ko do bára áwegá, ham logon ko kyá nasíhat miltí?

J.—Yih; ki ham ko is kí koshish karní cháhiye ki us din ham be dágh, aur be ạib salámatí se us ke huzúr házir ho saken, 2 Patras iii. 14. ki ham isí waqt se Masíh par ímán láke Injíl ke tábị rahen; aur Ḳhudá ke us din ke áne ke muntazir aur mushtáq hon, 12 wín áyat; ki hamárí kamar bandhí aur hamárá diyá jaltá rahe, Lúká xii. 35. táki jis waqt áwe, ḳhwáh maut ḳhwáh ạdálat ke waqt, to ham ḳhushí se kah saken ki "Lo, yih hamárá Ḳhudá hai; ham us kí ráh tákte the." Ạsháyá xxv. 9.

TÍSWÁN SAWÁL.

S.—Us maḳhlasí men jise Masíh ne ḳharídá hai, ham kyúnkar sharákạt páte?

J.—Us maḳhlasí men jise Masíh ne ḳharídá hai, us kí Rúh ul quds kí nádir tạsír se sharákat páte.

FAIDAH.

S. 1— Us maḳhlasí se jo mazkúr húí, kyá murád hai?

J.—Wuh púrí naját jis kí ḳhábar aur mufassal bayán Injíl men páyá jatá. Zabúr cxxx. 7. 8.

S. 2.—Is maḳhlasí kí kharídárí kyún likhí gaí?

J.—Chúnki ham gunáh ke báịs ghulámí aur asírí kí hálat men húe, Galat iv. 24. pas zarúr thá ki ham bare dámon se maḳhlasí páwen.

S. 3.—Hamárí maḳhlasí ke liye kyá dám diyá gayá?

J.—Masíh ká beshqímat lohú. 1 Patras i. 19.

S. 4.—Is maḳhlasí men sharík honá kyá hai?

J.—Yih, ki ham us men baḳhrá páwen aur us ke haqíqí tasarruf men dáḳhil hon. 1 Qar x. 17.

S. 5.—Kyá ham áp se maḳhlasí men shirkat pá sakte hain?

J.—Nahín; balki zarúr hai ki ham us men sharík kíe jáwen; "Kyúnki ham Masíh men sharík húe hain," waghaira. Ibrán. iii. 14.

S. 6.—Ham kyúnkar ḳhud apne tain us ke sharík nahín kar sakte?

J.—Is báịs se ki ham bilkull kamzor haiṉ, Rúm. v. 6. aur kisí rúhání niạmat ko mutlaq nahíṉ cháhte. Yuh. v. 40.

S. 7.—To ham maḳhlasí meṉ kis tarah sharík kíe játe?

J.—Wuh ham meṉ pahuncháí játí hai.

S. 8.—Ham meṉ maḳhlasí pahuncháe jáne se kyá murád hai?

J.—Yih, ki us ke sáre fáide, baḳhshish ke taur par ham ko ịnáyat hote. " Maiṉ unheṉ hamesha kí zindagí baḳhshtá húṉ." Yuhan. x. 28.

S. 9.—Puráne Ạhdnáme ke aiyám meṉ maḳhlasí pahuncháe jáne kí kyá ạlámat thí ?

J.—Qurbání ká lahú logoṉ par chhiṛká játá thá. Ḳhurúj xxiv. 8.

S. 10.—Kyá, maḳhlasí pahuncháe jáne kí yih shart nahíṉ hai, ki pahle ḳharídí jáe?

J.—Albatta ; agar pahle ḳharídí na játí to kisí tak na pahunch saktí. Aiyúb xxx. 24.

S. 11.—Pas un muqaddasoṉ ko, jo Puráne Ạhdnáme ke aiyám meṉ the, kis tarah pahuncháí gaí, hálánki us waqt haqíqat meṉ wuh nahíṉ ḳharídí gaí thí?

J.—Masíh ne zámin hoke azal se waạda kíyá thá ki jab waqt púrá ho, tab maiṉ ḳhalásí ká dám adá karúṉgá: pas is muạtabar záminí ke sabab unko ḳhalásí peshtar se dí gaí. Amsál viii. 23, 31.

S. 12.—Kyá us ḳhalásí kí ḳharíd se, jab tak ki pahuncháí bhí na jáwe, ham ko kuchh fáida mil saktá hai?

J.—Hargiz nahíṉ : waisehí ḳhurák se bin kháe parwarish, yá libás se bin pahine garmí, ḳhwáh dawáí se bin píe tandurustí nahíṉ mil sakti hai. Yuhan. i. 12.

S. 13.—Kyúṉkar maạlúm kareṉ ki kisí ádmí meṉ wuh maḳhlasí tásír ke sáth pahuncháí gaí hai?

J.—Jab uske dil aur chál meṉ maḳhlasí kí pák tásíreṉ záhir hotíṉ.

S. 14.—Yih pák tásíreṉ kyá haiṉ?

J.—Gunáhgároṉ kí áṉkh ká khul jáná, aur unká andhere se unjiyále, aur Shaitán ke iḳhtiyár se Ḳhudá kí taraf phirná. Amal xxvi. 18.

S. 15.—Agar ḳhalásí tásír ke sáth pahunchái gaí ho, to kyá zarúr hai ki phir fazl aur pákízagí meṉ baṛhne kí koshish kareṉ?

J.—Chúnki ham ko sab chízeṉ, jo zindagí aur díndárí se mutaalliq haiṉ, ináyat húíṉ; pas cháhiye, ki baṛe shauq aur raghbat se apne ímán par nekí waghaira baṛháweṉ: yaane ki ham Ḳhudá kí madad par takiya karke díndárí meṉ taraqqí karne kí kamál koshish kareṉ. 2 Pat. i. 3, 5.

S. 16.—Kyá kisí ko aisí bhí maḳhlasí miltí, jo sirf záhirí aur betásír hai?

J.—Háṉ; baaze log baptisma páte waqt, ki wuh az ḳhud muassir nahíṉ hai, sirf záhiri taur par, na ki haqíqat meṉ maḳhlasí páte: chunánchi Shamaún jádúgar, agarchi baptisma páyá, par "wuh pit kí kaṛwáhaṭ, aur badí ke band meṉ giriftár rahá." Amál viii. 13, 23.

S. 17.—Wuh maḳhlasí, jo Masíh ne ḳharídí hai, kaun use tásír ke sáth logoṉ tak pahunchátá hai?

J.—Rúh i Quds. Títús iii. 5, 6.

S. 18.—Pák Kitáb meṉ kyúṉ aisá bayán hai ki Rúh i Quds hí ke wasíle maḳhlasí pahunchtí hai?

J.—Isliye tá záhir ho, ki Ḳhudá i wáhid jo bi-t-taslís hai so ádamzád kí naját ke kám meṉ ḳhushí se mashghúl rahta hai, yaane Báp use muqarrar karne, Beṭá use ḳharídne, aur Rúh i Quds use pahuncháne meṉ. Yuh. vi. 57, 63.

S. 19.—Yih Rúh, jo is kám meṉ masrúf rahtá, so kis wáste Rúh i Quds kahlátá?

J.—Is báis se, ki jaise wuh zát se pák hai, Zabúr. li. 11. waise apne sab kámoṉ aur tásíroṉ meṉ bhí quddús hai. Rúm. xv. 16.

S. 20.—Yih kyúṉkar likhá hai, kí Masíh ká Rúh, yá ki us ká Pák Rúh ádmíoṉ ko naját dilátá hai?

J.—Is sabab se, ki Rúh to Masíh kí taraf se, jo ḳharíd ká dám adá karke, (Yuh. xvi. 7.) insán kí shafáạt kartá, us kám ke liye bhejá játá hai. Yuh. xvi. 6.

S. 21.—Naját ke ḳharídne, aur diláne meṉ kyá faraq hai?

J.—Yih; ki naját kí ḳharíd aisá kám hai jo ham se báhar aur judá anjám pátá, Ashayá lxiii. 3. lekin naját ká diláná aisá kám hai jo hamáre bátin meṉ hotá játá hai. Rúm. viii. 16.

S. 22.—Rúh i Quds kin logoṉ meṉ tásír ke sáth maḳhlasí pahunchátà hai?

J.—Un sabhoṉ meṉ, jo Ḳhudá ke barguzíde haiṉ aur jinheṉ áge se jántá thá.

S. 23.—Jin logoṉ ne Injíl ko nahíṉ páyá, aur is sabab Masíh se náwáqif haiṉ aur us par ímán nahíṉ láte, agar we apní hí ạql aur tamíz i nek o bad ke mutábiq guzrán kareṉ, to kyá we naját páweṉge?

J.—Haqíqí wáqiạt na ki mumkinát ko daryáft karná bihtar hai, lekin itná kahsakte ki sab aise log Ḳhudá i ádil o rahím ke háth meṉ haiṉ, aur us meṉ náinsáfí nahíṉ hai; aur yih bhí ki siwá Masíh ke kisí dúsre se naját nahíṉ, Ạmál iv. 12. aur wuh to sirf apne badan yaạne kalisiá ká Bachánewálá hai. Efes. v. 23.

S. 24.—Naját pahuncháne meṉ Rúh i Quds ke kaun kaun wasíle haiṉ?

J.—Pák Kalám ká parhná, 2 Tim. iii. 15. 16. ḳhusúsan us kí manádí. Rúm. x. 17.

S. 25.—Kyá ye wasíle áp se áp muassir hote?

J.—Nahíṉ; cháhiye ki Rúh i Quds us ke sáth apní qudrat kí tásír baḳhshe, tab muassir hote.

S. 26.—Ham ko kyá karná farz hai, jis meṉ wuh naját jo Masíh ne ḳharídí hai ham ko tásír ke sáth mile?

J.—Yih; ki Masíhí ịlm kí talásh meṉ raheṉ jis tarah ganj i nihán ko dhúṉdhte haiṉ, Amsál ii. 4. aur Masíh ke is waạde par bharosá rakhkar, ki "Wuh merí buzurgí kare-

gá, is liye ki merí chízoṉ se páwegá aur tumheṉ dikháwegá." Yuh. xv. 26. yih darḳhwást kareṉ ki Rúh i Haqq Masíh ke liye gawáhí de. Yuh. xvi. 14.

EKTÍSWÁṈ SAWÁL.

S. 1.—Rúh i Quds wuh naját jo Masíh ne ḳharídí hai ham ko kis taur par dilátá?

J.—Rúh ul Quds, Masíh kí kharídí húí naját ham ko dilátá, jis hál ki wuh ham meṉ ímán paidá kartá, aur ímán se, ham ko, ek ạjíb muassir dáwaạt kí ráh, Masíh meṉ wasl kartá.

FAIDAH.

S. 1.—Naját ke diláne meṉ Rúh i Quds ká ḳháss kám kyá hai?

J.—Yih, ki ham ko Masíh meṉ wasl kare.

S. 2.—Kyá jab tak ki ham Masíh se wasl na hoṉ, tab tak us kí ḳharídí húí naját meṉ sharík nahíṉ ho sakte?

J.—Filhaqíqat; kyúṉki sab ḳharídí húí barkateṉ usí ke háth meṉ dí gaíṉ, Yuh. iii. 35. aur jis ke sáth Beṭá hai us ke sáth zindagí hai. 1 Yuh. v. 12.

S. 3.—Masíh meṉ wasl hone kí kyá maạní hai?

J.—Yih, ki ham Ḳhudáwand se mil jáeṉ aur us ke sáth ek rúh hoṉ. 1 Qar. vi. 17.

S. 4.—To kyá is wasl se hamárí aur uskí ekhí shaḳhsíyat hojátí?

J.—Hargiz nahíṉ; ham jude jude ashḳhás bane rahte; lekin is wasl se ham sab goyá majázan ek rázdár jism ke ạzá ṭhaharte, jis ká sir Masíh hai. 1 Qar. xii. 12, 27.

S. 5.—Azbas ki Masíh to ásmán meṉ aur ham is zamín par haiṉ, pas ham kyúṉkar us se mil jáeṉ?

J.—Agarchi Masíh kí insání zát ásmán meṉ hai, par ulúhiyat se har jagah házir hai. Matí xxviii. 20.

S. 6.—Is zamín par wuh kahán̲ mil saktá, ki ham us men̲ wasl hon̲?

J.—Pák Kalámhí men̲, jo hamáre nazdík hai, aur usí men̲ Masíh ham ko miltá hai. Rúm. x. 8, 9.

S. 7.—Masíh se, jo Kalám ke zaríạe se hamáre nazdík hai, ham kyún̲kar mil jáen̲?

J.—Ímán ke wasíle se: "Ki Masíh tumháre dilon̲ men̲ ímán ke wasíle se base." Efes. iii. 17.

S. 8.—Kyá sabhon̲ ko jo Kalám ko sunen̲ Masíh par bharosá rakhná, aur ímán ke wasíle us pás áná farz hai ki nahín̲?

J.—Beshakk farz hai: kyún̲ki "Ḳhudá ká hukm yih hai, ki ham uske Beṭe Ísá Masíh ke nám par ímán láwen̲." 1 Yuh. iii. 23.

S. 9.—Kyá koí kalám ke sunnewále áp se áp baghair Iláhí madad ke ímán láte hain̲?

J.—Nahín̲; kyún̲ki "Ímán ham se nahín̲: Ḳhudá kí baḳhshish hai." Efes. ii. 8.

S. 10.—To ham men̲ kis tarah ímán paidá ho?

J.—Rúh i Quds hamáre dil men̲ ímán paidá kartá, aur isí báịs wuh Ímán kí Rúh kahlátí. 2 Qar. iv. 13.

S. 11.—Is ká kyá sabab hai, ki siwáe Rúh i Quds ke koí dúsrá yih ímán nahín̲ paidá kar saktá hai?

J.—Yih sabab, ki ímán paidá karne ke liye wuh kámil baṛí qudrat cháhiye, jo Ḳhudá ne Masíh men̲ záhir kí, jab use murdon̲ men̲ se jiláyá. Efes. i. 19, 20.

S. 12.—Rúh i Quds ham men̲ yih ímán kis iráde se paidá kartá hai?

J.—Tá ham ko Masíh men̲ wasl kare. Efes. iii. 17.

S. 13.—Is se peshtar ki Masíh men̲ wasl hon̲, gunáhgár kis se juṭe rahte?

J.—Pahle ádmí, yaạne Ádam se. Rúm. v. 12.

S. 14.—Gunáhgár, jo bábá Ádam se juṭe, so kis taạlluq se?

J.—Ạhd i aạmál ke taạlluq se: kyún̲ki Ádam, jo jism ke rú se apní sárí aulád kí asl hai, usí ạhd ke ịláqe se unká náib ho, dín kí báton̲ men̲ bhí unkí asl ṭhahrá. Rúm. v. 19.

S. 15.—Yih ahdí taalluq, jo Ádam aur uskí sárí aulád se bándhá gayá, kis tarah chhúṭ játá hai?

J.—Is taur par, ki ham dúsre ke, yaane Masíh ke ho játe, jo murdon̲ men̲ se jí uṭhá. Rúm. vii. 4.

S. 16.—Is se peshtar, ki ham Masíh men̲ wasl hon̲, kyá wuh ham se wasl cháhtá?

J—Filhaqíqat; agarchi tarfain ká wasl hotá, taubhí Masíh pahle shurúa kartá. Yuh. iv. 19.

S. 17.—To is wasl men̲ Masíh ká pahlá amal kyá hai?

J—Rúh i Quds ke wasíle ham se mil jáná.

S. 18.—Yih kyún̲kar hotá hai?

J.—Masíh ká Rúh, is waade ke mutábiq, ki "Main̲ tum men̲ apná Rúh ḍálún̲gá," ham men̲ á bastá hai. Hizq. xxxvi. 27.

S. 19—Masíh ká Rúh kis tarah pahle ham se mel kartá?

J.—Us nek sáat men̲, jis men̲ hamárá Masíh ke sáth rúhání aqd hotá, wuh hamáre murda dil ko zinda kartá, aisá, ki phir sábiq taur par din kí báton̲ men̲ murdá nahín̲ rahtá, balki us ko naí rúhání táqaten̲ bakhshí játín̲: "Khudá ne ham ko, jo gunáhon̲ ke sabab murda the, jiláyá." Efes. ii. 5.

S. 20.—Jab ki Masíh kí Rúh pahle hí kisí ke dil men̲ dákhil hotí, to wuh usko qabúl karne men̲ khud rází hai, yá ki Rúh i Quds kí taraf se razámand banáyá játá?

J.—Chúnki insán ká dil gunáhon̲ se murda ho rahá hai, isliye pahle Rúh i Quds kí tásír se razámand kiyá játá hai: "Main̲ apní rúh tum men̲ rakhún̲gá, aur tum jíoge." Hizq. xxxvii. 14.

S. 21.—Jab Masíh ká Rúh ne is tarah ádmí ke dil ko zindá kiyá, tab kyá hotá?

J.—Wuh fauran Masíh par ímán lákar usko qabúl kartá, aur usmen̲ púrá wasl pátá. Yuh. v. 25.

S. 22.—Is wasl kí haqíqat aur sifaten̲ kyá hain̲?

J.—Yih rúhání aur poshída aur haqíqí aur kámil aur mudámí wasl hai.

S. 23.—Wuh kis súrat se rúhání wasl ṭhahartá hai?

J.—Is báịs se, ki Ḳhudá ká ek hí Rúh kalísiá ke sir, aur sab aạzá meṉ bastá hai. Rúm. viii. 9.

S. 24.—Yih wasl kyúṉkar rázdár yá bhedwálá kahlátá hai? Efes. v. 32.

J.—Yih to ḳhud ek ráz hai: chunánchi Masíh har ek ímándár meṉ hai, Yuh. xvii. 23. aur us meṉ zinda, Galat. ii. 20. aur us meṉ chaltá hai, 2 Qar. vi. 16.; phir ímándár Ḳhudá meṉ rahtá, 1 Yuh. iv. 16. aur Masíh ko pahin letá, Galat. iii. 27. aur us ká gosht khátá aur us ká lahú pítá hai. Yuh. vi. 56.

S. 25.—Yih kiswáste haqíqí wasl kahlátá hai?

J.—Is sabab se ki ímándár logoṉ ne Masíh ke sáth waisá hí haqíqí wasl páyá jaise kisí badan ke aạzá us ke sir ke sáth rakhte haiṉ: "Kyúṉki ham us ke badan ke aṉg, aur us ke gosht aur haḍḍíoṉ meṉ se haiṉ." Efes. v. 30.

S. 26.—Yih wasl kis qadr kámil hai?

J.—Yuh. xvii. 21. se maạlúm hotá ki sab ímándár Báp aur Beṭe meṉ ek haiṉ, jaisá ki Báp Beṭe meṉ aur Beṭá Báp meṉ hai:—"Táki we sab ek howeṉ, jaisá ki tú, ai Báp, mujh meṉ, aur maiṉ tujh meṉ, táki we bhí ham meṉ ek hoṉ."

S. 27.—Kyá yih wasl kadhí chhúṭ jáegá?

J.—Hargiz na chhúṭegá: "Na maut, na zindagí, na firishta, na koí dúsrá maḳhlúq ham ko Ḳhudá kí us mahabbat se jo Ḳhudáwand Masíh Isá meṉ hai, judá kar sakegá. Rúm. viii. 38, 39.

S. 28.—Jo wasl ki Masíh aur us ke ímándároṉ meṉ hai kyá wuh sharạí hai?

J.—Agarchi wuh sharạí to nahíṉ hai, par is nazar se sharạ ke mutábiq hai, ki jo nek aạmál Masíh ne kíe aur jo dukh ki us ne ímándároṉ ke badle uṭháe, so aise un ke hisáb áte ki goyá inhoṉ ne ḳhud nek aạmál karke dukh uṭháe; chunánchi likhá hai ki we Masíh ke sáth salíb par khínche gae, Galat. ii. 20. aur us ke sáth gáṛe gae, Kalas. ii. 12.

aur ki Ḵhudá ne un ko Masíh ke sáth jiláke uṭháyá hai. Efes. ii. 5, 6.

S. 29.—Jo wasl ki Masíh aur ímándáron̲ men̲ hai us ká kaisá jor yá rishta hai?

J.—Masíh kí taraf se Rúh i Quds kí tásír, 1 Yuh. iii. 24. aur in kí taraf se ímán. Efes. iii. 17.

S. 30.—Kyá Masíh ká Pák Rúh yá gunáhgár ká ímán Masíh men̲ wasl hone ká báis hai?

J.—Donon̲ apní apní tartíb par is men̲ sharík hain̲: pahle to Masíh apne Rúh se gunahgár ko pakartá hai, 1 Qar. xii. 13.; aur baạd is ke gunahgár Masíh ko ímán ke wasíle se já pakartá hai. Filip. iii. 12.

S. 31.—Ádmí kis dalíl se daryáft kar saktá ki Masíh ne mujhe pakrá hai?

J.—Is se, ki wuh Masíh ko is qadr piyárá aur qímatí samajhtá, ki us ke muqábale men̲ aur sab chízon̲ ko nuqsán jántá. 1 Pat. ii. 7.

S. 32.—Kyá yih wasl kadhí áḵhir ho jáegá?

J.—Hargiz nahín̲: kyún̲ki Masíh yún̲ farmátá hai ki "Main̲ unhen̲ hamesha kí zindagí baḵhshtá hún̲, aur we kabhí halàk na hon̲ge; koí unhen̲ mere háth se chhín na legá." Yuh. x. 28.

S. 33.—Is ká kyá sabab hai ki jab Pák Rúh kí tásír se yih wasl húá to wuh kadhí nahín̲ miṭne ká.

J.—Is ká yih báịs hai, ki jis ádmí ke dil men̲ Rúh i Quds utrá hai us men̲ hamesha rahtá hai. Yuh. xvi. 16.

S. 34.—Chúnki ímán gáh gáh kam hotá, pas wuh páedár wasl ká báịs kyún̲kar ho saktá hai?

J.—Agarchi ímán baạze waqt sust ho játá, par us kí tásír kadhí nahín̲ chhúṭtí, balki Masíh kí shafáạt ke asar se mazbútí pákar waqt par kám átá. Chunánchi Masíh ne Patras se kahá ki "Main̲ ne tere liye duạ mángí ki terá ímán játá na rahe." Luká xxii. 32.

S. 35.—Jis waqt ki muqaddason̲ ke dil Masíh men̲ wasl hote, kyá un ke badan bhí wasl hote?

J.—Filhaqíqat; un ke badan bhí ek taur par "Masíh ke ang, aur Rúh i Quds kí haikal ho játe, jo un men̲ bastá". 1 Qar. vi. 15, 19.

S. 36.—Kyá gunahgár hí, nápák hálat se, Masíh men̲ wasl hote, yá muqaddas hoke?

J.—Wasl páte hí gunahgár maqaddas ban játe hain̲. 1 Qar. vi. 11.

S. 37.—Pák Kalám men̲ is wasl kí kin kin chízon̲ se tashbíh dí játí hai?

J.—Ḳhasam aur jorú, Rúm. vii. 14. sir aur ang, Kalas. i. 18. jaṛ aur ḍálion̲, Yuh. xv. 5. bunyád aur imárat se. 1 Pat. ii. 5, 6.

S. 38.—Ímándár log Masíh men̲ wasl páne se kaisí barkaton̲ ke haqqdár hote?

J.—Masíh ḳhud, aur us kí sab ḳharídí húí barkaten̲ un kí ṭhahartí hain̲. 1 Qar. iii. 22, 23.

S. 39.—Rúh i Quds kis waqt ham men̲ ímán paidá karke ham ko Masíh ke sáth wasl kartá hai?

J.—Jis waqt, ki Masíhí daawat ham tak pahunchátí. 1 Qar. i. 9.

S. 40.—Is masle se, ki Masíh ke sáth wasl hotá, muqaddason̲ aur gunahgáron̲ ke liye kaun se fáide nikalte hain̲?

J.—Yih; ki muqaddason̲ ko is ki koshish karní cháhíye ki Ḳhudáwand kí kámil razámandí par láiq chál chalen̲, tá we us ke hamshakl hon̲, aur yih sábit ho ki Masíh un men̲ hai, Kalas. i. 10.; aur gunahgáron̲ ko is kí saí karní lázim hai ki jab Masíh hanoz darwáze par khaṛá ho khaṭkaṭátá hai, Mukásh. iii. 20.. aur jab tak shahr i panáh ke darwáze band na hon̲, Zakar. ix. 12. Masíh ke sáth yih mubárak wasl hásil karen̲.

BATTISWÁN SAWÁL.

S. 1.—Muassir daawat kyá hai?

J.—Khudá ke Rúh ká wuh kám hai ki jis men ham ko hamáre gunáh aur kharábhálí ká qáil kartá, aur Masíhí ilm se hamárí aql ko roshan aur dil ko pák karke, ham ko is qadr raghbat aur táqat detá, ki Ísá Masíh ko, jis ke wasíle se naját muft milne kí khabar Injíl men páí játí, qabúl karen.

FAIDAH.

S. 1.—Yih muassir daawat kis wáste ek kám kahlátí hai?

J.—Is liye ki us men Khudá ká Rúh ádmí ke dil men aqsám kí pák tásíren kartá hai, aur isí báis se "Sát Rúhen jo us ke takht ke huzúr hain" kahlátá hai. Mukásh. i. 4.

S. 2.—Yih kyúnkar Khudá kí Rúh ká kám kahlátá hai?

J.—Yih amr to naját diláne se, ki wuh Khudá ke Rúh ká kháss kám hai, taalluq rakhtá: chunánchi Rúh ke haqq men Masíh yún farmátá hai ki "Wuh merí chízon se páwegá aur tumhen sikháwegá." Yuh. xvi. 14.

S. 3.—Is iláhí daawat kí kaí qism hain?

J.—Do: yaane kalám ke wasíle se záhirí, aur Rúh ke wasíle bátiní.

S. 4.—Wuh záhirí daawat jo kalám ke wasíle se hotí so kyá hai?

J.—Injíl kí manádí men sab sunnewálon ko naját muft lene kí daawat miltí, tá we Masíh ko aur us kí naját ko qabúl karen. Asháyá lv. 1. Mukásh. xxii. 17.

S. 5.—Wuh bátiní daawat jo Rúh i Quds kí taraf se hotí so kyá hai?

J.—Pák Rúh apní qudrat se záhirí daawat ko ádmí ke dil men muassir kartá hai. Yuh. vi. 45.

S. 6.—In do qism kí daawat men se kis kí aisí tásír hai ki gunáhgáron ko Masíh tak pahuncháwe.

J.—Bátiní daawat kí, jo Rúh i Quds se hotí; kyúnki Rúh hai wuh jo jilátá hai," Yuh. vi. 63.; aur záhirí daawat az khud muassir nahín hotí; kyúnki "Buláe gae bahut hain, par chúne húe thore." Matí xxvii. 14.

S. 7.—Is se, yaane ki chune húe thore hain, kyá murád hái?

J.—Yih, ki jo log Rúh i Pák kí tásír se is daawat ke qabúl karne par rázi kie játe, so bahut thore hain; aur is báis se chhotá jhund kahláte. Luká xii. 32.

S. 8.—Muassir daawat men Rúh i Quds ká kháss kám kyá hai?

J.—Yih, ki ham ko is kí khwáhish aur táqat dilátá, ki Isá Masíh ko, jis ke wasíle se naját muft milne kí khabar Injíl men páí játí, qabúl karen. Filip. ii. 13.

S. 9.—Masíh ko qabúl karne kí kyá maaní hai?

J.—Yih, ki ham us par ímán lákar dilpasandí aur khushí ke sáth us se goyá baghalgír hon; jaisa ki Shamaún ne use apne háthon par uthá liyá. Luká ii. 28.

S. 10.—Ahl i ímán kis bát par itiqád karke Masíh ko qabúl kartá hai?

J.—Injíl ke waadon par. Ibrán. xi. 13.

S. 11.—Injíl kyá hai?

J.—Is kí lafzí maaní khushkhabarí hai, kyúnki is men halákatzada gunáhgáron ke liye zindagí aur naját kí bashárat hai, ki ek Najátdenewále ke wasíle, jo Masíh Khudáwand hai, miltí. Luká ii. 10, 11.

S. 12.—Ahl i ímán kis bát se khátirjamaí pákar Masíh ko Injíl ke waadon ke mutábiq qabúl kartá hai?

J.—Is bát se, ki Masíh Khudá kí bakhshish hai, ki us ko isí liye bhejá ki jahán us ke sabab naját páwe, Yuh. iii 16. aur ki Masíh ne khud naját dene kí guzárish kí hai. Asháyá xlv. 22.

S. 13.—Jab tak ki koí chíz Khudá kí taraf se na di jáwe, kyá ham use qabúl karne yá páne ke láiq hain?

J.—Nahín; kyúnki "Ádmí koí chíz siwá us ke ki wuh use ásmán se dí jáwe pá nahín saktá hai." Yuh. iii. 27.

S. 14.—Injíl par ímán láná kyá hai?

J.—Is bát ká yaqín karná ki khud Isá Masíh apní sadáqat aur kámil naját gunáhgáron, balki har ek gunáhgár ko, dene kí guzárish kartá hai. Amál viii. 4. Yuh. vii. 37.

S. 15.—Koí gunáhgár, jo ho, so Injíl par kab aisá ímán látá ki jis se naját hásil ho?

J.—Yih us waqt hotá ki jab Rúh i Quds Injíl kí tásír us ke dil men dáltá hai, aisá ki wuh use ádmíon ká kalám nahín balki khud Masíh ká kalám aur áwáz jántá hai. 1 Tassal. i. 5. aur ii. 13.

S. 16.—Ham Injíl ko Masíh kí áwáz kyúnkar jánen, hálánki wuh to ásmán men hai, aur wahán kí koí áwáz hamáre sunne men nahín átí?

J.—Masíh kí áwáz jo us ke Kalám i nawishta kí maarifat ham ko sunáí detí, kisí dúsrí áwáz se jo ásmán se áí ho ziyáda iatibár ke láiq hai. 2 Patras, i. 18. 19. aur Masíh kí isí áwáz par jo Kalám se nikaltí hai mazbút ímán láná cháhiye. Rúm. i. 16. 17.

S. 17.—Injíl men Masíh naját kis taur par dene kí guzárish kartá hai?

J.—Yún, kí jo koí cháhe purí naját muft lewe. Makásh. xxii. 17.

S. 18.—Kis ko naját dene ki guzárish kí játí?

J.—Sáre ádamzád ko ki we sab gunáhgár hain. Amsál viii. 4.

S. 19.—Kyá Injílwálí naját qabúl karne kí hamárí kuchh aslí khwáhish hai?

J.—Jab tak ki Rúh i Quds ham men is kí khwáhish paidá na kare tab tak kuchh bhí nahín. 2 Qar. v. 11.

S. 20.—Agar ham kisí shakhs ko, kalám ke waade aur

dhamkíán sunákar, is par ki Masíh ko qabúl karná lázim hai qáil karen, to kyá wuh sirf is samjháne se us ko qabúl karne par rází hogá?

J.—Yih nek tásír ádmí kí hikmat ki lubhánewálí báton se nahín, balki Rúh ke zuhúr se hotí, táki hamárá ímán ádmi kí hikmat par nahín, balki Khudá kí qudrat par mauqúf ho. 1 Qar. ii. 4, 5.

S. 21.—Kyá Masíh par ímán láne yá use qabúl karne kí hamárí kháss táqat hai?

J.—Haqíqat men aqlí táqat hai, lekin tabai nahín: par ímán ká Rúh ham ko is qábil banátá hai. 2 Qar. iv. 13.

S. 22.—Rúh i Quds kis tarah hamen Masíh ko qabúl karne kí khwáhish aur táqat bakhshtá hai?

J.—Is taur par, ki ham ko hamáre gunáh aur kharábhálí sujhákar, Masíh kí pahchán men hamárí aql ko roshan aur hamáre dil kí khwáhish ko pák kartá hai.

S. 23.—Rúh i Quds ham ko kis bát se wáqif banátá?

J.—Hamáre gunáhon aur kharábhálí se. Amál ii. 37.

S. 24.—Rúh i Quds ham ko kin gunáhon se taqsírwár thahrátá?

J.—Aslí aur fialí gunáh, Marqús vii. 21. khusúsan beímání se. Yuh. xvi. 9.

S. 25.—Wuh ham ko hamárí kyá kharábhálí dikhátá?

J.—Yih, ki ham Khudá kí suhbat se khárij húe, 2 Qar. vi. 14, 15. aur is láiq hain ki us ká ghazab aur laanat donon jahán men hamesha tak ham par rahe. Asháyá xxxiii. 14.

S.—26. Rúh i Quds kis tarah ham ko hamáre gunáhon aur kharábhálí par qáil kartá hai?

J.—Sharíat ke wasíle: kyúnki "Sharíat ke wasíle se gunáh kí pahchán hí hai." Rúm. iii. 20.

S. 27.—Is wasíle se ham gunáh se kaisí wáqifiyát hásil karte?

T

J.—Sharíat ke hukmon se ham gunáh kí badí ko daryáft karte, Rúm. vi. 7. aur uskí dhamkíon se yih bhí mafhúm hotá ki gunahgár kaisí barí sazá ke láiq hain. Gal. iii. 10.

S. 28.—Jab Pák Rúh sharíat ke wasíle ham ko gunáhon se taqsírwár thahrátá hai, tab hamáre dil ká kyá hál hotá?

J.—Hamáre dil men ghulámon ká sá khauf paidá hotá. Rúm. viii. 15.

S. 29.—Jo ki Masíh ko qabúl karne par rází kíe gae, kyá we sab apne apne nazdík usí qadr gunahgár thaharte aur ghazab ke usí qadr khauf men giriftár rahte hain?

J.—Nahín, balki is muqaddame men kuchh faraq hai; chunánchi Pulús is tarah kí ghabrahat men der tak, Amál ix. 9. aur Ludiá sháyad ek dam ke dam mubtilá rahí. Amál xvi. 14.

S. 30.—Un ko jo báligh hain, sharíat se wáqif ho, apne dil men kis qadr taqsírwár thaharná cháhiye?

J.—Is qadr ki we daryáft karen, ki ham dil aur chál men tabíat se gunáhgár hain, aur is báis se sharíat ki laanat aur Khudá ke ghazab ke láiq ho, tabáhi aur halákat ke khatre men hain; aur siwá is ke ham sharíat ke rú se aur rúhání báton men murda thaharke, apne taín áp se bacháne ke mutlaq náqábil hain. Rúm. vii. 9.

S. 31.—Bálighon ko apní is qadr qusúrwárí par qáil honá, kis wáste zarúr hai?

J.—Is liye ki jab tak ki we apne dil men is qadr taqsírwár na thahren, tab tak apne taín Masíh ká, jo gunáh aur ghazab se bachátá hai, muhtáj na jánenge. Mati ix. 12, 13.

S. 32.—Kyá hamárá is tarah apne gunáhon par qáil honá ek shart hai, ki jis se Masíh ham ko qabúl kare, yá ek liyáqat ki jis se ham us par ímán láne ke qábil thahren?

J.—Nahín; wuh sirf raghbat ká báis hai, ki jis se ham Masíh ke pás muft jáne men apná bará fáida jánkar, us se naját ki darkhwást karne ko uskáe játe hain. "Ai Isráil, tú

Khudáwand apne Khudá ke pás phir, kyúnki tú apni badkári ke sabab gir pará hai." Húsía xiv. 1.

S 33.—Kyá baaze apní dánist men niháyat taqsírwár na thahre, taubhí un kí muassir talabí hargiz nahín húí?

J.—Filhaqíqat; chunánchi Yahúdá Iskariyútí, agarchi apne bare gunáhon ká qáil húá, taubhí wuh jahannam men gayá. Matí xxvii. 3, 4, 5.

S. 34.—Kyá Masíh kí pahchán se hamáre dil ká roshan honá ek wasíla na hai, ki jis se us ko qabúl karne ke qábil aur mustaid ho játe?

J,—Filhaqíqat yihí wasíla hai: kyúnki "Jis ko unhon ne nahín suná, us par kyúnkar ímán láwen?" Rúm. x. 14.

S. 35.—Rúh i Quds kis ko roshan kartá hai?

J.—Hamárí aql ko, jo hamáre dil kí ánkh hai:—Ki tumháre dil ki ánkhen roshan ho jáwen," waghaira. Efes. i. 18.

S. 36.—Wuh kis bát men hamárí aql ko roshan kartá?

J.—Masíh kí pahchán men. Filip. iii. 8.

S. 37.—Masíh kí pahchán kí roshní ká, jis se naját hásil hotí, kaun bání hai?

J.—Rúh ul Quds; aur isí báis se wuh hikmat aur kashf ká Rúh kahlátá, ki us ki hidáyat se ham Masíh ko pahchánte hain. Efes. i. 17.

S. 38.—Us se peshtar ki kisí ádmí kí aql Rúh i Quds se roshan kí jáwe, us ká kyá hál hai?

J.—Wuh Khudá kí Rúh kí báton ke haqq men jahálat kí táríkí men giriftár hai. 1 Qar. ii. 14; Efes. v. 8.

S. 39.—Rúh ul Quds insán kí aql ko Masíh kí kin báton kí pahchán men roshan kartá hai?

J.—Us kí zát aur sadáqat aur bharpúrí aur uhdon waghaira ki pahchán men; chunánchi Yuh. xv. 26. men Masíh us Rúh ke haqq men farmátá hai, ki "Wuh mere liye gawáhi degá."

S. 40.—Is naját bakhsh roshní kí kháss tásíren kyá hain?

J.—Yih, ki us ke báis se ádmí farotan, Aiyúb xlii. 5. 6. aur pákdil, Yuh. xvii. 17. aur Khudá ká hamshakl bantá, 2 Qar. iii. 18.; aur yih roshní us men ziyáda hotí játí hai. Húsia vi. 3.

S. 41.—Masíh ko qabúl karne ke liye is roshní kí kyá zarúrat hai?

J.—Yih, ki insán isí núr i naját-bakhsh ke báis, Masíh kí fazílat i lásání, aur qábiliyat i bepáyán ko, aur is bát ko bhí daryáft karke, ki wuh har qism ke gunáhgár ko naját dene ke láiq hai, us par kamál kháṭirjamai se tawakkul kartá hai. "We jo terá nám jánte hain, terá bharosá rakhte hain. Zabúr ix. 10.

S. 42.—Rúh i Quds hamárí aql ko Masíh kí pahchán men kis wasíle se roshan kartá?

J.—Injíl ke wasíle se. Rúm. x. 17.

S. 43.—Jab hamárí aql roshan hotí, kyá hamárá dil bhí pák nahín ho játá?

J.—Filhaqíqat; "Jab Khudáwand zor ká asá Saihún men se bhejegá, tab log us kí qúwat ke din ikhtiyárí qurbánián láwenge." Zabúr. cx. 2, 3.

S. 44.—Dil ke pák hone se kyá murád hai?

J.—Yih, ki jo pákdil húá so nekí kí ek naí khwáhish aur shauq rakhtá, aur badí se barábar nafrat kartá hai. Hizqiel xxxvi. 26.

S. 45.—Kyá Rúh i Quds dil ke pák banáne men kuchh jabr yá zulm kartá hai?

J.—Nahín; par wuh apní qúwat se ham ko razámand kartá hai. Zabúr. cx. 3.

S. 46.—Us se peshtar ki koí insán pákdil ho, uská aslí mizáj kaisá hai?

J.—Wuh sharárat aur náfarmání se bhará, aur Masíh se

aur us naját kí ráh se jo us ke wasíle miltí bahut ạdáwat rakhtá hai. Yúh. v. 40.

S. 47.—Kyá koí ḵhud apne dil ko tabdíl yá pák kar saktá hai ?

J.—Hárgiz nahín̲ ; "waisáhí Habshí apne chamre ko yá chítá apne chhínṭon̲ ko nahín̲ badal saktá hai." Yaram. xiii. 23.

S. 48.—Masíh ko qabúl karne ke liye dil ká badal jáná kis wáste zarúr hai ?

J.—Is báis se ki jab tak gunáhgáron̲ ká dil tabdíl na ho, tab tak we Masíh se aur us ke sare ụhdon̲ se zidd rakhte. 2 Qar. v. 17.

S. 49.—Kis tarah maạlúm hotá ki gunáhgár Masíh ko Nabí jánkar nápasand karte hain̲ ?

J.—Is tarah ki we apní dánishmandí par bharosá rakhkar Masíh ki taạlím ko náchíz jánte hain̲. Amsál I. 22. aur xxvi. 12.

S. 50.—Masíh ko Káhin jánkar we kis tarah námanzúr karte ?

J.—Is tarah ki "We is kí koshish karke ki apní rástbází qáim karen̲, Ḵhudá kí rástbází ke tábị nahín̲ hote." Rúm. x. 3.

S. 57.—Masíh ko Bádsháh jánkar we us se kyún̲kar muḵhálafat rakhte ?

J.—We pákízagí se kína aur gunáh se mahabbat rakhkar, Masíh ke haqq men̲ kahte hain̲, ki "Ham nahín̲ cháhte ki yih ham par bádshahat kare." Lúká xix. 14.

S. 51.—We kaun hain̲ ki sirf unhín̲ ki muassir daạwat hotí hai ?

J.—Sab barguzíde aur sirf we hí. "Jitne hamesha ki zindagí ke liye taiyár kíe gae the ímán láe." Ạmal xiii. 48.

S. 53.—Muassir daạwat ke masle se ham logon̲ ke liye kyá nasíhat nikaltí hai ?

J.—Yih: ki "Ḳhudá ká inám aur barguzídagí badalne kí nahíṉ," Rúm. xi. 29.; aur ki "Sárí chízeṉ un kí bhaláí ke liye, jo Ḳhudá ke iráde ke muwáfiq buláe gae, milke fáida bakshtí haiṉ," Rúm. viii. 28.; aur ki ham ko farz hai ki "Ḳhudá ke láiq chaleṉ jis ne hameṉ apní bádsháhí aur jalál meṉ bulàyá:" 1 Tassal. ii. 12.

TENTÍSWÁṈ SAWÁL.

S.—Jin kí muassir daạwat húí, unko zindagí bhar kyá miltá?

J.—Yih, ki we rástbáz ṭhaharte, lepálak hote aur pákdil bante, aur chand aur niạmateṉ jo is zindagí meṉ in ke mutaạlliq haiṉ páte haiṉ.

FÁIDAH.

S. 1.—Haqíqí kalísiá ke shurká, yaạne jin kí muassir daạwat húí, so Masíh kí badaulat kaun kaun niạmateṉ páte haiṉ?

J.—We Masíh meṉ wasl hoke fazl aur jalál meṉ uske sáth sharík hote. Efes. ii. 5. 6.

S. 2.—Haqíqí kalísiá ke shurká Masíh ke sáth fazl meṉ kaun sí shirkat páte haiṉ?

J.—Us kí shafáạt ke fáidoṉ meṉ sharík hote, yaạne rástbáz ṭhaharná, lepálak honá, pákdil hojáná, aur chand aur barkateṉ jin se, is zindagí meṉ, yih sábit hotá ki we Masíh meṉ wasl húe. 1 Qar. ii. 30.

S. 3.—Yih sárí barkateṉ kis tarah muassir talabí ke mutaạlliq haiṉ?

J.—Ḳhudá ke azalí iráde aur mansúbe se yih sab fawáid ek pasandída silsile ke sáth ek dúsre se iláqa rakhte haiṉ. "Jinheṉ us ne áge se ṭhahráyá, us ne un ko bulàyá bhí, aur jinheṉ buláyá, unko rástbáz bhí ṭhahráyá, aur jin ko rastbáz ṭhahráyá, unko jalál bhí baḳhshá." Rúm. viii. 30.

S. 4.—Muassir talabí aur rástbáz ṭhaharne meṉ kyá taạlluq hai?

J.—Yih, ki muassir talabí ke waqt, gunáhgar, ímán ke wasíle se Masíh meṉ wasl ho, aur uskí sadáqat meṉ shirkat pákar, rastbáz ṭhaharte. Filip. iii. 9.

S. 5.—Lepálak honá muassir talabí se kyá taạlluq rakhtá?

J. Yih, ki us waqt ímándár Masíh meṉ wasl ho Ḳhudá se jo us ká Báp hai ek nayá rishta páte, ki wuh un ká bhí Báp ṭhahartá. "Maiṉ úpar apne Báp, aur tumháre Báp pás játá húṉ." Yuh. xx. 17. "Mubárak hai Ḳhudá aur hamárá Ḳhudáwand Ísá Masíh ká Báp. Efes. i. 3.

S. 6.—Us nae rishte se jo Masíh, badan, yaạne kalísiá ká sir hoke, Ḳhudá Báp ke sáth rakhtá hai kaun sá mubárak natíja nikaltá?

J.—Yih, ki ham lepálák hone ke Rúh se aur apne baṛe bháí Ísá Masíh kí qarábat se, Ḳhudá ko apná Báp kah sakte haiṉ. "Tum ne lepálak hone ká Rúh páyá, jisse ham Abá, yaạne Ai Báp! pukár pukár kahte haiṉ." Rúṃ. viii. 15.

S. 7.—Muassir talabí pákdilí se kyúṉkar taạlluq rakhtí hai?

J.—Yúṉ, ki jab ímándar log aisí talabí ke waqt Ḳhudáwand Masíh meṉ wasl hote, to wuhí un kí zindagí aur qúwat aur har ek pák tásír ká báịs hotá hai. "Wuh hamáre liye Ḳhudá kí pákízagí hai." 1 Qar. i. 30.

S. 8.—Muassir talabí aur aisí maut meṉ jis ke baạd bihisht ko janá hai, kyá taạlluq hai?

J.—Muassir talabí se ímándár log Masíh se aise mil játe, ki yih wasl maut ke waqt bhí nahíṉ chhúṭtá hai. Rúm. 38, 39.

S. 9.—Muassir talabí meṉ aur is tarah ke jí uṭhne meṉ jis ke baạd hamesha kí zindagí milegí, kyá ịláqa hai?

J.—Yih, ki muassir talabí se muqaddas log Masíh meṉ, jo unká sar i zinda aur ạzím-ush-shán hai, wasl húe, aur us meṉ

hoke we to yaqínan jí uṭhkar hayát i abadí páwenge: kyúnki "Masíh murdon men se uṭhá hai, aur un men jo so gae pahilá phal húá. 1 Qar. xv. 20.

S. 10.—Is dilchasp iláqe se jo muassir talabí ke sab fáidon men páyá játá, ham logon ko kyá taalím miltí ?

J.—Cháhiye, ki ham in baṛí barkaton par liház karke díní taraqqí ke sab wasíle kám men láwen, aur ziyádatar iskí koshish karen ki hamárí buláhaṭ aur barguzídagí sábit ho; táki apne pákdil ho jáne se yaqín kar saken ki ham rástbáz ṭhaharte aur lepálak húe, aur yih mubárak ummed rakh saken ki marke bihísht men jáenge, aur qiyámat ke din jí uṭhkar hamesha ki bádsháhat men baṛí izzat ke sáth dákhil honge. 2 Patras. i. 10, 11.

CHAUNTÍSWÁN SAWÁL.

S. 1.—Injílí ibárat men 'rástbáz ṭhaharná' kyá hai ?

J.—Ham ko rástbáz ṭhahráná fazl i iláhí ká ek kám hai, yaane ki Khudá, sirf Masíh kí rástbází kí khátir se jo faqat ímán ke wasíle hamáre hisáb men giní játí, hamáre sab gunáhon ko muft muáf kartá, aur ham ko apne nazdík rástbáz ṭhahráke qabúl kartá hai.

FAIDAH.

S. 1.—Rástbáz ṭhahráná kaun sí ibárat hai ?

J.—Yih ek qánúní ibárat hai jo adálat men járí hai; maslan jab kisí muddaá alaihi par tahqíqát ke baad sab házirín i adálat ke rúbarú gunáh sábit na ho, tab wuh rástbáz ṭhaharke chhúṭ játá.

S. 2.—Baazon ne samjhá, ki rástbáz ṭhahráná ek qáziána fial nahín hai, par is men dil ke badalne ká mazmún hai: so yih kyúnkar ghalat ṭhahartá ?

J.—Is bát se, ki Injíl kí ibárat men̲ rástbáz ṭhahráná to fatwá dene ki zidd hai, aur sab koí jántá hai ki fatwá mujrim ke dil men̲ sharárat ká báis nahín̲, magar us kí taqsíron̲ ká badlá hai. Zabúr. cix. 7.

S. 3.—To kisí shaḳhs ko rástbáz ṭhahráne se kyá murád hai?

J.—Us ko rástbáz banáná, so nahín̲, magar sharíat ke rú se aur munsif kí tahqíqát men̲ wájib ul rihá sábit karná. Asháyá xliii. 9, 26.

S. 4.—Hamáre rástbáz ṭhaharne ká báni aur báis kaun hai?

J.—Ḳhudá áp iská báni hai, kyún̲ki "Rástbáz ṭhahránewálá Ḳhudá hai. Rúm. viii: 33.

S. 5.—Baliház Taslís ke kaun rástbáz ṭhahrátá?

J.—Ḳhudá Báp sharaí qudrat o iḳhtiyár ke rú se rástbáz ṭhahránewálá hai, Rúm. iii. 26. aur hamárá Ḳhudáwand Ísá Masíh bhí, jisko darmiyání muqarrar hone se, yihí Iláhí iḳhtiyár milá. Amál v. 31.

S. 6.—1 Qar. vi. 11. men̲ kyún̲ aisá likhá hai ki Ḳhudá ká Rúh bhí rástbáz ṭhaharátá hai?

J.—Is báis se ki wuhí Rúh, hamárí maghfirat men̲, Masíh ke lahú ká hásil aur sawáb ká fáida ham ko pahunchátá hai. Titus. iii. 5.

S. 7.—Gunáhgár, rástbáz ṭhahráe jáne se peshtar, kis hálat men̲ hai?

J.—Wuh to gunáhgár aur sazá ke láiq hai, Rúm. iii. 19. aur is sabab qahr i Iláhí aur laanat us par rahtí hai. Galat. iii. 10.

S. 8.—Ḳhudá gunáhgár ko kis tarah rástbáz ṭhahrá saktá hai?

J.—Har ek barguzída, agarchi asl men̲ gunáhgár hai, taubhí Masíh men̲ wasl hoke uskí rástbází men̲ sharákat pátá,

aur is báịs se rástbáz giná játá :—" Isráíl kí sárí nasl Ḳhudáwand meṉ begunáh ṭhahregí." Ashayá. xlv. 25.

S. 9.—Kyá sabab hai ki barguzíde Masíh meṉ wasl hone se us kí rástbází meṉ hissadár hote?

J.—Yih, ki un ke gunáh azal se us par mahsúb húe, aur us ne unká zámin ho yih waạda kiyá ki maiṉ in ká sárá qarz jo shariạt ke rú se hai ḳhud adá karúṉgá, Ashàyá liii. 6.; is sabab se, jab we ímán ke wasíle se us meṉ wasl hote, to gunáhoṉ ká púrá kafára jo us ne diyá un ke hisáb meṉ átá. 2 Qar. v. 21.

S. 10.—Rástbáz ṭhahráná Ḳhudá ke fazl ká ek fiạl kyúṉ kahlátá?

J.—Is báịs se ki yih to, misl munsif ke fatwe ke, dafạtan anjám pátá, na ki jaisá ek muddat ká kám jo rafta rafta anjám tak pahunchtá. Istisná. xxv. 1.

S. 11.—Gunáhgár ke rástbáz ṭhahráne meṉ Ḳhudá ke iráde ká targhíbí báịs kyá hai?

J.—Us ká fazl, jo wuh muft gunáhgároṉ par kartá hai. " So we uske fazl se, us maḳhlasí ke sabab jo Masíh Ísá se hai, muft rástbáz gine játe haiṉ. Rúm. iii. 24.

S. 12.—Fazl kyúṉkar hamáre rástbáz ṭhaharne ká báịs húá, hálánki yih to us maḳhlasí ke sabab se hai jo Masíh Ísá se miltí?

J.—Jo maḳhlasí ki Masíh se ham ko miltí, wuh Ḳhudá ke fazl kí ḳhud ek tadbír hai jis se muft meṉ ham rástbáz gine játe. Efes. i. 7.

S. 13.—Rástbáz ṭhaharne meṉ, kai báteṉ mushtamil haiṉ?

J.—Do: pahle Ḳhudá hamáre sab gunáhoṉ ko muạ́f kartá, Rúm. iv. 7.; dúsre ham ko apne nazdík rástbáz ṭhahrátá hai. Efes. i. 6.

S. 14.—Gunáhoṉ kí muạ́fí kyá hai?

J.—Yih, ki Ḳhudá, Masíh ke kafáre kí ḳhátir se, gunáhgár ko shariạt kí lanaạt se chhuráwe. Rúm. viii. 1.

S. 15.—Jawáb i mazkúr men̲ pahle gunáhon̲ ki muạ́fí, aur baạd us ke rástbáz ṭhaharne ká zikr húá: is ká kyá sabab?

J.—Yih, ki jab tak ki wuh hukm i sazá jo sharíạt kí bar-ḳhiláfí ke sabab ham par húá muạ́fí páne se mauqúf na ho, tab tak yih námumkin hai ki ham maqbúl hon̲, yá fazlí ạhd kí koí barakat ham ko ịnáyat ho. Chunánchi Ibrán. viii. 10. se 12 tak Rasúl, chand aur barkaton̲ ká zikr karke, yún̲ farmátá hai: "Kyún̲ki main̲ unkí buráíon̲ par rahm karún̲gá aur unke gunáhon̲ aur bedíní ko kabhí yád na karún̲gá."—Is se maạlúm hotá ki gunáhon̲ kí muạ́fí pahle hotí, aur baạd is ke, ạhd kí aur barkaten̲ miltín̲.

S. 16,—Muạ́fí páne se gunáhgár ká hásil kyá hai?

J.—Yih, ki wuh gunáhon̲ kí sázá aur Ḳhudá ke abadí qahr se chhúṭ játá. Efes. ii. 3.

S. 17.—Jis ke gunáhon̲ kí baḳhshish húí, kyá in gunáhon̲ kí sazá us ko phir pahunch saktí?

J.—Nahín̲; jab us ne sazá se chhuṭkárá páyá hai to phir us men̲ giriftár ho nahín̲ saktá; kyún̲ki "Jo Masíh Ísá men̲ hain̲, un par sazá ká hukm nahín̲. Rúm. viii. 1.

S. 18.—Agar yih shaḳhs phir gunáh kare to kyá wuh muạ́fí mansúḳh hotí?

J.—Nahín̲: wuh muạ́fí hargiz nahín̲ mansúḳh hone kí; "Is wáste ki Ḳhudá ká inạ́m aur barguzídagí badalne kí nahín̲." Rúm. xi. 29. Lekin aise gunáh se sabhon̲ ke nazdík shubha paidá hogá, ki aisá admí Ḳhudá ká kabhú barguzída húá ki nahín̲. Yuh. v. 18.

S. 19.—Rástbáz ṭhaharne ke waqt kaun gunáh muạ́f hote?

J.—Hamáre sab gunáh, jo hon̲: "Wuh tere sáre gunáhon̲ ká baḳhshnewálá hai." Zabúr. ciii. 3.

S. 20.—Mází aur hál ke gunáh kis tarah muạ́f hote?

J.—Un ko sáf baḳhsh detá hai. "Tú ne merá gunáh baḳhsh diyá." Zabúr xxxii. 5.

S. 21.—Áyande ke gunáh kis tarah muáf hote?

J.—Un ká hisáb, sharaí bandobast ke rú se, jis se abadí qahr ho, nahín liyá játá. "Mubárak wuh shakhs jis ke gunáhon ká hisáb Khudáwand na legá." Rúm. iv. 8.

S. 22.—Chúnki muqaddason ko yaqín hai ki hamáre áyande ke gunáh hamáre liye mahsúb na honge, aur is báis ham us abadí ghazab se jo un ká iwaz hai bach gae, pas jis waqt ki yih gunáh un se sarzad hote, to kyún un ke muáf hone kí darkhwást karte hain?

J.—Is sabab se ki in gunáhon se Khudá ká padarána ghussa un par názil hotá; pas we yih duá mángte ki Us ká ghussa un par se ṭal jáwe. "Apní naját ki shádmání mujh ko phir ináyat kar." Zabúr. li. 12.

S. 23.—Kyá tauba muáfí kí ek shart hai?

J.—Albatta; kyúnki jab tak ham apne gunáhon se tauba na karen, tab tak apne tain naját dihinde ke muhtáj na jánenge, aur na us ke mushtáq honge. Amál xx. 21.

S. 24.—Kis tarah sábit ho saktá ki tauba rástbáz ṭhaharne men ímán ke barábar kám nahín kartí?

J.—Is se, ki Pák Kalám ke bahut maqámon men likhá hai ki ham ímán láne se rástbáz gine játe, magar kahín nahín likhá hai ki ham tauba karne se sádiq ṭhaharte.

S. 25.—Kyá hamáre ek ímán-náme men yún nahín likhá hai, ki sab gunáhgáron ke liye tauba is qadr pur zarúr hai, ki us ke baghair koí muáfí nahín pá saktá hai?

J.—Hán; aisá likhá hai, aur iská yih matlab, ki jahán muáfí, wahán hamesha tauba bhí hotí, aisá ki koí shakhs jisne muáfí páí, betauba na hogá. 2 Sam. xii. 13. Matí xxvi. 75.

S. 26.—Jab ki koí, baghair tauba, muáfí kí ummed nahín rakh saktá, to kyá yih natíja na niklá, ki tauba muáfí páne men ímán ká barábar hai?

J.—Hargiz nahín; kyúnki tauba se kuchh hamáre gunáh ká kafára nahín hotá, pas yih tauba hamáre muáf hone ká

sabab nahíṉ ho saktá.

S. 27.—Yih kis tarah sábit hotá hai?

J.—Is se, ki *ímán* to Masíh ko aur uskí rástbází ko, jin ke baghair muạfí mil nahíṉ saktí, hásil karne ká akelá wasíla hai. "Agar tum ímán nahíṉ láte ki maiṉ húṉ, to tum apne gunáhoṉ meṉ maroge." Yuh. viii. 24.

S. 28.—Rástbáz ṭhahráne ke amr meṉ gunáhoṉ kí muạfí ke siwá, kyá aur bhí kuchh hai?

J.—Háṉ; iske siwá, Ḳhudá ham ko apne nazdík rástbáz bhí ṭhahrátá hai. Efes. i. 6.

S. 29.—Jo ham muạfí páte waqt rastbáz bhí gine játe haiṉ, to is meṉ kyá ḳhúbí hai?

J.—Yih, ki ádamzád kí ạdálat meṉ agarchi mujrim muạfí páwe, taubhí na rástbáz giná játá, aur na logoṉ ke nazdík ạzíz hotá; par Ḳhudá ham se aisá sulúk nahíṉ kartá, kyúṉki jinko wuh muạf kartá, unko apne nazdík rástbáz gintá, aur hamesha tak maqbúl o ạzíz bhí jántá hai. Rúm. v. 8, 9, 10.

S. 30.—Yih kyúṉkar ho saktá hai, ki quddús aur sachchá Ḳhudá, jis ká har ek faisala durust aur barhaqq hai, gunáhgároṉ ko, jinkí kámil rástbází nahíṉ hai, rástbáz ṭhahráwe?

J.—Wuh unheṉ, sirf Masíh kí rástbází kí ḳhátir, jo kámil hai aur ímán láne se unkí ṭhahartí, rástbáz ṭhahrátá hai. Irim. xxiii. 6. Ạsháyá xlv. 24.

S. 31.—Us Zámin kí rástbází kis súrat se unkí ṭhahartí hai?

J.—Is súrat se, ki yih rástbází unko baḳhshish ke taur par muft miltí, aur we Masíh ke sáth sharákat páte.

S. 32—Yih baḳhshish kis tarah unke liye rástbází giní játí?

J.—Is tarah, ki Injíl meṉ yih bayán hai, ki Masíh kí rástbází Ḳhudá kí taraf se gunáhgároṉ ke liye ek baḳhshish hai; chunánchi we ímán lane se isko qabúl karte haiṉ, aur

is báis se wuh rástbází "inám" kahlátí hai. Rúm. v. 17.

S. 33.—Masíh jo Zámin hai us ke sáth sharákat páne se, us kí rástbází kis tarah unkí ṭhahartí?

J.—Is tarah, ki we íman se Masíh men wasl hoke, us kí rástbází men bhí sharákat páte hain. Filip. iii. 9.

S. 34.—To Khudá kab ham ko apne nazdík durustí se rástbáz ṭhahrátá?

J.—Jiswaqt ki Masíh Zámin kí rástbází haqíqat men hamárí giní játí, aur "ham us ke sabab iláhí rástbází ṭhaharte." 2 Qar. v. 21.; kyúnki "Khudá kí rástbází sab ímán lánewálon ko miltí." Rúm. iii. 22.

S. 35.—Wuh kyá shai hai, jiske báis se ham rástbáz ṭhaharte?

J.—Sirf Masíh kí rástbází; chunánchi us ká yih nám rakhá gayá: "Khudáwand hamárí sadáqat." Irim. xxiii. 6.

S. 36.—Masíh kí rástbází kin báton par mushtamil hai?

J.—Uskí insáníyat kí quddúsi, aur chál ki pákízagí, aur maut ke kafáre par.

S. 37.—Kyá sharíat yá adálat us shakhs par, jo Zámin kí rástbází ká panáhgír ho, kuchh ikhtiyár rakh saktí?

J.—Nahín; kyúnki "Khudá ke chune húon par daawá kaun karegá? Masíh, jo mar gayá, balki jí bhí uṭhá, wuh to hamárí sifárish kartá hai." Rúm. viii. 33, 34.

S. 38.—Kyá Masíh kí rástbází hamáre rástbáz ṭhaharne kí báis hai?

J.—Bilá shakk; aur iská yih sabab hai, ki wuh Khudá i mujassam hai; kyúnki agarchi khádim kí súrat pakṛí, tau-bhí us ne Khudá kí súrat men hoke Khudá ke barábar hona ghanímat na jáná. Filip. ii. 6, 7.

S. 39.—Masíh kí rástbází aksar kis tarah taqsím hotí?

J.—Uskí amalí aur taklífí farmánbardárí men.

S. 40.—Us kí amali farmánbardárí kí kyá haqíqat hai?

J.—Yih, ki us kí zát aur chál behadd quddús aur sárí sharíạt ke ṭhík mutábiq thí, aisí ki áḳhir tak us kí farmánbardárí ke kisí hisse yá darje meṉ kuchh bhí ḳhalal na paṛá. Matí v. 17. 18.

S. 41.—Us kí taklífí farmánbardárí kí kiyá fazílat hai?

J.—Yih, ki us ne ján dene tak tamám dunyá ke gunáhoṉ kí laạnat ká bojh uṭháke kafára diyá, (Gal iii. 13.) aur Ḳhudá Taạ́lá kí jo beịzzatí ki ádamzád kí náfarmání se húí bilkull miṭá dí, balki us kí sharíạt i ạzím o jalíl ko raunaq baḳhshí Efes. v. 2.

S. 42.—Filip. ii. 8. meṉ jaisí us kí pák chál, waisí hí us kí kafára dihinda maut ke sáth us kí farmánbárdárí ká kyúṉ mazkúr hai?

J.—Is báịs se ki us kí taklífát aur maut bilkull iḳhtiyárí thí, aur us ne yih sárí azíyat us hukm ke mutábiq jo apne Báp se páyá thá qabúl kí. Yuh. x. 18.

S. 43.—Wuh kaun tadbír hai, ki jis se hamáre rástbáz ṭhaharne ke liye Masíh kí rástbází hamárí ho játí?

J.—Yih, ki us kí rástbází hamáre liye mahsúb hotí. Rúm. vi. 6.

S. 44.—Masíh kí rástbází ko hamáre liye mahsúb karná kyá hai?

J.—Yih, ki Ḳhudá us kí rástbází ko aisá hamáre hisáb meṉ likh detá, ki wuh ham se waisa hí ḳhushsulúkí kartá hai ki goyá ham ne ḳhud jaisá insáf cháhtá hai, sharíạt ko máná, aur gunáhoṉ ká kafára diyá. Rúm. viii. 4. 2 Qar. v. 21.

S. 45.—Masíh kí rástbází kis libáz se hamáre liye mahsúb hotí?

J.—Is se ki wuh azal se hamárá Zámin ṭhahrá, aur ki ham us zindagí meṉ us meṉ wasl hote haiṉ. Ạsháyá liii. 5.

S. 46.—Is ki kyá zarúrat hai ki Masíh kí taklífát hamáre hisáb meṉ áweṉ?

J.—Yih, ki agar aisá na hotá, to ham us abadí maut se, jo shariạt ke rú se hamáre gunáhon̤ ká ịwaz hai, rihái nahín̤ páte Rúm. v. 9.

S. 47.—Masíh ke nek aạmál hamáre liye mahsúb hone kí kyá hájat hai?

J.—Yih, ki jab tak we hamáre hisáb men̤ na áte, tab tak ham hamesha kí zindagí ke haqqdár nahín̤ ho sakte. Rúm. vi. 32.

S. 48.—Chúnki ḳhud Masíh par, insániyat ke sabab, farz thá ki shariạt ká farmánbardár ho, pas us ke nek aạmál kyún̤kar hámáre liye mahsúb ho sakte?

J.—Agarchi us kí insániyat maḳhlúq hai, taubhí wuh ek taur par Ḳhudá ke Beṭe se aisí paiwast húí, ki jo nek aạmál us se sádir húe sirf ek insán ke nahín̤, balki Ḳhudá mujassam, Darmiyání ke ṭhahre; is báịs se yih nek aạmál na faqat us ke, balki hamáre bhí kám men̤ áte. Galat. iv. 4, 5.

S. 49.—Agar Masíh ke nek aạmál hamáre liye mahsúb hon̤, to kyá ham shariạt kí bajá áwarí ke farz se chhúṭ gae?

J.—Shariạt ko ạhd i aạmál jánkar ham us se chhúṭ gae, lekin is liház se ki wuh nek chál ká qánún baná rahá pas us ká mánná ham par farz hai. Galat. ii. 19.

S. 50.—Kyá Masíh kí rástbází ḳhud hamáre hisáb men̤ likhí játí, ki sirf us ke fáide ham ko pahuncháe játe?

J.—Jaisá ki bábá Ádam kí pahlí ḳhatá uskí sárí aulád ke liye aise mahsúb húí, ki us ke sabab sab Baní i Ádam par sazá ká hukm húá; waisá hí Masíh kí rástbází, us kí sári rúhání aulád ke hisáb men̤ átí hai, jiske sabab un par fazl hotá, aur zindagí kí rástbází unkí ṭhahrí. Rúm. v. 18.

S. 51.—Hamáre gunáhon̤ ká Masíh ke liye, aur uskí rástbází ká hamáre liye mahsúb honá, in men̤ kyá faraq hai?

J.—Yih, ki hamáre gunáh hamáre zámin Masíh ke liye

sirf ek muddat tak, tá unhen uṭhá lejáwe, mahsúb húe; lekin us kí rástbází jo hamáre liye mahsúb hotí, so hamáre sáth abad tak rahegí; isí báis se yih "Abadí sadáqat" kahlátí hai. Dan. ix. 24.

S. 52.—Yih kis wáste likhá hai, ki ham sirf Masíh kí rástbází kí ḳhátir se muáf aur maqbúl hote?

J.—Is báis se, ki gunáhgar muáfi aur maqbúliyat ke liye siwá is bát ke, yaane kí Masíh ne sab rástbází púrá karke fazlí ahd kí sharten adá kín, Ḳhudá ke sámhne koí dúsrá daawá nahín rakh saktá hai. Asháyá xlv. 24.

S. 53.—Hamáre rástbáz ṭhaharne ke kai wasíle hain?

J.—Do: yaane záhirí aur bátiní.

S. 54.—Záhirí wasíla kyá hai?

J.—Injíl; kyúnki us men Iláhí rástbází záhir hotí aur ináám ke taur par ham ko baḳhshí játí hai. Rúm. i. 17. aur v. 17. aur x. 8.

S. 55.—Hamáre rástbáz ṭhaharne ká bátiní wasíla kyá hai?

J.—Ímán. Rúm. x. 10.

S. 56.—Ímán kis wáste hamári rástbází ká wásíla ṭhahráyá gayá?

J.—Is liye tá záhir ho, ki ham sirf Ḳhudá ke fazl ke báis rástbáz gine játe; kyúnki ímán ki yihí ḳhássiyat hai ki us wasíle sadáqat ká inám muft, be rúpiya, aur be qímat miltá. "So is liye ímán se húá, ki wuh fazl ṭhahre" Rúm. iv. 16.

S. 57.—To hamáre rástbáz ṭhaharne men ímán kis tarah ká wasíla hai?

J.—Wuh sirf ek háth kí mánind hai, ki us se ham Masíh kí rástbází ko, jis se rástbáz gine játe, kám men láte hain.

S. 58.—Kyá ímán láne men kuchh aisá sawáb hai, ki us kí ḳhátir se gunáhgár rástbáz ṭhahre?

J.—Kuchh bhí nahíṉ; kyúṉki "Us ke liye jo kám nahíṉ kartá, balki us par jo gunáhgár ko rástbáz ṭhahratá ímán látá hai, usí ká ímán (muft meṉ) rástbází giná játá." Rúm. iv. 5.

S. 59.—Us ímán meṉ jis se púrí naját miltí, aur us meṉ jis se ḳhusúsan rástbází miltí, kyá faraq hai?

J.—Yih; ki jab ham pahlí qism ká ímán láte tab Masíh ke sab ųhdoṉ par lihẚz karke use qabúl karte haiṉ, is ká yaqín karke ki wuh hamáre liye Ḳhudá kí hikmat aur rástbází aur pákízagí o ḳhalásí hai; lekin dúsrí qism ká ímán láte waqt ham muáfí aur maqbúliyat ke liye ḳhusúsan Masíh kí kahánat aur sawáb sadáqat par takyá karte haiṉ. "Aur us meṉ páyá jáúṉ, apní is rástbází ke sáth nahíṉ jo sharíạt se hai, balki us rástbází ke sáth jo Masíh par ímán láne se, yaạne us rástbází ke sáth jo Ḳhudá kí taraf se ímán kí ráh meṉ miltí hai. Filip. iii. 9.

S. 60.—Kyúṉ aisá likhá hai ki Masíh kí rástbází sirf ímán ke sabab hamáre liye mahsúb hotí?

J.—Is liye, tá záhir ho ki hamárá rástbáz ṭhaharná kuchh bhí hamáre aạmál ke sabab nahíṉ hotá. "Pas ham yih natíja nikálte haiṉ ki insán ímán hí se, be aạmál sharíạt ke, rástbáz ṭhahartá hai." Rúm. iii. 28.

S. 61.—Agar nek aạmál hamáre rástbáz ṭhaharne ke liye kuchh kám nahíṉ áte, to we kis kám ke haiṉ?

J.—Nek aạmál hamáre rástbáz ṭhaharne kí puḳhta dalíleṉ haiṉ, ki we hamáre ímán ká sachchá aur muassir honá sábit karte, Yaạqúb ii. 18.; aur Injíl kí taạlím ko raunaq dete, Titus ii. 10.; aur muḳhálifoṉ ká muṉh band karke, 1 Pat. ii. 15. Ḳhudá ká jalál záhir karte haiṉ. Yuh. x. 8.

S. 62.—Agar ahl i ímán Masíh kí rástbází ko qabúl karke rástbáz ṭhahartá hai, to kyá yih ímán, jo uská ek bátiní fiạl hai, us ke rástbáz ṭhaharne ká sabab na hai?

J.—Hamárá qabúl karná yá ímán láná nahíṉ; magar ḳhud

Masíh kí rástbází jo ímán kí ráh meṉ ham ko miltí, sirf wuhí hamáre rástbáz ṭhaharne kí báis hai. Rúm iii. 22. Chunánchi hamárá háth nahíṉ, magar wuh ḳhurák jise ham apne háth se leṉ, hamárí parwárish kí báis hai.

S. 63—Agar ham ímán hí se rástbáz ṭhaharte, to Yaạqúb ii. 25. meṉ kyúṉ likhá hai, kí "Ádmí aạmál se rástbáz ṭhahráyá játá hai, sirf ímán se nahíṉ"?

J.—Is ká yih matlab nahíṉ hai ki ham aạmál se Ḳhudá ke nazdík rástbáz gine játe, magar yih, ki nek aạmál se hamárá ímán ádmíoṉ ke sámhne sachchá aur ḳhális sábit hotá.

S. 64—Ḳhudá gunáhgároṉ ko kab rástbáz ṭhahráta hai?

J.—Agarchi Ḳhudá ne azal se sab barguzídoṉ ko rástbáz ṭhahráne ká qasd kiyá; lekin jab tak kí Rúh ul Quds muạiyan waqt par Masíh kí rástbází un ko na diláwe, tab tak we haqíqat meṉ rástbáz nahíṉ ṭhahráe játe. Titus iii. 5, 6, 7.

S. 65—Puráne Ạhdnáme ke aiyám meṉ ímándár kis tarah rástbáz gine gae?

J.—Har súrat se usí tarah jaise we ímándár jo Naye Ạhdnáme ke ạhd meṉ haiṉ. Galat. iii. 9. Ibrán. xiii. 8.

S. 66—Rástbáz ṭhaharne kí is ạjíb o mufíd tadbír se ham logoṉ ke liye kyá nasíhat miltí hai?

J.—Yih; ki insán ke liye ghamanḍ aur faḳhr kí kuchh jagah báqí na rahí, Rúm. iii. 27.; aur ki jab ham ímán láke Zámin kí rástbází kí, jo ham se báhar hai, panáh lete, tab sáf iqrár karte ki ham láchár aur nange haiṉ, aur is báis ham par farz hai ki sirf Masíh Ísá par faḳhr karke yih kaheṉ ki "Yaqínan Ḳhudáwand meṉ mere liye sadáqat aur tawánáí hai." Asháyá xlv. 24.

PAINTÍSWÁṈ SAWÁL.

S.—Lepálak kar lená kyá hai?

J.—Yih Ḳhudá ke fazl ká ek fiạl hai, ki jis meṉ ham muft Ḳhudá ke farzandoṉ ke shumár

men shámil, aur unkí sárí niamaton ke haqqdár hote hain.

FAIDAH.

S. 1.—Baní Ádam lepálak kise kahte hain?

J.—Us begáne ko jise we apne gharáne men shámil karke uske sáth bete yá wáris ká sá sulúk karen.

S. 2.—Khudá ke aur insán ke lepálak karne men kyá faraq hai?

J.—Yih, ki ádamzad aksar karke apne gharáne men ekhí shakhs ko, us kí kisú nek sifáton khwáh liyáqaton ke báis se, farzand kar lete hain; lekin Khudá bahut ádmíon ko apne khándán men shámil kartá hai, aur yih to unkí kisí khúbí ke báis jo taaríf ke láiq ho, nahín, magar sirf apne nek iráde aur mahabbat ke muwáfiq. Efes. i. 5.

S. 3.—Pák kitáb men lepálak hone kí kai qism mazkúr hain?

J.—Do; pahlí kháss, dúsrí ámm.

S. 4.—Kháss qism ká lepálak honá kyá hai?

J.—Wuh hai, ki jab Baní i Isráíl sab qaumon se, Khudá kí qaum ek kháss taur par thahrí. Rúm. ix. 4.

S. 5.—Us kháss qism ke lepálák hone kí kyá muhr yá alámat hai?

J.—Khatná ká dastúr, jise sab baní i Isráíl ko máuná thá.

S. 6.—Ámm qism ke lepálak hone kí kyá maaní?

J.—Yih, ki sab qaumon men se koí gunáhgár insán kyún na ho Khudá kí mihrbání ke báis, dozakh yá Shaitán ke gharáne men se nikalke, bihisht yá Khudá ke gharáne men dákhil kiyá jáe, Efes. ii. 19. aur us ke farzandon kí sárí niamaton ká haqqdár bane. 1 Yuh. iii. 1.

S. 7.—Is qism ká lepálak honá kis ke kám o ikhtiyár se anjám pátá?

J.—Ḳhudá, Báp Beṭe Rúh ul Quds ke kám aur iḳhtiyár se.

S. 8.—Is amr men̲ Báp ká kyá kám hotá hai?

J.—Yih, ki "Us ne pahle se hamárí bábat yún̲ muqarrar kiyá, ki ham, us ke nek iráde ke muwáfiq, Ísá Masíh ke wasíle se us ke lepálak howen̲." Efes. i. 5.

S. 9.—Is amr men̲ Beṭe ká kyá kám hai?

J. —Yih, ki us ne gunáhgár ko apne lahú ke dám se ḳharídá hai, aur is báis̤ se wuh use ímán láte waqt yih iqtidár baḳhshtá kí Ḳhudá ká farzand ho. Yuh. i. 12.

S. 10.—Is amr men̲ Rúh ul Quds ká kyá kám hai?

J.—Yih, ki wuh Masíh ke nám se ákar, ímándár par názil hotá, aur lepálak ká Rúh ho us men̲ já bastá, aur usko aisá sikhátá ki wuh Ḳhudá se Abá, yaạne ai Báp! pukár pukár kahtá hai. Rúm. viii. 15.

S. 11.—Kisí insán ko Ḳhudá ke gharáne men̲ shámil karná kis wáste ek fiạl kahlátá?

J.—Is báis̤ se ki yih dafạtan hotá hai. Irim. iii. 19.

S. 12.—Kyún̲ aisá likhá hai ki hamárá lepálak kar lená Ḳhudá ke fazl ká ek fiạl hai?

J.—Is sabab se, ki ádamzád men̲ se jo koí Ḳhudá ke gharáne men̲ shámil kíyá játá, to yih sirf us kí mahabbat aur mihrbání se hotá, Efes. i. 5. kyún̲ki asl se sab ke sab ạjiz aur láchár aur g̣haríb aur andhe aur nange hain̲. Mukásh. iii. 17.

S. 13.—Nek firishton̲ men̲ (Aiyúb xxxviii. 7.) aur ímándáron̲ men̲ (1. Yuh. iii. 1.) Ḳhudá ke farzand kahláne se, kyá faraq hai?

J.—Yih, ki nek firishte to is báis̤ se baní Allah kahláte ki we bag̣hair wálidain ke wasíle Ḳhudá hí se paidá húe, aur isí lihá̤z se Bábá Ádam bhí Ḳhudá ká beṭá kahlátá hai. Lúká. iii. 38.; lekin ímándár is sabab se ais̤e kahláte ki we us ke gharáne men̲ shámil kíe gae. Rúm. viii. 15.

S. 14.—Kis sabab se aisá likhá hai ki lepálak hone se ham

Ḳhudá ke farzandoṉ ke shumár meṉ shámil hote?

J.—Is ká yih sabab, ki jitne ádamzád Ḳhudá ke ḳhándán meṉ shámil honewale haiṉ, un ká muqarrar shumár aur tiạdád kí gaí, ki wuh na baṛh saktí, aur na ghaṭ sakti hai. Yuh. xvii. 2, 9, 12. aur vi. 39.

S. 15.—Jab Ḳhudá baní Ádam meṉ se kisí ko apne gharáne meṉ shámil kartá hai to kis wasíle se?

J.—Ímán ke wasíle:—"Tum sab ke sab us ímán ke sabab jo Masíh Ísá par hai, Ḳhudá ke farzand ho." Galat. iii. 26.

S. 16—Masíh par ímán láne aur hamáre Ḳhudá ke farzand ṭhaharne meṉ kyá ̨ilaqá hai?

J.—Ímán se ham Masíh meṉ wasl hote, aur us kí ḳharídí húí maḳhlasí ko apne lepálak hone ká bạis jánkar qabúl karte haiṉ. "Ḳhudá ne apne Beṭe ko bhejá táki wuh un ko jo sharíạt ke tábị haiṉ mol le, aur ham lepálak hone ká darja páweṉ." Galat. iv. 4, 5.

S. 17—Chúnki lepálak hone se ham Shaitán ke gharáne se nikalke Ḳhudá ke ḳhándán meṉ shámil hote, pas is májare kí ḳhabár kis ko di játí hai?

J.—Ásmán ke firishtoṉ ko, aur ḳhud un ashḳháss ko jo lepálak húe.

S. 18.—Is kí ḳhabar ásmán ke firishtoṉ ko kis tarah dí játí?

J.—Sháyad ilhám se; kyúṉki Masíh ne farmáyá hai ki "Ḳhudá ke firishtoṉ ke áge ek gunáhgár ke liye, jo tauba kartá hai, baṛí ḳhushí hoti." Lúká xv. 10.

S. 19.—Uṉ ko jo lepálak húe is nek darje kí ḳhabar kyúṉkar miltí?

J.—Rúh i Quds un kí rúh ke sáth gawáhí detá, ki we Ḳhudá ke farzand hain. Rúm. viii. 16.

S. 20.—Kyá Shaitán ko is kí kuchh ḳhabar dí játí?

J.—Nahíṉ; taubhí jab is tarah us zabardast ká asbáb lú-

ṭá gayá, aur asír us ke háth se chhuṛáyá gayá, to beshakk wuh is se muttaliʿ hotá hai. Marqus ix. 26.

S. 21.—Jab gunáhgár insán lepálak hoke bihisht ke ḳhán-dán men̲ shámil hote, to kyá un ká nám badal játá ?

J.—Filhaqíqat : jaisá ki Farangistán men̲ har ek dulhan ká ḳhándání nám us ke shauhar ke nám se badal játá, waisá hí har ek lepálak ká aslí nám Masíh ke nae nám se badal játá hai. "Main̲ apná nayá nám us par likhún̲gá." Mukásh. iii. 12.

S. 22.—Ḳhudá ke lepálak farzandon̲ ká sabiq nám kyá thá, aur unká hál ká nám kyá hai ?

J.—Un ká sábiq nám 'begáne' aur 'musáfir' thá ; un ká hál ká nám 'muqaddason̲ ke hamshahrí' aur 'Ḳhudá ká ḳhándán' hai, Efes. ii 19. ; un ká aglá ḳhitáb 'gunáhgár' aur 'ma-laʿún' thá ; aur ab is nám se mausúm hain̲ 'Ḳhudáwand hamá rí sadáqat,' Irim. xxxiii. 16.; unká aglá ḳhitáb yih thá ki 'Ma-síh se judá' aur 'beummed' aur 'dunyá men̲ be Ḳhudá,' Efes. ii. 12. ; magar filhál yún̲ maḳhtúb hote ki 'Yahowáh Sham-má,' yaʿne Ḳhudáwand wahán̲. Hizqiel xlviii. 35.

S. 23.—Masíh ká nám jo un par rakhá játá so nayá nám kyún̲ kahlátá hai ?

J.—Is báʿis se ki wuh aisá nám hai, jo hargiz puráná yá nest o nábúd na hogá. Ibrán. viii. 13.

S. 24.—Yih nayá nám unko kahán̲ se miltá ?

J.—Jab Masíh unko muʿáfí ká sufed patthar detá, to Ḳhudá ke farzand hone ká nayá nám bhí unko baḳhshtá hai, jise us ke panewálon̲ ke siwá koí nahín̲ jantá. Mukásh. ii. 17.

S. 25.—Ḳhudá ke farzand kin niʿamaton̲ ke haqqdár hote ?

J.—Minjumla unke baʿze to yih hain̲, yaʿne baṛá martaba, jalálí ázádagí, kámil mírás páne ká haqq, Ḳhudá Báp ke pás himmat se daḳhl páná, aur us kí taraf se padarána tambíh.

S. 26.—We kaise baṛe martabe aur ʿizzat se sarfaráz hote ?

J.—Is se, ki we bádsháh aur káhin apne Ḳhudá ke, Mukásh i. 6. yá káhinán i bádsháhí bante, 1 Pat. ii. 9. aur apní fasah yaạne Masíh ko jo unke liye qurbání húá, ímán ke rú se kháte. 1 Qar. v. 7.

S. 27—Ḳhudá ke farzandon̲ kí jaláli ázádagí jo Rúm. viii. 2I. men̲ mazkúr hai, us kí kyá haqíqat hai?

J.—Yih, ki na sirf gunáh kí sazá o hukúmat se, aur sharíạt kí laạnat aur Shaitán kí ghulámí aur maut ke ḍank se riháí páte Yuh. viii. 36. balki bátiní ímán o mahabbat se Ḳhudá kí farzandána o ahdána farmánbardárí karte. Gal. v. 6.

S. 28.—Unke mírás páne ke haqq kí kyá bunyád hai?

J. Yih, ki we Masíh ke hain̲, aur waạde ke mutábiq wáris ṭhaharte. Galat. iii. 29.

S. 29.—Wuh kyá mírás hai jis ke Ḳhudá ke farzand, waạde ke mutábiq, wáris ṭhaharte?

J.—We us rastbázi ke, jo ímán se miltí hai, wáris hain̲, Ibrán. xi. 7.; aur zindagí kí mírás kí niạmat men̲ sharík, 1 Pat. iii. 7., aur naját ke wáris, Ibrán. i. 14., aur phir Ḳhudá ke wáris aur mírás men̲ Masíh ke sharík, Rúm. viii. 17. aisá ki sárí chízen̲ un kí hain̲. 1 Qar. iii. 21.

S. 30.—Jis himmat se we Ḳhudá apne Báp ke pás daḳhl páte, us men̲ kyá mushtamil hai?

J.—Waạda-kunanda Ḳhudá kí qudrat o piyár o wafádárí par púrá tawakkul karná, Rúm. iv. 20. 21. aur us kí badaulat kámyábí hásil hone ká qawí intizár rakhná. 1 Yuh. v. 14.

S. 31.—Is himmat aur bharose kí kyá bunyád hai?

J.—Masíh kí rástbází jo ímán kí ráh men̲ miltí, Zabúr lxxxiv. 9. aur uskí maqbúl sifárish jo wuh ásmán ke parde ke andar kartá hai. I Yuh. ii. 1.

S. 32.—Is ká kyá báịs, ki Ḳhudá apne lepálak farzandon̲ ko tambíh detá hai?

J.—Yih, ki un se mahabbat rakhtá:—"Ḳhudáwand jise piyár kartá hai use tambíh kartá hai." Ibrán. xii. 6.

S. 33.—Wuh kis wasíle se unhen̲ tambíh kartá hai?

J.—Kadhí aqsám kí záhirí musíbaten̲ un par bhejtá, Zabúr xxxiv. 19. aur kadhí apná mun̲h un se chhipátá. Zabúr xxx. 7.

S. 34.—Wuh kis maqsad se un kí aisí tambíh kartá hai?

J.—Un kí bihtarí ke liye, tá ki we us kí pákízagí men̲ sharík howen̲. Ibrán. xii. 10.

S. 35.—Un farzandon̲ ko apne Báp se sazá páte waqt kaisí chál chalná cháhiye?

J.—Lázim hai ki Ḳhudáwand kí tambíh ko náchíz na jánen̲, aur jab wuh unhen̲ malámat kare shikastadil na hon̲. Ibrán. xii. 5.

S. 36.—Ḳhudá ke lepálak farzandon̲ kí kyá nishánián̲ aur ḳhássiyaten̲ hain̲?

J.—Yih, ki we apne Báp ke hamshakl hain̲, I Yuh x. 4.; aur us kí suhbat ke mushtáq, Rúm. viii. 15.; aur us kí rúposhí se niháyat ghamgín, Aiyúb xxiii. 3.; aur Báp se jis se paidá húe mahabbat rakhkar, un sabhon̲ se bhí jo usse paidá húe ulfat rakhte hain̲. 1 Yuh. v. i.

Chhattíswán̲ Sawál.

S.—Muqaddas honá kyá hai?

J.—Muqaddas honá Ḳhudá ke fazl ká ek anjám hai, ki us men̲ ham apní bilkull insániyat men̲ Ḳhudá kí súrat par nae bankar, gunáh kí nisbat murda aur rástbází kí nisbat zinda hone men̲ roz roz taraqqí karte.

Faidah.

S. 1.—Muqaddas ho jáne se kyá murád hai?

J.—Yih, ki koí shaḳhs díndár o pákdil bane, aur pák kám ke wáste maḳhsús ho. 1 Tassal. v. 23.

S. 2.—Kyá koí gunáhgár apne taín muqaddas baná saktá?

J.—Nahín: ham apne taín álúda kar sakte, lekin áp ko pák karne ke qábil nahín hain. Aiyúb xiv. 4.

S. 3.—Muqaddas banáná kis ká kám hai?

J. —Khudá ke Rúh ká kháss kám hai. 2 Tassal. ii. 13.

S. —Kyá koí gunáhgár insán is ke láiq o haqqdár hai ki Khudá us ko muqaddas banáwe?

J.—Nahín: Adám-zád men se koí is ke láiq nahín hai, ki apne gunáhon aur álúdagí men marne ke siwá, Khudá ke háth se kuchh badlá páwe; kyúnki "Sab ke sab bigar gae; koí nekokár nahín, ek bhí nahín." Zabúr xiv. 3.

S. 5.—Khudá kis targhíb se gunáhgár ko muqaddas banátá?

J.—Sirf apne fazl o mihrbání se us ko pasand átá ki us men aisá asar kare. Filip. ii. 13.

S. 6.—Kyá rástbáz thaharná aur lepálak aur muqaddas honá hamesha ek dúsre se musalsal hain?

J.—Filhaqíqat; we jo rástbáz thaharte lepalak bhí hote; aur jo rástbáz thaharke lepálak húe, un ko Khudá muqaddas banáke jalál bhí bakhshtá hai.* Rúm. viii. 30.

S. 7.—Rástbáz thaharná aur muqaddas honá kin báton men ek dúsre se musalsal hain?

J.—Khudá ke iráde men, Rúm. viii. 30. aur Khudá ke waade, Zabúr cx. 3. aur Masíh kí maut ke maqsad, Títus ii. 14. aur Masíh ke uhdon, 1 Qar. i, 30. aur Injílwálí daawat o guzárish, 2 Tim. i. 9. aur 1 Tassal. iv. 17. aur sab ímándáron ke tajribe men. Filip. iii. 8, 12.

S. 8.—Agarchi rástbáz thaharná aur muqaddas honá hamesha ek dúsre se musalsal hain, kyá taubhí in men khabardárí se imtiyáz karná na cháhiye.

J.—Albatta: kyúnki un men garbar aur ghair imtiyáz karne se aqíde aur amal kí bahut ghalatíán paidá hotín: aur jo ímándár ki in do báton men sáf o sahíh imtiyáz na karegá, so Khudá kí ráh par goyá bojh se dabá húá ruk ruk ke cha-

legá; lekin jo un ke faraq aur haqíqat se ḳhúb ágáh hain̲, so is tarah kí ghulámí se chhúṭ játe. Yuh. viii. 32.

S. 9.—Rástbáz ṭhaharná aur muqaddas honá in donon̲ men̲ kyá faraq hai?

J.—Un kí bunyád, aur qism, aur milne ke taur, aur sifaton̲, aur shaḳhsíat, aur tartíb, aur manbạ, aur dalíl men̲; phir us taạlluq men̲ jo we sharíạt ḳhwáh Masíh ke ụhdon̲ ke sáth rakhte; aur un fawáid men̲ bhí jo un se ímándáron̲ ko hásil hote, albatta faraq hai.

S. 10.—Bunyád kí nisbat kyá faraq rakhte?

J.—Rástbáz ṭhaharne kí bunyád Masíh kí rástbází hai; lekin pákdilí kí bunyád Masíh kí bharpúrí se fazl ká páná hai. "Uskí bharpúrí se ham sab ne páyá, aur fazl par fazl páyá." Yuh. i. 16.

S. 11.—Qism kí nisbat kyá faraq rakhte?

J.—Rástbáz ṭhaharne se insán kí ạhdí tabdíl aur pákdilí se haqíqí tabdíl hotí; us se to insán ká hál badal játá, magar is se us ká dil aur chál badal játí hai. Hizq. xxxvi. 26.

S. 12.—Un niạmaton̲ ke milne ke taur men̲ kyá faraq hai?

J.—Yih, ki Masíh kí rástbází ke hamáre liye mahsúb hone se rástbáz ṭhaharte; lekin us ke Pák Rúh ke ham men̲ ịnáyat hone se ham muqaddas hojáte hain̲.

S. 13.—Sifaton̲ men̲ kyá faraq rakhte?

J.—Rástbáz ṭhaharná to pahle se púrá aur kámil hai: lekin muqaddas honá rafta rafta aur darja ba darja jalál men̲ dáḳhil hone tak baṛhtá játá; wuh rástbází jis se sádiq ṭhaharte dar haqíqat sawábí hai, kyún̲ki wuh Ḳhudá kí rástbází hai, ki jis se sharíạt na sirf takmila balki raunaq bhí páti: lekin jo rástbází ki muqaddas hone ke mutaạlliq hai aisí nahín̲ hai, kyún̲ki wuh sirf ạsí gunáhgar kí rástbází hone se náqis aur nátamám ṭhahartí; phir rástbáz ṭhaharne ke amr men̲ sab ímándár barábar hain̲, par bar ạks is ke muqaddas hone ke báb men̲ báham mutafarriq: chunánchi Ḳhudá ke gharáne men̲ baạze

bachche aur baạze jawán haiṉ, 1 Yuh. ii. 12, 13. aur us ke bágh meṉ baạze per chhoṭe aur baạze baṛe. Zabúr xcii. 12. ko Zak. i. 8. se muqábala karo.

S. 14.—Shaḳhsíat meṉ ye ápus meṉ kyúṉkar faraq rakhte?

J.—Is súrat se, ki na ímándár balki ḳhud Másíh wuh shaḳhs hai jis kí rástbází sádiq kunanda hai, ki yih us kí apní rástbází hai jise us ne kamál tak pahuncháke hamáre wáste paidá kíyá: lekin ḳhud ahl i ímán wuh shaḳhs hai jis ko pákdilí ináyat hotí, aur yih ek naí tabíạt hai jo us ke bátin meṉ ḍálí játí; par is ke barḳhiláf wuh rástbází jis se sádiq ṭhahartá ek libás kí mánind jise wuh pahin letá hai. Rúm. iii. 22.

S. 15—Tartíb kí nisbat un meṉ kyá faraq hai?

J.—Yih, ki agarchi do niạmateṉ mazkúr hamesha paidarpai miltíṉ, par taubhí jis tarah ki sabab tásír se, aur ág roshní o garmí se peshtar hotí hai, usí tarah ímándár pahle rástbáz ṭhahartá aur baạd iske fauran muqaddas bhí ho játá.

S. 16.—Tásír kí nisbat un meṉ kyá faraq hai?

J.—Yih, ki rástbáz ṭhaharne kí tásír ḳhusúsan hamárí tamíz i nek o bad par, jo Ḳhudá kí náib hai, hotí, yaháṉ tak ki Masíh kí ḳhúnfishání jo hamáre gunáhoṉ ká kámil kafára húí, hamáre dil se sazá ká ḳhauf miṭá detí; lekin muqaddas ho jáne se hamárí tamám insániyat naí bantí. Efes. iv. 23, 24.

S. 17.—Un ke manbạ meṉ kyá faraq hai?

J.—Yih, ki hamáre rástbáz ṭhaharne ká ḳháss manbạ Ḳhudá ká fazl o mahabbat hai, jis se us ne Masíh kí ḳhátir se ham ko muạf aur qabúl kiyá: lekin hamárí pákdilí ká, ḳháss hamárí shukrguzárí o mahabbat hai, jo ham is liház par Ḳhudá se rakhte ki usne pahle ham se mahabbat rakhí; aur is mahabbat ko Rúh i Quds kí badaulat farmánbardárí aur hukm bajá áwarí se záhir karte haiṉ. Hiz. xxxvi. 27.

S. 18.—Dalíl kí nisbat un men kyá faraq hai ?

J.—Hamárá rástbáz ṭhaharná muqaddas ho jáne se záhir o sábit hotá; kyúnki jo koí gunáh ke bojh se riháí aur muqaddas hone ká tálib nahín hai, us ko kyúnkar yaqín á saktá ki main Masíh kí rástbází kí ḳhátir se rástbáz ṭhahrá: lekin hamárá muqaddas honá sirf hamáre rástbáz ṭhaharne se sábit nahín ho saktá, kyúnkí rástbáz ṭhaharná to pákdilí kí poshída jaṛ hai, aur jab tak ki ímándár ke dil men pakízágí kí bátiní sháḳhen na phúṭen aur us se nek ąamál ke záhirí phal na phalen, tab tak na us par na auron par sábit ho saktá. Yaąqúb ii. 18.

S. 19.—Sharíąt ke taąlluq men kyá faraq hai ?

J.—Yih, ki rástbáz ṭhaharte hí ham sharíąt ke ąmalí ąhd se chhúṭ játe, Rúm. vii. 4. magar muqaddas hone se sharíąt ke qánún par chalne kemushtáq, aur bátiní insániyat men Ḳhudá kí sharíąt se rází ho játe, Rúm. vii. 22.; ki rástbáz ṭhahráná ek qáziána faisala hai, jo ham ko sharíąt ke qarz se subukdosh kartá; aur muqaddas banná ek rúhání tabdíl hai, jis se ham sharíąt kí bajááwarí ke qábil ho játe.

S. 20.—Masíh ke ųhdon kí nisbat kyá faraq hai ?

J.—Yih, ki hamárá rástbáz ṭhaharná Masíh kí kahánat ke sabab se hotá, ki us ne hamárá zámin ho sharíąt aur ądálat ká taqázá uṭhá liyá; lekin hamárá muqaddas honá us kí bádsháhí ųhde ki badaulat hai, ki jis se wuh apne áín hamáre dilon men likhkar ham ko farmánbardár banátá hai. Irim. xxxi. 33.

S. 21.—Un fawáid men jo un se ímándáron ko hásil hote, kyá faraq hai ?

J.—Yih, ki rástbáz ṭhaharne se bihisht aur hamesha kí zindagí ke haqqdár hote, aur muqaddas hone se is ke láiq bante; rástbáz ṭhahráná Ḳhudá ká kám hai, ki wuh Masíh kí ḳhátir se ham ko sádiq ginkar, hamáre gunáhon kí sazá ham se dúr kartá; aur muqaddas banáná Rúh ul Quds ká kám hai, jis men hamárí tabíąt ko pák karke gunáh kí álúdagí ko miṭá ḍáltá;

us se ham Ḳhudá ke maqbúl hote, aur is se Ḳhudá kí pák súrat par árásta kíe játe.

S. 22 —Muqaddas hone kí kai qism haiṉ?

J.—Do; yaạne bátiní aur ạmalí.

S. 23.—Bátiní pákízagí se kyá murád hai?

J.—Yih, ki hamárí tamám insániyat Ḳhudá kí súrat par bane, aisí ki tabíạt bilkull naí ho jáe. Efes. iv. 24.

S. 24.—Jis kí tabíạt naí nahíṉ baní, kyá us kí chál pák ho saktí?

J.—Nahíṉ: kyúṉki burá daraḳht achchhá phal nahíṉ lá saktá. Matí. vii. 18.

S. 25.—Tamám insániyat se, jise nayá honá zarúr hai, kyá murád hai?

J.—Rúh kí sárí qúwateṉ, aur badan ke sáre aạzá. 2 Qar. vii. 1. 1 Tassal. v. 23.

S. 26.—Us pákízagí meṉ jo muqaddas banne se hásil hotí, aur us meṉ jo muassir daạwat ke waqt miltí, kyá tafáwut hai?

J.—Yih, ki muassir talabí ke waqt pákízagí sirf shurúạ hotí, lekin muqaddas banne se darja ba darja us kí taraqqí hotí, jab tak ki bihisht meṉ kamál tak na pahunche, Filip. i. 6.; us meṉ to díndárí ká bíj boyá játá, aur is meṉ baṛhtí ke wáste sínchá játá: us se naí tabíạt paidá hotí, Yuh. i. 13. aur is se istiạmál ke wasíle taraqqí pátí hai. Efes. ii. 10.

S. 27.—Tamám insániyat kis kí súrat par naí bantí?

J.—Ḳhudá kí súrat par: jo maạrifat o rástbází o pákízagí meṉ mushtamil hai. Kalas. iii. 10. Efes. iv. 24.

S. 28.—Hamárí tamám insániyat ke nae hone se peshtar, ham kis kí súrat rakhte haiṉ?

J.—Pahle Ádam kí, jis hál meṉ ki gunáh ke sabab us kí tabíạt ḳharáb hogaí thí. Paidáish v. 3.

S. 29.—Jab tak kí koí shaḳhs dúsre Ádam meṉ wasl na ho, kyá uskí tamám insániyat naí ban saktí?

J.—Nahíṉ; kyúṉki jab tak ki ímán ke wásíle se Masíh

meṉ wasl na ho tab tak pákdil nahíṉ ho saktá. Amál xv. 9. aur xxvi. 18. " Ḳhudá kí kalísiá Masíh Isá meṉ hoke pák hotí." 1 Qar. i. 2.

S. 30.—Jis ímándár kí tamám insániyat naí baní, kyá wuh bilkull naí aur pák baní hai ?

J.—Nahíṉ ; kyúṉki us ke dil meṉ díndárí aur bedíní kí muḳhtalif jareṉ jagah pakre haiṉ, aur zindagí bhar us kí pákdilí kuchh náqis o nátamám rahegí. 1 Qar. xiii. 9. 10.

S. 31.—Bátiní pákízagí kis taraf máil rahtí ?

J.—Ạmalí pákízagí kí jánib. Efes. ii. 10.

S. 32.—Ạmalí pákízagí kin bátoṉ par mushtamil hai ?

J.—In par, ki gunáhoṉ kí nisbat murda aur rástbází kí nisbat zinda hone meṉ roz ba roz taraqqí kareṉ. Rúm. vi. 4, 6.

S. 33.—Bátiní aur ạmalí pákízagí meṉ kyá faraq hai?

J.—Yih : ki jo bátiní hai so tabíạt aur mizáj se taạlluq rakhtí, aur jo ạmalí hai chál se. Efes. ii. 10.

S. 34.—Ạmalí pákízagí kai bátoṉ meṉ taqsím hotí?

J.—Do meṉ ; yaạne gunáhoṉ kí nisbat murda aur rástbází kí nisbat zinda honá.

S. 35.—Kyá koí baġhair iláhí madad ke is ke qábil hai ?

J.—Nahíṉ; " Na ki ham is láiq haiṉ, ki áp se kuchh ḳhiyál bhí kar sakeṉ; balki hamárí liyáqat Ḳhudá se hai, 2 Qar. iii. 5. ; pas bátiní pákízagí ká zor kifáyat nahíṉ hai, jab tak tak ki iláhí madad bhí na mile.

S. 36.—Ham kis tarah Ḳhudá kí madad se is qábil hote, ki gunáhoṉ kí nisbat murda ho rástbází meṉ zindagí guzáreṉ ?

J.—Is tarah, ki us madad se ham in bátoṉ men qadre qadre o waqt ba waqt taraqqí karte, 1 Tassal iv. 1. kyúṉki " Sádiqoṉ kí rawish us chamaknewále naiyir kí mánind hai, jo púre din tak roshan hotá chalá játá, Amsál iv. 18. aur ek qúwat se dúsrí qúwat tak pahunchtá chalá játá hai." Zabúr lxxxiv. 7.

S. 37.—Kyá ímándár kí ạmalí pákízagí har waqt bilá nágha barhtí játí hai?

J. Nahíṉ; kyúṉki kisí na kisí waqt sarkashí ke báịs se us kí pákízagí meṉ zawál bhí á játá; taubhí Ḳhudá apní pák rúh ko bilkull us se nahíṉ nikáltá, balki us sarkashí se aisí tauba paidá kartá, ki phir pákízagí kí ziyáda taraqqí hone lagtí. Húsíạ xiv. 4, 7.

S. 38.—Iská kyá maqsad hai, ki Ḳhudá ke logoṉ meṉ zindagí bhar ạmalí pákízagí kamál tak nahíṉ pahunchtí, par un meṉ kuchh kuchh sharárat báqí rahtí hai?

J.—Yih, ki we tajribe kí ráh se gunáh ke zor, aur iláhí madad kí hájat, aur Ḳhudá i ḳhatábaḳhsh kí rahmat kí firáwání se ḳhúb wáqif hoṉ, 2 Qar. xii. 7, 8, 9.; aur ki hamesha farotaní ke sáth duạ mángkar iskí qawí ummed rakheṉ, ki ham Masíh kí badaulat gunáh o maut se rihái páweṉge. Rúm. vii. 24, 25.

S. 39.—Gunáh kí nisbat marne se kyá murád hai?

J.—Yih, ki hamárí tabíạt meṉ gunáh ká zor yaháṉ tak nest ho jáe, ki ham us ke farmánbardár na raheṉ, balki ba dil nafrat rakhke apní chál meṉ us se dúr raheṉ. Rúm. vi. 6.

S. 40.—Rástbází kí nisbat zinda honá kyá hai?

J.—Yih, ki Rúh i Pák kí tásír se hamárí tabíạt aisí badal jáe, ki ham Ḳhudá ke pák hukmoṉ ko ạzíz rakhke ạmal meṉ láweṉ. Rúm. vi. 13.

S. 41.—Gunáh kí nisbat murda, aur rástbází kí nisbat zinda honá; in kí barkateṉ kis sabab se miltíṉ?

J.—Masíh kí maut aur jí uṭhne ke muassirána sabab se; táki us ke pairau jo us ke badan ke ạzá haiṉ, in bátoṉ meṉ us ke hamshakl hoṉ:—"Táki jaise Masíh murdoṉ meṉ se Báp ke jalál ke wasíle se jí uṭhá, waisehí ham bhí naí zindagí meṉ qadam máreṉ; kyúṉki jab ham us kí tarah marke

boe gae, to albatta jí uṭhne meṉ bhí us kí mánind hoṉge. Rúm. vi. 4, 5.

S. 42.—Yih kyúṉkar hotá hai, ki Masíh ke marne aur jí uṭhne ke báịs se yih barkateṉ us ke pairauoṉ ko miltíṉ?

J.—Is tarah, ki wuh to unká Zámin hoke múá, Efes ii, 5. aur jí uṭhkar aisá sawáb kamáyá, ki us ke ajr meṉ apne pairauoṉ ko aisí barkateṉ dene ká ḥaqqdár húá. Filip. iii. 10.

S. 43.—Muqaddas banne meṉ kyá fazílat hai?

J.—Wuh to hamárí barguzídagí, Efes. i. 4. aur muassir daạwat, 2 Tim. i. 9. aur sharíạt ke ạmalí ạhd se riháí páke rástbáz ṭhaharne, Rúm. vi. 14. aur lepálak hone kí ạin gharaz hai, Efes. i. 4, 5.; phir hamárí barkatoṉ aur áfatoṉ, Rúm. ii. 4. Ashạyá xxvii. 9., balki sharíạt ke sáre ahkám, aur Injíl ke waạdoṉ, aur Khudá kí Rúh kí tásíroṉ ká yihí maqsad hai.

S. 44.—Pákíza yá muqaddas hone kí kyá zarúrat hai?

J.—Yih; ki Khudá kí zát aur marzí pák hai; chunánchi likhá hai, ki "Tum pák bano, kí maiṉ pák húṉ," 1 Patras i. 16. aur "Khudá kí yih marzí hai, ki ham pák hoṉ," 1 Tassal. iv. 3. aur ki "Masíh ne áp ko hamáre badle diyá, táki wuh hameṉ sab tarah kí badkáríoṉ se chhuráwe, aur ek kháss ummat ko, jo nekokárí meṉ sargarm howeṉ, apne liye pák kare." Titus ii. 14.

S. 45.—Muqaddas honá kis kám ke wáste zarúr hai?

J.—Khudá ke nazdík rástbáz ṭhaharne ke liye nahíṉ, lekin is wáste, tá us se hamárá rástbáz ṭhaharná aur ímán sábit ho, Yaạqúb ii. 18. aur ham Khudá ká jalál, Matí v. 16. aur us kí khúbí záhir kareṉ, 1 Pat. ii. 9. aur apne bachánewále Khudá kí taạlím ko raunaq deweṉ, Titus ii. 10. aur Masíh meṉ hamárá wasl honá sábit ho, Yuh. xv. 5, 6., aur bátiní árám aur khushí baṛhe, Zabúr cxix. 165. 2 Qar. i. 12. aur Khudá se suhbat rakheṉ, Yuh. xiv. 21, 23., aur

ham bihisht ke láiq banen, kyúnki "baghair pákízagí ke Khudáwand ko koí na dekhegá," Ibrán. xii. 14. aur is dunyá men ádamzád ko fáida pahuncháwen; Titus iii. 8. aur ki jo ham ko náhaqq burá kahte sharminda hon. 1 Pat. iii. 16.

S. 46.—Hamáre muqaddas banne ká sawábí báis kyá hai?

J.—Masíh ká lahú: "Is wáste Isá bhí, táki logon ko apne lahú se pákízagí bakhshe, phátak ke báhar márá gayá." Ibrán. xiii. 12.

S. 47.—Masíh ke lahú kí pák kunanda tásír kis sabab se hai?

J.—Us ke muassir kafáre se. Ibrán. ix. 14.

S. 48.—Hamáre muqaddas banne ká wasíla kyá hai?

J.—Ímán, jo Khudá kí bakhshish hai. Aamál xv. 9.

S. 49.—Muqaddas banne men hamárí hidáyat ká qánún kyá hai?

J.—Khudá kí shariat. Asháyá viii. 20.

S. 50.—Ham kis namúne par muqaddas ho játe?

J.—Hatt al maqdúr Masíh kí amalí aur taklífí farmánbardárí ke namúne par. 1 Pat. ii. 21, 22.

S. 51.—Muqaddas hone kí kyá alámaten hain?

J.—Khudá ke sáre hukmon ko nigáh rakhná, aur un kí quddúsí ko dilpasand jánná; gunáh se nafrat rakhná, balki har ek badí kí súrat se bhí dúr rahná; gunáh se khabardár ho muqábala karná; nekokárí men sargarm hoke, aisí chál chalná, jo ahl i Injíl ke láiq hai; aur gunáh kí álúdagí se pák hone ke liye hamesha ímán aur dua ke wasíle, Masíh ke lahú aur qímatí waadon se fáida nikálná. 2 Qar. vii. 1. I Pat. i. 4.

S. 52.—Muqaddas ho jáne men ham kin báton se targhíb páte?

J.—In se, ki Khudá ká yihí hukm hai, 1 Pat. i 15., aur Masíh kí mahabbat ham ko usí taraf khínchtí hai, 2 Qar. v.

14. aur ki Ḳhudá ke hamshakl hone men̲ hamárí baṛí ịzzat hotí, Ahbár xix. 2., par Shaitán kí hamshaklí men̲ hamárí baṛí ruswáí aur sharmindagí hotí hai. Yuh. vii. 44.

S. 53.—Muqaddas hone ke liye ham ko kyá karná cháhiye?

J.—Yih, ki ímán se Masíh kí taraf dauṛkar shifá aur pákízagí ke wáste us ke kurte ká dáman pakṛen̲, kyún̲ki ham "Masíh Ísá men̲ hoke pák ho játe," 1 Qar. i. 2.; aur Rúh i Quds kí madad cháhen̲, tá ham badan kí burí ḳhwáhishon̲ ko már saken̲, Rúm. viii. 13.; aur muqaddason̲ kí suhbat iḳhtiyár karen̲, kyún̲ki "Wuh jo dánáon̲ ke sáth chaltá hai, dáná hogá," Aạmál xiii. 20. ki unkí suhbat se mushábahat paidá hotí; aur cháhiye ki Ḳhudá ke Kalám, aur pidarána tambíh aur Itwár aur rusúmát se fáida nikálen̲.

SAINTÍSWÁN̲ SAWÁL.

S.—WE kaunsí niạmaten̲ hain̲, jo zindagí bhar rástbáz ṭhaharne aur lepálak aur muqaddas hone ke shámil hál rahtín̲?

J.—Yih hain̲: yaạne Iláhí ittihád ká yaqín, dilí árám, Rúh i Quds se ḳhushwaqtí, díndárí kí taraqqí, aur us men̲ áḳhir tak sábitqadam rahná.

FAÍDAH.

Ittihádí yaqín ke bayán meñ.

S. 1.—Kyá rástbáz ṭhaharne, aur lepálak o muqaddas hone se bahut sí niạmaten̲ mutaạlliq hain̲?

J.—Filhaqíqat; aur is báịs se un ká nám Jadd, yaạne guroh rakhá cháhiye, Paid. xxx. 11.; chunánchi baạzí un men̲ se is zindagání men̲ miltín̲, aur baạzí maut ke waqt, aur bihtarín niạmaten̲ áyande kí zindagí men̲ milnewálí hain̲.

S. 2.—Is zindagí se kaun niạmaten̲ mutaạlliq hain̲?

J.—Pánch niạmaten̲ mazkúr i bálá, yaạne Iláhí ittihád ká

yaqín, Rúm. v. 5. ham men aur Khudá men mel hone se dilí árám, Rúm. v. 1. Rúh i Quds se khushwaqtí, Rúm. xiv. 17. díndárí kí taraqqí, Amsál iv. 18. aur us men ákhir tak sábitqadam rahná. 1 Patras i. 5.

S. 3.—In niạmaton men kaun aisí hain, jo rástbáz ṭhaharne, aur lepálak o muqaddas hone ke zuhúr aur tajribe se nikaltí hain?

J.—Iláhí ittihád ká yaqín, dilí árám, aur Rúh i Quds se khushwaqtí.

S. 4.—Kaun niạmaten rástbáz ṭhaharne aur lepálak o muqaddas hone kí haqíqí hálat se nikaltín?

J.—Díndárí kí taraqqí, aur ákhir tak us men sábitqadam rahná.

S. 5.—Kyá Iláhí ittihád ká yaqín aur dilí árám aur Rúh i Quds se khushwaqtí un ko jo rástbáz ṭhaharke lepálak o muqaddas hote, har waqt miltín?

J.—Agarchi rástbáz ṭhaharne aur lepálak o muqaddas hone ke sabab un niạmaton kí asl un ke dilon men maujúd rahtí, taubhí unká tajribána tasarruf har waqt nahín rakhte, kyúnki we to bárhá apní maqbúliyat ke dubdhe aur khauf men rahte. Aiyúb xxiii. 8, 9. Ashạyá xlix. 14.

S. 6.—Is ká kyá sabab hai, ki jin ke dil men ittihádí yaqín aur dilí árám aur khushwaqtí kí asl maujúd hai, phir we in niạmaton ká tajribána tasarruf har waqt nahín rakhte?

J.—Yih, ki kabhí Khudá i málik kí marzí se aisá hál hotá, táki musháhadon ke baạd un ke dil maghrúr na rahen, 2 Qar. xii. 7., aur kabhí khud ímándáron kí khatá ke sabab, jo badkárí, Ashạyá lix. 2., yá kisí musháhade ke fakhr, Luká ix. 33, 34., yá Rúh i Quds kí mukhálafat men wáqiạ hotí hai. Efes. iv. 30.

S. 7.—Upar ke jawáb men kaise yaqín ke na milne ká zikr húá?

J.—Iláhí ittihád ke us yaqín ká jo tajribe kí ráh se miltá.

S. 8—Us yaqín men jo ímán kí ráh se aur us men jo tajribe kí ráh se miltá kyá faraq hai?

J.—Yih, ki ímání yaqín kí bunyád Masíh ke waạdon se hai, Yaạqúb ii. 23. aur tajribána yaqín kí bunyád Masíh ke ham men súrat pakarne se, Galat. iv. 19. ki ímání yaqín Ḳhudá i sádiq ul qaul ke kalám se, aur tajribána yaqín is se ki Ḳhudá kí mahabbat filhál hamáre dil men járí hai, nikaltá.

S. 9.—Rástbáz ṭhaharne se iláhí ittihád ká yaqín kyúnkar hotá?

J.—Is tarah, ki jab hamárí muạ́fí aur maqbúliyat ho játí, tab hamáre dilon par Ḳhudá kí mahabbat ká izhár hotá. Zab. ciii. 3, 4.

S. 10.—Phir lepálak hone se kyúnkar hotá?

J.—Yún; ki jab ham ko apne gharáne men shámil kartá aur, jis tarah báp beṭon par tars khátá, usí tarah ham par rahm kartá hai, Zab. ciii. 13. tab us kí mahabbat hamárí nisbat záhir hotí.

S. 11.—Phir pákdil hone se wuh yaqín kyúnkar hotá?

J.—Is taur par, ki jab Ḳhudá ne hamárí sharáraton ko nest kiyá, aur apní quddúsí se ham ko pák kiyá, us waqt us ká piyár ham par jalwagar hotá. Rúm. vi. 11, 14.

S. 12.—Tum kis tarah sábit karoge ki iláhí ittihád ká tajribána yaqín is jahán men mil saktá?

J.—Yún; ki 2 Pat. i. 10. men us yaqín ke hásil karne ki koshish ká hukm mundarij hai; balki bahut se muqaddason, maslan Aiyúb, báb xix. 25, 26. aur Dáúd, Zabúr lxxiii. 26. aur Pulús, 2 Tim. iv. 7, 8. waghaira ne aisá yaqín hásil bhí kiyá hai.

S. 13.—Muqaddas log yaqín i mazkúr ko kis tarah hásil karte?

J.—Kadhí Ḳhudá ke ahkám ko, nafskushí o saạ́í karke bajáláne se, Asháyá xxxii. 17. aur kadhí Rúh i quds ke hamárí rúh ke sáth gawáhí dene se, ki ham Ḳhudá ke farzand hain. Rúm. viii. 16.

S. 14.—Jab ki kisí waqt ímándár ne us yaqín ko kho diyá ho, to kin báton par liház karne se tasallí pá saktá?

J.—In par, ki Khudá ká ahd i fazl Masíh se ustuwár hai, Zab. lxxxix. 28. aur Khudá kí mahabbat hamesha eksán rahtí, Safan. iii. 17. aur jis waqt us kí marzí ho sábiq ináyat se mujh par rahm karegá. Asháyá iv. 7, 8.

S. 15.—Us yaqín ko jo khoyá gayá ho, phir páne ke liye, ímándár ko kyá karná lázim hai?

J.—Apne gunáhon ko Khudá kí rúposhí ká sabab jánkar farotan banná, Zab. xi. 12. aur Khudá ko sádiq, par apne taín taqsírwár thahráná, Dan. ix. 7. 8. aur duá máng máng o roza rakh rakhke, us kí mahabbat ke zuhúr ká muntazir rahná. Asháyá. viii. 17.

S. 16.—Iláhí ittihád ká yaqín ímándáron ko kyá fáida pahunchátá?

J.—Yih, ki unko har ek farz ke bajá láne men targhíb detá, Zab. cxix. 32. aur har ek áfat o musíbat kí hálat men tasallí bakhshtá, Zab. xxiii. 4. aur unke dil men Khudá kí mahabbat ko, is liház se ki us ne pahle ham se mahabbat rakhí, barhátá hai. 1 Yuh. iv. 19.

S. 17.—Ham kis dalíl se sábit karen ki hamárá ittihádí yaqín barhaqq bunyád rakhtá hai?

J.—Is se, ki wuh yaqín Masíh ke waade se paidá húá ho Efes. i. 13. aur hamáre, taajjubána farotaní ke sáth, Khudá kí tawajjuh o mihrbání men masrúf rahne, 2 Sam. vii. 18. aur is dunyá men Khudá kí ziyáda hamshaklí aur jahán i áyanda men uske huzúr kámil khushí páne ke báre mushtáq hone ká báis ho. 1 Yuh. iii. 2, 3.

S. 18.—Iláhí ittihád ke sahíh yaqín aur nádurust o be-bunyád yaqín men kyá faraq hai?

J.—Yih, ki sahíh yaqín ziyáda farotaní aur nafskushí ká báis hai, Gal. ii. 19, 20. lekin yaqín i be bunyád apní dín-dárí ke khiyál se phúlne ká sabab hogá, 2 Salát. x. 15. 16.

wuh har ek farz bajáláne kí targhíb detá, Zab. cxix. 32. lekin *yih* sustí o árámtalabí kí taraf máil karegá, Lúká xi. 21.; jis shakhs ká yaqín barhaqq hai, wuh uske ázmáe aur imtihán kíe jáne ká khwáhán hai, Zab. xxvi. 1, 2. lekin jo log ki be bunyád iạtiqád se phúlte haiṉ, we núr se dushmaní rakhte haiṉ, aur núr ke pás nahíṉ áte, tá aisá na ho ki unke kám záhir noweṉ. Yuh. iii. 20.

Dilí árám ke bayán meṉ.

S. 1.—Dilí árám kyá hai ?

J.—Wuh bátiní árám o chain jo is yaqín se, ki maiṉ Khudá ke sámhne rástbáz ṭhahrá, paidá hotá hai. Rúm. v. 1.

S. 2.—Kyúṉ aisá likhá hai ki yih dilí árám rástbáz ṭhaharne aur lepálak o muqaddas hone ke shámil hál hai ?

J.—Is báis se ki un ke siwá jo rástbáz ṭhaharke lepálak o muqaddas húe, koí haqíqí dilí árám nahíṉ pá saktá, ki "Sharíroṉ ke liye salámatí nahíṉ hai." Asháyá lvii. 12.

S. 3.—Jo dilí árám ki rástbáz ṭhaharne ke mutaạlliq hai kab hásil hotá ?

J.—Jis hál meṉ ki Masíh ke lahú ke kafáre ke liház se qahr i iláhí ká khauf dil se miṭ játá. Ibrán. x. 22.

S. 4.—Jo árám ki lepálak hone ke mutaạlliq hai wuh kis waqt miltá ?

J.—Jis waqt ki is bharose se, ki Khudá Masíh kí khátir se hamárá khairkhwáh aur Báp ṭhahrá, dilí ásáish o chain hásil hotá. Irim. iii. 4, 19.

S. 5.—Wuh dilí árám jo muqaddas hone ke shámilhál rahtá kab miltá ?

J.—Khusúsan jis hál ki ham bátiní o ạmalí pakízagí meṉ taraqqí karte aur Khudá ke chihre ká núr ham par chamaktá. Zab. cxxxviii. 3.

S. 6.—Wuh árám jo muqaddas hone aur wuh jo rástbáz ṭhaharne ke mutaạlliq hai, un meṉ kaun ziyádatar qáim o páedár hai ?

J.—Chúnki hamárí pákízagí meṉ bahut ạib o nuqs hai, pas wuh árám jo muqaddas hone ke mutaạlliq hai, banisbat uske jo rástbáz ṭhaharne ke shámilhál hotá, ki jis kí bunyád Masíh kí kámil o abadí sadáqat hai, beqarár o beqiyám hai. Asháyá. xlv. 24, 25.

S. 7.—Kyá sab ímándároṉ ko har waqt dilí árám hásil hai?

J.—Báwujúde ki ittihád i iláhi ke sabab árám kí púnjí to maujúd hai, par taubhí baạz auqát us ke tajribána tasarruf se mahrúm rahte haiṉ. Aiyúb vi. 4.

S. 8.—Is ká kyá sabab hai?

J.—Yih, ki we díndári kí taraqqí ke liye ímán ke wasíle Injíl ke waạdoṉ se fáida nahíṉ nikálte, Asháyá 40. 27, 28. balki hál yá sábiq kí taraqqí par fakhr karte, Zab. xxx. 6, 7. aur Shaitán ke, jo un kí díndári o ásáish ká mukhálif hai, imtihán meṉ parte. Asháyá liv. 11.

S. 9.—Haqíqí dilí árám kí kyá nishániáṉ haiṉ jin se wuh bátil ummed meṉ faraq záhir kartá?

J.—Yih haiṉ; yaạne hamesha har ek burí rawish se bezár, Zab. cxix. 104. aur ba dil Khudá kí khushnúdí meṉ páedár, áyat 165. aur uskí nákhushí se hoshyár ho ḍarte rahná. Paidáish xxxix. 9.

Rúh ul Quds meñ masrúr honá.

S. 1.—Jo khushí ki Rúh i Quds se miltí, wuh kyá hai?

J.—Dil ká wuh surúr o mubárak khushwaqtí jo Masíh ke qímatí waạdoṉ par mazbút ímán láne se paidá hotá hai. "Ímán láke aisí khushí o khurramí karte ho jo bayán se báhar aur jalál se bharí hai." 1 Pat. i. 8.

S. 2.—Kyúṉ likhá hai ki yih khushwaqtí Rúh i Quds se hai?

J.—Is báis se ki Rúh i Quds hí har ek ímándar ke dil meṉ baskar us khushí ká báni hai.

S. 3.—Khushwaqtí i mazkúr kí kyá bunyád hai?

J.—Yih, ki Ḳhudá Masíh meṉ hoke har ahl i ímán kí ḳhud abadí mírás hai. Zab. xvi. 5, 6.

S. 4.—Us ḳhushwaqtí kí kyá sifateṉ haiṉ?

J.—Wuh poshída, Amsál xiv. 10. aur páedár, Yuh. xv. 22. aur be bayán hai. 1 Pat. i. 8.

S. 5.—Is ḳhushwaqtí ke ḳháss mausim kaun haiṉ?

J.—Yih haiṉ, yaạne jis waqt ki Ḳhudá ek muddat kí rúposhí ke baạd phir apní mahabbat záhir kare, Ashayá liv. 7, 8. aur jab ki Masíh kí ḳhátir se taklíf uṭháne pare, Aạmál xvi. 25. aur jis hál ki Ḳhudá ne apní kalísiá kí madad karke us ko koí ạjíb fath baḳhshí ho, Ḳhurúj xv. 1. aur kabhú kabhú marne kí hálat meṉ bhí. Zab. xxiii. 4.

S. 6.—Mominín kis waqt ba libáz rástbáz ṭhaharne ke Rúh i Quds se ḳhushwaqtí páte?

J.—Jis waqt ki unhoṉ ne itní dilerí hásil kí, ki páktarín makán meṉ Ísá ke lohú se dáḳhil hoṉ. Ibrán. x. 19.

S. 7.—Jo ḳhushwaqtí ki lepálak hone kí mutaạlliq hai, ahl i ímán use kab hásil karte?

J.—Jab ki Rúh i Quds un ki rúh ke sáth gawáhí detá, ki we Ḳhudá ke farzand haiṉ, yaháṉ tak ki us se *Abá*, yaạne ai Báp! pukár pukár kah sakte. Rúm. viii. 15, 16.

S. 8.—Muqaddas hone kí mutaạlliq ḳhushwaqtí kis waqt un ko hásil hotí?

J.—Jis hál ki unká dil ispar gawáhí detá, ki ham dín ke sab faráiz beriyáí o nekniyatí ke sáth adá kiyá karte. "Aur hamárá faḳhr yih hai, ki hamárá dil gawáhí detá hai, ki ham ne Ḳhudá kí safáí aur sacháí ke sáth jismání hikmat se nahíṉ, balki Ḳhudá ke fazl se dunyá meṉ guzrán kí." 2 Qar. i. 12.

S. 9.—Rúh i Qudswálí ḳhushwaqtí kí kyá ạlámateṉ haiṉ, jin meṉ wuh makkároṉ kí chandroza ḳhushí se muḳhtalif nazar átí?

J.—Yih, ki Rúh i Quds se jo ḳhushwaqtí hásil hotí dilí taqwiyat, Naham. viii. 80. aur joshinda mahabbat, Zab. xlv. 1. aur ạjizí, Aiyúb xlii. 5, 6. aur pákízagí kí bạis hai.

Qar. iii. 18. lekin har aks is ke makkároṉ kí ḳhushí kí aisí koí tásír nahíṉ.

Díndári kí taraqqí ke bayán meñ.

S. 1.—Díndárí kí taraqqí se kyá murád hai?

J.—Bátiní o amalí pákízágí ki wuh taraqqí jo muqaddas log Ḳhudá ke fazl se darja ba darja hásil karte haiṉ. Zab. xcii. 12, 13.

S. 2.—Pák Kalam meṉ díndárí kí taraqqí kis shai se táshbíh dí játi?

J.—Us chamaknewále naiyir se jo púre din tak roshan hotá chalá játá hai. Amsál iv. 18.

S. 3.—Ímándár kí taraqqí ká manba yá sabab kyá hai?

J.—Masíh meṉ wasl honá, Yuh. xv. 4. aur usí kí bharpúrí se fazl páná. Kalas. ii. 19.

S. 4.—Kyúṉ aisá bandobast húá ki har ek ahl i ímán díndárí meṉ barhtá jáwe?

J.—Is báis se ki Ḳhudá kí yih marzí hai ki Masíh ká har ek pairau, jo us ke badan ká azu hai, díndárí meṉ Masíh ke púre qadd ke andáze tak pahunche. Efes. iv. 13.

S. 5—Díndárí kí taraqqí kyúṉkar rástbáz ṭhaharne se mutaalliq hai?

J.—Yúṉ, ki jo koí rástbáz ṭhahrá so shariat kí laanat se jis ke sabab taraqqí námumkin bát thí chhúṭ gayá hai, Zab. cxvi. 16. aur Ḳhudá kí ḳhidmat ke wáste beqaid o ázád chaltá phirtá hai. Gal. v. 1.

S. 6.—Phir lepálak hone se kyúṉkar mutaalliq hai?

J.—Is tarah, ki lepálak log naupaidá bachchoṉ kí mánind Kalám ke ḳhális dúdh ke mushtáq haiṉ, táki we us se barhte jáeṉ. 1 Pat. ii. 2.

S. 7.—Phir muqaddas hone se kyá taalluq rakhtí hai?

J.—Yih, ki muqaddas banne se ham Ḳhudá ke hamshakl hote chale játe, jab tak ki wuh sábir na ho, aur ham use

jaisá wuh hai, waisá na dekhen; tab ham bilkull us kí mánind honge. 1 Yuh. iii. 2.

S. 8.—Kyá ímándár log har waqt díndárí men baṛhte játe?

J.—Agarchi Khudá ke Kalám ká bíj jo baṛhtí kí taraf máil hai, un men rahtá, 1 Yuh. iii. 9. par taubhí har waqt díndárí men nahín baṛhte; balki Rúh i Quds kí tásír jis se taraqqí hotí, baaz auqát ek arse tak unke dil men ruk rahtí hai. Gazal. v. 2.

S. 9.—Is ká kyá sabab ki baaz auqát ímándár taraqqí men ruk játá?

J.—Yih, ki ímán to chirághdán kí katorí kí ek nalí kí mánind hai, jis men se ho tel chirágh tak pahunchtá, Zak. iv. 2. pas agar wuh nalí band, yaane agar us shakhs ká ímán sust o khwábída ho, to zarúr is se sab aur nekíon ká bhí zawál hogá. Zab. xxvii. 13.

S. 10.—Jab ki is tarah ká zawál aur kamtí húí, to phir díndárí kí taraqqí kyúnkar az sar i nau hone lagtí?

J.—Yún, ki ímán kí nalí Masíh se jo sab nekíon ká sotá hai lagí rahtí, pas jab Khudáwand Isá us nalí ko jo band húí thí, sáf karke phir kholtá, tab baṛhne ká sámán phir milne lagtá, aur díndárí phir taraqqípazír hotí. "Jo log ki us ke zer sáye men rahte hain, we lauṭenge, aur ziráat kí tarah sarsabz honge, aur ták kí tarah phúṭ phúṭ niklenge." Húsía xiv. 7.

S. 11.—Chúnki jaise gehún waise kaṛwe dáne kí bhí baṛhtí hotí hai, Matí xiii. 26. pas makkáron aur sachche Isáíon kí taraqqí men kyúnkar imtiyáz karen?

J.—Un kí taraqqí ke taur men imtiyáz karná cháhiye; chunánchi sachche Isáí kí taraqqí naí insáníyat ke sab ausáf men tartíb o andáz ke sáth hotí; aur wuh us men jo sir hai, yaane Masíh men hoke har tarah se baṛhtá átá, Efes. iv. 15.; lekin makkáron ká aur hí hál hai, ki

agarchi un kí ạql ịlm i dín se maạmúr hotí jáwe, aur we záhirí dindárí men̤ bahut sargarm rahen̤, par un ká dil haqíqí dindárí se ḳhálí, aur we kámon̤ kí ráh se us kí qudrat ká inkár karte. 2 Tim. iii. 5.

S. 12.—Ahl i ímán ká daraḳht i díndárí dafaạtan kis kis ruḳh taraqqí kartá?

J.—Bhítar aur báhar, aur úpar aur níche wár. Asháyá xxxvii. 31.

S. 13.—Us kí bhítarwár kyá taraqqí hotí?

J.—Yih, ki ímándár, Masíh ko sab nek tásíron̤ ká chashma samajhkar, usse dilí paiwastagí aur tawassul rakhte; aur yihí har ek Masíhí ḳhúbí kí taraqqí ká báịs hai. Efes. iv. 15.

S. 14.—Báharwár us kí kyá taraqqí hotí?

J.—Har tarah kí nekokárí ke phal phalte. Titus iii. 8.

S. 15.—Uparwár kaisí baṛhtí hotí?

J.—Is tarah, ki is dunyá kí chízon̤ ko haqír jánkar ásmání chízon̤ par apná dil lagáte. "Hamárí chál ásmán ke báshindon̤ kí sí hai." Filip. iii. 20.

S. 16.—Níchewár kyá taraqqí hotí?

J.—Farotaní aur ạjizí men̤; ki jo Masíh men̤ hoke baṛí ḍálíán̤ ṭhaharte we hí apní dánist men̤ sáre haqírtarín muqaddason̤ se haqír hain̤, Efes. iii. 8. balki sab men̤ baṛe gunáhgár, 1 Tim. i. 15. aur yih jánte hain̤, ki ham áp se kuchh nahín̤ kar sakte, 2 Qar. iii. 5. aur kisí barakat páne ke láiq nahín̤, Paid. xxxii. 10. balki ham náchíz hain̤. 2 Qar. xiii. 11.

S. 17.—Kyá yih ho saktá ki koí Ịsáí, ekhí ruḳh kí díní taraqqí ke liház se, yih ḳhám ḳhiyál kare ki mujh se kuchh taraqqí nahín̤ hone kí?

J.—Filhaqíqat; maslan, agar wuh sirf úparwár na ki níchewár kí baṛhtí ke liház se apní dindárí ká andáza karne lage; kyún̤ki agarchi wuh ásmání ummed aur ḳhushí se kuchh mahrúm rahe, taubhí agar wuh ạjizí aur nafskushí

aur Khudáwand Ísá ke tawakkul meṉ barhtí páwe, to wuh bilá shakk taraqqí karnewálá sachchá Ísáí hai. "Maiṉ Isráel ke liye shabnam kí mánind húṉgá, wuh Lubnán kí tarah jar gáregá." Húsía xiv. 5.

S. 18.—Jab ki ímándár log apní díní taraqqí ko nahíṉ daryáft kar sakte, tab kis dalíl se sábit kareṉ, ki hamárí sachchí díndárí, go ki kam hai, hai ki nahíṉ?

J.—Is se, ki agar we apní badíoṉ se nafrat rakhte, Hiz. xxxvi. 31., aur díndárí ke mushtáq rahte, Naham. i. 11. aur Masíh kí qadr sárí chízoṉ se ziyáda jánte, Fil. iii. 8. aur uske pairauoṉ ko us kí khátir se piyár karte hoṉ. 1 Yuh. v. 1.

Sábitqadamí ke bayán meñ.

S. 1.—Díndárí meṉ sábitqadam rahne se kyá murád hai?

J.—Díndárí par qáim rahná, aur barábar tá dam i marg díndároṉ kí láiq chál chalná. Yuh. x. 23.

S. 2.—Kyá un meṉ se jo rástbáz ṭhaharke lepálak o muqaddas húe, koí díndárí se bilkull aur hamesha ke wáste khárij hogá?

J.—Koí nahíṉ: aise shakhs phir sarásar bedín aur marte tak betauba nahíṉ hoṉge; kyúṉki Masíh ne yúṉ farmáyá hai ki "Un sab logoṉ kí, jo tú ne mujhe bakhshe, maiṉ ne nigahbání kí: koí un meṉ se halák nahíṉ húá." Yuh. xvii. 12.

S. 3.—Muqaddas logoṉ kí sábitqadamí kis kis sabab se yaqín aur zarúrí bát ṭhahartí?

J.—Barguzíninda Khudá kí betabdíl mahabbat se, Irim. xxxi. 3. aur unká Masíh meṉ dáimí wasl páne se, Rúm. viii. 38, 39. aur uske kafáre ke sabab se, 1 Pat. i. 18, 19. aur uskí maqbúl shafáat se, Lúká xxii. 32. un ke dil meṉ Rúh i Pák basne se, Yuh. xiv. 16. aur waada-kunanda Khudá kí qudrat se. 1 Pat. i. 5.

S. 4.—Ímándároṉ ke díndárí meṉ ákhir tak sábitqadam rahne ke bahut waade haiṉ, aur un meṉ ká ek ajíb waada Kalám i haqq meṉ mazkúr húá: so wuh kyá hai?

J.—Yih, ki "Maiṉ unke sáth ạhd i abadí bándhúṉgá, jo maiṉ unse na uṭháúṉgá, ki we mujh se phir na jáeṉ." Irim. xxxii. 40.

S. 5.—Is waạde se ímándároṉ ke dil meṉ kaisá bharosá paidá hotá?

J.—Aisá, ki Ḳhudá ham ko kabhí na chhoṛ degá, aur na ham usko hargiz tark kareṉge.

S. 6.—Sharíạt ke rú se is tassallí baḳhsh bharose kí kyá bunyád hai?

J.—Yih, ki Masíh hamáre badle sharíạt kí farmánbardárí meṉ sábitqadam rahá, jab tak ki fazlí ạhd kí sab sbartoṉ ko púrá na kiyá, Filip. ii. 8. pas is kámil adá ke sabab uske pairauoṉ kí bhí sábitqadamí ḳharídí gaí, aur yaqíní o zarúrí sábit húí. Titus ii. 14.

S. 7.—Kyá sab jo díndárí ká iqrár karte haiṉ, us par qáim rahte?

J.—Nahíṉ; balki píchhe bahut un meṉ se phir játe. Yuh. vi. 66.

S. 8.—Jo log ki is tarah díndárí se bilkull aur hamesha ke wáste phir játe, unke haqq meṉ kyá samjhá cháhiye?

J.—Yih, ki we hargiz díndár na the, go ki unhoṉ ne is ká daạwá kiyá ho. Chunánchi 1 Yuh. ii. 19. meṉ yúṉ likhá hai ki "We ham meṉ se nikle, magar ham meṉ se na the: kyúṉki agar ham meṉ se hote, to hamáre sáth rahte; par we nikle, táki záhir howeṉ, ki we ham meṉ se na the."

S. 9.—Sábitqadamí ke waạde ke kai hisse haiṉ?

J—Do: yaạne auwal, Rúh i Quds kí tásír barábar páne, Asháyá xxvii. 3. aur dúsre, roz roz kí taqsíroṉ kí muạfí ká waạda. Irim. xxxiii. 8.

S. 10.—Rúh i Quds kí dáimí tásír ká waạda kis wáste zarúr hai?

J.—Is sabab se ki ímándár kí bátiní pákízagí baghair us tásír ke jaldí ghaṭke tamám ho játí. Yuh. xv. 16.

S. 11.—Muqaddasoṉ kí sábitqadamí ke liye unká barábar muáfí páná kis wáste zarúr hai?

J.—Sirf is wáste, tá unke roz roz ki taqsíroṉ ke muáf hone se, Khudá ká pidarána ghussa un par se ṭal jáe, Zab. lxxxix. 30, 31, 32.; pas un ká koí aisá gunáh nahíṉ hogá, jis ke sabab phir abadí sazá ká hukm un par áwe. Rúm. viii. 1.

S. 12.—Ímándároṉ ko roz roz kí taqsíroṉ kí muáfí kis tarah miltí?

J.—Yúṉ, ki we az sar i nau Ísá Masíh par ímán láte aur Khudá ke áge tauba karte; taubhí unke ímán láne aur tauba karne kí khátir nahíṉ, magar Masíh hí kí khátir se, Yuh. ii. 1, 2. jis tarah ki pahile pahl muáfí milí. Báb 1. 7.

S. 13.—Pas kyá tauba muáfí se peshtar hotí haí?

J.—Albatta; rástbáz ṭhaharte waqt pahle tauba baạd us ke ímán, jisse to muáfí hotí hai: waisáhí jo log rástbáz ṭhahar chuke un ke liye na faqat ímán láná balki tauba bhí karná zarúr hai, ki baạd us ke muáfí páte haiṉ. "Agar ham apne gunáhoṉ ká iqrár kareṉ, to wuh hamáre gunáhoṉ ko muáf karke sádiq aur ádil hai." 1 Yuh. i. 9.

S. 14.—Muqaddasoṉ kí sábitqadamí kyúṉkar un ke rástbáz ṭhaharne ke shámil hál hai?

J.—Is tarah, ki jab we ek bár ạzíz Ibn Ulláh kí khátir rástbáz o maqbúl ṭhahre to hamesha ke liye ṭhahre; "Is wáste ki Khudá ká inạám aur barguzídagí badalne kí nahíṉ." Rúm. xi. 29.

S. 15.—Phir un ke lepálak hone se kyúṉkar shámilhál rahtí?

J.—Is báis se, ki jisne unko apná farzand ṭhahráyá, so unká abadí Báp hai, Asháyá ix. 6. pas we uske ghar meṉ hamesha tak raheṉge. Yuh. viii. 35.

S. 16.—Unkí sábitqadamí unke muqaddas hone se kyá taạlluq rakhtí?

J.—Yih, ki Rúh ul Quds unke sáth hamesha tak rahne

ke liye unko baḳhshá gayá, Yuh. xiv. 16.; tá un meṉ pání ká sotá ho jáe, jo hamesha kí zindagí tak jári rahegá. Báb iv. 4.

S. 17.—Rástbáz ṭhaharne aur lepálak o muqaddas hone kí mutaạlliq niạmatoṉ aur barkatoṉ ke is silsile o taạlluq se kyá nasíhat nikálná cháhiye?

J.—Cháhiye ki isse targhíb páke Masíh ke najátbaḳhsh ịlm ke, jo dín i haqq kí asl o táj hai, tálib raheṉ, Efes. iv. 21.; aur Ḳhudá kí bepáyán mihrbáni aur dánáí ke, jo us ne fazlí ạhd kí sab niạmatoṉ ko aisá musalsal rakhá, ki jo koí un meṉ kí ek niạmat páwe, sab páwegá, sanáḳhwán raheṉ. 1 Qar. iii. 22, 23.

AṚHTÍSWÁṈ SAWÁL.

S.—Marne ke baạd ímándár log Masíh se kaun kaun niạmateṉ páte?

J.—Unkí rúheṉ bilkull muqaddas bankar fauran bihisht ke jalál meṉ dáḳhil hotíṉ; aur unke badan Masíh ke ang hone se qiyámat ke din tak apní apní qabr meṉ árám páte.

FAIDAH.

S. 1.—Guzre sawál meṉ ashḳhás i mazkúr kyúṉ ímándár kahláte?

J.—Is báịs se, ki we fazl i Iláhí se Ḳhudá ke waạdoṉ ko sach jánne aur maụúd niạmatoṉ ko qabúl karne ke qábil húe. Ibrán. xi. 13.

S. 2.—Ímándároṉ ke, aur aur logoṉ ke marne meṉ kyá tafáwut hai?

J.—Yih, ki ímándár fazlí ạhd ke waạde ke mutábiq, jis meṉ Masíh unke liye bedankwálí maut kí wasíyat kar gayá, marte, 1 Qar. iii. 22.; par bar ạks iske sab aur log ạmalí ạhd

kí dhamkí ke mutábiq mar játe, Paid. ii. 17. aur is sabab maut ká ḍank unkí rúhon̲ aur badanon̲ men̲ chubhtá rahtá.

S. 3.—Maut ká ḍank kyá hai ?

J.—Maut ká ḍank gunáh hai, 1 Qar. xv. 56. aur sharíạt kí laạnat hamesha uske shámil hál rahtí hai. Gal. iii. 10.

S. 4.—Sharíạt ke rú se ímándáron̲ ko yaqín hotá ki we maut ke ḍank se bach jáenge, so kyún̲kar?

J.—Is tarah ki unke zámin Masíh ne sharíạt ke rú se apní hí rúh o badan men̲ maut ká ḍank qabúl kiyá, táki we us se riháí páwen̲ ; chunánchi jaise us ne zafaryábí se maut ko nest kiyá, Asháyá, xxv. 8. waise we Masíh ke wasíle se maut par fathmand hote. 1 Qar. xv. 57.

S. 5.—Jo niạmaten̲ ki mominín marne ke baạd Masíh se páte, kai qism kí hain̲ ?

J.—Do qism kí : in men̲ se baạzí hain̲ jo rúh se taạlluq rakhtín̲, aur baạzí jism se.

S. 6.—Kis dalíl se sábit hotá ki mominon̲ kí rúhen̲ badan se judá hokar zinda rahtí hain̲ ?

J.—Is se, ki Ḳhudá ne apne tain̲ Ibráhím ká Ḳhudá aur Izhák ká Ḳhudá aur Yaạqúb ká Ḳhudá, jis hal ki we ek muddat se mar gae the, kahá : aur yih to un kí rúhon̲ ke zinda hone par dalíl hai, kyún̲ki " Ḳhudá murdon̲ ká nahín̲, balki zindon̲ ká Ḳhudá hai." Matí xxii. 32. ; phir is se ki 2 Tim. iv. 6. men̲ ímándáron̲ ká marná *kúch* kahlátá hai, jis ká yih matlab hai ki rúh badan se judá ho, sirf is ḳhíma-numá ḳhákí makán ko chhoṛkar, ek ghar men̲ jo háthon̲ se nahín̲ baná, balki abadí aur ásmán par hai, dáḳhil hotí. 2 Qar. v. 1.

S. 7.—Kyá insán kí rúhen̲ az ḳhud mutlaq ghairfání hain̲ ?

J.—Nahín̲, yih sirf Ḳhudá kí sifat hai : ki " Baqá faqat usí ko hai." 1 Tim. vi. 16.

S. 8.—To insán kí rúhen̲ kis súrat se ghairfání ṭhahartín̲ ?

J.—Is tarah, ki unkí zát paidáish se ghairfání hai,

kyúnki un men faná kí koí bátiní jaṛ nahín hai, balki badan se ạláhida hone ke baạd bhí zinda o chálák rahtí. "Kámil rástbázon kí rúhen." Ibrán. xii. 23.

S. 9.—Kyúnkar sábit karoge ki rúh zátí ghairfání hai?

J. Yún, ki rúh to ek shai hai jo rúhání o ghair mádda o be jism hai: pas us ke koí aise ajzá nahín hain jo kabhí murakkab húe hon, ki jude hon. "Rúh ko jism aur haḍḍí nahín." Lúká xxiv. 39.

S. 10.—Ham kis sabab se yaqín karen ki insán kí rúh hargiz nest o nábúd nahín hone kí?

J.—Nekokáron kí abadí ḳhushwaqtí ke waạde, aur bad káron kí abadí ḳharábhálí kí dhamkí se. "We hamesha ke ạzáb men jáenge: par rástbáz hamesha kí zindagí men." Matí xxv. 46.

S. 11.—Ímándáron kí rúhon ko, jab ki badan se alag ho jáen, kaun niạmaten ịnáyat hotín?

J.—We bilkull muqaddas bankar fauran bihisht ke jalál men dáḳhil hotín. Ibrán. xii. 23. Filip. i. 23.

S. 12.—Kistarah sábit hotá ki un kí rúhen, jab tak ki is zindagí men mujassam rahtín, tab tak pákizagí ke kamál tak nahín pahunchtín?

J.—Us baqía álúdagí aur nuqs se jo Ḳhudá ke baṛe baṛe muqaddas bandon men bhí marte dam tak rah játe. Rúm. vii. 23, 24.

S. 13.—Wuh kámil pákizagí jo muqaddason kí rúhon ko badan se judá hone ke baạd muyassar hotí, us kí kyá haqíqat hai?

J.—Yih; yaạne na faqat har tarah ke gunáh o nuqs se kámil rihái, Mukásh. xvi. 4. balki Ḳhudá se kámil mushábahat aur mutábaqat ká hásil karná. 1 Yuh. iii. 2.

S. 14.—Ímándár ko is intizár se, ki merí rúh badan se ạláhida ho jáegí, kyá tasallí mil saktí?

J.—Yih, ki agarchi merí rúh o badan ke wasl hote waqt gunáh pahle mujh men paiṭhá, par judá hote waqt wuh

mujh men se hamesha ke wáste nikálá jáegá; pas is báis se, aur bahut aur sababon se bhí, maut bará nafạ nazar átí hai. Filip. i. 21.

S. 15.—Is kí kyá zarúrat hai ki mominon kí rúhen judá hone ke baạd bilkull muqaddas banen?

J.—Yih, ki ásmání Yarúshalam ke phátak men koí nápák chíz dákhil nahín ho saktí hai. Mukásh. xxi. 27.

S. 16.—Ek dúsrí barakat jo rúh kí kamál pákízagí se zarúrí taạlluq rakhtí, so kyá hai?

J.—Khudá ke sáth kámil aur abadí suhbat rakhní. 1 Yuh. iii. 2.

S. 17.—Yih kámil aur abadí suhbat kahán milnewálí hai?

J.—Bihisht men. 1 Qar. xiii. 12.

S. 18.—Mominín kí rúhen kis waqt bihisht men dakhl pátín?

J.—Badan se judá hote hí, jis tarah fauran bilkull muqaddas ban játín, usí tarah fauran bihisht men bhí dákhil hotí hain.

S. 19.—Guzre jawáb men kis qasd se aisá zikr húá ki we fauran bihisht men dákhil hotí hain?

J.—Is gharaz se, tá sábit ho ki bihisht o dozakh ke bích ká wuh darmiyání maqám jo Rúm kí Kalísiá ne apne khiyál hí se íjád kiyá hai, so Pák Kalám ke rú se bilkull be bunyád o be asl hai.

S. 20.—Yih bát, yaạne ki ímándáron kí rúhen badan se ạláhida hotehí fauran bihisht men dákhil hotín, Pák Kalám se kis tarah subút pátí hai?

J.—Yún; ki Laạzar náme ek gharíb ádmí kí rúh ko, jism se ạláhida hotehí firishton ne Ibráhím kí god men rakhá, Lúká xvi. 22.; phir us chor ká bhí jo Masíh ke sáth salíb par khinchá gayá, yihí mubárak hál húá, kyúnki Ísá ne usse kahá ki "Áj tú mere sáth bihisht men hogá," Lúká xxiii. 43.; aur Istifán ne bhí marne kí hálat men yih duạ mángí

ki "Ai Ḳhudáwand Isá, merí rúh ko qabúl kar," Aạmál vii. 59. jis se maạlúm hotá ki use is bát ká yaqín thá ki jab main mar jáún tab hí filfaur merí rúh, ásmání jalál men dáḳbil hokar, Masih ke sáth rahegí.

S. 21.—Us bihisht kí, jis men ímándáron kí rúhen fauran dáḳhil hotín, kyá ḳhúbí hai?

J.—"Ḳhudá ne apne cháhnewálon ke liye wuh chízen taiyár kín, jo na ánkhon ne dekhín, na kánon ne suním, aur na insán ke dil men áín." 1 Qar. ii. 9. Lekin, chúnki agar dunyáwí tashbíhon ko tark karke jalál i bihishtí ko bijinsihí ham par jalwagar kartá, to wuh hamárí kamzor ánkhon kí bardásht se báhar hotá, is liye Ḳhudá ne apní tawajjuh se un dunyáwí chízon kí jo insán ke nazdík jalálí hain, misál deke ham ko ásmán kí ḳhushwaqtí ká tasbíhí bayán ịnáyat kiyá hai.

S. 22.—Kalám Ulláh men bihisht ko kis se tasbíh dí játí?

J.—Ek bádsháhat se, Lúká xii. 32. aur ek ghar se jo háhon se nahín baná, 2 Qar. v. 1. aur mírás i bezawál se, 1 Pat. 4. aur ek bihtar mulk se. Ibrán. xi. 16.

S. 23.—Bihisht ko kyún ek bádsháhat se tashbíh dí játí?

J.—Sárí rúhání aur abadí barkaton kí us bharpúrí ke sabab jo muqaddas log wahán páte, aur us martaba i jalíl ke báịs jisse we sarfaráz hote hain. "Aur ham ko bádsháh, aur káhin apne Ḳhudá Báp ke banáye." Mukásh. i. 6.

S. 24.—Wuh kis wáste aisá ghar jo háthon se nahín baná kahlátá hai?

J.—Is gharaz se, tá maạlúm karen ki bihisht ke makánát ádamzád ke háthon ke banáe bare ạlíshán mahallon se bhí bebayán bihtar o afzal hain.

S. 25.—Wuh kyún ghairfání mírás kahlátí hai?

J.—Is wáste, tá wázih ho ki muqaddason kí ḳhushwaqtí lázawál o abadí rahegí. "Tab tum jalál ká aisá hár páoge jo murjhátá nahín." 1 Pat. ii. 4.

S. 26.—Phir wuh bihtar mulk kyún kahlátí hai?

J.—Is liye, tá ham daryáft karen ki jo chízen dekhne men átín aur chand din kí hain, un chízon ke muqábale men jo dekhne men nahín átín, aur hamesha kí hain, kuchh khúbí nahín rakhtí hain. 2 Qar. iv. 18.

S. 27.—Ímándár log marne ke baad apne badan kí nisbat kaun niamaten páte hain?

J.—Yih, ki unke badan, basabab iske ki Masíh ke aazá bane rahte hain, qiyámat ke din apní qabr men árám páte hain. Asháyá lvii. 2. Yuh. xix. 26.

S. 28.—Kis dalíl se sábit hotá ki ímándáron ke badan qabr men rahkar Masíh ke aazá bane rahte?

J.—Is se, ki ímándár apní rúh, aur apne badan kí nisbat bhí Masíh men wasl páte, aur yih to hamesha ká wasl hai; pas jaise un kí rúhen jo bihisht ko gaín, waisehí un ke badan bhí jo qabr men pare hain, Masíh se tawassul rakhte hain. Asháyá xxvi. 19.

S. 29.—Ahl i ímán is bát ko, Masíh kí do záton ke wasl ke liház se, kyúnkar yaqín jánen?

J.—Is tarah, ki jaise ki Masíh ke marte waqt us kí rúh badan se aláhida húí, taubhí na rúh na badan us iláhí fáil se judá húá, balki donon sábiq taur par us men wásil rahe; waise hí ímándár kí rúh aur us ká badan, go ki marte waqt ek dúsre se aláhida hojáte, par Masíh se judá nahín hote, balki donon us men hamesha wásil rahenge. Rúm. viii. 38, 39.

S. 30.—Díndáron aur bedínon kí qabr men kyá faraq hai?

J.—Yih, ki inke liye árámgáh hai, par unke liye bandíkhána hai, jis men we roz i azím kí adálat tak qaid rahenge. Dán. xii. 2.

S. 31.—Aisá kyún likhá hai ki muqaddason ke badan qabr men árám páte hain?

J.—Is báis se ki un kí qabr bistar i árám kí mánind hai, jis par unke badan salámat rahenge, jab tak ki roz i hashr kí subh ko jág na uthen. Asháyá lvii. 2.

S. 32.—Unká qabr men̲ árám páná Pák Kalám men̲ kis ịbárat ke sáth mazkúr hai?

J.—Is se, ki we Masíh men̲ so gae hain̲, 1 Tassal. iv. 14, jis se yih murád hai ki we Masíh men̲ wasl ho so rahte hain̲, aur ki wuh unke badan kí nigahbání karegá, jab tak ki áḳhirí din unko jiláke apní haikal na banáwegá. Rúm. viii. 4.

S. 33.—We kab tak árám páwenge?

J.—Qiyámat ke roz i ạzím tak, jis men̲ sab murde jí uṭhenge. Yuh. v. 29.

S. 34.—Mominon̲ ko kis liház se yaqín ho saktá ki ham marne ke baạd Masíh se yih niạmaten̲ mauúd páwenge?

J. Is se, ki un niạmaton̲ ke jo waạde ham se kíe gae so sab un waạdon̲ par mauqúf aur unke mutaạlliq hain̲, jo hamáre zuljalál sardár Masíh ke sáth azal men̲ kíe gae. 2 Tim. i. 9. Títus i. 2.

S. 35.—Maut ke Masíh ke ímándár ke liye beḍank hone ká yih waạda hai, yaạne ki "Ai maut, terí wabá kahán̲ hai?" Husiá xiii. 14. aur yih ek dúsre waạde se jo Masíh ke sáth kiyá gayá mutaạlliq hai: wuh kyá hai?

J.—Uske maut par púrí fath páne ká yih waạda, ki "Wuh zafaryábí se maut ko nest karegá." Asháyá xxv. 8.

S. 36.—Mominín kis liház se is ká yaqín kar sakte ki hamárí rúh wafát ke baạd fauran bihisht men̲ dáḳhil hogí?

J.—Is se, ki isí mazmún ká wuh waạda jo is áyat men̲, yaạne ki "Ísá ne usse kahá, main̲ tujh se sach kahtá hún̲, ki aj tú mere sáth bihisht men̲ hogá," sáf mundarij hai, so ek aur waạde par jo Masíh ke sáth kiyá gayá, yaạne ki "Jab us kí ján gunáh ke liye guzrán ho chukí, to wuh apní nasl ko dekhegá", mauqúf hai. Asháyá liii. 10.

S. 37.—Is áyat men̲, yaạne ki "Ai pátál, terí marí kahán̲?" Húsíạ xiii. 14. is mazmún ká waạda mundarij hai, ki har ek ímándár i mutawaffí maut ko nest karegá; aur yih to ek aur waạde par jo Masíh ke sáth kiyá gayá mauqúf hai; so wuh kaun waạda hai?

J.—Yih, ki uske pairau jo us ke aạzá haiṉ jí uṭhenge:—"Tere murde jí uṭhenge, merí lásh samet we uṭh khaṛe hoṉge." Asháyá xxvi. 19.

UNTÁLÍSWÁṈ SAWÁL.

S.—Mominín qiyámat ke din Masíh se kaun kaun niạmateṉ páweṉge?

J.—Us roz we jalál meṉ jí uṭhkar Masíh ke taḳht i ạdálat ke áge házir ho tamám ạlam ke rúbarú maqbúl aur begunáh ṭhahráe jáeṉge, aur abad ul ábád Ḳhudá hí kí suhbat meṉ kámil ḳhushwaqtí hásil kareṉge.

FAIDAH.

S. 1.—Kyá ímándároṉ ke siwáe sab aur insán bhí jí uṭhenge?

J.—Filhaqíqat; ki "Murde jí uṭhenge, kyá rástbáz kyá nárást." Aạmál xxiv. 15.

S. 2.—Kis tarah sábit howe ki sab murde jí uṭhenge?

J.—Ḳhudá kí qudrat se, jo unheṉ jiláne par qádir hai; aur Pák Kalám se, jis meṉ likhá hai ki aisá karegá; chunánchi inhí do dalíloṉ se hamáre Ḳhudáwand ne Sadúqíoṉ ki ghalatfahmí ko batil karke murdoṉ ke jí uṭhne ke masle ko sábit kiyá:—"Ísá ne jawáb meṉ un se kahá, Tum pák kitáboṉ, aur Ḳhudá kí qudrat ko na samajhkar ghalatí karte ho." Matí xxii. 29.

S. 3.—Kyúṉkar maạlúm hotá ki Ḳhudá murdoṉ ko jilá saktá hai?

J.—Yúṉ; ki us ne apní qudrat ke kalám se jahán ko nest se hast kiyá, pas wuh usí qudrat se insán kí láshoṉ ko unkí sábiq ḳhák meṉ se ba ásání phir jiláke árásta kar saktá hai. Rúm. iv. 17.

S. 4.—Kalám i haqq men kaun kaun májare mazkúr hain, jin se sábit hotá ki Khudá murdon ko jilá saktá hai?

J.—Puráne Ahdnáme men yih zikr hai, ki maqám i Zurfat kí ek bewá ká beṭá marne ki thoṛí der baạd jiláyá gayá, 1 Salátín xvii. 22. aur usí tarah Sunímía ká beṭá jab ki kuchh ạrse se murda paṛá thá, 2 Salát. iv. 35. aur wuh murda jise gáṛne ke iráde se logon ne Ilísá kí qabr men ḍálá thá, báb xiii. 21.; phir Nae Ahdnáme men yún mazkúr húá, ki Yáirús kí beṭí, Marqus v. 41. aur Harní, Aạmál ix. 40. donon, marjáne ke thoṛe ạrse baạd, jilái gain; aur shahr i Náin kí ek bewá ká iklauta farzand, jis hál men ki log usko dafn ke wáste lejáte the, Lúká vii. 12, 15. aur Laạzar jab ki qabr men us ká badan badbú karne lagá, zinda húá. Yuh. xi. 39, 44.

S. 5.—Chúnki bahut pushton kí ḳhák zamín men ghál-mel húí, pas ek ek insán kí lásh kí miṭṭí kyúnkar imtiyáz se ạláhida kí jáegí?

J.—Yih amr ádmíon ke nazdík anhoná hai, par Khudá ke nazdík nahín, ki us se sab kuchh ho saktá hai; phir jo koí Khudá kí be hadd hamadání ko mántá hai, Zab. cxlvii. 5. zarúr itná bhi qabúl karegá ki insáni ḳhák ká har ek ḍher, go ki bahut gaṛbaṛ húá ho, par taubhí Khudá us men ke har ek barík zarre ko kamál durusti se pahchántá, aur ḳhúb jántá hai, ki ek ek jism ke zarre kahán kahán hain, aur kyúnkar un ko ek dúsre se judá karná cháhiye.

S. 6.—Pák Kitáb se kyúnkar sábit hotá, ki Khudá murdon ko jiláwegá?

J.—Us ke chand maqámon men sáf likhá hai, ki aisá karegá; chunánchi Dan. xii. 2.—"Aur un men se bahutere, jo zamín kí ḳhák men sote hain, jág uṭhenge, baạze hayát i abadí ke liye, aur baạze ruswái aur nafrat i abadí ke liye." Yuh. v. 28, 29.—"Sab jo qabron men hain, us kí áwáz sunenge, aur jinhon ne nekí ki hai, zindagí kí qiyámat ke wáste niklenge; aur jinhon ne badí ki hai sazá kí qiyá-

mat ke liye uṭhenge." Aiyúb xix. 26, 27; Aamál xxiv. 15. ko bhí dekho.

S. 7.—Hamáre Ḳhudáwand ne Sadúqíon kí ráe ko, jo sirf Músá ke pánch sahífon ko sach jánte the, kyúnkar ghalat ṭhahráke murdon ká jí uṭhná sábit kiyá?

J.—Ḳhurúj iii. 6. se, "Main Ibráhím ká Ḳhudá aur Izhák ká Ḳhudá, aur Yaaqúb ká Ḳhudá hún," us ne yih natíja nikálá:—ki "Murdon ke uṭhne par Músá ne bhí jháṛí ke zikr men ishára kiyá, chunánchi Ḳhudáwand ko Ibráhím ká Ḳhudá aur Izhák ká Ḳhudá aur Yaaqúb ká Ḳhudá kahtá hai: Ḳhudá murdon ká Ḳhudá nahín, balki zindon ká hai." Luká xx. 37, 38.

S. 8.—Murdon kí qiyámat ke subút ke liye guzrí dalíl kí kyá ḳhúbí hai?

J.—Yih, ki Alláh Taálá na faqat ímándáron kí rúhon ká, balki unke badanon ká bhí Ḳhudá hai; pas agarchi unkí rúhen judáí kí hálat men us kí mahabbat aur ibádat aur sitáish men masrúf rahtín; táham lázim hai ki un ke badan bhí ḳhák men se uṭhkar aur rúh se milkar phir zinda ho jáen, tá we zinda bashr, yaane insán jin men rúh o jism donon mile húe hain, ṭhaharke, us kí ulfat o ḳhidmat o parastish karen, aur un beshumár barkaton ko jo uske unká Ḳhudá hone se nikaltín kámil tasarruf men láwen. Ibrán. xi. 16.

S. 9.—Kyá wuhí badan jo mar gayá phir jí uṭhegá?

J.—Hán; asl se wuhí badan uṭhegá, magar us ke aur hí ausáf honge. Jí uṭhne kí ibárat hí se yih natíja nikaltá hai, ki wuhí phir jí uṭhegá jo marke gir paṛá.

S. 10.—Yih bát Pák Kalám se kyúnkar tasdíq pátí hai?

J.—Yún; ki us men maut nínd, aur jí uṭhná us nínd se chaunkná kahlátá hai, Aiyúb xiv. 12. jis se maalúm hotá ki jo badan uṭhnewálá hai wuhí hai, jo mar gayá; phir Pulús rasúl farmátá hai ki "Zarúr hai, ki fáni baqá ko pahine," 1 Qar. xv. 53. aur ki "Masíh hamáre ḳhákí badan ko badalke apne jalálí jism kí mánind banáegá." Filip. iii. 21

S. 11.—Yih bát iláhí intizám kí rástí se kis tarah subút pátí hai?

J.—Is tarah, ki agarchi muqaddason ke badanon ká jalál men dákhil honá darhaqíqat unkí khidmat aur taklífon ká jo is zamín par húín, jazá nahín thahar saktá hai; taubhí ek badan ká us kí khidmat karná aur dúsre ko jalál bakhshná, yá ek ká laráí karná aur dúsre ko fath ká táj dená iláhí hukúmat ke taur ke khiláf hai.

S. 12.—Kyá badkáron ke bhí wuhí badan jinhen maṭṭí di gaí phir jí uṭhenge?

J.—Albatta; aur yih to is iráde se, tá wuhí badan jis se gunáh sarzad húe sazá páwe; kyúnki yih ghairwájib hai ki ek jism is dunyá men gunáh ká fáil ho, aur dúsrá dozakh men us gunáh ká ạzáb uṭháwe.

S. 13.—Murde kis wasíle se phir jí uṭhenge?

J.—"Khudáwand áp dhúm se, muqarrab firishte kí áwáz ke sáth, Khudá ká narsingá phúnkte húe, ásmán par se utregá," 1 Tassal. iv. 16.; aur tamám rú i zamín ke murde us kí haibatnák áwáz sunenge, ki har ek murde ke jism kí khák auron kí khák se judá hoke ikaṭṭhí hogí, aur har ek insán kí rúh bhí apne sábiq badan men dákhil hogí, aur usse phir hargiz ạláhida na hogí.

S. 14.—Murde kis tartíb ke sáth jí uṭhenge?

J.—"Jo Masíh men hoke múe hain, we pahle uṭhenge." 1 Tassal. iv. 16.

S. 15.—Masíh ke dúsrí bár áne ke waqt, jitne insán ki zinda hon, un par kyá guzregá?

J.—We nahín marenge ki phir fauran jí uṭhen, lekin un ke badan, jaise ki ek pahár par Masíh ke jism kí súrat aur hí hogaí, usí tarah badal jáenge; aur un muqaddason ke badanon ke jo qabr se jí uṭhenge hamshakl honge. 1 Qar. xv. 51.

S. 16.—Murde kitne ạrse men jí uṭhenge aur zinde badal jáenge.

J.—Sab ek dam, ek pal men̲, pichhlá narsingá phúnkte húe. 1 Qar. xv. 51.

S. 17.—Díndáron̲ aur bedínon̲ ke jí uṭhne men̲ kyá faraq hogá?

J.—Yih, ki díndár Masíh kí Rúh se, jo un ke Masíh men̲ wasl hone ká báịs hai, jiláe jáen̲ge, Rúm. viii. 4. aur qabr men̲ se bebayán ḵhushí ke sáth niklen̲ge, Asháyá xxvi. 19. "Tum jo ḵhák men̲ já base ho, jágo aur gáo:" lekin bedín log Masíh ạdil munsif kí qudrat se jí uṭhen̲ge, aur mujrim ṭhaharke "Ḵhudáwand ke chihre se, aur us kí qudrat ke jalál se, abadí sazá páne ke liye," (2 Tassal. i. 9.) be bayán ḵhauf aur ghabráhaṭ ke sáth niklen̲ge.

S. 18.—Ímándáron̲ ke badanon̲ ká uṭhte hí kyá hál hogá?

J.—We jalál men̲ uṭhen̲ge. 1 Qar. xv. 43.

S. 19.—Us jalál se jis men̲ jí uṭhen̲ge kyá murád hai?

J.—Yih, ki un ke ghairfání, jalíl, qudratwar aur rúhání badan hon̲ge. "Wuh faná men̲ boyá játá hai, aur jalál men̲ uṭhtá hai; kamzorí men̲ boyá játá hai, qudrat men̲ uṭhtá hai; haiwání badan boyá játá hai, aur rúhání badan uṭhtá hai." 1 Qar. xv. 42, 43, 44.

S. 20.—Is se kyá murád hai, ki mominon̲ ke jism ghairfání jí uṭhen̲ge?

J.—Yih, ki we faná kí jaṛ ko qabr men̲ chhoṛ jáen̲ge, aur dard aur bímári aur maut se hamesha tak bilkull ázád rahen̲ge; aur un kí abadí jawání aur tawánáí rahegí, aur is zindagí ke buṛhápe kí tarah us ko hargiz zawál na áwegá. Asháyá. xxxiii. 24.

S. 21.—Un ke badan kis wáste jalíl kahláte?

J.—Is báịs se ki "Masíh un ke badan ko apne jalálí jism kí mánind," (Filip. iii. 21.) na sirf ḵhúbsúrat o shakil o ḵhushqadd, balki núr o tajallí se muzaiyan banáegá; kyún̲ki "we apne Báp kí bádsháhat men̲ áftáb kí mánind núrání hon̲ge." Matí. xiii. 43.

S. 22.—Un ke jism táqatwar kyún̲ likhe gae?

J.—Is báis se ki us waqt be niháyat aur abadí bhárí jalál kí bardásht karne ke qábil honge, 2 Qar. iv. 17. aur ásmání haikal men Ḳhudá kí taarif ke gáne aur bayán karne men bilá nágha mashghúl hokar us se rát din báz na rahenge, Mukásh. iv. 8: kyúnki ghairfání badan ṭhaharne ke láiq nahín hain.

S. 23.—We kis súrat se rúhání badan ṭhahrenge?

J.—Is se nahín ki we jism se badal rúh banenge, kyúnki un men badan ke aslí ausáf rahenge, lekin is súrat se ki we rúh kí sí sifaten aur qábiliyaten páwenge: ki we jilá pákar chálák o tezrau honge; phir bhúkhe na honge, aur na piyáse; aur kadhí na sowenge, balki Ḳhudá kí haikál men rát din us kí bandagí karenge. Mukásh. vii. 15, 16.

S. 24.—Murdon ke jí uṭhne ke baạd kyá hogá?

J.—Ạdálat ká din. Mukásh. xx. 13.

S. 25.—Ạdálat ká din kaisá din hogá?

J.—Sharíron ke wáste ạzáb aur badlá páne ká din, 2 Tassal. i. 8, 9. lekin díndáron ke liye kámil maḳhlasí ká din. Lúká. xxi. 28.

S. 26.—Roz i ạdálat mominon par kyá guzregá?

J.—We sabhon ke rúbarú maqbúl aur begunáh ṭhabráe jáenge. Matí xxv. 23.

S. 27.—Us din Masíh se maqbúl hone ká kyá matlab hai?

J.—Masíh ká iqrár karná ki ye mere Báp ke mubárak log hain jin ke liye ásmání bádsháhat taiyár kí gaí. "Tab jo us ke dahine hain, bádsháh unhen kahegá, Ai mere Báp ke mubárak logo, us bádsháhat ko, jo dunyá kí paidáish se tumháre liye taiyár kí gaí, apní mirás men lo." Matí. xxv. 34.

S. 28.—Mominon kí ạdálat ke din begunáh ṭhabráe jáne se kyá murád hai?

J.—Yih, ki na faqat har ek jhúṭhí malámat o tuhmat bátil aur bebunyád ṭhahre, 1 Qar. iv. 5. balki un ke sab guná-

hon kí muạfí ạdálat men sunáí jáwe. Aạmál iii. 19.

S. 29.—Ímándáron ke is zindagí men, aur ạdálat ke din, sádiq ṭhahráe jáne men kyá faraq hogá?

J.—Yih, ki is zindagí men ímándáron ká rástbáz ṭhaharná poshída aur dunyá kí nazar se chhipá hai, balki baạz auqát we ḳhud usse ágáh nahín hote; lekin us roz i ạzím men we barmalá baṛe ruạb ke sáth sádiq ṭhahráe jáenge.

S. 30.—Is májare ke barmalá hone se kyá murád hai?

J.—Yih, ki wuh Ḳhudá aur firishton aur ádamzád ke rúbarú wuqúạ men áwegá.

S. 31.—Yih májará kis wáste sabhon ke rúbarú hogá?

J.—Muqaddason kí ziyáda izzat o tasallí, aur un ke dushmanon kí baṛí sharmindagí o ruswáí ke liye. "Tumháre bháí jo tumhárá kína rakhte, aur mere nám ke wáste tumhen nikálte, kahte hain, Ḳhudáwand kí tamjíd kí jáegí; par wuh tumhárí ḳhushí ke liye dikháí degá, aur we pashemán honge." Asháyá lxvi. 5.

S. 32.—Us roz we kis sabab se sádiq ṭhahrenge?

J.—Usí sabab se jis ke báịs dunyá men rástbáz ṭhahre, yaạne Masíh kí sadáqat kí ḳhátir se, jo sirf ímán ke wasíle se un ke liye mahsúb hogí. Rúm. iii. 14.

S. 33.—Ạdálat ke din ke baạd mominín bihisht men kaun niạmaten páwenge?

J.—We Ḳhudá ke huzúr abad ul ábád kámil ḳhushwaqtí hásil karenge. "So ham Ḳhudáwand ke sáth hamesha rahenge." 1 Tassal. iv. 17.

S. 34.—Kámil ḳhushwaqtí se kyá murád hai?

J.—Har naụ kí ḳharábhálí se bilkull chhúṭ jáná, aur sárí ḳhushí ká hásil honá. Mukásh. xxi. 4, 7.

S. 35.—Ḳhushwaqtí ká bartar darja kis bát se hásil hotá?

J.—Ḳhudá ke huzúr rahne se, ki sab niạmaton men yihí auwal o afzal hai. Zab. lxxiii. 25.

S. 36.—Bihisht men Ḳhudá ke huzúr kámil ḳhushí kis sabab se hásil hogí?

J.—Ḳhudá kí kámil ma̤rifat se, jis kí sirf us qadr hadd rahegí jo har ek maḳhlúq kí mahdúd qábilíyat ke bá̤is se hotí, 1 Qar. xiii. 12.; kyúṉki yih námumkin bát hai ki koí maḳhlúq behadd Wájib ul wujúd ká púrá hál daryáft kare. Aiyúb xi. 7.

S. 37.—Ḳhudá kí kámil o dilḳhwáh ma̤rifat kitne taur par hásil hogí ?

J.—Do taur par; auwal bínáí se jis se a̤ql rází rahe, aur dúsre tajribe se jis se dil ḳhush ho.

S. 38.—Sab se baṛí ḳhushí jo bihisht meṉ jismání ánkhoṉ kí ráh se milegí so kyá hai ?

J.—Ibn Ulláh ke jalíl o mubárak jism ke dikháí dene se. Aiyúb xix. 27.

S. 39.—Kyá Masíh Ísá kí insáníyat ká jalál sáre muqaddasoṉ ke jalál se be bayán bartar na hogá ?

J.—Biláshakk: kyúṉki agarchi momínín áftáb kí mánind núrání hoṉge, taubhí we nahíṉ, balki Barra ásmání shahr kí roshní ká sabab hogá. Mukásh. xxi. 23.

S. 40.—Masíh kí insáníyat ká jalál muqaddasoṉ ke nazdík kis bát se ḳháss raunaq páwegá ?

J.—Is se, ki insáníyat o ulúhíyat ká wasl jo Masíh meṉ hai hamesha eksán rahegá, aur isse yaqín hotá ki Ḳhudá meṉ aur ham meṉ hamesha mel rahegá. "Maiṉ un meṉ, aur tú mujh meṉ; táki we ek hoke kámil howeṉ." Yuh. xvii. 23.

S. 41.—Bihisht meṉ, jis waqt Ḳhudá kí mubárak dídár hásil hote hí uská jalál dekheṉ, us waqt kyá faqat wuhí jalál jo Masíh kí insáníyat meṉ, yá muqaddas logoṉ kí pák zát o chál meṉ, yá Ḳhudá kí kisí aur afzal ḳhilqat meṉ dikháí detá, nazar áwegá, yá kuchh aur hogá?

J.—Filhaqíqat aur hogá: kyúṉki kisí maḳhlúq se hamárí auwal ḳhushí aur ásúdagí nahíṉ ho saktí; aur chúnki yih sab chízeṉ mazkúr ḳhud Ḳhudá se mutafarriq haiṉ, pas Kalám i haqq meṉ sáf likhá hai, ki ham Ḳhudá ko, Matí v. 8, aur jaisá wuh hai, waise dekheṉge. 1 Yuh. iii. 2.

S. 42.—Mominín Ḳhudá, Báp, Beṭe, Rúh ul Quds ko kis tarah dekhenge?

J.—Apní jismání ánkhon se nahín, kyúnki un kí nisbat Ḳhudá nádídaní hai, 1 Tim. i. 17. lekin ạql kí ánkh se, ki us ko Ḳhudá aur iláhí báton se us qadr kámil aur sahíh wáqifíyat jo maḳhlúq se ho saktí ịnáyat hogí. 1 Qar. xiii. 12.

S. 43.—Ímándáron ke Ḳhudá ko is dunyá men aur bihisht men dekhne ká kyá faraq hai?

J.—Yih, ki yahán we goyá sirf us ká píchhá dekhne páte; lekin wahán us ká chihra dekhenge, Mukásh. xxii. 4. yahán to us par sirf ek lahze tak nigáh kar sakte, lekin wahán abad ul ábád bilá nágha ạqlí ánkhon se us ko dekh dekh ke ser honge. "Par main jo hún, sadáqat men terá munh dekhúngá, aur jab main terí súrat par hoke jágúngá, to main ser húngá." Zabúr xvii. 15.

S. 44.—We apní ạqlí ánkhon se tá abad kyá kyá dekh karke serchashm honge?

J.—We hamesha us kí behadd mahabbat aur be tabdíl huqúq aur ạjáib kám par niháyat dilpasandí aur ḳhushí se nigáh karenge. "Tere huzúr men ḳhushíon se serí hai, tere dahne háth abad tak ishraten hain." Zabúr xvi. 2.

S. 45.—Mominín bihisht men Ḳhudá kí behadd mahabbat ko jo un se hai, kis tarah muláhaza karenge?

J.—We goyá us ke bátin ká hál dekhenge, ki us men us mahabbat ká, jo us ne un se azal se rakhí aur abad ul ábád rakhegá, saríh o yaqíní zuhúr hogá; kyúnki us ne yún farmáyá hai, ki "Main ne tujhe hamesha ke piyár se piyár kiyá." Irim. xxxi. 3. "Apne ḳháwind kí ḳhushí men dáḳhil ho." Matí xxv. 23.

S. 46.—We Ḳhudá ke betabdíl huqúq par kaisá lihaz karenge?

J.—Bihisht ká kámil ịlm, Kalám i haqq kí púrí tafsír, aur us tamám ḳhazáne ká jo us khet men chhipá hai izhár karegá. "Ham terí roshní se roshní dekhenge." Zab. xxxvi. 9.

S. 47.—Kyá bihisht men likhí yá chhapí húí Pák kitábon kí kuchh zarúrat rahegí?

J.—Kuchh bhí nahín: kyúnki Ḳhudá ke be tabdíl huqúq jo Pák kitáb men marqúm hain, sab ḳharíde húe muqaddason ke dil par naqsh, aur abad tak hamd o saná ke báis honge. "Merí báten, jo main ne tere munh men ḍálín, tere munh se, aur terí nasl ke munh se, aur terí nasl kí nasl ke munh se, ab se leke abad tak játí na rahengí." Asháyá xix. 21. "Ḳhudáwand ká kalám hamesha rahtá hai." 1 Pat. v. 25.

S. 48.—We Ḳhudá ke ạjáib kámon, ḳhusúsan us kí sanạaton se kis qadr wáqifiyat hásil karenge?

J—Us waqt we sárí maḳhlúqát se kámil wáqifiyat paidá karke iqrár karenge ki "Ai Ḳhudáwand, tú ne un sab ko hikmat se banáyá." Zab. civ. 24.

S. 49.—Us sulúk ká jo Ḳhudá i mudabbir ne is dunyá men ádamzád se kiyá, we kyá ḳhiyál karenge?

J.—We is dunyá ke sab májaron men us kí nek tadbír aur husn i intizám se ágáh hoke qabúl karenge, ki jo jo áfaten aur taklífen us zamáne men ham par á parín, un kí zarúrat thí aur un se fáida bhí húá. 1 Pat. i. 6.

S. 50.—Bihisht men mominín naját kí tadbír i jalíl ká kyá ḳhiyál karenge?

J.—Wuh tadbír un ke liye abadí taạjjub kí báis hogí; we hamesha us dánáí o mahabbat o mihrbání o quddúsí o ạdl o rahmat par jo us tajwíz i kámil se jalwagar hotí liház karke, taạjjubána Ḳhudá kí taạríf karenge. Mukásh. i. 5. 6.

S. 51.—Mominín bihisht men kis tarah kí tajribána wáqifíyat se Ḳhudá ke huzúr ḳhushí hásil karenge?

J.—We Ḳhudá kí mihrbání o ḳhushnúdí ke sabab be niháyat ḳhushdil honge, ki "Barra unhen pánion ke zinde soton tak pahuncháegá," Mukásh. vii. 17.; aur yih to ḳhud Ḳhudá hai, ki wuhí zinde pánion ká sotá hai, aur wuh goyá apne taín unko bilkull aur be takalluf baḳhshegá.

S. 52.—Ḳhudá ká apne taíṉ muqaddasoṉ ko tajribe ke rú se baḳhshná kis qadr kullía ṭhahregá?

J.—Is qadr, ki jo ḳhushí us se hásil hogí so kisí ḳháss andáz se mahdúd nahíṉ, balki un kí bartar qábilíyat o hausila kí hadd tak barhtí jáegí. Zab. xxxi. 10.

S. 53.—Kyá ạlam i bálá ke mominoṉ ki qábilíyat eksán hai?

J.—Chúnki we mutafarriq darje ke jalál tak pahuncheṉge, aur sitároṉ se jo muḳhtalif miqdár ke haiṉ, tashbíh diye játe, (Dan. xii. 3.) pas beshakk baạzoṉ kí qábilíyat ziyáda hogí, aur baạzoṉ kí kam, taubhí sab ke sab gunjáish bhar ḳhushí se maạmúr hoṉge. Zab. xvi. 11.

S. 54.—Ḳhudá bihisht meṉ muqaddasoṉ ko tajribe kí ráh se apne taíṉ kis tarah se be takalluf baḳhshegá?

J.—Waháṉ to us ke sáth betakalluf ráh o rasm rakheṉge; ki wuh un meṉ chalegá, 2 Qar. vi. 16. us ke kamálát hamesha un ke sámhne khule raheṉge, aur us meṉ kuchh parda na rahegá, ki us waqt use rúbarú dekheṉge. 1 Qar. xiii. 12.

S. 55.—Ásmání maqdis meṉ Iláhí mihrbání kí be takalluf o kullía ináyat se muqaddasoṉ par kyá tásír hogí?

J.—Ḳhudá kí kámil hamshaklí aur bebayán ḳhushí: chunánchi sáhib i Zabúr likhtá hai ki "Jab main terí súrat par hoke jágúṉgá, to maiṉ ser húṉgá,—Tere huzúr meṉ ḳhushíoṉ se serí hai." xvii. 15. aur xvi. 11.

S. 56.—Ḳhudá kí ásmání dídár se kyúṉkar us kí hamshaklí paidá hogí?

J.—Yúṉ, ki Ḳhudá kí sab lásání ḳhúbíoṉ ko goyá abraq se dhundhlá sá nahíṉ, balki beparda rúbarú dekh dekh ke, muqaddasoṉ ke sab nuqs o ạib, ḳhwáh na ḳhwáh, nest hojáeṉge, aur we jalál se jalál tak us kí súrat par bante jáeṉge. "Ham us kí mánind hoṉge; kyúṉki ham use jaisá wuh hai, waisá dekheṉge." 1 Yuh. iii. 2.

S. 57.—Bihisht men Ḳhudá kí suhbat o ḳhushnúdí se kyún bebayán ḳhushí hotí?

J.—Is púre yaqín o bharose se ki wuh abad tak rahegí; kyúnki Ḳhudá ke huzúr kí ḳhushíán un ke wáste abadíyat ke zamánon tak táza o nau rahenge, aur we pánion ke zinde sote se jo hamesha ifrát se járí rahegá, piyá karenge. Mukásh. vii. 17.

S. 58.—Bihisht men muqaddason ko kis sabab Ḳhudá ke huzúr abad tak púrí ḳhushí hásil karne ká kámil yaqín hogá?

J.—Is báis se ki ḳhud abadí Ḳhudá un kí hamesha kí zindagí o ḳhushwaqtí ṭhahregá: "Ḳhudá i barhaqq, aur hamesha kí zindagí yihí hai," 1 Yuh. v. 20. "Ḳhudáwand terá abadí núr, aur terá Ḳhudá terá jalál hogá," Asháyá xx. 19.; chunánchi bihisht kí bábat likhá hai, ki "Ḳhudá ke jalál ne use roshan kar rakhá hai, aur Barra us kí roshní hai." Mukásh. xxi. 23.

S. 59—Un niạmaton ke liház se jo ímándáron ko qiyámat ke din milengí kyá nasíhat nikaltí hai?

J.—Cháhiye ki ham un chízon ke muntazir rahke koshish karen, ki bedágh aur beạib salámatí se us ke huzúr házir hon, 2 Pat. iii. 14. aur jo thailíán Masíh ne ham ko dí hain, us ke phir áne tak un se beohár karen, Lúká xix. 13. aur ham apne taín jánchen, tá sazá na páwen, 1 Qar. xi. 31. aur chúnki sab chízon ká áḳhir nazdík hai, is liye hoshyár aur duạ karte húe jágte rahen, 1 Pat. iv. 7. balki cháhiye ki us fazl kí kámil ummed rakhen, jo Isá Masíh ke záhir hote waqt ham par hogá. 1 Pat. i. 13.

JILD I AUWAL TAMAM SHUD.

DÍN I HAQQ KÍ

BARÍ BATON KE MAJMUA KÍ

FIHRIST.

Safhe ke shumár, aur sawál ki taạdád kí qaid ke sáth.

	Safha.	Sawál.
Ạdalat; is ká subút ki sabhon kí ạdálat hogí, ...	207	69
Ádam; tín sabab jin se mard aur ạurat ká yih nám rakhá gayá, ...	84	20
Us kí aulád ká us ke gunáh aur anjám men sharík honá, ...	116	7—11
Ạdl ká haqq adá karná zarúr hai, ...	172	30—32
Tín sabab jin se wuh haqq Masíh se talab húá, ...	—	33
Ákhirí din; ạdálat ká din kyún ákhirí kahlátá, ...	208	76
Álúdagí; insán kí tabại álúdagí kí maạní,	121	16
Us ke nishán, ...	—	18
Us par Pák Kalám, balki har ek shakhs ká dil gawáhí detá, ...	122	19,21
Apákrifa kí tasnífát; chár sabab jin se un ko Khudá ká kalám na jánná cháhiye,	20	15
Árám; tín sabab jin se ímándár ke dilí árám men khalal átá, ...	268	8

	Saf.	*Saw.*
Aslí badí jo Ádam se járí húí, uskí har ek aulád ke fatwe kí báịs hai, ...	125	36
Balki usí báịs nanhe bachchon̲ par, báwujúdeki unhon̲ ne ján bújhke koí gunáh nahín̲ kiyá, fatwá diyá játá, ...	—	37
Aslí nekí; Ádam kí aulád men̲ aslí nekí na hone kí maạní, ...	120	9
Ásmán par chaṛh jáná; Masíh ke chaṛh jáne se tín irádon̲ ká bayán, ...	203	49
Ázmáish; Ádam kí ázmáish, jab begunáhí kí hálat men̲ thá, aur baní Ádam kí ázmáish men̲ baṛá faraq hai, ...	103	7,8
Badan; mominon̲ ke badanon̲ kí chár sifaten̲, jo qiyámat ko hon̲gí, ...	287	19—23
Bádsháhat; Masíh kí bádsháhat do tarah kí hai, ek to wuh jo bizzátihí Masíh kí hai, aur dúsrí wuh jo Masíh kí hogaí, is liye kí wuh wásita hai, --	181	17-20
Badí; fiạl kí badí kis bát men̲ hai, ...	90	22
Báp; kyún̲kar sábit hotá, ki Báp Ḳhudá hai, ...	57	10
Barguzídagí ke maạue, ...	55	38
Beandáza; Ḳhudá ke beandáza hone kí maạní, ...	29	31
Bepáyán; Ḳhudá ká bepáyán honá, ...	—	28
Betabdílí; Ḳhudá kí betabdílí kí maạní,	31	46
Us ká subút, ...	32	47,48
Bihisht; chár báten̲ jin se bihisht i jalíl tashbíh dí játí hai, ...	280	22
Bunyád; fazl ke ạhd men̲ ímán nekí kí bunyád hai, na nekí ímán kí, ...	21	2
Buzurgí; Ḳhudá kí buzurgí záhir karne		

	Saf.	*Saw.*
ko, us kí suhbat kí ḳhushí hásil karne ke banisbat, apná baṛá kám jánná cháhiye, ...	8	44
Dalíleṉ; nau dalíleṉ, jin se káfiroṉ ko Kitáb i Muqaddas ke Ḳhudá ká kalám hone par qáil kareṉ, ...	11	9
Dánáí; Ḳhudá kí dánáí ḳhilqat meṉ, aur dunyá ke intizám meṉ, aur naját kí tadbír meṉ záhir hotí, ...	36	77—79
Dawám; Ḳhudá ke dawám meṉ aur firishtoṉ o baní Ádam kí rúhoṉ kí hameshagí meṉ kyá faraq hai, ...	31	43
Eutyches aur uske shágirdoṉ kí ghalatfahmí, ...	151	19
Fazl ká ạhd; wuh kyúṉkar aisá kahláyá,	136	13
Wuh Masíh ke sáth kyúṉkar bándhá gayá, ...	137	19
Is amr meṉ wuh baní Ádam kí taraf se muḳhtár hai, ...	138	29
Masíh ká us us ạhd kí shart mánná,	140	37
Faraq; aạmál ke ạhd, aur fazl ke ạhd meṉ nau bátoṉ kí nisbat kyá faraq hai,	146	72—81
Farmánbardárí; Masíh kí ạmalí aur taklífí farmánbardárí ká bayán, ...	242	40,41
Fawáid; Kitáb i Muqaddas ke chár baṛe fawáid, ...	20	52
Gawáhí; Ḳhudá kí gawáhí Injíl ke sunnewáloṉ ke liye ímán kí bunyád hai, ..	49	155
G̣hairfání; insán kí rúh g̣hairfání hone kí chár dalíleṉ, ...	83	17
G̣hair mudrik; Ḳhudá ká g̣hair mudrik honá, ...	29	30

	Saf.	Saw.
Ġharaz; har ek kám jis men̲ hamárí gharaz k̤haráb, yaạne K̤hudá kí marzí ke k̤hiláf ho, gunáh ṭhahartá, ...	91	23
Gunáh ke dunyá men̲ hone kí chár dalílen̲,	107	2
Wuh sharíạt ká ụdúl hai, ...	108	9
Kisí shak̤hs ká Rúh ul Quds ká gunáh karná kyá hai, ...	110	18
Ham kyún̲kar jánen̲, ki ham ne yih gunáh nahín̲ kiyá, ...	—	23
Gunáh i auwal kí badí ká bayán, ...	113	11—18
Chha aur sabab jin se wuh gunáh bahut bạrá jáná jáwe, ...	114	19
Hálat; insán kí gunáhgárí aur pareshání kí hálat, jo Ádam ke gunáh i auwal se húí, ...	117	4
Hamadání; is ká subút, ki K̤hudá un wáqiát ko, jo insán kí samajh men̲ ittifáqí hain̲, aur mumkinát, aur hálát i istiqbál ko bhí jántá hai, ...	35	71—73
Hayát i abadí ká kyá mazmún, ...	143	54
Házir o názir; K̤hudá is dunyá men̲ apní kalísiá ke sáth kis tarah házir o názir rahtá, ...	29	34
Wuh ásmán aur dozak̤h men̲ apní huzúri kyún̲kar záhir kartá, ...	30	35,36
Hisáb; is ká subút, ki Ádam ká pahlá gunáh us kí sárí aulád ke hisáb men̲ likhá gayá, ...	119	4
Ibn Ulláh ke K̤hudá hone kí chár dalílen̲,	57	11—14
Masíh kí naját diláne kí liyáqat us kí ulúhíyat par mauqúf hai, ...	151	16
Jab wuh insán ho gayá tab bhí K̤hudá		

	Saf.	Saw.
banárahá, ...	151	15
Iḳhtiyár; nek o bad kí ráh tajwíz karne men̲ gunáhgár insán ká kis qadr iḳhtiyár báqí hai, ...	104	16
Iláhí ittihád ká yaqín; ímání aur tajribána yaqín ká faraq,..	265	8
Tajribána yaqín ke is jahán men̲ milne kí do dalílen̲,..	—	16
Us ke barhaqq hone kí tín dalílen̲, ..	266	17
Us men̲ aur bebunyád yaqín men̲ kyá faraq hai,..	—	18
Ímán; fazl ke ạhd kí niạmaten̲ páne ke liye ímán láná shart hai, ...	141	47
Un niạmaton̲ ká páná, ímándáron̲ ká kyún̲kar haqq ṭhahrá,..	143	58
Ímán i najátbaḳhsh men̲ aur us ímán men̲ jis se ḳhusúsan rástbáz ṭhaharte, kyá faraq hai,..	246	51
Immánuel, nám kí maạní, ...	151	16
Injíl par ímán láná kyá hai,..	228	14
Insán Ḳhudá kí buzurgí kyún̲kar kare,..	3	12
Insáníyat; Masíh kí insáníyat, ulúhíyat ke wasl se peshtar, kabhú fáịl na thí,	153	1
Intizám i Iláhí kí pánch ạqlí dalílen̲, ..	87	3
Ḳhudá kí nigáh sab chhoṭe baṛe makh-lúqát par hai, ...	88	7
Us intizám ko nek aạmál aur bad aạmál se kyá ịláqa hai,..	89	12,13
Ḳhudá ke sab intizám ko kyún̲kar dhyán men̲ láyá cháhiye, ...	93	39
Ísá Masíh; wuh kyún̲kar dúsrá Ádam kahlátá, ...	137	18

	Saf.	*Saw.*
Wuh nabí hoke do taur par Ḳhudá kí marzí záhir kartá, ...	164	12
Wuh hamárá zámin hoke aḳhláqí sharíạt ko ạhd i aạmál guzránke us ká páband húá, ...	189	12—14
Jalál ; Ḳhudá ká bizzátihí jalál, ...	2	8
Aur us ká wuh jalál, jo záhir hotá, ..	3	9
Jí uṭhná ; Masíh ke jí uṭhne ká subút, ..	197	9—16
Tín wajh se us ká jí uṭhná zarúr thá, ..	199	23
Sab murdon̲ ke jí uṭhne kí do dalílen̲, jin ká mufassal bayán hai, ...	283	2—8
Díndáron̲ aur bedínon̲ ke jí uṭhne ká faraq, ...	287	17
Jism, Masíh ká jism haqíqí jism hone ká subút, ...	155	11
Us ká jism miṭṭí se ńa banne ká sabab,	156	14
Júá ; Masíh ká júá, jab sharíạt ṭhahrá, kyún̲kar halká kahláyá, ...	184	36
Káhin se kyá murád hai, ...	168	1
Ḳhudá ; Pák kitábon̲ se aur ạql se bhí Ḳhudá ká wáhid honá sábit hotá, ..	51	1,2
Wuh kis sabab se zinda aur sachchá kahláyá, ...	53	15,16
Ḳhushí ; hamen̲ Ḳhudá kí buzurgí záhir karní, na us nek shughl kí ḳhushí hásil hone ko, apná auwal maqsad ṭhahráná cháhiye, ...	8	46
Kitáb i Muqaddas ko Ạhdnáma kyún̲ kahte, ...	14	23
Kitáben̲ ; chár kitábon̲ ká zikr jo ạdálat ke din kholí jáengí, ...	210	94
Koh i Síná ke ạhd ká bayán, ...	139	35

	Saf.	*Saw.*
Kuṉwárí; Masíh kuṉwárí laṛkí ke hamal se kis wáste paidá húá, ...	156	16
Kuṉwárí Mariyam, sab Baní Ádam kí mánind gunáhgár thí, ...	—	19
Lahú; Masíh ká lahú kis wáste chhiṛká húá kahlátá, ...	173	14
Lepálak hone kí aslí maạní, ...	248	1
Ḳháss aur ạmm lepálakpan ká bayán,	—	4—6
Mahabbat; Ḳhudá kis wáste mahabbat kahláyá, ...	25	11
Mahrúm; baạze log basabab apne gunáhoṉ ke, Ḳhudá kí taqdír ke mutábiq, naját se mahrúm ho játe, ...	66	33
Malik i Sidq kí kahánat ke intizám ke mutábiq Masíh káhin hogayá, ...	169	10—12
Masah; Masíh ke masah hone se kyá murád hai, ...	160	11
Masíh; kyúṉkar sábit hotá, ki Ḳhudáwand Ísá wuhí Masíh hai, jo ánewálá thá, ...	149	6
Maut; kyúṉkar sábit hotá ki ek ek kí maut ká ạin waqt, Ḳhudá se, peshtar ṭhahráyá gayá, ...	63	20
Bedínoṉ aur díndároṉ kí maut meṉ pánch bátoṉ kí nisbat kyá faraq hai, ...	131	27
Mel; Masíh ká Rúh kis tarah pahle ham se mel kartá, ...	222	19
Mihrbání; Ḳhudá kí mihrbání kí maạní,	45	125
Yih, naját kí tadbír meṉ, kyúṉkar záhir hotí, ...	46	133–135
Muạjiza kise kahte, ...	92	34
Mubarrá; Masíh Ádam ke gunáh se mu-		

	Saf.	*Saw.*
barrá thá, ...	156	16–18
Munsif; ạdálat ke din Masíh munsif ke chár ausáf, ...	209	82
Munsifí; Ḳhudá kí munsifí ke maạne, ..	41	104
Us ke do taur haiṉ, ek to wuh jo sharíạt dene par, ...	42	109
Aur dúsrá wuh jo sharíạt ke mutábiq sab ke insáf karne par mauqúf hai, ..	—	112
Is bát kí chár dalíleṉ, ki gunáhgár ke sazá dene tak munsifí bizzátihí Ḳhudá kí ek sifat hai, ...	44	123
Musíbateṉ, jo barguzídoṉ par átí haiṉ, sazá ke taur par nahíṉ, balki un kí bihtarí ke liye bhejí játíṉ, ...	144	61
Musíbatoṉ ke madrase meṉ kyá taạlím miltí, ...	167	27
Nám; Ḳhudá ke lepálak farzandoṉ ke sábiq aur hál ke muḳhtalif nám, ...	251	22
Nayá ạhdnáma, pánch bátoṉ kí nisbat, Puráne se bartar hai, ...	16	31
Nazar áná; Masíh ká, marke jí uṭhne ke baạd, das bár nazar áná, ...	198	16
Nesṭorioṉ kí ghalat fahmí, ...	151	20
Niạmateṉ; Ḳhudá ke farzandoṉ kí pánch niạmatoṉ ká zikr, ...	251	25
Núr; Ḳhudá kis wáste núr kahláyá, ...	25	10
Pahchán; Ḳhudá kí najátbaḳhsh pahchán kyá hai, ...	27	19
Pákízagí; bátiní aur ạmalí pákízagí ká faraq,	259	33
Wuh sab bátoṉ ke wáste mufíd hai, ..	261	45
Us kí chha ạlámateṉ, ...	262	51
Chár báteṉ jin se muqaddas ho jáne kí		

	Saf.	*Saw.*
targhíb hotí, ...	262	52
Pasthálí; Masíh kí pasthálí ká bayán, ..	187	1
Quddúsí; Ḳhudá kí quddúsí ke kyá maạne, ...	39	90
Ḳhudá ke kalám o uske sab aạmál ke úpar quddúsí kí muhr hai, ...	—	95
Qudrat; Ḳhudá kí qudrát kí maạní, ..	37	81
Us kí qudrat kyúnkar ḳhilqat men aur ạlam ke intizám men aur gunáhgáron ke chhuráne kí tadbír men záhir hotí, ...	—	84—87
Rástbáz ṭhaharná aur muqaddas honá, chha báton men, ek dúsre se musalsal hain, ...	254	7
In donon men, bárah báton kí nisbat, kyá faraq hai, ...	255	9—21
Rástbáz ṭhahráne se kyá murád hai, ..	237	3
Rástbází; Masíh kí rástbází kín báton par mushtamil hai, ...	140	38
Rasúl; Masíh ke rasúl kahláne ká sabab,	163	4
Roshní; naját baḳhsh roshní kí chár ḳháss tásíren, ...	232	40
Rúh; Ḳhudá kis báis se Rúh kahlátá, ..	25	12
Rúh ul Quds; chár dalílon se sábit hotá ki wuh Ḳhudá hai, ...	58	15
Rúh ul Quds men masrúr hone ke chár ḳháss mausim, ...	269	5
Uskí chár ạlámaten, ...	—	9
Sábitqadamí; chha sabab jin se muqaddas logon kí sábitqadamí yaqíní aur zarúrí bát ṭhahartí, ...	273	3
Sachchái; Ḳhudá kí sachchái ká bayán,	48	145

	Saf.	Saw.
Wuh kyúṉkar záhir hotí, ...	48	150
Sambhálná ; Ḳhudá har ek fáil ko sambháltá hai, taubhí wuh us ke bad fiạl meṉ sharík nahíṉ hotá,..	90	20,21
Sarfarází ; Masíh kí sarfárazí se kyá murád hai, ...	195	1
Sazá ; dozaḳhíoṉ kí sazá do tarah par hai, ek ziyán se aur ek dukh se, ...	132	34—36
Wuh hamesha ke wáste hai, ...	—	37
Gunáhgár kis sabab se abadí sazá páte,	133	39
Shádí ; Baní Ádam kí ḳharábí se peshtar, shádí ká hukm járí thá, ...	82	11
Shaitán ne Ádam aur Hawwá ke bahkáne meṉ kyá tadbír kí, ...	113	9
Sifárish ; Masíh kí sifárish ká taur, ..	175	49
Imándároṉ ká, Masíh ke kámil sawáb kí ḳhátir, hamesha us kí sifárish ká fáida uṭháná, ...	177	61
Masíh kí sifárish aur Rúh ul Quds kí sifárish meṉ kyá faraq hai, ...	—	66
Sifateṉ ; Ḳhudá kí sifateṉ do tarah kí haiṉ,	28	24—27
Súrat ; Ḳhudá kí súrat par insán kyúṉkar paidá húá, ...	84	23
Tabíạt, begunáhí kí hálat meṉ insán kí tabíạt nekí kí taraf máil thí, lekin badí bhí karní insán se báhar na thí, ...	85	27
Tádíb ; Masíh bádsháh hoke kyúṉkar apní raíyatoṉ ko tádíb kartá hai, ...	184	41
Tamsíl ; Taslís kí bárík bát kí taqrír ke wáste tamsíl láná námunásib hai, ..	59	18
Taqdír ke bayán meṉ káhe ko Ḳhudá ke bahut irádoṉ ká zikr karte haiṉ, hálánki		

	Saf.	Saw.
yih us ká ek hí azalí iráda hai, ...	61	4
Tamám ạlam ká har ek wáqiẹa Ḳhudá hí ke taht men̲ hai, ...	63	17
Ḳhudá sab nek wáqiát ká báni hai, par wáqiát i bad ko faqat hone detá, ...	64	22,23
Firishton̲ o baní Ádam kí taqdír ká ahwál, ...	65	28,29
Taraqqí; ímándáron̲ kí díní taraqqí ke chár taur, aur us taraqqí kí chár dalílen̲,	272	12,18
Taslís; Ḳhudá kí wahdániyat men̲ taslís bhí hai; is kí chár dalílen̲, ...	57	9
Taslís kí taạlím Puráne Ạhdnáme se sábit hotí, ...	55	3
Wuh Injíl se sáf subút pátí hai, ...	57	9
Taswír; agar Masíh kí sahíh taswír hotí, to díndárí ke muqaddame men̲ kuchh fáida nahín̲ kartí, ...	157	24
Uhda; Ḳhudá ke waạde Masíh ke ụhdon̲ se kyá taạlluq rakhte hain̲, ...	161	18
Wahí; is ká subút ki insán kí hidáyat ke wáste wahí cháhiye, ...	13	16
Ḳhudá ne apní wahí kis wáste likhwáí,	—	18
Wásita; kyá hájat thí ki Masíh, wásita hone ke liye, insán aur Ḳhudá bhí ṭhahre,	152	27,28
Wasíyat kis wáste Masíh se likhí gaí, ..	145	67
Masíh áp hí apná wasí bhí hai, ...	—	69
Wasl; Masíh men̲ wasl hone kí haqíqat aur sifaten̲, ...	222	22
Is wasl men̲ tarfain ká kaisá ịláqa hai,	224	29
Us kí chár tamsílen̲, ...	225	37
Zámin; Masíh kyún̲kar fazl ke ạhd men̲ ímándáron̲ ká zámin húá, ...	138	27